

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Навчально-науковий інститут економіки та управління
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
ДО 31-ОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-
ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
*березень 2019 рік***

**«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

Миколаїв 2019

Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: 31-ї студентської науково-теоретичної конференції, 20-22 березня 2019 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2019. - 261 с.

Посвідчення про державну реєстрацію 31-ї студентської науково-теоретичної конференції «Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України» видане **УкрІНТЕІ №12 від 23.01.2019 р.**

У збірнику наведено матеріали 31-ї студентської науково-теоретичної конференції «Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України», де викладено результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету.

Результати можуть бути використані у подальших дослідженнях, формування наукових ідей.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І АУДИТУ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА СВІТОВІ ОСОБЛИВОСТІ»

<i>Бондаренко І.О., Браславська І.М. Типові порушення у сфері публічних закупівель.....</i>	7
<i>Брашавецька О. В Місце документу в обліку.....</i>	9
<i>Василенко М. Ю. Взаємозв'язок розділів активу і пасиву балансу.....</i>	11
<i>Вітківська Т.С. Переваги і недоліки в стягненні податку на додану вартість в Україні.....</i>	13
<i>Волхонська А. А. Консолідація фінансової звітності у контексті останніх змін в облікових стандартах.....</i>	15
<i>Ганошенко Т.С. Документування як метод бухгалтерського обліку.....</i>	18
<i>Демко Д. І. Облікове забезпечення доходів операційної діяльності підприємств.....</i>	20
<i>Кандиба А.В. Обліковий документ: особливості контролю.....</i>	23
<i>Моспаненко К.О. Методичні аспекти аудиту виробничих запасів.....</i>	24
<i>Озеранська С.С. Фінансування розвитку аграрного сектора у ринковому середовищі.....</i>	28
<i>Пендlišак І.О. Первинний облік: основні поняття.....</i>	31
<i>Терпак В. В. Теоретичні засади економічної сутності та класифікації основних засобів.....</i>	34
<i>Харькова О. А. Облікові аспекти створення власного капіталу.....</i>	37

СЕКЦІЯ «АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

<i>Агєєнко Ю. С. Досвід країн ЄС у формуванні екологічної безпеки території.....</i>	40
<i>Ананевич Н. П. Теоретичні засади та сутність екологічного стану регіону.....</i>	43
<i>Борщевська О.В., Шовкова В.А. Утилізація відходів: напрями вирішення.....</i>	45
<i>Дроженко О.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення у системі управління суб'єктом господарювання.....</i>	48
<i>Лазарева І.М., Строганова Ю.М. Екологічна безпека держави: напрями формування.....</i>	51
<i>Шульга О.О. Економічні засади збереження й відновлення родючості земель: теоретичний підхід.....</i>	54
<i>Шутило Т. Збереження національного багатства країни: теоретичні особливості.....</i>	57
<i>Ходжаєва В.В. Теоретичні основи збереження й відновлення земельно-ресурсного потенціалу регіонів.....</i>	59

**СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРА»**

<i>Абизов О.О.</i> Потенціал навколишнього середовища в підвищенні ефективності творчого процесу.....	63
<i>Білей А.В.</i> Калькулювання собівартості банківських продуктів.....	66
<i>Білей А.В.</i> Розвиток міжнародного фінансового ринку.....	70
<i>Бойко О.А.</i> Проблеми довгострокового кредитування населення та шляхи їх вирішення.....	73
<i>Волошин В.М.</i> Інноваційна діяльність підприємства: теоретичні аспекти та напрями.....	76
<i>Ворошилова О.Г.</i> Тіньова економіка України: стан та шляхи детінізації.....	79
<i>Врабіє Н.В.</i> Сучасні підходи до побудови фінансової стратегії підприємства.....	82
<i>Врабіє Н.В.</i> Чинники впливу на валютний курс.....	84
<i>Галух О.В.</i> Взаємообумовленість лідерства і творчості.....	87
<i>Горбенко А.А.</i> Розвиток фінансових технологій в Україні.....	90
<i>Гринчук Ю.В.</i> Використання операційного левериджу в управлінні фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.....	93
<i>Гусаренко В.В.</i> Нефінансова звітність: особливості та перспективи....	96
<i>Джосан В.П. Гостєва Т.В. Прокопчук Н.В. Чужина Н.І.</i> Особливості формування бюджету ОТГ за програмно- цільовим методом.....	99
<i>Демчишин В.Д.</i> Податкове навантаження як фактор тінізації економіки.....	102
<i>Дубочинський М.М.</i> Міжнародна податкова конкуренція: сучасні реалії та перспективи.....	104
<i>Живченко К.В.</i> Аналіз методик оцінки стану боргової безпеки держави.....	106
<i>Іваненко Г.Ю.</i> Особливості формування соціального підприємництва	109
<i>Іваненко Г.Ю.</i> Участь банків у проектному фінансуванні.....	112
<i>Іваськевич М.В., Чабаненко О.О.</i> Корпоративна соціальна відповідальність ведення бізнесу в Україні.....	114
<i>Кіона А.С.</i> Стан та проблеми екологічного страхування в Україні.....	117
<i>Кіян К.В.</i> Дослідження ринку золота в Україні.....	119
<i>Корнієнко К.Б.</i> Тенденції розвитку депозитарної системи України.....	121
<i>Коротунова А. Г.</i> Кіберзлочинність у фінансовій сфері України.....	124
<i>Ліннік А.О.</i> Світовий досвід розвитку соціального підприємництва....	127
<i>Лісова А.А.</i> Особливості страхування суб'єктів аграрного сектора.....	130
<i>Непом'яций О.М.</i> Взаємообумовленість лідерства і творчості.....	132
<i>Озеранська С.С.</i> Фінансування розвитку аграрного сектора у ринковому середовищі.....	135
<i>Олейніченко К.О.</i> Економічні аспекти активізації інноваційної діяльності підприємств АПК.....	138

Охота Н.В. Грошово-кредитна політика національного банку України.....	141
Паламарчук В.Ю. Сутність та значимість фінансових результатів комерційного банку.....	144
Паламарчук В.Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового ринку України.....	147
Пальчик Ю.О. Формування корпоративної соціальної відповідальності в Україні.....	150
Пендлишак І.О. Порівняльна характеристика фінансових систем України та США.....	152
Попова К.О. Особливості страхування від нещасних випадків.....	156
Салюк С.В. Інфляція в Україні : причини та наслідки.....	159
Сарницька Д.О. Проблеми податкової безпеки підприємства в сучасних умовах.....	161
Філіпенко Д.О. Фінансові ресурси аграрних підприємств.....	165
Хоренженко В.В. Перспективи розвитку фінансових технологій у банківських установах України.....	168
Юношев С.Ю. Особливості оподаткування імпортованих товарів в Україні.....	171
Ярошенко А.І. Особливості розвитку аграрного сектора у ринковому середовищі.....	173

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Бурякова В.А. Ризики та загрози інтернет-залежності для сучасної молоді.....	176
Жовта Н.А. Громадська думка як фактор еволюції партійної системи України.....	179
Кємова Я. Р. Спорт як елемент виховання сучасної молоді.....	181
Кугляр А.А. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій.....	184
Павленко І.О. Сучасні тенденції і наслідки міграції молоді з України.....	187
Поліщук А.І. Молодіжні субкультури в умовах соціокультурної кризи.....	190
Сизоненко Ю. С. Булінг – як соціально-психологічний феномен.....	193
Форошевська О. Р. Торгівля людьми: міфи та реальність.....	196
Яценко К. С. Еміграція молоді : проблеми та наслідки для України.....	199
Яковлєв Є. Л. Проблемні аспекти молоді та спорту в Україні.....	201

СЕКЦІЯ «ГУМАНІТАРНІ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ»

Бавикіна К.Є. Героїчна сторінка історії-бій під Крутами.....	203
Белова В.В. Англійський мовленнєвий етикет.....	206

Волошиновска А.В. Роль органів студентського самоврядування в освітньо-виховній діяльності Миколаївського національного аграрного університету.....	208
Дем'яненко Н. Використання освітніх веб-ресурсів під час підготовки до ЗНО з української мови.....	212
Жовта Н.А. Мовленнєвий етикет українців.....	215
Камашев А.В. Особливості роботи органів студентського самоврядування миколаївського національного аграрного університету.....	218
Левченко А. Самостійна робота – як найголовніший елемент підготовки до тестування.....	221
Нижник І.М. Кріпосне право в Російській імперії: особливе чи закономірне соціально-економічне явище?.....	226
Охотська В.С. Дипломатія Великого князівства Литовського.....	228
Поліщук А.І. Господарська діяльність скіфів.....	230
Сизоненко Ю.С. Розвиток ідеї української державності.....	232
Сокурєнко А.І. Притча - як скарбниця людського духу.....	237
Чеботарьов Є.В. Використання національного питання в СРСР як інструменту творення тоталітарної системи	240

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ»

Буганов О.В. Аналіз можливостей впровадження сучасних комп'ютерних систем управління збором врожаю.....	243
Барчук В.В. Аналіз можливостей створення програмного забезпечення власної розробки для потреб агропромислового комплексу України.....	245
Барчук В.В. Функціональні можливості інформаційного інструменту управління фермою «FARMATHAND».....	246
Гузіль О.Є. , Перова В.О. Автоматизація геодезичних вимірювань за допомогою геотроніки та гіс-технологій.....	248
Демченко А.В., Іваненко В.С. Перспективи використання комп'ютерних технологій в освіті.....	251
Кучер А.І. Пакет прикладних програм Agronet, як сучасний засіб комп'ютеризації роботи агропромислових підприємств.....	254
Камінська О.О. Використання можливості регресійного аналізу в процесорі MS Excel для маркетингових досліджень.....	256
Льоткіна Т.Є. Побудова лінійної регресії в програмному середовищі MATHCAD для здійснення досліджень у сфері агрономії.....	258

СЕКЦІЯ

«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І АУДИТУ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА СВІТОВІ ОСОБЛИВОСТІ»

ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

І.О. Бондаренко, здобувач вищої освіти групи ЗБ-5/1

***І.М. Браславська, здобувач вищої освіти групи ЗБ-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Протягом багатьох років сфера державних закупівель в Україні була глибоко корумпованою. Із впровадженням системи електронних закупівель Prozorro як громадськість, так і бізнес отримали простий та систематизований механізм контролю та нагляду, а завдяки винесенню в публічний простір ряду серйозних зловживань на тендерах 2016-2017 рр., замовники стали відповідальніше ставитися до формування тендерної документації та відбору переможців.

Найчастішими помилками в закупівлях, яких припускаються замовники та за якими аудитори вже зараз складають адміністративні протоколи згідно зі ст. 164¹⁴КУпАП, є: неоприлюднення або порушення порядку оприлюднення інформації про закупівлі відповідно до вимог законодавства; здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг без застосування визначених законодавством процедур закупівель.

В частині оприлюднення документів та інформації про закупівлі найбільше замовники не дотримуються строків оприлюднення повідомлення про внесення змін до договору, звіту про виконання договору.

АМКУ виділяє такі найбільш поширені порушення з боку замовників під час проведення торгів:

- дискримінація в частині відхилення тендерних пропозицій одних учасників та допуск до аукціону / визначення переможцем учасників, які також не відповідають умовам документації (почастішали випадки вибіркового підходу за наявності в учасників однакових порушень);

- не проведення торгів за процедурою «перекваліфікації» у випадках, коли очікувана вартість перевищує 133 тис. євро, тобто необхідно здійснити перехід на відкриті торги з публікацією англійською мовою;

- відхилення переможців торгів через ненадання / невідповідність документів, які не передбачені Законом для їх надання після проведення аукціону [1].

Одним із найбільш поширених прикладів порушення прав учасників з боку замовника є виписування тендерної документації під конкретного учасника. Таке порушення відбувається у випадку, якщо у замовника існує неформальна домовленість з певною компанією про її перемогу на тендері. Тому з цих причин, ми можемо спостерігати такі помилки в тендерних документах: неправомірне об'єднання (роз'єднання) лотів; необґрунтовані технічні вимоги; дискримінаційні критерії відбору; визначення кваліфікаційних критеріїв, не передбачених законом [2].

Серед порушень, які допускаються учасниками – змова, порушення прав інтелектуальної власності, участь пов'язаних осіб та інші.

Тому для ефективного захисту своїх прав у публічних закупівлях необхідно брати до уваги всі можливі механізми, дотримуватися процедур та строків, та детально і якісно аргументувати свою позицію. Саме знання своїх прав, про активний підхід до їх захисту та якісне оскарження зловживань підвищує ефективність публічних закупівель, допомагає будувати довіру бізнесу та підвищувати інвестиційну привабливість України.

Література:

1. Сидоренко Д. Найбільш типові помилки та порушення у сфері держзакупівель за січень 2018 року [Електронний ресурс] / Д. Сидоренко // Юридична газета. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/golovna/naybilsh-tipovi-pomilki-ta-porushennya-u-sferi-derzhavnih-zakupivel-za-sichen-2018-roku.html>.

2. Очеретько Є. Порушення на публічних закупівлях: як боротися [Електронний ресурс] / Є. Очеретько. – Режим доступу : https://espreso.tv/news/2017/05/05/porushennya_na_publichnykh_zakupivlyakh_yak_borotysya.

**Науковий керівник – Сирцева С.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

МІСЦЕ ДОКУМЕНТУ В ОБЛІКУ

О.В. Брашавецька, здобувач вищої освіти групи Б-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Питання створення ефективної системи бухгалтерського обліку завжди було і залишається актуальним, оскільки результатом такої системи має бути інформаційне забезпечення управлінського персоналу, зовнішніх та внутрішніх користувачів. Основним носієм такої інформації є первинний документ.

Бухгалтерський облік як упорядкована система узагальнення інформації про діяльність юридичних осіб на відміну від оперативно-технічного й статистичного обліку ґрунтується винятково на застосуванні методу документування. Метод документування передбачає суцільне й безперервне відображення у документах всіх господарських операцій, що відбуваються у діяльності підприємств, установ і організацій. Документ є письмовим доказом фактичного здійснення господарської операції або письмовим розпорядженням на право її здійснення[1].

Значення документації в господарській роботі підприємств не обмежується тільки тим, що її використовують для обґрунтування облікових записів. Документація відіграє важливу роль в управлінні діяльністю підприємства. У формі відповідних документів (платіжних доручень, касових ордерів, нарядів, вимог тощо) надаються розпорядження на здійснення господарських операцій (перерахування або видачу коштів, відпуск матеріалів, виконання робіт тощо). Для працівників, що виконують ці розпорядження (касирів, матеріально відповідальних осіб, виконавців робіт тощо), документи є обґрунтуванням здійснених ними операцій [2].

Дані з документів (особливо якщо вони мають грошовий вимірник) є надто важливими не лише для бухгалтерського та податкового обліку, але й для складання статистичної звітності, звітності для управлінського обліку, і частенько вони допомагають під час вирішення судових справ. Судові органи

визнають за документом доказову, юридичну силу в тому разі, якщо його складено своєчасно і належним чином оформлено[3].

Документи мають практичне значення для попереднього і подальшого контролю за доцільністю і законністю господарських операцій, дотриманням державної дисципліни. Вони забезпечують контроль за збереженням майна господарства, раціональним його використанням. Приймання і відпуск матеріальних цінностей, використання грошових коштів, здійснення розрахунків тільки на підставі належно оформлених документів запобігають зловживанням з боку посадових осіб [4].

Отже, документи використовують не лише як основний елемент методу бухгалтерського обліку, а й під час аналізу господарської діяльності, для фінансового контролю, аудиту й документальних ревізій. Жодна господарська операція, яка відбувається на підприємстві, має бути задокументованою. Враховуючи значення і місце документу в обліку, первинні документи мають бути за змістом і формою максимально охоплюючи ми господарську операцію, водночас, не громісткими та читабельними.

Література:

1. Білоусько В.С. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / В.С. Білоусько, М.І. Беленкова // К: «Кондор». – 2012. – С. 425.
2. Валусь Б.І. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / Б.І. Валусь // Одеса: «ПрінтМастер». – 2009 – С. 71-79.
3. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / Н.М. Грабова // К: Видавництво А.С.К. – 2014 – С. 149-163.
4. Пархоменко В. Документальне забезпечення основ бухгалтерського обліку / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит, 2015 – № 3 – С. 11-16.

***Науковий керівник – Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РОЗДІЛІВ АКТИВУ І ПАСИВУ БАЛАНСУ

*М. Ю. Василенко, здобувач вищої освіти групи Б- 2/2
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. У балансі відображаються активи, зобов'язання і власний капітал підприємства, причому сума активів повинна дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу, тобто підсумки активу і пасиву балансу мають бути рівні.

Актив – частина бухгалтерського балансу, що відображає на певну дату всі наявні на даному підприємстві матеріальні цінності, кошти, борги різних осіб та установ у грошовому виразі. Пасив – протилежна активу частина бухгалтерського балансу – сукупність усіх зобов'язань (джерел формування засобів) підприємства [1].

Інформація, наведена в активі балансу дозволяє встановити склад, стан та зміну необоротних та оборотних активів підприємства. Інформація, що наведена в пасиві Балансу, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного і позикового капіталу, скільки залучено в оборот підприємства довгострокових і короткострокових коштів, тобто, читаючи пасив, можемо визначити джерело надходження коштів, спрямованих на формування майна підприємства [3].

Між статтями активу і пасиву балансу існує тісний взаємозв'язок. Кожна стаття активу балансу має свої джерела фінансування. Джерелами фінансування довгострокових активів, як правило, є власний капітал і довгострокові позикові кошти; іноді вони формуються за рахунок короткострокових активів банку або за рахунок тимчасового залучення власних оборотних коштів. Поточні активи утворюються за рахунок як власного капіталу, так і за рахунок короткострокових позикових коштів. Бажано, щоб вони наполовину були сформовані за рахунок власного, а наполовину – за рахунок позикового капіталу, оскільки при цьому забезпечується гарантія погашення позикових

коштів. Залежно від джерел формування загальну суму поточних активів (оборотного капіталу) прийнято ділити на дві частини: змінну, яка створена за рахунок короткострокових зобов'язань підприємства; постійний мінімум поточних активів (запасів і витрат), утворених за рахунок перманентного (власного і довгострокового позикового) капіталу.

Незначний обсяг власного оборотного капіталу призводить до збільшення змінної й зменшення постійної частини поточних активів, що також свідчить про посилення фінансової залежності підприємства й не стійкості його стану.

Інформативною є структура розподілу власного капіталу на оборотний та основний. Відношення власного оборотного капіталу до загальної його суми отримало назву коефіцієнта маневреності капіталу, який показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обороті, тобто в тій формі, яка дозволяє вільно маневрувати цими засобами [4].

Отже, актив і пасив – це дві різні частини балансу, які, однак, мають однакові підсумкові значення, тобто актив дорівнює пасиву. Активи підприємства завжди можуть принести дохід у майбутньому від їх використання, а пасиви допускають відтік грошових коштів з підприємства.

Література:

1. Белінська О.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / О.В. Белінська, В.О. Однолько – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 166 с.
2. Будько О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Бухгалтерський облік» для студентів за напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит» (Частина I) / О.В. Будько – Кам'янське: ДДТУ, 2016 – 116 с.
3. Сук Л.К. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Л.К. Сук, П.Л. Сук – К.:Знання, 2008. – 507 с.
4. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник / Н.М. Ткаченко – К.: АСК, 2001.– 784с.

***Науковий керівник – Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ В СТЯГНЕННІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

*Т.С. Вітковська, здобувач вищої освіти групи Б-4/2
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Розглядаючи податки, які сьогодні сплачуються в Україні, податок на додану вартість (ПДВ) заслуговує на найбільшу увагу, оскільки він є основним джерелом наповнення Державного бюджету України і в той же час одним із найбільш корумпованих податків України. ПДВ в Україні став стабільним джерелом доходів Державного бюджету. Це зумовлено тим, що він є податком на споживання, і кінцевий споживач є платником цього податку [1].

Через вагому суспільно-економічну роль податку на додану вартість в життєвому функціонуванні держави він активно обговорюється та розглядається у багатьох літературних джерелах. Зокрема велику увагу вчені: Семенко Т.М. [1], Мороз Ю.А. [4], Швабій К.І. [3], Пікінер В. О. [3], приділяють перевагам та недолікам застосування даного податку в Україні та питанням вдосконаленню стягнення та реформування в цілому.

З метою поповнення державного бюджету, ПДВ було введено і в Україні. На початку 90-х років його ставка складала 28%, на сьогоднішній день її зменшено до 20%, також ПДВ щорічно поповнює державний бюджет (рис. 1). Нульова ставка є пільговою та застосовується до товарів, виробництво та реалізацію яких стимулює держава. Залишені розміри діючих ставок 20 %, 7 % (для лікарських засобів) і 0 % [2].

ПДВ - це найбільш проблемний податок, а саме: відповідно до особливостей адміністрування ПДВ його сплата покладається на населення і бюджетну сферу, ПДВ при досить високій ставці і високих темпах інфляції може перетворитися в один із факторів, що стримують розвиток виробництва; може стимулювати інфляційні процеси; існує можливість ухилення від сплати податку та зловживання за допомогою різних схем і фіктивних ланцюгів постачання; є масовим регресивним податком на товари і послуги широкого споживання, що є тягарем для малозабезпечених верст населення [3].

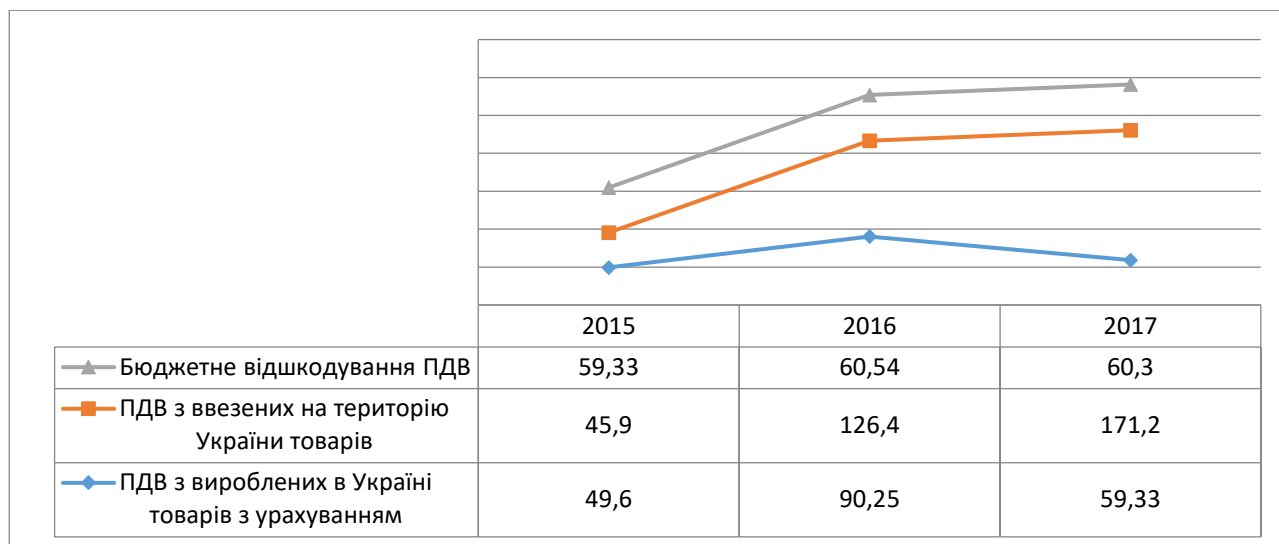

Рисунок 1 – надходження коштів до бюджету України у 2015-2017 роках
Джерело: представлено автором з використанням статистичної інформації

Актуальною на даний момент є проблема відшкодування ПДВ: по-перше, доцільно спростити порядок такого відшкодування з метою повернення сплачених сум ПДВ добросовісними платниками (проблеми з відшкодуванням ПДВ, з точки зору платників податків, створюють перешкоди для нормального товарообігу, заважають розвитку економічних відносин, обмежують свободу договору і підприємницької діяльності); по-друге, законодавець повинен забезпечити такий порядок відшкодування ПДВ, який не допустить зловживань у сфері відшкодування податку з боку недобросовісних платників податків [4].

Водночас, необґрунтоване впровадження зарубіжного законодавства про ПДВ у вітчизняну практику є недопустимим. Сьогодні, виступаючи податком на кінцеве споживання, ПДВ при досить високій ставці і стрімкій інфляції стає одним із факторів, що стримують розвиток виробництва.

На сьогодні загострюється проблема несвоєчасного відшкодування ПДВ з бюджету, що спонукає до збільшення ухилень від його сплати. Тому, удосконалення дієвих засобів боротьби з такими негативними явищами має відбуватись поступово, з урахуванням національних правових традицій. Рівнятись до промислово розвинених країн і переймати досвід застосування ПДВ, не враховуючи особливостей розвитку не лише податкової системи, а й економіки України, неможливо. Проблему зловживань у сплаті ПДВ необхідно

ефективно вирішувати узгодженими діями органів виконавчої влади, на які покладено функції справляння ПДВ.

Література:

1. Семенко Т.М. Податок на додану вартість у контексті адаптації законодавства України до законодавства ЄС / Т.М. Семенко // Актуальні проблеми економіки. — 2017. — №10 (124). — 222 с.
2. Податковий кодекс України: Законом України №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua/control/uk/taxqabase/catalog>. — Дата останнього доступу: 10.11.2018. — Назва з екрану.
3. Пікінер В. О. Оцінка фіскального потенціалу податку на додану вартість в Україні / В. О. Пікінер, К. І. Швабій // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2015. — №2(57). — 42 с.
4. Мороз Ю.А. Правові проблеми відшкодування податку на додану вартість / Ю.А. Мороз // Європейські перспективи. — 2016. — №2, ч.2. — С.191—192.

***Науковий керівник – Лагодієнко Н.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

КОНСОЛІДАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У КОНТЕКСТІ ОСТАННІХ ЗМІН В ОБЛІКОВИХ СТАНДАРТАХ

***А. А. Волхонська, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Необхідність складання консолідованої фінансової звітності в Україні виникла у зв'язку з переходом від планової економіки до ринкової та появою холдингових компаній, концернів, промислово-фінансових груп, акціонерних товариств, що мають значну кількість дочірніх, асоційованих підприємств, інших об'єднань підприємств, як новостворених, так і створених у результаті приватизації та реорганізації державних великих підприємств та їх об'єднань.

Для підприємства актуальність консолідації розрізнених даних зростає зі збільшенням самого підприємства, оскільки це зумовлює появу нових джерел інформації та збільшення кількості її споживачів, отже консолідована фінансова звітність є ознакою високо розвинутої ринкової економіки, яка забезпечує збалансування інтересів користувачів.

Значний внесок у розробку теоретичних та практичних аспектів сутності та значення консолідованої фінансової звітності присвячено роботи таких вітчизняних та іноземних науковців як С.Ф. Голова, С.Я. Зубілевич, Л.В. Чижевської, П.Є. Житнього, Л.І. Лук'яненко, Є.В. Мниха, К. Друрі, Дж.М. Кейнса, Е. Хендрексона й М. Ван Бреда, А.Д. Шмаленбаха, Р. Ентоні. Крім наукових праць, консолідація фінансової звітності розкривається у вітчизняних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО) і міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ).

Консолідація – зведення бухгалтерських даних при підготовці зведеного звіту. Отже, консолідована фінансова звітність – фінансова звітність групи компаній, у якій активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати і потоки грошових коштів материнської компанії та її дочірніх компаній представлені як активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати і потоки грошових коштів єдиного суб'єкта економічної діяльності.

Варто зазначити, що консолідація фінансової звітності – одна з найскладніших облікових процедур. Процедури консолідації звітності застосовують до групи підприємств, яка складається з материнського та дочірніх підприємств. Тому, вбачається за необхідне узагальнити та вивчити особливості формування консолідованої фінансової звітності.

В Україні особливості складання консолідованої фінансової звітності за національними стандартами регламентується НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НПСБО 2 «Консолідована фінансова звітність», метою прийняття яких стало приведення порядку складання фінансової звітності відповідно до МСФЗ, а саме: МСБО 1 «Подання фінансової звітності» та МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність». Таким чином, досягається виконання норми Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», і національні положення (стандарты) не суперечать міжнародним.

Концепція складання фінансової звітності за НПСБО 1 та консолідованої фінансової звітності за НПСБО 2 суперечить концептуальній основі складання такої звітності за МСФЗ. Це пов'язано перш за все з тим, що консолідована

фінансова звітність, підготовлена за міжнародними стандартами, не має чітко регламентованої форми, а в МСБО 1 «Подання фінансової звітності» надано лише перелік мінімальних статей, які повинні бути наведені у звітах. Консолідована фінансова звітність, яка складається за національними стандартами, має регламентовані форми, які нічим не відрізняються від класичної звітності, які складаються для окремого підприємства. Єдині типові форми фінансової звітності для складання як за П(С)БО, так і за МСФЗ, внаслідок існування відмінностей між обома групами цих облікових стандартів несуть ризик до перекручення статистичних даних[1].

Провідний фахівець з МСФЗ в Україні С.Ф. Голов серед іншого звертає увагу на те, що «провідні українські підприємства, які складають звітність за МСФЗ, ігнорують типові форми Міністерства фінансів, через те, що ці форми нездатні відобразити інформацію, якої вимагають МСФЗ» [2]. Окремо наголошується на проблемі невідповідності тих текстів МСФЗ, які оприлюднені на сайті Мінфіну, чинним редакціям багатьох МСФЗ.

Консолідовану фінансову звітність складають здебільшого великі компанії. Зацікавлені у такій звітності здебільшого власники та інвестори. Потреба Держкомстату у такій звітності є сумнівною, оскільки цей орган отримує окремо фінансову звітність материнського та кожного дочірнього підприємства в межах України. Крім того, такі компанії здебільшого складають звітність за МСФЗ (особливо враховуючи дозвіл НПСБО 2 не складати консолідовану звітність підприємствам, які не є емітентами цінних паперів). Таким чином, виникає питання у доцільності існування НПСБО 2. Для остаточного вирішення цього питання необхідно дослідити кількість підприємств в Україні, які мають складати консолідовану фінансову звітність за МСФЗ та НПСБО та зробити відповідні висновки.

В Україні триває процес гармонізації вітчизняних нормативних актів з міжнародними. Економічними передумовами складання консолідованої фінансової звітності є інтеграційні процеси в економіці України. Даний вид фінансової звітності є самостійним та відмінним від зведеної фінансової

звітності, адже має свою мету, користувачів, процедури складання, суб'єктний склад, історію виникнення, існують різні концептуальні підходи та методи складання консолідованої фінансової звітності. Інформація консолідованої фінансової звітності на окремих підприємствах практично не використовується в управлінні групою. Більше того, багато керівників підприємств в Україні не вбачають необхідності складання такої звітності через трудомісткість та нерозуміння/неможливість використання такої інформації при прийнятті стратегічних рішень.

Література:

1. Безверхий К. В. Перше національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку: а що буде далі? [Електронний ресурс] / К. В. Безверхий. – Режим доступу : <http://www.afj.org.ua/pdf/62-pershe-nacionalne-polozhennya-standartbuhgalterskogo-obliku-a-scho-bude-dali.pdf>.
2. НПСБО 1: МСФЗ-неспроможність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gaap.in.ua/archives/2325>.

***Науковий керівник – Лугова О. І.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ДОКУМЕНТУВАННЯ ЯК МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

***Т.С. Ганошенко, здобувач вищої освіти групи Б-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Для ефективного управління діяльністю підприємства, прийняття правильних та своєчасних рішень під час здійснення господарської діяльності, потрібно мати достатній обсяг інформації, зокрема – облікової інформації. Документування є важливим елементом методу бухгалтерського обліку, оскільки є основою для первинного спостереження за господарськими операціями і є обов'язковою умовою для відображення їх в обліку.

Документування є способом відображення об'єктів бухгалтерського обліку (господарських засобів, коштів, джерел їх утворення та господарських

процесів) у первинних бухгалтерських документах (рахунках, накладних, чеках, ордерах тощо) після або в момент завершення операцій з ними.

Документування господарських операцій у первинних документах надає юридичної сили даним бухгалтерського обліку. Під час розв'язання конфліктів між господарюючими суб'єктами чи особами в судових органах правильно оформлені документи набувають доказово-правового значення [1].

Під документом розуміють матеріальний носій, який використовують у процесі відображення фактів фінансово-господарської діяльності. На такому матеріальному носії за допомогою різних засобів та способів має бути зафіксованою інформація в доцільній для сприйняття формі.

Бухгалтерський документ є письмовим свідоцтвом (доказом) певної форми та змісту про фактичне здійснення господарської операції (процесу) або право її виконання.

Процес документування складається з чотирьох елементів: спостереження (з'ясовується сутність, економічна доцільність і закономірність господарського факту – явища чи процесу), сприйняття господарського факту, вимірювання його натуральних і вартісних параметрів і фіксування на носіїв цих даних.

Методику та техніку процесу документування регламентує затверджене наказом Кабінету Міністрів від 24.05.1995 р. №88 Положення "Про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку", в якому розкрито зміст таких понять як бухгалтерський документ, документація, документування [2].

У процесі документування важливим є застосування системи класифікації та кодування інформації, що надає можливість упорядкувати документи та значно полегшує процес каталогізації документації як окремих підприємств, так і документів загального призначення. Цьому сприяє Державний класифікатор управлінської документації, який містить перелік назв уніфікованих форм документів з унікальними кодовими позначеннями. Уніфікована форма документа – це сукупність реквізитів, установлених

відповідно до завдань, що підлягають вирішенню в певній сфері діяльності і розташованих у визначеному порядку на носії інформації [3].

Отже, документування є першим етапом бухгалтерського обліку, і саме від його якості, достовірності, повноти та оперативності залежить весь подальший обліковий процес.

Література:

1. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 688 с.
2. Гудзь Н.В. Бухгалтерський облік — 2-е вид., перероб. і доп. навч. посіб. / Н.В. Гудзь, П.Н. Денчук, Р.В. Романів — К. : Центр учбової літератури, 2016. — 424 с.
3. Василенко А. Первинні документи: правила складання та застосування / А. Василенко // Все про бухгалтерський облік, — 2011. — № 16. — С. 9-17.

***Науковий керівник – Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

***Д. І. Демко, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Діяльність підприємств різних форм власності здебільшого спрямована на отримання максимального прибутку при мінімальних витратах, виготовлення якісної та конкурентоспроможної продукції, тощо. Успішне функціонування суб'єктів господарювання в поточному періоді є основою його розвитку в майбутньому. Виручка від реалізації продукції підприємства є джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спричиняє виникнення боргів, що у кінцевому підсумку може привести до фінансової кризи та банкрутства [1, с.556].

Облікове забезпечення доходів операційної діяльності підприємств ставало предметом дослідження у працях багатьох науковців, серед яких: Н. Потриваєва, О. Христенко, Т. Кореновська та інші. Проте, з кожним днем,

зазначена тема набуває все більшої актуальності та потребує подальших досліджень як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Облік доходів, а також контроль за їх використанням є необхідною умовою ефективного функціонування підприємств в сучасних ринкових умовах. Кожне підприємство зводить свою діяльність до отримання певного результату – прибутку чи збитку. Облік доходів повинен відображати достовірні дані про досягнутий рівень виробництва для прийняття необхідних управлінських рішень щодо використання засобів та предметів праці для об'єктивної оцінки діяльності [2, с.10].

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) 15 «Дохід» від 29.11.1999 р. №290, дохід визначається під час збільшення активу або зменшення зобов'язань, які зумовлюють збільшення власного капіталу (за винятком капіталу за рахунок внесків засновників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [3].

Згідно п. 8 П(С)БО 15, дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в бухгалтерському обліку за наявності певних умов. На рис. 1, нами було зазначено перелік умов визнання доходу від реалізації продукції.

Рисунок 1 – Умови визнання доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, інших активів) в бухгалтерському обліку

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [3]

Доходи від реалізації відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності у момент їх виникнення, незалежно від дати надходження чи сплати коштів [4,5]. Узагальнення інформації про доходи від реалізації

сільськогосподарської продукції (товарів, робіт, послуг), ведеться на рахунку 70 «Доходи від реалізації». За кредитом вище зазначеного рахунка на підставі довідок та розрахунків бухгалтерії відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належна сума непрямих податків (податку на додану вартість). Рахунок 70 «Доходи від реалізації» має наступні субрахунки: 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт, послуг», 704 «Вирахування з доходу», 705 «Перестраховування» [6].

На нашу думку, під час організації формування та розподілу доходу необхідно враховувати розміри підприємства, форму власності, організаційно-правову форму господарювання, кількість засновників, тощо. Вважаємо за доцільне кожному підприємству систематично проводити аналіз формування доходу задля поглиблення знань про його складові та основні тенденції їх зміни. При цьому основним завданням фінансового планування на підприємстві повинно бути виявлення та мобілізація резервів збільшення доходу за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Література:

1. Потриваєва Н. В. Особливості формування та обліку доходу від реалізації сільськогосподарської продукції: теоретичний аспект / Н. В. Потриваєва, О. О. Христенко, К. О. Гавалешко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №18. – С.556-561.
2. Потриваєва Н. В. Нормативно-правові особливості облікового забезпечення витрат та доходів діяльності підприємств / Н. В. Потриваєва, Т. О. Кореновська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2016. – №1. – С.9-18.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

***Науковий керівник – Потриваєва Н. В.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ОБЛІКОВИЙ ДОКУМЕНТ: ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ

*А.В. Кандиба, здобувач вищої освіти групи ЗБ-5/2
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Господарська діяльність підприємств супроводжується здійсненням значної кількості операцій, які фіксуються у спеціально призначених для цього облікових документах. Отже, первинні документи є носіями інформації про господарсько-економічне життя підприємства, а первинний облік є початковою стадією господарського обліку [1].

Після фіксації операції первинний документ надходить до бухгалтерії підприємства, де відбувається перевірка правильності його оформлення. У бухгалтерії їх обробляють, перевіряють і використовують для записів в регістрах аналітичного і синтетичного обліку за кореспондуючими рахунками. Перевірка отриманих облікових документів в бухгалтерії проводиться відповідно до чинної законодавчо-нормативної бази.

Контроль облікової документації здійснюється, як правило, за трьома напрямками:

- 1) встановлюється законність господарської операції;
- 2) відповідно до оформлення документів встановленим вимогам, перевіряється повнота і правильність заповнення всіх реквізитів, наявність підписів відповідальних осіб, своєчасність складання і подання до бухгалтерії;
- 3) правильність арифметичних підрахунків [2].

Контроль здійснюють за якістю складеного кожного облікового документу. Вищезазначений контроль забезпечує дотримання принципу повноти та достовірності інформації.

Бланки первинних документів для зручності їх використання мають бути уніфікованими і стандартизованими. Уніфікація — це розробка єдиних форм документів для всіх однорідних господарських операцій на підприємствах. Проте, існують спеціалізовані форми первинних документів, які застосовуються тільки в певній галузі, що відображають специфіку тої чи іншої

діяльності. Тобто контроль облікової документації має включати також напрям дотримання типової форми документу.

Отже, на всіх етапах діяльності підприємства до бухгалтерської інформації пред'являються такі вимоги, як об'єктивність, достовірність, своєчасність та оперативність. Однак на сучасному етапі вдосконалення управління, становлення ринкової економіки до бухгалтерської інформації пред'являються підвищені вимоги. Це означає, що бухгалтерська інформація повинна містити мінімальну кількість показників, але задовольняти максимальне число її користувачів на різних рівнях управління [3]. Крім того, необхідно, щоб бухгалтерська інформація формувалася з найменшими затратами праці і часу. Очевидно, що для задоволення всіх перелічених вище вимог необхідно використовувати різні методи збору, обробки й обліку інформації, корегування якої можливе лише за умови використання контролю за змістом, формою та суттю облікового документу.

Література:

1. Бутинець Т.А. Документування в системі бухгалтерського обліку: теорія і методологія: автореферат дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Т.А. Бутинець. – К., 2001. – 21 с.
2. Безверхий К.В. Облікові документи як первинна складова обліково-звітної документації / К.В. Безверхий // Європейський вектор економічного розвитку –2013 – № 1 (14) – с. 11-19.
3. Кузнецова С.А. Організація облікової інформації в управлінні діяльності суб'єктів господарювання: монографія / С.А. Кузнецова. – Мелітополь: «Видавничий будинок ММД», 2008. – 224 с.

***Науковий керівник – Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

***К.О.Моспаненко, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності підприємства є наявність і ефективне використання

виробничих запасів. Оскільки виробничі запаси становлять матеріальну основу будь-якого виробництва, витрати на їх придбання дуже часто мають найбільшу питому вагу у загальній вартості кінцевого продукту, тому питання їх раціонального використання, визначення оптимального розміру і складу повинні завжди перебувати у полі зору керівників підприємства.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виробничі запаси та розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

Відповідно до П(С)БО 9, запаси – це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг і управління підприємством [1].

Дуже важливим завданням аудиту виробничих запасів є встановлення, чи дотримується підприємство тих методів, принципів та процедур щодо даного виду активів, які обрані ним та прописані в наказі про облікову політику. Формування облікової політики щодо виробничих запасів на підприємствах здійснюється на підставі П(С)БО 9 «Запаси» [1] та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів [2].

Обов'язкові методологічні складові облікової політики щодо відображення виробничих запасів:

- склад виробничих запасів;
- одиниця обліку запасів;
- метод зарахування придбаних або вироблених виробничих запасів на підприємстві;
- визначення та первісна оцінка запасів;
- метод оцінки при вибутті виробничих запасів;
- метод обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат;

- оцінка запасів на дату балансу;
- періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
- призначення та умови використання запасів;
- організація зберігання і обліку запасів.

На фінансовий результат діяльності підприємства можуть вплинути будь-які вище вказані складові облікової політики. Прикладом цього впливу є застосування різних методів амортизації основних засобів, оцінки виробничих запасів, застосування різних баз розподілу загальновиробничих витрат, методів калькулювання собівартості продукції [3, с.109].

Джерела інформації аудиту виробничих запасів являють собою нормативні документи, облікову політику підприємства та джерела, в яких зафіксована інформація, що характеризує залишки і рух виробничих запасів (табл.1).

Таблиця 1 Джерела інформації для аудиту виробничих запасів

Вид джерела інформації	Найменування
Первинні документи по обліку запасів	Накладні, рахунки-фактури, картки складського обліку, прибуткові ордери, накладні-вимоги на відпуск, лімітно-забірні карти
Аналітичні реєстри обліку запасів	Відомості аналітичного обліку запасів, звіти матеріально-відповідальних осіб
Реєстри синтетичного обліку запасів	Головна книга, відомості руху запасів, журнали №3,5,6
Фінансова звітність підприємства	Баланс (Звіт про фінансовий стан), Примітки до річної фінансової звітності

Відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність», аудитор має право самостійно встановлювати форми та методи контролю [3].

Зважаючи на предмет аудиторського дослідження, завдання, передбачені договором, рівень аудиторського ризику, запланований рівень суттєвості, аудитор обирає методику проведення аудиту виробничих запасів та фіксує відповідні аудиторські процедури у програмі аудиту. У випадку, якщо інвентаризації на підприємстві не проводились взагалі, або проводились

неналежним чином, рівень довіри до залишків за рахунками запасів викликає сумнів. В цьому випадку аудитори можуть відмовитись від підтвердження таких залишків.

При збиранні аудиторських доказів при аудиті операцій з виробничими запасами аудитори можуть використовувати наступні методи, які сприятимуть збалансуванню діяльності підприємства:

- перевірка – вивчення первинних документів, бухгалтерських реєстрів, матеріальних звітів тощо з метою встановлення дійсного стану;
- спостереження – спосіб контролю за виконаннями іншими особами процедур за безпосередньої участі аудитора з метою об'єктивного сприйняття інформації (спостереження за проведенням працівниками підприємства-замовника інвентаризації);
- опитування проводиться з метою отримання нової інформації або підтвердження вже зібраних доказів. Опитування може здійснюватись формально, неформально, письмово, усно;
- підрахунки – арифметична перевірка точності бухгалтерських записів;
- підтвердження – спосіб контролю, коли відповіді на запити можуть підтверджувати отриману інформацію;
- аналітичні процедури полягають в аналізі співвідношень та тенденцій [4].

На заключному етапі аудиту операцій із запасами аудиторам необхідно звернути увагу на розкриття інформації про запаси у звітності підприємства-замовника за напрямками: методи оцінки запасів; балансову (облікову) вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп; балансову (облікову) вартість запасів, які відображені за чистою вартістю реалізації; балансову (облікову) вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу; суму збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена оцінка запасів.

Отже, організація і методика аудиту виробничих запасів є важливою складовою перевірки на підприємстві. Аудит запасів призначений для

здійснення контролю за дотриманням чинного законодавства щодо операцій з виробничими запасами, встановлення повноти і правильності відображення в бухгалтерському обліку надходження запасів за їх каналами, встановлення правильності визнання активів запасами згідно з П(С)БО 9 «Запаси», дослідження стану складського господарства запасів, перевірки дотримання обраних методів обліку виробничих запасів, які зазначені у наказі про облікову політику.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87, зі змінами і доповненнями. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.07 року № 2 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtki.com.ua/show/2cid04693.html>.
3. Закон України «Про аудиторську діяльність» № 3125-XII 22.04.1993р., зі змінами та доповненнями. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
4. Мельнікова К.С. Напрями удосконалення методів і процедур аудиту виробничих запасів на прикладі макаронної фабрики / К.С. Мельнікова // Економічні студії. – 2014. - №1(1). - С. 13-18.

***Науковий керівник – Потривасва Н.В.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ЗНАЧЕННЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ

***С.С. Озеранська, здобувач вищої освіти групи Б-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Бухгалтерський облік як функція управління включає в себе безперервне і взаємозв'язане спостереження (сприйняття, збирання), реєстрацію, нагромадження і зберігання первинних фактів господарської діяльності підприємства з метою подальшої їх систематизації та обґрунтування у вигляді облікових показників, що відображують кількісну оцінку та якісну характеристику конкретних економічних явищ (процесів).

Первинний облік — це початкова стадія облікового процесу. Вимоги, що висуваються до змісту та порядку реєстрації інформації в первинних

документах, визначають вимоги до тих прийомів, якими реалізується функціональне призначення первинного обліку. Первинний облік – початкова стадія бухгалтерського обліку, на якій відбувається фіксування господарської операції в первинному документі, її зміна та реєстрація. Під час формування первинних документів в автоматизованій системі обліку, контролю та аналізу слід додержувати таких умов: відображення первинної інформації на машиночитаному носії; надання машиночитаному носію юридичної сили первинного документа; забезпечення можливості подальшого використання (обробки і зберігання) первинної інформації; забезпечення вірогідності первинної інформації та надійності роботи системи; використання сучасних засобів формування первинних даних [1].

Первинні документи є письмовим свідомством, що фіксують та підтверджують господарські операції. Вони повинні складатися у момент проведення кожної господарської операції, а якщо це неможливо, то безпосередньо після її завершення.

Первинні документи повинні містити всю інформацію, необхідну для обліку основних засобів, а саме, дані про їх надходження і вибуття, місцезнаходження, стан збереження, амортизацію, переоцінку, зменшення (відновлення) корисності. При цьому якісні характеристики інформації, що міститься в первинних документах, повинні задовольняти вимогам та потребам усіх користувачів: як внутрішніх (управлінський персонал підприємства), так і зовнішніх (власники, аудитори та інші користувачі).

Документи в системі бухгалтерського обліку мають важливе практичне, юридичне, контрольно-аналітичне, організаційно-управлінське та економічне значення.

Практичне значення документів в оперативно-господарській діяльності полягає в тому, що в них правильно і своєчасно реєструються усі розпорядчі та виконавчі дії (наприклад, відпуск матеріальних цінностей зі складу у виробництво, виплата з каси готівки, акцептування рахунків постачальників і перерахування грошових коштів з розрахункових рахунків та ін.)

Юридичне значення документів полягає в тому, що вони забезпечують доказове обґрунтування показників бухгалтерського обліку та звітності, встановлюють відповідальність виконавців за проведені господарські операції.

Контрольно-аналітичне значення документів полягає в тому, що вони служать джерелом контрольних даних при здійсненні внутрішньогосподарського контролю за рухом майна з метою встановлення законності та економічної доцільності здійснених операцій. Крім того, документи є джерелом отримання аудиторських доказів для зовнішніх аудиторів при проведенні ними як обов'язкових, так і ініціативних аудиторських перевірок з метою обґрунтованого рішення цілей і завдань аудиту, обумовлених договором між економічним суб'єктом і аудиторською організацією. Документи є також підставою проведення і джерелом інформації контролю і ревізії.

Документи мають важливе значення і для аналізу виробничо-господарської та фінансової діяльності з метою виявлення причин і винуватців нестач, втрат матеріальних і грошових коштів, непродуктивних витрат, для виявлення невикористаних (прихованих) резервів та їх мобілізації у виробництві.

Організаційно-управлінське значення документів полягає в тому, що шляхом системного використання інформації, носієм якої є бухгалтерські документи, можна домогтися оптимальної взаємодії всіх функцій управління (обліку, планування, прогнозування, контролю, аналізу, регулювання) і всіх систем господарського механізму для досягнення намічених економічних показників і отримання максимального прибутку.

Економічне значення документів полягає в тому, що вони дозволяють зміцнювати господарський розрахунок в організації і в її підрозділах, що працюють на принципах самоконтролю, самоокупності та самофінансування. Дані первинних документів використовуються для визначення важливих економічних і виробничих показників, таких, як продуктивність праці, фондівіддача, матеріалівіддача тощо.

Отже, первинний бухгалтерський документ є письмовим свідченням того, що господарська операція має юридичну силу і не потребує подальших пояснень і деталізації. До обліку можуть прийматися тільки правильно оформлені первинні документи, які будуть мати юридичну силу.

Достовірність бухгалтерської інформації безпосередньо залежить від якості складеного документа. Тому кожен первинний обліковий документ, складений з дотриманням встановлених правил і вимог. Отже, під первинним обліком слід розуміти складову загальної системи обліку, яка формує первинні документи на підставі здійснення господарської операції і забезпечує ефективний контроль та управління за діяльністю суб'єкта господарювання [2].

Література:

1. Сопко В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / В. Сопко, В. Завгородній – К. : КНЕУ, 2000. — 260 с.
2. Бурдюх Н. Роль документообігу у створенні ефективної системи обліку запасів / Н. Бурдюх // Економічний аналіз – 2010, Випуск 6. – С. 39 – 42.

***Науковий керівник – Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

***І.О. Пендליшак, здобувач вищої освіти групи Б-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Первинний облік — початкова стадія господарського обліку, на якій забезпечується фіксування господарської операції в первинному документі, її зміна і реєстрація [1].

Першочерговим моментом відображення в бухгалтерському обліку його об'єктів є первинне спостереження, що здійснюється безпосередньо працівником бухгалтерії або автоматично з допомогою вимірювальних пристроїв. Параметри первинного спостереження залежать від мети і завдань обліку, змісту і характеру одержуваної інформації. У результаті первинного

спостереження об'єкти бухгалтерського обліку повинні бути зафіксованими як доказ про їх наявність, зміни, здійснення. Таким доказом є документ [2].

Значення первинних документів у бухгалтерському обліку перебільшити неможливо. Документ є початковим джерелом всієї облікової інформації, без якого жодну господарську операцію не може бути прийнято до обліку.

Документи є основою, фундаментом, на якому ґрунтується вся облікова робота. Від якості документів залежить якість усіх облікових показників, включно зі звітністю, а документування, як процес оформлення господарських операцій документами, є одним із основних елементів методу бухгалтерського обліку [3].

Документи є засобом дослідження предмета судово-бухгалтерської експертизи, одним із засобів перевірки й аналізу господарської діяльності підприємства.

На всіх етапах суспільного розвитку для контролю і регулювання господарськими процесами використовується певна інформація. Для її одержання необхідно організувати збір інформації про господарські операції і явища, що відбуваються у процесі діяльності підприємств, її вимір, реєстрацію, узагальнення. Побудова первинних документів повинна відповідати цим вимогам, здійсненню бухгалтерського аналізу виробничих процесів, забезпечувати контроль і управління діяльністю підприємства.

Особлива увага надається документу, як правовому (юридичному) обґрунтуванню господарських операцій, їхньої правомірності й оцінки [1].

Про первинні документи як про основу обліку писав ще Лука Пачолі у відомому «Трактаті про рахунки і записи». Хоча він і не розглядав документи як свідоцтва, що підтверджують кожну господарську операцію, проте вказував на необхідність ведення такого «первинного документа», як Меморіалу — книги, в яку «...купець записував усі справи в такій послідовності, в якій вони відбувалися з дня в день, година за годиною». Уже тоді мова йшла про обов'язковість зазначення таких даних, які мають бути відображеними в обліку: суб'єкт (хто); об'єкт (що); час (коли); місце (де) [4].

Для правильного складання документів і доцільного використання їх класифікують за певними ознаками: призначенням, порядком складання, способом охоплення операцій, місцем складання, технікою складання і опрацювання. Так, за призначенням документи поділяють на: розпорядчі, виконавчі, бухгалтерського оформлення, комбіновані. За порядком складання документи поділяють на первинні, які складають в момент здійснення господарської операції, і зведені, які складають на підставі кількох або багатьох первинних документів. За способом охоплення операцій документи поділяють на разові і нагромаджувальні. Разовими документами оформляють одну або декілька господарських операцій, записаних одночасно. Нагромаджувальні документи використовують для відображення операцій, які нагромаджуються протягом певного періоду. За місцем складання розрізняють документи внутрішні і зовнішні. Внутрішні документи складають на даному підприємстві і використовуються в самому підприємстві. Зовнішні документи складає дане підприємство для зовнішніх користувачів інформації або вони надходять від інших організацій, підприємств. За технікою складання і опрацювання документи поділяють на такі, які заповнюються ручним способом, з частковим використанням обчислювальної техніки, повністю складаються автоматизованим способом з використанням персональних комп'ютерів [2].

Використання, заповнення, складання та опрацювання первинних документів в Україні регулюється низкою законодавчих і нормативних документів, дотримання основних положень яких має забезпечити своєчасність і правильність складання первинних документів, а отже – основну частину облікового процесу.

Література:

1. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 600 с.
2. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: підручник / Р. Ф. Бруханський. — Т. : ТНЕУ, 2016. — 480 с.
3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003. — 349 с.

4. Книга Л. Пачолі «Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції і відношення», 1494.

*Науковий керівник – Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

***В. В. Терпак**, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Основні засоби є основою матеріально-технічної бази будь-якого сільськогосподарського підприємства. Від правильної та раціональної організації обліку, залежить подальший процес їх відтворення та оновлення, що призведе до покращення забезпеченості підприємства сучасними та водночас конкурентоспроможними засобами праці.

Економічна сутність та класифікація основних засобів досліджувалася у працях багатьох науковців. Серед них: Г. Кірейцев [1], А. Завгородній [2], С. Мочерний [3], Т. Бутинець [4], І. Ковальчук [6] та інші. Проте, тема з кожним днем набуває все більшої актуальності та потребує подальших досліджень.

Основні засоби є одним із трудомістких об'єктів бухгалтерського обліку. Це обумовлено, здебільшого, складністю їхньої структури та різноманіттям облікових завдань. На сьогоднішній день, в економічній літературі не існує єдиного підходу щодо визначення дефініції «основні засоби», всі вони різняться за своєю суттю та змістом (табл. 1).

Таким чином, можемо відмітити, що основні засоби – це матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року), які підприємство утримує із метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій [5].

Таблиця 1 Визначення дефініції «основні засоби» у працях вітчизняних науковців

Автор	Визначення
Г. Кірейцев	Основні засоби – це частина майна підприємства, що переносить свою вартість на новостворений продукт частинами за декілька виробничих циклів [1]
А. Загородній	Основні засоби – це сукупність матеріальних активів, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються у виробничому процесі [2]
С. Мочерний	Основні засоби розглядаються як засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами у міру зносу [3]
Т. Бутинець	Основні засоби розглядаються як вкладений капітал, і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю і їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів; основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві [4]

Джерело: систематизовано автором

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за відповідними групами (рис. 1).

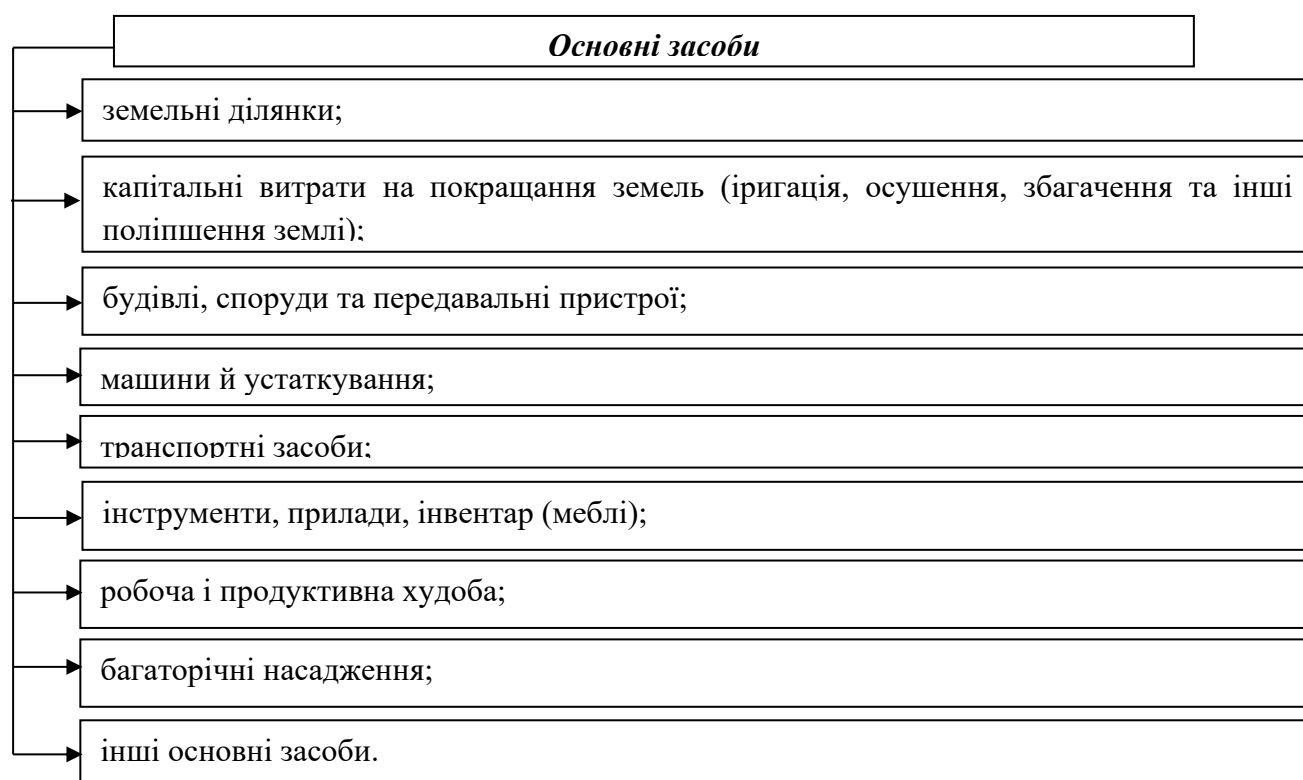

Рисунок 1 – Класифікація основних засобів за групами (для цілей бухгалтерського обліку)

Джерело: побудовано автором

Необхідність поділу основних засобів на групи зумовлена тим, що за своїм економічним змістом вони однорідні, але водночас різні за виробничо-технічним призначенням і часом відтворення. Чим довговічніший засіб праці,

тим повільніше він зношується, тим довше передає свою вартість продукції, яку виробляє. До однієї класифікаційної групи з метою зручності нарахування амортизації відносять основні засоби, які мають однаковий строк та інтенсивність експлуатації (рис. 2) [6, с.316].

Рисунок 2 – Класифікація основних засобів на підприємстві

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [6, с.316]

Отже, можемо зробити висновок, що однією з умов ефективного функціонування підприємств, в умовах ринкової економіки, є їх забезпеченість основними засобами. Адже, вони є тією рушійною силою, за допомогою якої суб'єкти господарювання мають можливість виробляти якісну та конкурентоспроможну продукцію.

Література:

1. Кірейцев Г. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2015. – 272 с.
2. Загородній А. Фінансовий словник / А. Завгородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко. – К. : Знання, 2010. – 495 с.
3. Мочерний С. Економічна енциклопедія : в 2 т. / С. Мочерний. – К. : Академія, 2001. – 848 с.
4. Бутинець Т. Основні засоби: точка зору економіста / Т. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2017. – № 23. – С. 22–36.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

*Науковий керівник – Потривасва Н.В.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

***О. А. Харькова**, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Капітал протягом тривалого часу залишається однією з найбільш складних і неоднозначних економічних категорій. Значення власного капіталу для підприємств будь-якої форми власності та організаційно-правової форми надзвичайно велике, оскільки він виступає основою функціонування будь-якого підприємства. Капітал є запорукою фінансової стійкості і стабільності розвитку кожного суб'єкта господарювання.

Власний капітал є базою для старту і здійснення господарської діяльності будь-якого підприємства. Його сутність виявляється у функціях, які йому доводиться виконувати:

- *самостійності і влади* - розмір власного капіталу та його частка в підсумку балансу характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, а частка власників - ступінь їх впливу на діяльність підприємства;
- *відповідальності і захисту прав кредиторів* - власний капітал є гарантією для кредиторів у питанні захисту їх прав та можливих втрат;
- *довгострокового фінансування* - розпорядження власним капіталом здійснюється аж до моменту ліквідації;
- *фінансування ризику* - ризиковані проекти зазвичай фінансуються за рахунок власних джерел (власного капіталу), позаяк залучити кредитні ресурси на ризикові інвестиції зазвичай не вдається;

- *кредитоспроможність* - частка власного капіталу в загальній структурі джерел утворення господарських засобів характеризує рівень кредитоспроможності підприємства;
- *компенсації понесених збитків* - збитки підприємства покриваються за рахунок власного капіталу (прибутків, резервного капіталу тощо);
- *розподілу доходів і активів* - розподіл отриманого підприємством прибутку та майна при ліквідації підприємства здійснюється за частками окремих власників у капіталі [2,3].

Важливість власного капіталу полягає в тому, що він є основою для формування майна підприємства і запорукою його фінансової незалежності. Від того, наскільки зрозумілою, прозорою та корисною буде інформація про розмір та структуру капіталу не лише для внутрішніх, а й для зовнішніх користувачів, залежатимуть обсяги залучення інвестиційних ресурсів.

Раціональне формування та використання власного капіталу підприємства вимагає постійного відстеження змін у його розмірі та структурі. Це здійснюється шляхом ретельного ведення бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних зі змінами у розмірі та складі власного капіталу, і відображення відповідних даних в основних формах фінансовій звітності підприємства.

Незмінна мета діяльності кожного підприємства – збільшення його власного капіталу. Склад та розмір власного капіталу можуть залежати від чотирьох основних типів операцій: збільшуватись за рахунок доходів і внесків та зменшуватись за рахунок витрат та вилучень.

Основою власного капіталу підприємств усіх форм власності є зареєстрований капітал, розмір якого вказується в установчих документах. В обліку цей вид капіталу відображається на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», у складі якого є такі субрахунки:

- 401 «Статутний капітал»;
- 402 «Пайовий капітал»;
- 403 «Інший зареєстрований капітал»;

404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» [1].

Впливати на розмір власного капіталу можуть також зміни в обліковій політиці підприємства та корегування помилок, що могли бути допущені при складанні фінансової звітності у минулому році, та які впливають на розмір нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

Отже, власний капітал є сукупністю власних фінансових ресурсів підприємства, відображених в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу. Власні фінансові ресурси для кожного підприємства є тією життєво потрібною частиною, без якої неможливі ані робота, ані подальше існування підприємства. Процеси, що пов'язані з вдосконаленням системи управління капіталом підприємства, зокрема, його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання.

Література:

1. Морозова М. С. Формування та використання резервного капіталу акціонерного товариства [Електронний ресурс] / М. С. Морозова // Ефективні інструменти сучасних наук. Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
2. Столяр Л. Г. Особливості обліку власного капіталу підприємств (повні, командитні) / Л.Г.Столяр, М. П. Андрухів // Молодий вчений. 2017. №5(45). С. 738-742.
3. Яковенко Т. Удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу у сучасних умовах [Електронний ресурс] / Т. Яковенко, К. Свистільник // Вісник Дніпропетровського університету : зб. наук. праць. Сер.: Економіка. Режим доступу: <http://vestnikdnu.com.ua>. 2017. Том 22. С. 234-256.

***Науковий керівник – Потривасєва Н.В.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

СЕКЦІЯ

«АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

ДОСВІД КРАЇН ЄС У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЇ

*Ю.С. Агеєнко, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Актуальність питання щодо охорони природного навколишнього середовища, гарантування екологічної безпеки території спонукають держави коригувати свою загальнодержавну та регіональну політику.

Виявлено, що практичний досвід, накопичений світовою спільнотою у сфері охорони природного навколишнього середовища, став основою формування міжнародних стандартів. Сутність міжнародних стандартів полягає у сприянні розвитку процесу стандартизації і суміжних видів діяльності з метою забезпечення міжнародного обміну методами контролю за компонентами біосфери і співробітництва. Міжнародні стандарти не є юридично обов'язковими документами до виконання. Кожна з країн має право застосовувати їх цілком, окремими розділами або не застосовувати. Ці стандарти мають рекомендаційний характер і встановлюють вимоги та показники, які відповідають світовому технічному рівню. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) пропонує 570 міжнародних стандартів з оцінювання стану об'єктів довкілля, раціонального використання ресурсів та метрологічної діяльності [1].

Визначено, що заходи сталого розвитку повинні поєднувати економічні і екологічні інтереси суспільства. Так, більшість країн Західної Європи, США, Канада, Японія характеризуються не тільки рівнем матеріального добробуту і технічного розвитку, а й жорстким законодавством у сфері екології й охорони довкілля, а також готовністю громадян дотримуватися цих законів. Серед основоположних Директив ЄС у галузі охорони довкілля виділяють наступні:

1. Директива про Доступ до Інформації, яка затверджує право на доступ до інформації і встановлює чіткі умови того, як повинна надаватися інформація, що має відношення до охорони навколишнього природного середовища.

2. Директива про Звітність, яка окреслює вимоги щодо регулярної звітності.

3. Директива про Оцінку Впливу на Довкілля (Директива ОВД) і Директива про Стратегічну екологічну оцінку впливу на довкілля (Директива СЕО), які спрямовані на розв'язання екологічних проблем.

4. Директива про забезпечення участі суспільства в ОВД підвищує прозорість і легітимність планів, програм і окремих проектів [2].

За сучасних умов у більшості країн світу суб'єкти господарювання змушені вести свою діяльність, відповідно до норм екологічного законодавства, за відповідного контролю з боку державних наглядових органів (екологічний аудит).

Відзначимо, що в США екологічний аудит перетворився не просто на інструмент контролю за дотриманням закону, а й на економіко-правовий інструмент стимулювання природоохоронної діяльності. Еко-аудит направлений на попередження екологічних правопорушень, що дозволяє своєчасно вжити відповідні заходи.

Важливим інструментом державної екологічної політики в країнах світу є екологічне оподаткування, яке являє собою систему, в якій податки (платежі) об'єднуються в основні групи відповідно до бази оподаткування: податок на вирішення глобальних, національних чи регіональних екологічних проблем; екологічний «транспортний» податок; екологічний податок на повітряний транспорт; плата за забруднення; екологічний податок на конкретні групи товарів (мінеральні добрива, пестициди, пластмасова тара, шини, батарейки-акумулятори, розчинники, мастила), енергетичні податки, зокрема екологічний податок на паливо, зокрема і залежно від наявності екологічно шкідливих компонентів [3].

Екологічне оподаткування послідовно розширює свої межі й охопило

вже більшість держав, які мають найвищий у світі рівень глобальної конкурентоспроможності.

Отже, мотиваційною основою розвитку держав світу стало розуміння того, що тільки побудова екологоорієнтованої («зеленої») економіки і відповідної державної політики є дієвим напрямом збереження сфери існування людства. Формування передумов до розвитку «зеленої» економіки має стати пріоритетною. Виявлено, що якщо у «зелену» економіку щорічно вкладатимуть \$1,3 трлн. (лише 2% від світового ВВП), то до 2050 р. збільшаться запаси відновлюваних ресурсів й зростуть темпи соціально-економічного розвитку світової економіки [4].

Отже, інструментарій державного управління у сфері управління природним навколишнім середовищем, передбачає застосування екологоорієнтованих підходів, а саме: прийняття законів, спрямованих на захист природного середовища; запровадження системи стимулювання підприємств щодо дотримання законодавчих норм (податкові пільги та пільгове цільове кредитування); заохочення виконання екологічного законодавства за допомогою екологічного аудиту й екологічного страхування; запровадження екологічної сертифікації продукції.

Література:

1. Домбровська С. М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем : [монографія] / С. М. Домбровська, В. В. Коврегін, А. Л. Помаза-Пономаренко, О. М. Колєнов, – Х. : НУЦЗУ, 2017. – 244 с.
2. Міжнародна організація зі стандартизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iso.org>.
3. Зеленая книга. Европейская стратегия безопасности энергоснабжения. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://esco.co.ua>.
4. Клавдиенко В. П. Нетрадиционна енергетика в странах ЕС: экономическое стимулирование развития [Електронний ресурс] / В. П. Клавдиенко, А.П. Тарасов. - Режим доступа: <http://www.roman.by/r-78807.html>.

***Науковий керівник – Вишневська О.М.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СУТНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ РЕГІОНУ

*Н.П. Ананевич, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Зміна клімату є однією з найбільш важливих, складних проблем у галузі охорони навколишнього середовища. Збільшення в атмосфері концентрації вуглекислого газу та інших парникових газів впливає на глобальну зміну температурного режиму. Підвищення температури може викликати цілу низку таких явищ, як підвищення рівня моря та зміни в локальних кліматичних умовах, що, в свою чергу, може негативно вплинути на соціально-економічний розвиток країн [1].

Сучасна екологічна ситуація у світі, з якою пов'язані проблеми охорони і відтворення біологічних ресурсів, пов'язана із кількісним зростанням негативних явищ техногенного характеру.

Сьогодні на планеті визначено 36 найважливіших глобальних проблем, що чекають людство у XXI столітті (зміна клімату, дефіцит питної води, знеліснення/опустелювання, забруднення прісних вод, низька якість управління, утрата біорізноманіття, зростання і міграція населення, зміна соціальних цінностей, утилізація відходів, забруднення повітря) [2].

Одним із важливих завдань людства є збереження природно-заповідного фонду. Природно-заповідний фонд України знаходиться під державним управлінням Міністерства екології та природних ресурсів України. За результатами даних обліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду, поданих органами виконавчої влади на місцевому рівні, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, станом на 01.01.2018 природно-заповідний фонд України має в своєму складі 8296 території та об'єктів загальною площею 4,318 млн.га в межах території України та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря. Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави становить 6,6%. За 2017 рік створено 54 території та об'єкти природно-

заповідного фонду, розширено 7, зменшено площу 3, а також скасовано статус 4 об'єктів. За 2017 рік площа природно-заповідного фонду найбільше збільшилась у Закарпатській області (на 1664,8 га), Київській області (на 511,14 га), Донецькій (на 407,9 га) та Луганській (на 308,2 га) областях [3].

Територія України відзначається надмірним техно- і антропогенним навантаженням на природне середовище та високим ступенем його забруднення. Промислове навантаження на довкілля від викидів підприємств у розрахунку на 1 кв. км площі країни становить близько 6,5 тонн, на душу населення – більше ніж 80 кг на рік. Тверді, рідкі й газоподібні викиди забруднюючих речовин поступають в усі компоненти природи: воду, ґрунт, атмосферне повітря. Найбільше викидів здійснюється в атмосферне повітря, через яке небезпечні речовини поширюються в інші компоненти природи, підвищуючи тим самим уже існуючий у них рівень забруднення. У процесі довготривалої дії забруднювачів погіршуються чи порушуються основні природні, соціально-економічні функції природного середовища [4].

Створення ефективної системи охорони довкілля – одне з найважливіших завдань сьогодення. Сприяти цьому може перегляд нормативно-правової бази і прийняття парламентом України концепції переходу на модель сталого розвитку, що базується на принципах «екологізації». У Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» визначено пріоритети зменшення промислових викидів та забруднення довкілля, зокрема шляхом використання альтернативних джерел енергії і налагодження замкнутих циклів виробництва [5].

У Миколаївській області ведуться постійні роботи щодо збільшення площі природно-заповідного фонду. Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року передбачено збільшення площі природно-заповідного фонду Миколаївщини до 8,9% від її загальної площі. Однак досягнення визначеного Державною стратегією показника ускладнене високим ступенем господарської освоєності території області. Кількість земель, що можуть бути включені до складу природно-заповідного фонду області не

відповідає необхідним критеріям. Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації здійснюються комплексні заходи відповідно до чинного природоохоронного законодавства щодо забезпечення збільшення площі природно-заповідного фонду області [7].

Екологічну безпеку розглядають як необхідний рівень якості навколишнього середовища, де відсутні загрози здоров'ю та життєдіяльності суспільства. Досягнення екологічної безпеки регіону можливе лише за дотриманням загальних принципів і підходів до вирішення екологічних проблем. Одним із принципових підходів є розширення природно-заповідного фонду, що у свою чергу вимагає додаткових стратегічних завдань і етапів їхньої реалізації.

Література:

1. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Миколаївській області у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/Нацдоп_Миколаївська%20область_2016.pdf.
2. Екологічні проблеми сучасності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/bookexibit/ekol.html>.
3. Природно-заповідний фонд України. Території та об'єкти ПЗФ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pzf.menr.gov.ua>.
4. Екологічні дослідження в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/3907>.
5. Екологічний стан України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nasze-slowo.pl/ekologichniy-stan-ukrayini/>.
7. Управління екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecolog.mk.gov.ua/ua/pzf/rozvytok/>.

***Науковий керівник – Вишневська О.М.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ: НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ

***О.В. Борщевська, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/1
В.А. Шовкова, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/3
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Стрімкий розвиток цивілізації, який передбачав зростання економічних потреб та економіки у цілому, призвело до поширення глобальних екологічних

проблем людства. Тобто, різкий дисбаланс між потребами суспільства й обмеженими можливостями природно-ресурсної основи вплинув на зростання екологічних ризиків та зумовив формування нової екологічної моделі, наприклад, сталий розвиток територій.

Відомо, що Україна належить до країн з високим рівнем урбанізації і, як наслідок має результат зростання споживання, що активізує вирішення питання накопичувальних відходів. Питання утилізації відходів для країни є актуальним, оскільки вона виступає європейським лідером щодо кількості відходів на душу населення, але напрями зменшення утилізації відсутні й питання утилізації відходів залишається незмінним.

Враховуючи, що склад вітчизняних відходів наближається усе більше до західного (одноразовий посуд, алюмінієві банки для напоїв, пластикова упаковка), кількість їх має сталу тенденцію до щорічного збільшення [1].

Через нестачу потужностей із переробки твердих побутових відходів утилізація сміття в Україні перетворюється на глобальну екологічну проблему. Ледь не в кожному населеному пункті існують труднощі з відходами, і необхідність вирішення цього питання набуває обертів майже перед усіма органами місцевого самоврядування.

За оцінками фахівців, в Україні загальна площа сміттєзвалищ займає від 4 до 7 відсотків території країни. Частина з них давно переповнена або не відповідає нормам екологічної безпеки. Ситуація постійно погіршується - щороку сміттєві полігони поповнюються приблизно на 15-17 мільйонів тонн. На переробку потрапляє лише десята частина зібраного сміття. Крім того, ситуацію ускладнює величезна кількість нелегальних сміттєзвалищ, яких нараховується більш, ніж 32 тисячі по всій країні.

Україна, як одна з європейських держав, теж не стоїть осторонь розв'язання проблеми утилізації відходів, маючи ряд певних заходів з охорони середовища, зокрема, що передбачають поводження з відходами. Відповідно до Закону України від 5 березня 1998 р. «Про відходи» поводження з відходами – це дії спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення,

сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення [2]. Між Україною та ЄС було підписано Угоду про Асоціацію, якою передбачено нові підходи до переробки відходів. В цю Угоду про Асоціацію зокрема ввійшли три Директиви Євросоюзу про поводження з відходами – Директива 2008/98 ЄС рамкова, Директива 1999/31 ЄС про захоронення відходів та Директива 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості [3].

ЗУ «Про відходи» від 05.04.1998 р. є таким, що не відповідає сьогоденню, наприклад, не містить переліку та послідовності операцій із сміттям, а частина питань, що повинні вирішуватись місцевим самоврядуванням ігноруються місцевими радами з різних причин. Виконанню цього Закону на практиці перешкоджають ряд чинників, зокрема відсутність належних коштів у місцевих бюджетах, досвіду роботи з цього напрямку, достатньої роз'яснювальної роботи з населенням щодо необхідності сортування побутових відходів. У листопаді 2017 року Урядом було схвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року [4], яка запроваджує в Україні європейські принципи поводження із усіма видами відходів: твердими побутовими, промисловими, будівельними, небезпечними, відходами сільського господарства тощо.

Нова Стратегія передбачає запровадження принципів циклічної економіки та розширеної відповідальності виробника, які мають заохотити бізнес до мінімізації утворення відходів та зацікавленості в їх переробці. Також документом передбачено впровадження п'ятиступеневої ієрархії поводження з відходами, яка працює в Європейському Союзі [5].

Зазначимо, що екологічна свідомість українців зросла, про що свідчать створені організації, щодо діяльності у сфері охорони природного навколишнього середовища. Таким чином, в Україні налічується приблизно 440 громадських екологічних організацій, з яких 28 – всеукраїнського рівня. Отже, щоб покращити екологічний стан територій держави необхідно перейняти

досвід європейських країн, які є у мейнстрімі цих процесів, запровадити нові високоефективні методи збирання, перевезення, зберігання, перероблення, утилізації та знешкодження відходів, забезпечити організацію контролю за функціонуючими та закритими полігонами побутових відходів і домогтися впровадження практичного застосування норм екологічного законодавства.

Література:

1. Ігнатенко О.П. економіко-екологічні аспекти ре циклу втор ресурсів з твердих побутових відходів // екологія і ресурси. – 2003. - №4. – С. 115-120.
2. Закон України «Про відходи» від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>.
3. Геращенко Г.Ю. Що має бути зроблено в Україні, щоб запровадити європейські норми сортування сміття [Електронний ресурс] / Геращенко Г.Ю. // Сайт «Зелений фронт». – Режим доступу: <http://www.zfront.org/referat-vidhodi/>. – Дата публікації: 13.01.2018. – Дата перегляду: 15.05.2018.
4. Розпорядження КМУ «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року» від 08.11.2017 № 820-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>.
5. Мінприроди запропонувало Парламенту суттєве підвищення штрафів щодо шкоди навколишньому середовищу [Електронний ресурс] / Міністерство екології та природних ресурсів України // Державний сайт України «Урядовий портал». – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minprirodi-zaproponuvaloparlamentu-suttyeve-pidvishennya-shtrafiv-shodo-shkodi-navkolishnomu-seredovishu>. – Дата публікації: 11.05.2018. – Дата перегляду: 20.05.2018.

***Науковий керівник – Бобровська Н.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

***О.М. Дроженко, здобувач вищої освіти групи Б-6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Враховуючи зміни економічних умов, за яких працює підприємство, будь-яка підприємницька діяльність, а саме виробничі, фінансові процеси, а також загальні результати діяльності потребують належного контролю, що можливо здійснювати за результатами економічного обґрунтування. Отже, економічний аналіз набуває актуальності у формуванні підприємницького середовища, реалізації кожного етапу його функціонування з метою розробки

ефективних антикризових заходів, що забезпечать виживання підприємства і його стійкий фінансово-економічний розвиток. Таким чином, використання економічного аналізу у сукупності науководослідних дій, логічного мислення, статистичної і фінансової звітності у перспективі надає уявлення про виробничо-господарську діяльність з метою прогнозів щодо покращення результатів діяльності підприємства [4].

Отже, будь-який суб'єкт господарювання незалежно від розмірів й виробничого напрямку повинні впроваджувати аналітичну систему, яка є невід'ємною складовою здійснення виробничо-господарської діяльності підприємств. Таким чином, при впровадженні системи аналітичного забезпечення повинна враховуватися специфіка сфери діяльності суб'єктів господарювання, а також комплексний підхід до ведення бізнесу, удосконалення стратегічних напрямів розвитку виробничо-господарської діяльності, тобто необхідно її побудова у відповідності з цілями і стратегією діяльності.

Аналітичне забезпечення – це система збору даних, що передбачає групування інформації у потрібному розрізі з метою управління, складання бухгалтерської й аналітичної звітності. Інформаційно-аналітична складова надає можливість деталізувати відомості про об'єкт у грошовому і натуральному вимірі. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства є цілеспрямованою організованою діяльністю осіб, відповідальних за збір, обробку та аналіз внутрішньої і зовнішньої інформації, що є необхідною для управління підприємством [3].

Отже, аналітичне забезпечення є безперервним процесом підтримки управлінських рішень за допомогою певних організаційно-технологічних процедур, інформаційних систем та рівня кваліфікації фахівців обліково-аналітичного апарату. Таким чином, аналітичне забезпечення процесу управління підприємством включає в себе:

- 1) нормативну інформацію;
- 2) облікову інформацію;

3) аналітичну інформацію;

4) виробничо-господарську інформацію [3].

Процес аналітичного забезпечення підприємств складається з таких етапів: організаційнопланові заходи; збір та обробка інформації, отримання цифрової і контекстної інформації; підготовка і первинне опрацювання аналітичних матеріалів; поширення інформації; отримання зворотного зв'язку; складання прогнозу. Суть концепції аналітичного забезпечення управління підприємствами складається із застосовуваних способів акумулювання інформації, методичної побудови показників та їх аналітичної інтерпретації в системі управління. Рішення розглядається з урахуванням його пріоритетності та сукупності факторів, що впливають на успішність його реалізації. Отже, в умовах постійного нарощування значних інформаційних потоків жоден сучасний господарюючий суб'єкт не може успішно працювати на ринку без належного інформаційно-аналітичного забезпечення [3,4].

Вважаємо, що аналітичне забезпечення є окремою системою, що заснована на інформації у результаті проведення організаційно-економічного аналізу з метою визначення раціональних напрямів управління і побудови прогнозованих показників господарської діяльності. За результатами аналітичної оцінки виявляють невикористані внутрішні напрями нарощування виробничих потужностей, що сприяє ефективному розвитку підприємства.

Аналітична система представляє основу для прийняття оптимальних управлінських рішень з метою удосконалення фінансово-господарської діяльності суб'єкту господарювання. Інформаційно-аналітичне забезпечення надає можливості реалізувати основні функції управління, а також планування і контроль. Таким чином, взаємозв'язок аналітичного та інформаційного забезпечення є необхідним, тому однією з основних проблем формування аналітичного забезпечення є недостатня достовірність та оперативність надходження інформації.

Пріоритетним напрямом радикальної перебудови бізнес-процесів підприємства з метою збільшення не тільки кількісних, а й якісних показників

ефективності діяльності підприємств можливе за умови впровадження реінжинірингу. Це процес довгострокової перспективи, де ретельно підібрана команда компетентних спеціалістів зі своїми знаннями і досвідом зможуть побудувати правильні моделі, оцінити їх якість, розробити процедуру впровадження й оцінки ефективності аналізованих змін. Впровадження реінжинірингу бізнес-процесів надасть можливості реально оцінити ефективність удосконалених напрямів і вивести підприємство на новий етап розвитку [1].

Література:

1. Бобровська Н.В. Управління бізнес-процесами підприємств аграрного сектора: пріоритетні напрями / Н. В. Бобровська // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку економіки : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 14-15 березня 2018 року. – Львів : ЛНАУ, 2018. – С. 373-375. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3634>).
2. Бобровська Н. В. Роль економічного аналізу у сучасних умовах господарювання / Н. В. Бобровська, А. Г. Костирко // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 31 травня – 1 червня 2018 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – С. 213-214. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5687>).
3. Гуменюк О.О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства / О.О. Гуменюк // СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ 3'2015[28] Міжнародний науково-виробничий журнал ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ. – С. 212-216.
4. Пуцентайло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств / П.Р. Пуцентайло // Інноваційна економіка. – 2015. – №1. – С. 194-198.

***Науковий керівник – Бобровська Н.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ

І.М. Лазарєва, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/З

***Ю.М. Строганова, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/З
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Поглиблення глобалізаційних процесів у всіх сферах соціально-економічного розвитку країни породжує нові виклики національній економіці, що впливає негативно на економічну безпеку держави та призводить економічну систему країни більш прозорою і вразливою. Тобто, глобалізація є

викликом економічній безпеці країнам усього світу, так як інтегрована у економічний простір. Отже, зазначимо, що глобалізаційні процеси активізують посилення економічних взаємозалежностей і взаємозв'язків, а національна економіка держави стає менш керованою з середини і є під загрозою розчинення у глобалізаційному світі, що призведе до поглиблення диференціації у соціально-економічному розвитку [1].

Глобалізація є об'єктивним історичним процесом інтеграції людства, який зорієнтований на отримання прибутків, надприбутків, мультиприбутків. Подібна пріоритетність глобалізації світу призвела до екологічної кризи, яка наближається до екологічної катастрофи, що засвідчують зростаючі природні катаклізми в усіх регіонах світу. Існуючі негативні тенденції потребують запровадження заходів на рівні кожної держави і регіону з метою нівелювання екологічних загроз і збереження довкілля, гарантування національної безпеки [2].

Екологічна безпека є складовою національної безпеки держави і ґрунтується на забезпеченні розвитку суспільства через запровадження заходів з мінімізації екологічних загроз внаслідок природних, антропогенних і техногенних змін. Екологічна безпека держави спрямована на забезпечення екологічної рівноваги, гарантування захисту навколишнього середовища, окремих видів природних ресурсів, збереження довкілля з метою забезпечення якісної життєдіяльності людей, у тому числі майбутніх поколінь. Саме тому екологічну безпеку держави не можна розглядати без орієнтації на збереження природного навколишнього середовища у довгостроковій перспективі, а також без огляду на історичні події минулого [2, 3].

Пріоритетність передумов запровадження заходів екологічного характеру може бути обумовлена інтересами, які вирішуються на глобальному і локальному рівнях. А саме, враховуючи глобальність передбачаються інтереси світової спільноти у збереженні та відновленні екосистем світу, враховуючи локальний рівень передбачається формування еко-безпекового середовища особистості.

Визначено, що міжнародні вуглецеві одиниці мають відображати реальні скорочення викидів, а детальні правила функціонування нових ринкових механізмів мають бути затверджені на наступних Конференціях Сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату. При цьому розвинені країни підтвердили своє зобов'язання надати фінансові ресурси для допомоги країнам, які розвиваються, у боротьбі зі змінами клімату та адаптації до їх наслідків, а також поступово збільшувати обсяги такої фінансової допомоги [4]. Отже, основними результатами запровадження адаптаційного підходу у гарантуванні екологічної безпеки є дієвість заходів із забезпечення раціонального природокористування і природного відтворення, з огляду на глибину і масштаби екологічної проблеми, особливості і темпи соціально-економічного розвитку держави, а також зміна свідомості суспільства у напрямку екологічного виховання, поєднання економічних й екологічних інтересів у розвитку галузей економіки держави. Вагомою передумовою отримання результативності є чітке розмежування рівнів і центрів відповідальності.

Однією із вагомих глобальних небезпек є екологічний дисбаланс, який зумовлює негативні тенденції у екосистемах світу. Глобальний характер екологічних проблем зумовлює необхідність фінансування заходів з нейтралізації загроз й збереження навколишнього середовища, формування передумов до гарантування екологічної безпеки окремих держав й регіонів світу. Запровадження адаптаційного підходу дозволяє запроваджувати заходи з охорони навколишнього середовища з огляду на особливості, масштаби і форми прояву екологічних проблем.

Література:

1. Бобровська Н. В. Глобалізація та її вплив на національну економіку держави / Н. В. Бобровська, А. Г. Костирко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 21-22 листопада 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 28-31. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5681>).
2. Вишневська О. М. Адаптаційний підхід у гарантуванні екологічної безпеки держави / О. М. Вишневська, Н. В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2016. - Вип. 3 (91). - С. 3-12. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2023>).
3. Вишневська О. М. Природно-ресурсна основа розвитку аграрного сектору: теоретичні і практичні аспекти : монографія / О. М. Вишневська, Н. В. Бобровська. — Миколаїв, 2015. - 180 с. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3631>).

4. Паризький договір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecoclubua.com/2016/01/paryzkyj-dohovir/>.

*Науковий керівник – **Бобровська Н.В.**,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

НАПРЯМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ Й ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

О.О. Шульга, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/3
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Екологоорієнтований підхід у формуванні й використанні природно-ресурсної основи аграрного сектора характеризується через поєднання складових розвитку, враховуючи екологічні критерії, обмеження негативного впливу на природні ресурси за видами із запровадженням «еко-виробництва».

Оптимальне ресурсозабезпечення галузі повинно ґрунтуватися на спроможності природних систем нейтралізувати негативний вплив результатів використання ресурсів у виробничому процесі і поновленні якісних компонентів природного середовища. Результатом реалізації заходів щодо оптимізації ресурсозабезпечення є не тільки зростання натуральних і вартісних показників діяльності підприємств аграрного сектора, а і поєднання соціо-економічних та біо-екологічних пріоритетів у розвитку [1].

За результатами дослідження виявлено, що використання у виробничій діяльності земельно-ресурсного потенціалу територій спричиняє руйнівним і деградаційним процесам земельних ресурсів і призводить до економічних збитків сільськогосподарського виробництва. Антропогенне навантаження (порушення співвідношень основних елементів живлення мінеральних добрив, механічний обробіток ґрунтів, їх переущільнення у результаті діяльності важкої сільськогосподарської техніки, забруднення ґрунтів радіонуклідами, пестицидами, важкими металами тощо) спричиняє погіршенню якісного стану ґрунтів [2].

Отже, інтенсивне використання земельних ресурсів призводить до порушення екобалансу природних систем, а саме, накопичення токсичних речовин у ґрунтах, ерозійних процесів, які призводять до зниження якісної складової ресурсу. Екологічна складова механізму раціонального сільськогосподарського землекористування включає комплекс заходів, які спрямовані на охорону земельних ресурсів, а також підвищення родючості ґрунтів. Таким чином, впроваджуючи системний підхід щодо екологічної складової еколого-економічного механізму раціонального землекористування, головним завданням є формування у землекористувачів ощадливого ставлення до унікальності природного ресурсу земля.

З метою забезпечення раціонального використання земельно-ресурсного потенціалу, з урахуванням суспільних потреб у розвитку сільських територій, необхідно: створити передумови й запровадити технологічне оновлення виробництв, що буде спрямовано на підвищення якісного стану земельних ресурсів, збереження і відновлення родючості ґрунтів; створити передумови й забезпечити вдосконалення системи землеустрою на сільських територіях з урахуванням особливостей територіального зосередження окремих видів земельних ресурсів, концентрації окремих виробничих об'єктів; створити умови до розбудови екологічної мережі на сільських територіях; провести повну інвентаризацію земель на сільських територіях, які використовують у виробничій й невиробничій сферах діяльності; проводити зонування земель за видами з метою встановлення цільового використання; запроваджувати системи резервування земельних ресурсів, за необхідності, переводити окремі земельні ресурси у землі запасу, розширювати землі рекреаційного й заповідного фондів, забезпечувати їхню охорону; застосовувати дієві механізми захисту прав землевласників і землекористувачів, вирішувати земельні спори відповідно до чинного законодавства; забезпечувати постійний державний контроль за дотриманням норм з раціонального використання земельних ресурсів; запроваджувати економічні важелі стимулювання з метою підвищення ефективності використання земель тощо [3].

Отже, збереження земельно-ресурсного потенціалу має здійснюватися на підставі комплексного й системного підходів з урахуванням регіональних природно-кліматичних особливостей, асиміляційного потенціалу природних ландшафтів, які є базисом для самовідновлення і збереження природнобіологічних особливостей територій. Регулювання процесів формування й використання земельно-ресурсного потенціалу повинно здійснюватися з урахуванням пріоритетних засад міжнародного й європейського законодавства у сфері охорони довкілля.

Вважаємо, що без активізації залучення інвестиційних ресурсів на сільських територіях, технологічного оновлення виробничої сфери, неможливим є підвищення рівня життя сільського населення, зростання соціальних стандартів, захист довкілля від небезпек, у тому числі природного характеру. Основними обмежуючими чинниками у раціональному ресурсокористуванні є не лише залежність від економічних, а і природно-кліматичних, біологічних чинників, які доповнюються тривалим періодом окупності вкладених коштів в аграрний сектор, сезонним характером виробництва, недостатнім рівнем кредитоспроможності й інвестиційної привабливості на сільських територіях. Лише за умови дієвого регулювання процесів формуванні і використання земельно-ресурсного потенціалу можливим є подальший розвиток сільських територій [2].

Література:

1. Бобровська Н. В. Еколого-орієнтований підхід у формуванні і використанні природно-ресурсної основи аграрного сектора економіки / Н.В. Бобровська // Молодий вчений. – 2016. – № 3 (30). – Ч. 1. – С. 15-19. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3640>).
2. Вишневська О. М. Земельно-ресурсний потенціал сільських територій: теоретичні й практичні аспекти : монографія / О. М. Вишневська, О. С. Альбещенко, Н. В. Бобровська. — Миколаїв, 2018. — 184 с. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5578>).
3. Про регулювання містобудівної діяльності : закон України від 17.02.2011 № 3038-VI / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – 343 с.

**Науковий керівник – Бобровська Н.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

*Т. Шутило, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/З
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Тенденції розвитку економіки будь-якої країни перебувають під безпосереднім впливом існуючої демографічної ситуації, яка погіршується через швидкі темпи зростання рівня смертності у поєднанні з високим рівнем хронічних захворювань. Як наслідок, ринок праці не поповнюється достатньою кількістю працівників, з урахуванням галузевих особливостей національної економіки, а саме робітничими професіями. Особливо гостро постає питання на сільських територіях, де у результаті реформування аграрних підприємств було вивільнено майже третину робітників працездатного віку. При цьому вплив негативних демографічних змін призвів до значного скорочення населення сільських територій, а також погіршилися кваліфікаційні характеристики трудового потенціалу сільських територій, що вплинуло на ефективність діяльності товаровиробників [1].

Отже, особливої актуальності набувають стратегічні напрями стимулювання розвитку підприємств аграрного спрямування у системі національної економіки, що посилюється за умови економічної нестабільності країни і потребує необхідності нівелювання впливу фінансової кризи через збереження існуючих темпів зростання і недопущенні зниження життєвого рівня населення.

У країні серед соціально-економічних проблем сільських територій, формування й раціонального використання трудового потенціалу сільської місцевості, питання у відновленні його природної основи через чисельність сільського населення, є першочерговим. Враховуючи тенденцію до скорочення чисельності трудових ресурсів сільської місцевості за останні роки, чисельність зайнятого сільського населення з кожним роком також зменшується.

Якуба К. І. вважає, що серед напрямів поліпшення трудового і життєвого потенціалів сільського населення основним має бути подолання соціального

дисбалансу між містом і селом, що вимагає комплексного, системного підходу до розв'язання конкретних проблем поліпшення умов життєдіяльності селян і поетапності їх реалізації [3].

Це не означає, що розв'язання окремих проблем потрібно здійснювати у певній послідовності. Навпаки, необхідно йти по шляху комплексності, консолідуючи усі елементи поліпшення сільського соціуму селян, а саме: трудових відносин і соціальнопобутових умов життя. Первинного і вторинного тут бути не може, оскільки ці елементи взаємопов'язані й взаємозалежні – працею селян створюються умови з метою життєдіяльності, які, у свою чергу, зумовлюють ефективність праці. Адже у часовому вимірі праця й життєдіяльність людини – це нероздільні процеси, що відбуваються одночасно. Опрацювання і реалізація механізму вдосконалення трудових відносин у сфері праці мають спрямовуватися на підвищення продуктивної зайнятості селян, ефективності праці й на цій основі збільшення обсягів виробництва й здешевлення сільськогосподарської продукції [3].

Комплексне розв'язання проблем соціально-економічного розвитку сільських територій має відбуватися на основі оптимізації їх соціальної і виробничої інфраструктур, підвищення зайнятості сільського населення, нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва із забезпеченням конкурентоспроможності виробленої продукції, охорони довкілля та відтворення і збереження природних ресурсів за видами. Окрім того, головна концепція стратегії розвитку сільської території має базуватися на посиленні ролі місцевого самоврядування. Коли в селі, на місцевості, буде активізований людський потенціал, зорієнтований на організацію ініціатив задля розвитку економіки, аграрного виробництва, розширення виробничих видів діяльності, тоді процес розвитку сільської місцевості матиме перспективи. Також слід зазначити, що великою мірою на забезпеченість сталого соціально-економічного розвитку сільських територій впливає інвестиційна привабливість території, реалізація інвестиційного забезпечення [4].

Вважаємо, що ефективна реалізація стратегічних напрямів щодо відновлення трудового потенціалу сільських територій можлива за умов підвищення технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва, створення сприятливих умов праці й підвищення рівня її охорони, а також, враховуючи специфіку виробництва підприємств, у сільському господарстві можливе зниження впливу сезонності на рівномірність використання трудових ресурсів. Питання щодо відновлення трудового потенціалу сільської місцевості і його ефективного використання необхідно вирішувати, враховуючи регіональні особливості сільських територій. Удосконалення регіональної структури сільськогосподарського виробництва і зростання заробітної плати сприятиме стабілізації чисельності працівників аграрної сфери, їх оптимізації, заохочення.

Література:

1. Бобровська Н.В. Соціально-економічні аспекти розвитку сільських територій: теоретичні підходи / Н.В. Бобровська // Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2017/302-290-19.pdf>.
2. Белевят О. А. Теоретичні основи соціально-економічного розвитку сільських територій / О. А. Белевят, Н. В. Бобровська // Науково-виробничий журнал Бізнес-Навігатор. – Херсон, 2011 – № 22. – С. 20–24.
3. Якуба К. І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України: теорія, методологія, практика / К. І. Якуба. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 362 с.
4. Мовчанюк А.В. Особливості соціально-економічного розвитку сільських територій Черкаської області / А.В. Мовчанюк // Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/76.pdf.

***Науковий керівник – Бобровська Н.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколайівський національний аграрний університет***

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: СУТНІСТЬ Й ОСОБЛИВОСТІ

***В.В. Ходжаєва, здобувач вищої освіти групи ЗБ-6/З
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Зростаючі потреби суспільства у життєвих засобах і ресурсах за одночасно чистого й екологічнобезпечного довкілля, з одного боку, і обмеженість природних ресурсів, функціонування біосфери за своїми законами, з другого,

підвищують актуальність раціонального використання природно-ресурсного потенціалу. За цих умов важливим завданням науки є дослідження передумов і закономірностей переходу суспільства до сталого розвитку [1].

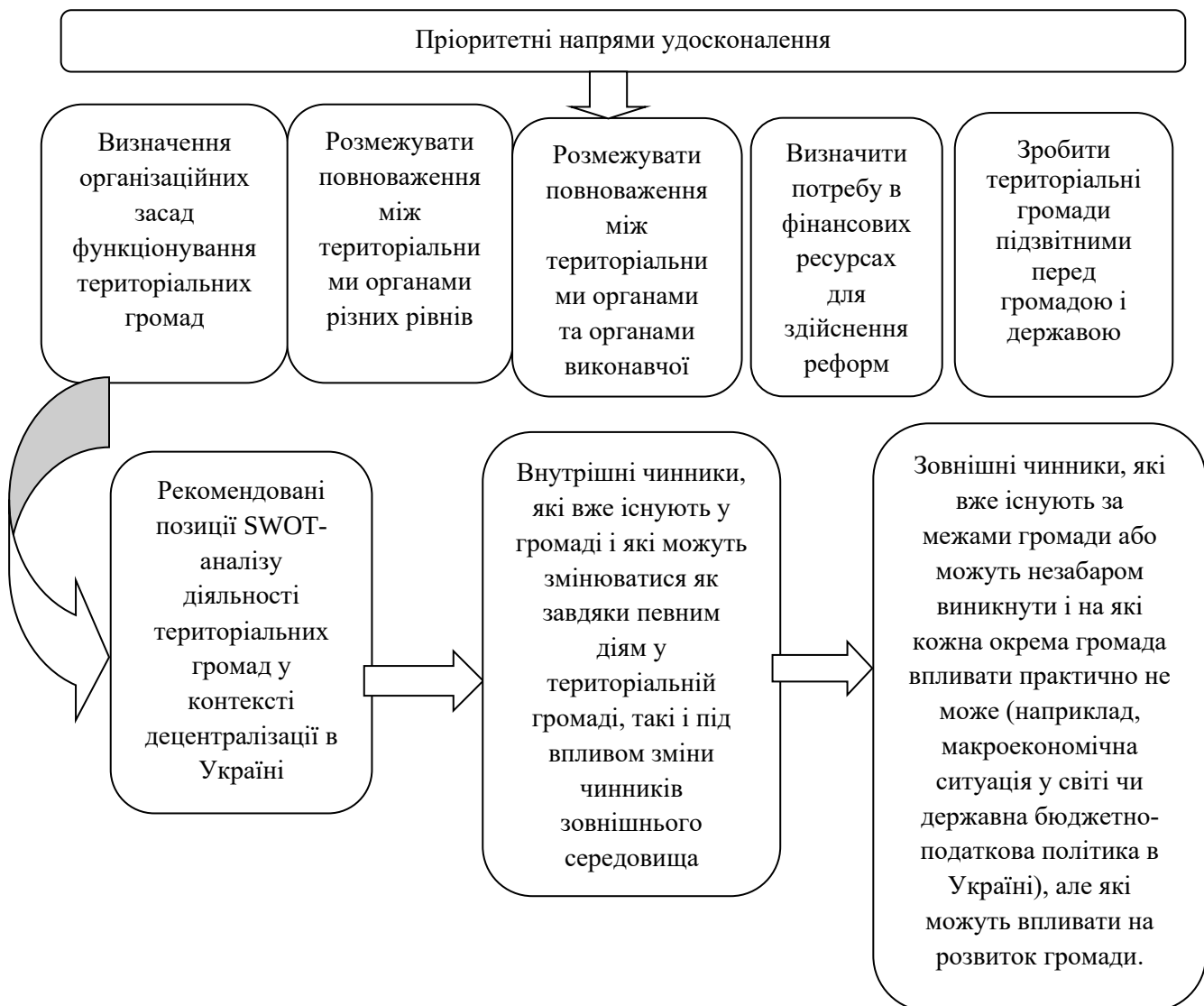

Рисунок 1 - Напрями сталого розвитку регіону

Джерело: представлено з використанням концептуального підходу сталого розвитку за умов використання місцевих громад

Модель сталого розвитку - це такий формат і спосіб діяльності суспільства і держави, що забезпечує задоволення потреб нинішнього покоління, без позбавлення шансу аналогічних соціальних стандартів життя для майбутніх поколінь. Сталий розвиток неможливий без участі суспільства. На місцевому рівні реалізація сталого розвитку передбачає процес безперервної взаємодії у короткостроковому і довгостроковому масштабі місцевого самоврядування й територіальної громади. Місцева влада відіграє ключову

роль в освіті, мобілізації сил і ресурсів, взаємодії з громадськістю у рамках переходу до сталого розвитку [3]. Вимогою глобалізаційного світу є реалізація принципів розвитку: кожний житель має доступ до оволодіння навичками, знаннями та інформацією, а також має можливості повноцінної участі у житті суспільства; суспільство має рівні можливості щодо участі у процесі ухвалення рішень стосовно місцевих проблем; суспільство високо цінує, широко використовує і заохочує добровільну участь у вирішенні питань на місцевому рівні.

Формування основ сталого розвитку регіону пов'язане із інвестиційно-інноваційною діяльністю, що є базисом у напрямку активізації технологічних змін на засадах енергозбереження. Залучення інновацій повинно ґрунтуватися на технологічній готовності підприємств регіону до їх практичного застосування.

Так, Уряд Данії надає таке визначення «еко-інноваціям» – це інновації, які призводять до можливості запровадження екологічно ефективних технологій. Еко-ефективність технологій характеризує всі технології, які прямо або опосередковано покращують стан навколишнього середовища. Вона включає технології з обмеження забруднення, вирощування екологічно-чистої продукції, виробничі процеси, ефективніше управління ресурсами і технологічні системи для зменшення впливу на навколишнє середовище. Зменшення впливу на навколишнє середовище не обов'язково повинно бути головною метою екологічно ефективних технологій, але їхньої невід'ємною складовою [4].

У складі пріоритетних завдань сталого розвитку важливе місце займають національні і регіональні екологічні програми, які є єдиною територіальною системою, що формується з метою збереження навколишнього середовища й природноресурсного потенціалу на основі еколого-орієнтованого підходу (від окремих об'єктів до сталої екологічної системи), через нормативно-правові основи збереження екосистем.

Зазначимо, що за умов обмеженості фінансових ресурсів розвиток, орієнтований на громаду, є важливим підходом, оскільки він зменшує навантаження на урядові установи через оптимізацію використання місцевих фінансів, покращуючи рівень життя великої кількості бідних людей.

Таким чином, Євроінтеграційна стратегія України у сфері місцевого самоврядування і розвитку сільських територій повинна базуватися на методологічно глибшому застосуванні положень Європейської Хартії місцевого самоврядування, а саме на концепті широкої участі громади і різних громадських об'єднань у процесі управління місцевим сталим розвитком регіону.

Література:

1. Бобровська Н. В. Теоретичні аспекти та методика аналітичної оцінки природноресурсного забезпечення розвитку аграрного сектора економіки / Н. В. Бобровська // Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу і аудиту в управлінні економічними процесами світової та національної економіки : матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції, 17 травня 2017 р., м. Миколаїв / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. – Миколаїв : МНАУ, 2017. – С.44 – 46. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3028>).
2. Бобровська Н. В. Концептуальний підхід зрівноваженого розвитку аграрного сектора на природно-ресурсній основі / Н. В. Бобровська // Сталий розвиток економіки. — 2013. — № 4 (21). — С. 219-222. (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1086>).
3. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів».
4. Trends in Environmental Finance in Eastern Europe, Caucasus and Central Asia, OECD // Sixth Ministerial Conference «Environment For Europe» – Belgrade, Serbia. – 2007. – 68 p.

***Науковий керівник – Бобровська Н.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

СЕКЦІЯ

«ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»

ПОТЕНЦІАЛ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

***О.О. Абизов, здобувач вищої освіти групи Б-6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

До проблеми формування творчої особистості суспільство зверталось постійно впродовж всієї історії свого розвитку, адже саме у творчій діяльності закладені перспективи соціального прогресу. Сьогодні в умовах докорінної реорганізації всіх галузей життєдіяльності проблема підвищення ефективності творчого процесу набуває особливої актуальності. Створення умов для формування освіченої, творчої особистості громадянина, реалізації і самореалізації його природних задатків визначається одним із стратегічних завдань управлінців, адже результативність підприємств, установ та організацій визначається насамперед кількістю висококваліфікованих спеціалістів.

Кожен менеджер повинен розуміти, що для того, щоб спонукати працівників до результативної роботи, йому необхідно використовувати сучасні способи управління персоналом, зокрема, ідеться про креативний підхід до управління, який дасть можливість активізувати творчі здібності персоналу та вийти на якісно новий рівень роботи [1].

Креативні менеджери вимагають від працівника наявності внутрішньої потреби у творчості, особливої гнучкості мислення, самореалізації в рамках конкретної соціальної системи, ефективної системи сприйняття рішень. Варіативність рішень і шляхів управління, гнучкість і неординарність господарських комбінацій, унікальний характер кожної ситуації – специфіка сучасного менеджменту, що потребує творчого вдосконалення.

Вагоме теоретико-методичне підґрунтя щодо висвітлення проблем підвищення ефективності творчого процесу присвячено ряд наукових праць та

досліджень відомих вітчизняних та зарубіжних вчених аграрників, зокрема, В. В. Близнюка, Ю. Ю. Д'яченко, А. Г. Жарінова, І. В. Журавльова, А. В. Кудлай, І. П. Мойсеєнко, І. М. Мягких, Н. М. Притуляк, Л. С. Ринейської, В. Є. Шедякова, О. С. Шнипко та інших. Однак, на наш погляд, питання розроблення дієвого механізму реалізації креативного менеджменту для активізації творчого потенціалу персоналу організації, що орієнтується на посилення креативності персоналу, адекватне оцінювання результатів творчих зусиль працівників, створення умов для масового прояву творчої думки, досліджено недостатньо.

Творча атмосфера на функціонуючому підприємстві дуже важлива, вона є найбільшим досягненням керівника колективу. Перед керівником стоїть складне завдання – створити таку творчу обстановку у компанії, щоб працівники не втрачали своєї яскравої індивідуальності. Для створення такого мікроклімату внутрішнього середовища компанії (творчої атмосфери) потрібні спеціальні зусилля менеджерів із формування команди і налагодження комунікацій.

Що гострішою є потреба у творчому підході до працівників, то більша потреба у використанні креативного менеджменту в організації[5].

Креативний менеджмент – це сукупність цілеспрямованих дій і вчинків керівників підприємства, націлених на акумулювання креативних ідей щодо вирішення виробничогосподарських проблем, подолання їхніх наслідків, також сприяння перманентному творчому розвитку трудового колективу й окремих працівників[2].

Більшість науковців вважають, що креативний менеджмент набуває найбільшого прикладного значення за умови його розкриття з позиції системного підходу. Системний підхід полягає у розгляді системи управління з двох позицій[3]. Перша репрезентує систему управління як взаємодіючу сукупність керуючої і керованої підсистем управління. Друга – як сукупність взаємопов'язаних підсистем управління, що є конкретними функціями менеджменту. Тобто, акцентують увагу на тому, що креативний менеджмент є

одним із напрямів інноваційного менеджменту та пов'язаний він здебільшого з новими видами продукції (рисунок 1).

Рисунок 1 - Розуміння «креативного менеджменту» з творчого та інноваційного боку

Джерело: узагальнено автором з використанням [3]

Наявність в організації креативного потенціалу є ознакою можливостей розв'язання низки виробничих проблем не шляхом конкурентної боротьби, а шляхом виходу організації на якісно новий рівень діяльності[4]. Тому найпотужнішим і практично невичерпним ресурсом розвитку організацій вважаються інтелектуальні і творчі здібності працівників організації.

Підсумовуючи результати теоретичного дослідження, можна стверджувати, що результатом підвищення ефективності творчого процесу на підприємстві стає формування нової організаційної моделі, тобто організації, яка постійно модернізується, самонавчається та продукує інновації на основі управління креативною діяльністю і тим самим забезпечує собі успіх у

жорсткій конкурентній боротьбі при несподіваних змінах зовнішнього середовища. Ефективне управління процесом розвитку креативності персоналу підприємства передбачає врахування кожного з компонентів креативних ресурсів працівника, пов'язаних з умовами внутрішньоорганізаційного середовища, когнітивними, особистісними, мотиваційними особливостями людини.

Література:

1. Шнипко О. С. Інноваційно-технологічне оновлення економіки як показник цивілізаційної успішності країни (компаративне співвідношення США та України) / О. С. Шнипко // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 3–14.
2. Батовріна Є. В. Діагностика креативності при підготовці управлінських кадрів / Є. В. Батовріна // Теорія і практика управління: нові підходи. – М. : Університетський гуманітарний ліцей, 2006. – Вип. шостий.
3. Мягих І. М. Перспективні напрямки мотивації як засобу підвищення ефективності праці в ринкових умовах України / І. М. Мягих // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9. – С. 208–216.
4. Воронкова В.Г. Філософія управління персоналом: Монографія. – Запоріжжя: Видавництво Запорізької державної інженерної академії, 2005. – 472 с.
5. Калініченко Ю.Б. Креативність як основа менеджменту організації / Ю.Б. Калініченко, Я.І. Смірнова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №4, Т. II. – С. 186–191.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАТОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ

***А.В. Білей, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Сучасний етап розвитку вітчизняної банківської системи характеризується значним зниженням прибутковості банківських операцій. Це змушує комерційні банки активно скорочувати витрати і шукати нові інструменти управління, які дозволили б поліпшити конкурентні переваги їх банківських продуктів.

Калькулювання собівартості банківських продуктів і послуг є важливим інструментом в системі оцінки рентабельності роботи банку. Так як будь-який

банк прагне до збільшення своєї прибутковості, то для нього необхідно, перш за все, знижувати собівартість своїх продуктів і послуг. Таким чином, банку потрібно вести облік, аналіз і контроль своїх витрат в розрізі окремих статей витрат по кожному продукту, тобто групувати витрати за певним типом.

Визначимо, що під банківським продуктом буде розумітися будь-яка послуга банку, здійснювана їм в процесі його діяльності, при їх безпосередньому супроводі документами (наприклад, положення, інструкції, внутрішні накази).

Ціна банківського продукту складається з безпосередньо прямої собівартості, з витрат, пов'язаних зі збутом, і з маржі банку. Банк може розробити свою економічну модель розрахунку повної собівартості своїх продуктів, зокрема для обліку непрямих витрат, використовуючи наступні основні методики: традиційну систему розподілу витрат (ABC), систему Директ-костинг або функціональну калькуляцію (система ФВА).

Витрати банку, як і будь-якого підприємства, будуть складатися з внутрішніх витрат, що відносяться безпосередньо на конкретний продукт, і з побічно відносяться витрат, таких як вартість залучених ресурсів, витрат по створенню обов'язкових резервів та інших витрат. Це дає підставу на виділення кількох видів собівартості банківських продуктів: технологічну, виробничу, внутрішню і повну собівартості. Витрати по створенню банківського продукту, що відносяться на відповідальне внутрішнє структурний підрозділ, включаються в його технологічну собівартість. Витрати по створенню банківського продукту, що відносяться на відповідальний внутрішній структурний підрозділ, і по його обслуговуванню включаються в виробничу собівартість.

Виробнича собівартість банківського продукту і загальнобанківські витрати, розподілені на даний продукт рівномірно або пропорційно обраної базі, включаються у внутрішню собівартість. Відповідно повна собівартість банківського продукту складається з внутрішньої собівартості, і їх вартості

залучених ресурсів, витрат по створенню обов'язкових резервів та інших витрат банку.

Для калькулювання собівартості продукту банку необхідно, перш за все, рознести свої витрати за внутрішніми відповідним підрозділам, тобто визначити групи ресурсів в розрізі його фінансової структури. При цій операції виникає наступна проблема: існують загальнобанківські витрати, які не пов'язані безпосередньо з будь-яким підрозділом. Потім зробити розподіл витрат по окремих товарів. На цьому етапі розподіляються витрати на центри прибутку і центри витрат по фінансовій структурі банку, які в свої чергу включаються прямо або побічно в собівартість банківського продукту, і здійснюється калькуляція собівартості продукту за обраною системою. (ABC, Директ-костинг, ФСА).

В рамках традиційної системи застосовується двоетапний процес калькуляції витрат. На першому етапі всі накладні витрати, враховані по центрам інфраструктури, повинні перерозподілятися на бізнес-центри. На другому етапі даного процесу витрати (прямі, непрямі і накладні), акумульовані в бізнес-центрах, розподіляються по продуктам. Як об'єкти обліку витрат в даній системі виступають центри фінансової структури і банківські продукти.

Метод ABC (Activity Based Costing) являє собою аналіз витрат по видам діяльності. При розгляді методу ABC необхідно зробити акцент на те, що це метод визначення і обліку витрат за видами діяльності, а не визначення вартості.

Метод ABC - особлива форма функціонального аналізу витрат, в якому на перший план ставиться визначення та облік витрат на здійснення функцій системи протягом повного життєвого циклу. Однак він не вирішує питання оптимізації або навіть виключення функцій відповідно до задоволення вимог споживача шляхом виявлення витрат, як це здійснюється при проведенні ФВА. Система «direct-costing» передбачає включення в собівартість не тільки прямих змінних, але й частини змінних непрямих витрат. Сутність його полягає в

поділі витрат на постійні і змінні, та включення останніх в собівартість продуктів шляхом ділення їх суми на кількість виробленої продукції.

Метод ФВА розроблений як «операційно-орієнтована» альтернатива традиційним фінансовим підходам. На відміну від традиційних фінансових підходів метод ФВА розподіляє накладні витрати відповідно до детальним прорахунком використання ресурсів, докладним поданням про процесах і їх впливом на собівартість.

Метод ФВА дозволяє отримати справжню інформацію в реальному часі про щоденної діяльності банку, про функції, які були здійснені кожним внутрішнім підрозділом, підсумки. Він дозволяє оцінити функціональну взаємозв'язок різних підрозділів і тим самим перенести вартість споживаних банком ресурсів на собівартість реалізованих товарів. Цілям маркетингового підходу в даний час найбільшою мірою відповідає визначення собівартості банківського продукту або послуги методом функціонально-вартісного аналізу, перевага якого в порівнянні з іншими методами визначення собівартості банківських продуктів складається в перенесенні максимального обсягу непрямих витрат в прямі витрати.

Дані системи дозволяють найбільш точно розподілити витрати на ресурси по об'єктах витрат (банківським продуктам). Модель ABC надає можливість банкам виявити збиткові банківські продукти і неефективні бізнес-процеси. Виявлення даних проблем дозволить керівникам банків скоротити витрати і приймати вірні управлінські рішення.

Література:

1. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін.. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с.
2. Зоріна В.Н., Сеніна Г.В. Формування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в галузях народного господарства: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 214 с.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

*А.В. Білей, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Важливою особливістю сучасної економіки є тенденція до інтеграції фінансового, кредитного, валютного, фондового, страхового секторів і формуванню єдиного міжнародного фінансового ринку. Це зумовлюється потребою економіки в різноманітних джерелах фінансування і фінансових інструментах. Швидкими темпами зростають обсяги операцій, що здійснюються на міждержавному рівні. Підвищується його роль як механізму акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів. Саме тому дослідження даної теми є дуже актуальним на сьогодні.

Дослідженням питань специфіки становлення та розвитку міжнародного фінансового ринку займалися такі вчені, як: Ю. Бондар, С. Юрій, Л. Алексеєнко, М. Пебро, В. Сиденко, А. Мокій, А. Гальчинський, О. Мозковий З. Луцишин, Ю. Пахомов, О. Рогач А. Філіпенко, К. Стрижиченко, Ю. Коваленко, А. Демківський, В. Федосов, Н. Бодрова Г. Дроняєва, Н Царевскіта інші.

Формування світового фінансового ринку відбувалося під впливом цілої низки процесів, серед яких слід виділити:

- інтенсивне впровадження електронних технологій, комунікаційних засобів та інформатизації, яке робить високоефективними інформаційну інфраструктуру фінансового ринку та систему розрахунків між учасниками ринку;
- розширення видів і кількості пропонованих цінних паперів;
- посилення ролі фінансових ринків як основного механізму перерозподілу фінансових ресурсів як в національному, так і в глобальному масштабі;
- вплив приватизаційних процесів на потенційну пропозицію цінних паперів;
- концентрація діяльності учасників ринку в світових фінансових центрах;

- інституціоналізація фінансових ринків, тобто постійне збільшення частки інституційних учасників ринку (інвестиційних, страхових компаній, пенсійних фондів тощо);
- лібералізація фінансових ринків, тобто створення законодавства, яке сприяє проникненню учасників ринку на фінансові ринки різних рівнів і стимулює їх активність[1].

Розвиток міжнародного фінансового ринку характеризується рядом особливостей.

По-перше, це величезні масштаби і прискорені темпи зростання міжнародних фінансових операцій. В даний час обсяг цих операцій обчислюється сотнями трильйонів доларів США.

По-друге, відсутні чіткі просторові і часові межі функціонування міжнародного фінансового ринку. Він працює безперервно, долаючи обмеженість годинних поясів у пошуках оптимальних умов для валютних операцій.

По-третє, функціонування міжнародного ринку базується на резервних валютах - доларі США і євро. Вони займають ключове положення в міжнародній торгівлі, фінансуванні міжнародних інфраструктурних проєктів, міжнародних резервах. Це надає міжнародному фінансовому ринку велику стійкість до глобальних загроз у порівнянні з національними фінансовими ринками. Володіючи вищим рівнем статусності, резервні валюти забезпечують міжнародному ринку динамізм і ефективність розвитку.

По-четверте, однією з особливостей міжнародного фінансового ринку є його універсальність. На ньому одночасно здійснюються міжнародні валютні, кредитні, фондові, розрахункові, гарантійні, страхові операції в різних комбінаціях [2].

В даний час міжнародний фінансовий ринок включає в себе цілий ряд міжнародних фінансових центрів, які збирають і перерозподіляють по всьому світу величезні маси капіталу. У цих центрах проводиться переважна частина

всіх міжнародних валютних, депозитних, кредитних, емісійних і страхових операцій.

Міжнародний фінансовий ринок об'єднує національні фінансові ринки країн і міжнародний фінансовий ринок, які розрізняються умовами емісії та механізмом обігу фінансових активів. У широкому розумінні до складу світового фінансового ринку входить також система офіційної міжнародної фінансової допомоги, яка сформувалася в післявоєнні роки і на сьогоднішній день передбачає особливі умови перерозподілу фінансових ресурсів: міждержавне кредитування, кредити міжнародних організацій, надання грантів.

Таким чином, на базі стрімкої еволюції сформувався міжнародний фінансовий ринок, який являє собою унікальну складну фінансову систему. Вона мобілізує тимчасово вільні валютні ресурси з різноманітних джерел, розподіляє ці ресурси між різноманітними учасниками міжнародного фінансового ринку, визначає найбільш ефективні напрями інвестування валютних ресурсів в міжнародній сфері, формує ціни валютних інструментів з урахуванням співвідношення попиту і пропозиції на них, здійснює посередництво між учасниками міжнародного фінансового ринку, формує систему управління фінансовими ризиками, прискорює оборот валютних ресурсів, сприяння розвитку глобальної економіки.

Література:

1. Доронін І. Г. Світовий фінансовий ринок на порозі XXI століття // Гроші та кредит. 2007. № 5. С. 156.
- 2 .Суєтін А.А. Фінансові ринки у світовій економіці: підручник / А.А. Суєтін. М : Економіст, 2008, С.187.

***Науковий керівник – Боднар О.А.,
канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ПРОБЛЕМИ ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*О.А. Бойко, здобувач вищої освіти, групи Ф-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Кредит та, і загалом, кредитні відносини мають важливе значення в житті будь-якого громадянина. Поняття "кредит" має загальнозживаний характер, тому що купівлю в кредит речей побутового вжитку, рухомого і нерухомого майна, сучасних гаджетів тощо не здивуєш в сучасному світі.

Сучасне довгострокове кредитування має низку проблем. Вивченням та систематизацією даних проблем займалися В. Базилевич, В. Василенко, Д. Гриньков, А. Євтуха, В. Міщенко, А. Мороз, С. Науменка, С. Щеглов та інші. В їхніх наукових статтях відображається сучасний стан та проблеми, а також перспективи майбутнього розвитку системи довгострокового кредитування

Довгостроковий банківський кредит в широкому розумінні це зобов'язання підприємства перед кредитною установою (банком), які повинні погашатися протягом терміну, що перевищує один рік з дати складання балансу, а також пролонговані короткострокові кредити (позички), які перейшли до складу довгострокових[1].

Через умови ринкової економіки, що склалися в Україні, не існує злагодженої системи довгострокового кредитування, яка би дотримувалася всіх норм, що гарантують успішну діяльність в ній.

У створенні досконалої системи довгострокового кредитування необхідно пам'ятати головний фактор - забезпечення банків довгостроковими кредитними ресурсами. Власні кошти банку чи державні кошти - головні джерела ресурсів для довгострокового кредиту[2].

Метою залучення довгострокових кредитів підприємствами, в більшості випадків, є фінансування довгострокових активів, а саме основних засобів (тобто їх купівля, відновлення, модернізація тощо), нового обладнання чи різноманітних видів необоротних активів. Підприємствам, які не володіють або

володіють недостатньою сумою коштів для розвитку виробництва, банки надають довгострокове кредитування капітальних вкладень, або ж іншими словами довгострокові інвестиційні кредити.

Вдалий майбутній розвиток довгострокового кредитування може розв'язати багато соціально-економічних проблем.

Проблемним постає питання, що стосується гарантованого повернення довгострокових кредитів. На даний час, воно знаходить свій розв'язок за рахунок кредитних проектів, забезпечених іпотекою (вид забезпечення виконання зобов'язання через надання під заставу нерухомого майна, що залишається в розпорядженні іпотекодавця)[3].

В сучасному світі система довгострокового кредитування є неможливою без використання інноваційних технологій, через що варто звернути на них більше уваги.

Наступна проблема, що стосується тієї ж системи довгострокового кредитування - нерівномірний розподіл довгострокових кредитів по всій території України. Зсилаючись на статистичні дані, то у Центральному та Придніпровському регіонах країни найбільш активно залучають банки для фінансування різних інвестиційних проектів, в той час як Поліський та Подільський регіони отримують найменшу частку довгострокових кредитів, що у відсотках становить від 0,1 до 0,4 загальної суми наданих кредитів[4].

До списку проблем тієї ж системи відноситься і проблема ціноутворення довгострокових кредитів. В Україні розвиток процесів у сфері сучасного ціноутворення відбувається поступово, а саме від інфляційного до комерційного ціноутворення. Щодо практики, то застосування продуманих механізмів ціноутворення не зустрічається. Без наукового підходу, що базується на різноманітних теоретичних засадах, практичне ціноутворення у фінансових організаціях є хаотичним процесом, що нагадує рух молекул у повітрі[5].

З появою кредитної форми навчання та впровадженням її особливе місце в довгостроковому кредитуванні населення можуть зайняти кредити, що

стосуватимуться людського капіталу - на навчання та кредити, що, безпосередньо, стосуватимуться професійних здібностей та вмінь громадянина, які необхідні аби підготувати професійну базу для малого підприємства. Якщо банківські установи все ж таки запровадили цей вид кредитування, то необхідно, щоб воно здійснювалось у разі виникнення матеріальних проблем, особи, що має намір взяти кредит, тобто неодноразово. Наприклад, перехід зі школи в ліцей чи коледж, вступ до університету тощо. До того ж, термін погашення кредиту може бути, наприклад, до 10 років і з можливим відстрочення виплат.

Для подолання проблем та поліпшення системи довгострокового кредитування до цілим буде:

1. Покращити нормативно-законодавчу базу, враховуючи закони, метою яких є захист прав кредиторів. Нововведений закон "Про банківське кредитування" надає змогу збільшити обсяги кредитування. Це позитивно вплине на банки, позичальників, державу[6].

2. Зменшити ціну кредитування та розширити межі до широкого кола клієнтів.

3. Розробити та затвердити єдину методичну базу організацій кредитування, адже в Україні налічується близько 200 банківських установ, які різняться між собою власними внутрішньобанківськими положеннями.

4. Вирішити питання пільг щодо створення обов'язкових резервів, оподаткування доходів і використання прибутку банку та інші.

Отже, система довгострокового кредитування, що склалася в Україні не відповідає міжнародним стандартам умовам ринкової економіки. Сучасне кредитування характеризується різноманітними кредитами широкого кола банків, які, на жаль, не враховують виробничі потреби населення. Для вирішення низки проблем необхідно кардинально змінити систему довгострокового кредитування, а для цього потрібна взаємоузгоджена плідна праця держави та банків, щоб досягти позитивного ефекту. В свою чергу, для цього необхідні оновлені сучасні підходи до вивчення діяльності банків, інакше

кажучи, ретельні дослідження, які гарантовано принесуть успіх та вирішать, як не всі, то хоч частину проблем системи довгострокового кредитування населення.

Література:

1. Бондаренко Н.В. Сучасний стан кредитування комерційними банками фізичних осіб в Україні / Н.В. Бондаренко // Збірник наукових праць УНУСВ. – 2014. – Вип. 85. – С. 242–248.
2. Брітченко І.Г. Особливості використання скорингових систем у банківському кредитуванні фізичних осіб / І.Г. Брітченко, О.М. Момот // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – Вип. 17. – С. 31–37.
3. Васюренко О. Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України: методологія аналізу стохастичних границь / О. Васюренко, В. Ляшенко, В. Подчесова // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 1. – С. 5–11.
4. Основні показники діяльності банків України // Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
5. Рисін В.В. Залучення заощаджень населення фінансовими посередниками: монографія / В.В. Рисін. — Львів: ЛБІ НБУ, 2015. — 213 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України № 187 від 27.02.2013 року «Державна програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки» — Електронний ресурс -Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-п>.

***Науковий керівник – Бурковська А.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА НАПРЯМИ

***Волошин В.М., здобувач вищої освіти групи Б-6\1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

У наші часи для підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно обрати правильний шлях досягнення розвитку, ним може стати інноваційна діяльність, яка сприяє посиленню конкурентних позицій підприємства шляхом підвищення якості виробленої продукції та послуг, що надаються за умови цілеспрямованого новаторства, впровадження нових технологій.

Під інноваційною діяльністю розуміють діяльність, спрямовану на здійснення експериментальних розробок, при впровадженні яких буде виготовлений новий або вдосконалений старий продукт, який згодом буде

потрібний на ринку[1]. Крім того, інноваційна діяльність передбачає вдосконалення або розробку нового технологічного процесу за умови його подальшого застосування у виробничій діяльності підприємства.

Основними принципами організації та впровадження інноваційної діяльності є: цільова орієнтація, адаптивність, економічність, системність, ієрархічність, оптимальність. Слід враховувати, що впровадження нових технологій призводить до необхідності застосування адекватних змін в теперішніх формах і методах організації управління, що обумовлює подальшу розробку інновацій у сфері прийняття управлінських рішень.

На інноваційну діяльність підприємства впливають загальні та специфічні фактори. Найбільш впливовим загальним фактором виступають циклічні коливання економіки. До специфічних факторів слід віднести комерційно-політичні умови реалізації конкретних продуктів інноваційної діяльності на ринку, стан науково-технічного потенціалу виробничої сфери.

1. Особливе значення для організації інноваційної діяльності на підприємстві має формування відповідного механізму її розвитку, під яким розуміється сукупність організаційно-економічних форм реалізації та стимулювання проведення інноваційної діяльності, формування інноваційних рішень, методи їх регулювання[4]. Застосування даного механізму здійснюється на трьох рівнях: макrorівні, регіональному і мікрорівні (рівні підприємства).

На макrorівні - розробляється державна інноваційна стратегія, яка проявляється у створенні сприятливого законодавчого інноваційного клімату, як для окремих підприємств і організацій певної галузі, так і для держави в цілому. На регіональному рівні вирішуються аналогічні питання, але вже з урахуванням специфіки конкретних регіонів. При цьому, як на макро так і на регіональному рівні основні рішення повинні бути спрямовані на:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази в області інновацій.
2. Надання інвесторам певних пільг і привілеїв, підготовку компетентних фахівців з інноваційної діяльності.

Інноваційні процеси в економіці не набули вагомих масштабів, кількість підприємств, що впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і становить зараз 12–14%, що менше в 3–4 рази, ніж в інноваційно розвинутих економіках.

Наукомісткість промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3%, що на порядок менше від світового рівня. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення НДДКР витрати на порядок менші. Майже половина з інноваційних підприємств взагалі не фінансують проведення в інтересах свого виробництва наукових досліджень.

Якщо інноваційний розвиток підприємства стає пріоритетним завданням, то для його втілення необхідно провести зміни у виробничій і збутовій діяльності, в розподілі фінансових і інвестиційних ресурсів і в проведенні маркетингової політики. Дані зміни повинні ґрунтуватися на двох принципах:

1. Необхідно дотримуватися балансу інтересів споживача і виробника.
2. Інвестиційна діяльність підприємства повинна здійснюватися безперервно.

Дуже важливо для підприємства, яке намагається в даний час втримати чи завоювати нові ринки, позиції, виходити у сферу електронного ведення бізнесу. Якщо компанія починає роботу на електронному ринку, то вона починає проводити електронний бізнес (електронну комерцію). Ядром, основою самої ж автоматизації виступає комп'ютерна техніка. Водночас дедалі більшу роль у житті суспільства відіграє інформатика. «Інформатика» — французький за походженням термін, що поєднав у собі два слова: «інформація» і «автоматика».

Підсумовуючи все вище написане, можна сказати, що слід враховувати, що впровадження інноваційної діяльності — це процес досить тривалий, і керівництво підприємств має бути готове, що позитивний результат може настати не так скоро, як це очікується. Крім того, інноваційна діяльність є

діяльністю з високим ступенем ризику і не завжди виправданого. Тому прийняттю рішення про доцільність застосування інноваційної діяльності повинен бути присутній всебічний аналіз всіх плюсів, мінусів і можливих наслідків, а для цього необхідне залучення фахівців даної сфери.

Література:

1. Бутенко О. А. Основні напрями та пріоритети інноваційної діяльності в Україні / О.А. Бутенко // 2006. – No 3. – С. 28–30.
2. Попова Н. О. Науково-теоретичні основи управління інноваційним розвитком на підприємстві / Н.О.Попова// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу, No 4(16),2011 р. – С. 133-138.
3. Ресурсне забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств / Н. М. Сіренко, С. В. Сирцева. — Миколаїв : МНАУ, 2015. — 266 с.
4. Сімоненко Д.С Проблеми планування інноваційної діяльності підприємства / Д.С. Сімоненко // Економічні інновації, вип. 38 - С. 189-196.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ШЛЯХИ ДЕТІНІЗАЦІЇ

***О. Г. Ворошилова, здобувач вищої освіти групи Б-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

У період стрімкого розвитку процесів глобалізації та переходу до нових умов ринкової трансформації суспільства значна частина тіньового сектору стає вагомою перешкодою соціально-економічного розвитку України. Ця проблема набуває ще більшої актуальності через євроінтеграційний напрям розвитку держави, де викорінення корупції та впровадження активної політики детінізації економіки стають першочерговими завданнями.

Очевидно, що відсутність належної уваги до такої гострої проблеми призведе не тільки до економічних втрат, але і до формування негативного іміджу держави на міжнародній арені, що негативно позначиться на впровадженні євроінтеграційної програми розвитку та зведе до мінімуму ефективність загальнонаціональної політики розвитку [4; 5].

З ідентифікацією реальних причин тінізації економіки безпосередньо пов'язується таке ключове поняття, як механізми одержання тіньових прибутків [1].

Рейтинг схем, пов'язаних з неофіційною економічною діяльністю в Україні, очолюють офшорні схеми, застосування конвертаційних зон, «скруток», «сірого імпорту» або контрабанди, виведення прибутку через псевдопідприємництво фізичних осіб. Порушення, пов'язані із спрощеною системою оподаткування, попри їх масовість, складають менше десятої частини від загального обсягу.

За даними міжнародної асоціації сертифікованих бухгалтерів та аудиторів АССА Україна у 2017 році опинилася на 3 місці у рейтингу країн з найбільшим рівнем тіньової економіки (рис. 1) з показником 46%. І до 2025 року прогнози також не втішні.

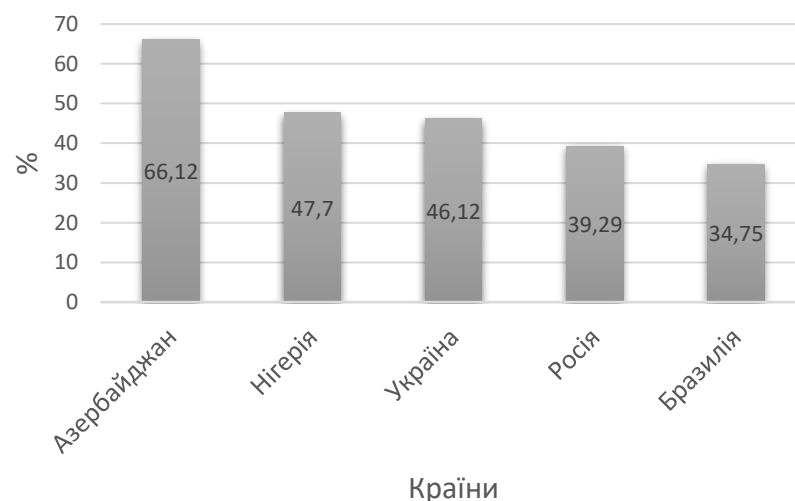

Рисунок 1 – Рейтинг країн з найбільшим рівнем тіньової економіки, розрахований АССА у 2017 році

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3]

Дані, висвітлені Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, є менш негативними. Треба зазначити, що Міністерство економічного розвитку і торгівлі України відносить до «тіні» усі збитки підприємств, а дані АССА базуються на опитуванні керівників бізнесу. Відповідно, показники можуть бути суттєво викривлені через суб'єктивне сприйняття, необ'єктивний підбір респондентів (рис. 2).

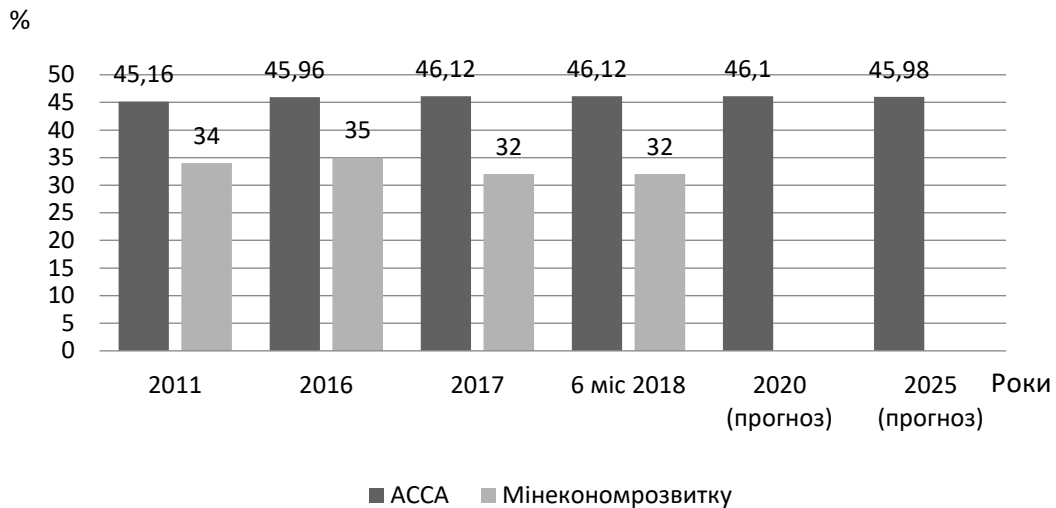

Рисунок 2 – Показники рівня тіньової економіки України

Джерело: узагальнено автором на основі [2; 3]

До того ж, є суттєві розбіжності між дослідниками щодо визначення категорії «тіньова економіка». На нашу думку, точніше буде говорити про обсяги діяльності, з якої не сплачені податки, або, ще точніше, про обсяги втрат бюджету.

Питання розробки політики детінізації є одним з ключових завдань органів влади для забезпечення економічної безпеки та створення умов сталого розвитку України.

Зважаючи на всеохоплюючий масштаб тіньової економіки, сьогодні першочерговими питаннями державної політики є реформування системи оподаткування, в першу чергу, у сфері адміністрування податків та бюджетного відшкодування ПДВ.

З метою усунення адміністративно-регуляторних бар'єрів, які стримують діяльність суб'єктів господарювання, органами державної влади повинні вживатися заходи за такими напрямками:

1. Спрощення діяльності суб'єктів господарювання, дерегуляція підприємницької діяльності.
2. Просування експорту та залучення іноземних інвестицій.

Детінізація української економіки має бути зорієнтована на комплексне реформування системи господарських відносин, із забезпеченням гарантій

збалансованості економічних інтересів контролюючих органів, інститутів та суб'єктів господарювання.

Література:

1. Грінченко А. Ю. Тіньова економіка в Україні: методологія та практика оцінки результатів. *Бізнес-навігатор*. 2017. Вип. 4-1. С. 7-12.
2. Emerging from the shadows. The shadow economy to 2025. URL: <https://goo.gl/YzfzWh> (дата звернення: 01.02.2019).
3. Загальні тенденції тіньової економіки: 1 півріччя 2018 року. URL: <https://goo.gl/z44LCp> (дата звернення: 01.02.2019).
4. Korol I., Poltorak A. Financial risk management as a strategic direction for improving the level of economic security of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4(2018). No. 1. pp. 235-241. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-235-241>.
5. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2. no. 25(2018). pp.157-164. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136489>.

***Науковий керівник – Полторак А. С.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

***Н. В. Вrabіє, здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

На сучасному етапі розвитку економіки все більша кількість підприємств усвідомлюють необхідність перспективного управління фінансовою діяльністю на основі наукової методології передбачення її напрямів і форм, адаптації до загальних цілей розвитку підприємства та мінливих умов зовнішнього фінансового середовища.

Ефективним інструментом перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства, підпорядкованого реалізації цілей загального його розвитку в умовах суттєвих змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаною з цим невизначеністю, виступає фінансова стратегія [1].

Розглядаючи поняття і зміст фінансової стратегії підприємства, необхідно підкреслити, що її формують ті ж умови і фактори, які впливають і на загальну стратегію суб'єкта господарювання.

У наукових колах фінансову стратегію найчастіше розглядають як визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства, що включають в себе формування, управління та планування його фінансових ресурсів з метою підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги[1].

Розробка фінансової стратегії підприємства на сучасному етапі базується на методичних засадах нової концепції управління – «стратегічного управління», яка активно впроваджується в корпораціях США і більшості країнах Західної Європи. Концепція стратегічного управління відображає чітке стратегічне позиціонування підприємства (включаючи і фінансову його позицію), представлене в системі принципів і цілей його функціонування, механізмі взаємодії між елементами господарської та організаційної структури і формах їх адаптації до мінливих умов зовнішнього середовища [2].

Кожне підприємство повинно самостійно визначати, які фактори і яким чином впливатимуть на його діяльність, та формувати таку фінансову стратегію, яка б мінімізувала ризики і сприяла підвищенню його прибутковості, конкурентоспроможності та фінансової стійкості на ринку [2].

Створення фінансової стратегії неможливе без збирання інформації про ринкове середовище функціонування підприємства (конкурентів, постачальників, клієнтів, посередників, державних служб, банківських установ) та її детального аналізу. На цьому етапі фінансові менеджери повинні застосовувати відповідний інструментарій: стратегічний і фінансовий аналіз (зокрема SWOT-аналіз, PEST-аналіз та ін.), статистичні методи та економіко-математичне моделювання [3].

Паралельно із аналізом зовнішнього середовища підприємства необхідно здійснювати оцінку внутрішнього середовища. Оцінка внутрішнього середовища може бути зведена до аналізу грошових потоків від інвестиційної,

операційної та фінансової діяльності та виявлення чинників, які привели до того чи іншого результату [4].

Розроблення фінансової стратегії завершується прийняттям рішення про реалізацію конкретної стратегії. Обрана фінансова стратегія повинна відповідати інтересам та загальним стратегічним цілям підприємства, сприяти його розвитку, підвищенню рентабельності та платоспроможності [5].

Отже, в сучасних умовах формування фінансової стратегії підприємства визначається змінами зовнішнього середовища. А це визначає необхідність постійного вивчення сучасних підходів до побудови фінансової стратегії, взаємозв'язку її з тактичними рішеннями суб'єкта господарювання.

Література:

1. Мізюк Б. Особливості стратегічного управління підприємствами / Фінанси України, 2008. 31-36 с.
2. Бараннікова Н. П. Фінансовий менеджмент: підручник. 2-ге вид. перероб. і доп. Київ: ЮНІТИ, 2013. 415с.
3. Леспух О. В. Фінансова стратегія в системі управління підприємством / О. В. Леспух, Н. І. Передерієнко // Менеджмент виробництва, 2011. 131 – 136 с.
4. Бутенко Т.В. Формування стратегії розвитку аграрної сфери з метою її адаптації до інноваційно-інвестиційних умов функціонування Ефективна економіка, 2011. База даних Херсонського Міжнародного університету бізнесу і права. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_12_31 (дата звернення 14.03.2019).
5. Мельник Д. Л. Фінансова стратегія підприємства / Економічні науки, 2010. 2-18 с.
6. Хандій О.О. Антикризисні інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації / Маркетинг і менеджмент інновацій, 2016. 18-24 с.

***Науковий керівник – Мельник О. І.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ВАЛЮТНИЙ КУРС

***Н. В. Вrabіє, здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

У сучасних умовах в Україні спостерігається коливання курсу вітчизняної валюти, що веде до зменшення обсягу інвестицій та експорту, соціально-економічної деградації. Режим функціонування всіх видів валюти в країні є вагомим фактором її подальшого економічного розвитку.

Коливання обмінних курсів у кризовій ситуації має багатосторонній та вагомий вплив як на національні економіки, так і на світову економіку.

В даний час значний вплив на зміну валютного курсу мають різні фактори, які безпосередньо залежать від кон'юнктури ринку. Під впливом коливань попиту і пропозиції валюти валютний курс відхиляється від своєї вартісної основи, тобто купівельної спроможності [1].

Багатофакторність валютного курсу взаємопов'язана з різними економічними категоріями, а саме: ціною, вартістю, відсотком, грошима, платіжним балансом та іншими [6]. На валютний курс впливають такі фактори:

1. Стан платіжного балансу.

2. Різниця процентних ставок в різних країнах. Дві обставини пояснюють вплив даного чинника на валютний курс: - зміна процентних ставок в державі тягне за собою зміну в міжнародному русі. Стимулювання припливу іноземних капіталів здійснюється за рахунок підвищення процентної ставки, а відтоку (в тому числі національних) - за рахунок зниження операції ринків позикових капіталів і валютних ринків знаходяться під впливом процентних ставок.

3. Спекулятивні валютні операції і діяльність валютних ринків. Валютні ринки гостро реагують на зміни в політиці та економіці, а також на коливання курсових співвідношень. Вони розширюють можливості стихійного руху «гарячих» грошей і валютної спекуляції.

4. Прискорення або затримка міжнародних платежів. Імпорттери прагнуть прискорити платежі контрагентам в іноземній валюті в очікуванні зниження курсу національної валюти, для того щоб не нести втрати при підвищенні її курсу.

5. Інфляція. Інфляційне знецінення валюти в країні викликає зниження купівельної спроможності і тенденцію зниження їх курсу до валют країн, в яких темп інфляції нижче. Особливо велика залежність валютного курсу від темпу інфляції у країн з великим об'ємом міжнародного обміну послугами, товарами та капіталами [1].

На валютному ринку встановилася тенденція – курс покупця зазвичай нижче курсу продавця. Завдяки цій різниці між курсами суб'єкт ринку, який здійснює котирування - майкерт-мейкер має прибуток. Цю різницю також називають маржею. У результаті банки намагаються збільшити дану маржу, тому продають валюту дорожче, ніж купують.

На сьогоднішній день основними резервними валютами для Національного банку є долари США, євро, швейцарські франки, англійські фунти стерлінгів, японські єни. Динаміку курсу національної валюти до долара США та англійських фунтів стерлінгів протягом 2015–2018рр. наведено на рис. 1.

Як базова валюта, тобто як валюта для підрахунку обсягу, визначення структури золотовалютного резерву, а також для складання звітності для міжнародних фінансових організацій, використовується долар США.

Згідно з рис. 1, протягом 2015 р. можна прослідкувати зміцнення гривні, що було результатом: збільшення обсягу іноземної валюти від нерезидентів, розширення міжбанківського валютного ринку, зменшення інфляційного диференціалу.

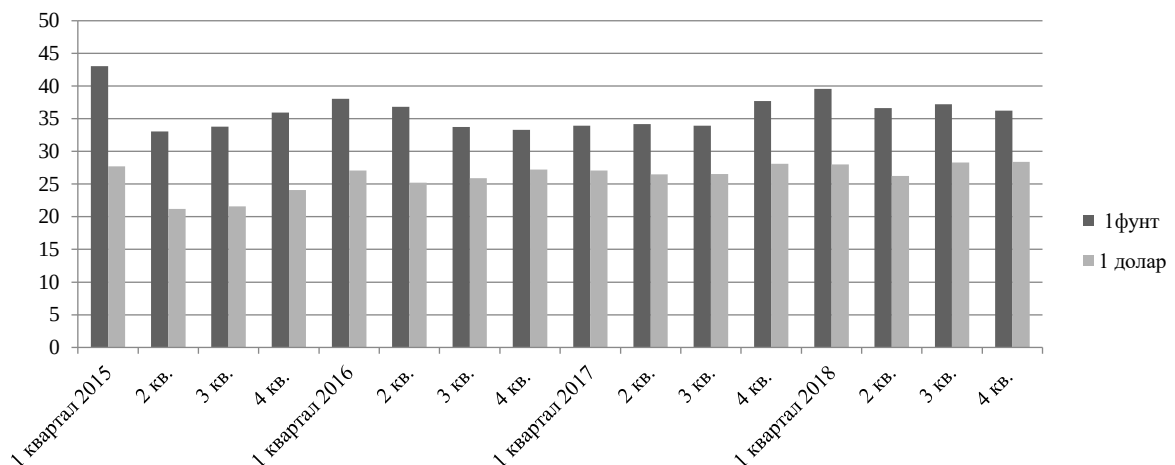

Рисунок 1 – Офіційний курс долара США та англійських фунтів стерлінгів до гривні за 2015-2018 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Через запобігання НБУ різкому коливанню курсу та забезпечення інфляційних орієнтирів, диверсифікацію міжнародних резервів офіційний

курс гривні в 2015р. не втратив свої позиції. Для контролю всіх зовнішніх шоків НБУ зазначив продовження терміну дії вимоги щодо обов'язкового продажу частини експортної виручки та зменшення строків розрахунків за експортно-імпортними операціями.

Література:

1. Сомик А.В. Доларизація економіки України / А.В. Сомик // Ефективна економіка, 2017. С.8.
2. Офіційний сайт Національного банку України // База даних НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення 15.03.2019).
3. Основні тенденції валютного ринку за січень 2015року // База даних НБУ. URL: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=420152&cat_id=58039 (дата звернення 17.03.2019).
4. Основні тенденції валютного ринку України за січень 2016 року // База даних НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=5513473 (дата звернення 17.03.2019).
5. Основні тенденції валютного ринку України за січень 2017 року // База даних НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=14701431 (дата звернення 17.03.2019).
6. Бурковська А.В., Лункіна Т.І. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 108 с.

***Науковий керівник – Бурковська А.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ВЗАЄМООБУМОВЛЕНІСТЬ ЛІДЕРСТВА І ТВОРЧОСТІ

***О.В. Галух, здобувач вищої освіти групи Б-6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим чинником підвищення ефективності комерційної діяльності стає розвиток людського потенціалу, наповнення її професійно підготовленими кадрами, здатними своєчасно позбуватись успадкованих непродуктивних стереотипів професійної діяльності та кваліфіковано відповідати на соціально-орієнтовані вимоги, які ставлять до фахівців із комерційної діяльності стосовно їхнього професіоналізму; чітко та якісно виконувати функціональні обов'язки в ситуації постійних змін, неузгодженості нормативно-правового забезпечення; глибоко осмислювати свої недоліки і професійні надбання, оцінюючи

ефективність їх використання в процесі управлінської діяльності, приділяючи при цьому особливу увагу безперервному професійному розвитку.

Лідерство - це здатність чинити вплив як на окрему особистість, так і на групу, спрямовуючи зусилля на досягнення цілей організації [1].

Лідерство - природний соціально-психологічний процес у групі, побудований на вплив особистого авторитету людини на поведінку членів групи. При цьому під впливом розуміють таку поведінку людини, яка вносить зміни в поведінку, стосунки, відчуття іншої людини. Вплив можна надавати через ідеї, усне і письмове слово, через навіювання, переконання, емоційне зараження, примус, особистий авторитет і приклад [1].

Будь-яка діяльність (праця), фізична і розумова, може стати творчою діяльністю або творчістю.

Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Здатність до творчості – головна властивість людини, яка відрізняє її від тварин. Бути творцем – головне покликання людини [2].

Обумовлено, що в основному лідери створюють себе самі, тобто самотужки розвивають власні лідерські якості. Вони працюють над собою постійно, навчаються, зростають, і з роками стають все більш здібними та компетентними.

Доведено, що справжній лідер повинен володіти розвинутими комунікативними навичками. Він повинен вміти не тільки чітко і ясно висловлювати свої думки, а й володіти вмінням зацікавити своєю мовою присутніх, об'єднати всіх під загальною основою. У кожній ситуації треба вміти зорієнтуватись, зробити правильний вибір, ухвалити правильні рішення, потрібно розуміти закони природи і керуватися дарованими вічними цінностями, розвивати культуру взаємної довіри і поваги, адже коли різні люди працюють в одній команді, над одним проектом, дуже важливо працювати злагоджено, поважати відмінності, надавати творчий простір для інших людей, показувати особистий приклад. подумати про інших. Головною перевагою, без

якої справжній лідер просто немислимий – це впевненість у собі, своїх діях. Справжні лідери ведуть за собою своїм прикладом, а не штовхають інших іти вперед [3].

Обумовлено, що систематична, наполеглива і напружена праця є умовою успіху в творчості. За цієї умови виникають ті миті творчого піднесення, які називаються натхненням і за яких особливо успішно з'являються нові способи розв'язання завдань, з'являються нові і продуктивні ідеї, створюються центральні образи художніх творів тощо.

Яскравим прикладом лідера можна назвати суперечливого і найяскравішого політика XX сторіччя, а також воїна, письменника, шукача пригод, надзвичайно багатогранної людини, одного з тих творців світової історії XX століття, які зробили наш світ таким, яким ми його знаємо був Вінстон Черчілль. За своє довге життя він піднімався на Олімп влади і переживав жорстокі поразки, двічі звільняючи крісло прем'єр-міністра і відступаючи в тінь політичного забуття. У пам'яті багатьох він залишився як один з лідерів антигітлерівської коаліції і як людина, яка вперше заговорила про «залізну завісу» і поклав початок «холодній війні». Ставши творцем військово-морської авіації, наполягав на розробці принципово нових проектів авіаносця. Блискучий оратор, лауреат Нобелівської премії з літератури, природжений лідер, він як ніхто інший міг згуртувати націю в хвилину небезпеки і був лютим захисником свободи і демократії, він був людиною величезної сили волі [4].

На думку А. Менегетті, лідер — це людина, яка, задовольняючи власний егоїзм, реалізує суспільний інтерес. Розвиваючи власну діяльність, він розподіляє матеріальні блага та забезпечує роботою сотні людей. При цьому, лідер стимулює прогрес у суспільстві та вносить пожвавлення в економіку, що дає поштовх еволюції суспільства [5].

Отже, сутність лідера полягає не так у власному розвитку, як у вмінні надихати людей навколо та переконувати їх у їхніх надзвичайних здібностях та цінностях. Цінності лідера пронизують всю систему трудового процесу,

впливаючи на позитивні зміни в системі освіти, в колективі – це свідчить передусім про соціальну відповідальність, тобто лідер бере на себе цю відповідальність, усвідомлює це він чи ні.

Література:

1. Алфімов Д. В. Зміст феномену «лідерські якості особистості» / Д. В. Алфімов // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т ; [голова ред.ради : А. О. Монаєнко ; редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 11 (64). – С. 44–51.
2. О.А. Кривопишина Образ світу як рефлексивне самоздійснення творчої особистості // Новітня теорія тексту і системно_стратегічний підхід. — Режим доступу : biblioteka.cdu.edu.ua/cgi_bin/catsearch.pl?qtype=simple&query.
3. Ягоднікова В. В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно орієнтованому процесі загальноосвітньої школи / В. В. Ягоднікова // Наука і освіта. – 2004. – № 7. – С. 328–330.
4. В. Татенко Типологія лідерства / В. Татенко // Психолог. – 2006. – № 34. – С. 12–14.
5. Менегетти А. Психология лидера / А. Менегетти // / Перевод с итальянского ННБФ «Онтопсихология». Изд. 4(е, дополненное. — М. : ННБФ «Онтопсихология», 2004. — 256 с.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

***А. А. Горбенко, здобувач вищої освіти групи Ф-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Фінансові технології або не менш стильне і популярне слово «фінтех», давно бентежать розум людей, яким небайдужі інновації. Втім, особливого ажіотажу фінтех зазнав лише в останні два роки, разом з криптовалютним бумом. На сьогоднішній день фінтех приваблює як розробників програмного забезпечення, так і гравців фінансового ринку, які готові втілювати в життя інноваційні рішення.

Фінтех в Україні та світі розвивається дуже швидко і непередбачувано. Технологічні прориви інколи виникають там, де ніхто не очікував, кардинально змінюючи ландшафт фінансових послуг.

Автоматизація багатьох процесів нині підсилює конкурентні позиції підприємств, організацій та установ. Прозорість бізнесу стає не лише принципом правового стимулювання та інформаційного-організаційно забезпечення фінансового менеджменту, але і базисом інформатизації бізнес-процесів.

І традиційні банківські установи, і фінтех-компанії однаково активні у секторі фінансових технологій. Ці стартапи намагаються діяти у напрямі певних таргетованих рішень, пропонуючи користувачам окремі фінансові послуги. Багато таких компаній засновані і працюють у мегаполісах, що є провідними міжнародними фінансовими центрами: Лондон, Нью-Йорк, Сан-Франциско, Франкфурт, Сингапур.

Однією з проблем необхідних до вивчення залишається можливість ведення партнерських зв'язків між даними структурами і банками, без впливу на роботу кожного.

Особливої актуальності дана тема набуває в умовах сучасного розвитку банківської індустрії та одночасного зростання віртуального ринку. Пропозиції щодо розвитку фінансових технологій висловлювало багато відомих вчених економічної науки: Васюренко О, Гошал С., Дранове Д., Емері Д., Мертон Р., Мінцберг Г., Соловійов В., Тіс Д., Уайт Л., Федулова Л., Фіннерті Дж., та інші, не менш відомі вчені. Їх дослідження здійснили помітний відбиток на осягнення суті проблем щодо розроблення стратегії розвитку фінансових інноваційних технологій [1].

Нині в більшості країн здійснюється інноваційний тип економічного розвитку як вираження триваючої технологічної революції. Тобто економіка перебуває у процесі постійних змін та еволюціонує. Безумовно, ці закономірності фінансових процесів характерні повною мірою і для України, а сталість фінансово-економічного розвитку зумовлює регулярне впровадження нових рішень.

Українські банки також плідно співпрацюють з технологічними організаціями. Наприклад, ПриватБанк запустив спільно з компанією Постер

оплату у ресторанах та закладах швидкого харчування за допомогою QR-кодів. Серед значних інноваційних тенденцій 2017 року – запуск першого цифрового банку в Україні – Monobank, який надає послуги з оплати, мікрокредитування та депозитів для фізичних осіб за допомогою мобільного додатка [2].

30 листопада 2018р. відбувся захід «Фінансові технології як головний чинник трансформації фінансової системи». Співорганізатори заходу Українська асоціація венчурного та приватного капіталу UVCA і KPMG .

Під час заходу були затронуті такі ключові теми:

1) Панель 1:

-Нормативна база і приклад Мальти як найбільш передового законодавства, сприятливого для розвитку фінансових технологій та первинного розміщення криптовалют;

- Потенціал розвитку ринку фінтехнологій в Україні;

2) Панель 2:

-Внесок великих компаній у розвиток фінансових технологій в Україні;

-Можливості співпраці крупних корпорацій з фінтехом і просування ініціативи у сферу фінансових технологій;

3) Панель 3:

-Українських фінтех – розвиток і аналіз успішних проєктів;

-Ринок фінтехнологій в Україні. Зміни в останні роки.

У заході взяли участь експерти з галузі, стартапи, представники уряду, провідних банків та асоціацій України.

Із цієї інформації, можна зробити висновок, що ця сфера діяльності набирає дедалі більшого значення в Україні і потребує належного розвитку [3]. Попит на технологію блокчейн невідпинно зростає, що у свою чергу змушує банки, організації та компанії інтегрувати технологію чи категорії технології для посилення та/або втримання лідируючих позицій на ринку. В іншому випадку, компанії фінансового сектору можуть втратити потенційні 24% доходу до 2020 року без наявності інтеграції процесних змін [4].

Подібні реалії та перспективи поживають активність суб'єктів господарської діяльності на ринку. Таким чином, завдяки фінансовим технологіям та автоматизації, фізичні особи матимуть змогу інвестувати фінансові ресурси у діяльність підприємств на більш вигідних умовах.

Отже, сучасні тенденції розвитку фінансового менеджменту, фінансових ринків та економіки в цілому свідчать про стрімке зростання попиту на використання фінансових інноваційних технологій, з метою підвищення конкурентоспроможної позиції на сучасному фінансовому ринку.

Література:

1. Вплив фінансових технологій на розвиток банківського Бізнесу. URL: <https://qps.ru/tMJcQ>.
2. Розвиток фінансових технологій: огляд України та світу. URL: <https://qps.ru/VIAJ2>.
3. Фінансові технології як головний чинник трансформації фінансової системи. URL: <https://qps.ru/ycorP>.
4. Фінансові технології – драйвер сучасної економіки та суспільного розвитку. URL: <https://qps.ru/fGj7B>.

*Науковий керівник – Бурковська А.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЛЕВЕРИДЖУ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Ю.В. Гринчук**, здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

В наш час однією з найголовніших умов функціонування, розвитку та життєдіяльності сільськогосподарського підприємства в цілому є фінансова стійкість підприємства. Саме фінансова стійкість забезпечує високий рівень конкурентоспроможності, здатність підприємства відповідати за своїми борговими зобов'язаннями та характеризує ефективність фінансового, операційного та інвестиційного розвитку, при цьому включаючи в себе необхідну інформацію для інвесторів.

Вивченню якісних показників та управлінню фінансовою стійкістю підприємств присвячували свої наукові роботи такі вітчизняні та зарубіжні науковці як А. Апчерт, Є. Ф. Брігхем, Дж. К. Ван Хорн, Т. В. Донченко, Ю. О. Русіна, однак і досі існує безліч як спільних так і відмінних рис щодо визначення сутності фінансової стійкості, що й спонукало нас для обрання даного напрямку дослідження.

Фінансова стійкість підприємства - це стабільний фінансовий стан, який забезпечено високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів .

Фінансова стійкість формується в процесі виробничо-господарської діяльності та є головним компонентом загальної стійкості підприємства [3].

Комплексна методика визначення фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства включає в себе 4 етапи:

- I етап - загальна оцінка фінансової стійкості (стійкість джерел формування капіталу, ресурсна стійкості, стійкість управління);

- II етап - розрахунок відносних показників фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, коефіцієнт питомої ваги власних коштів і довгострокових зобов'язань коефіцієнт поточної заборгованості, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт страхової стабільності капіталу, коефіцієнт фінансової стійкості);

- III етап - розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості (запаси, власні оборотні кошти, функціонуючий капітал, загальна величина джерел формування запасів);

- IV етап - факторний аналіз порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості.

Важливим показником для оцінювання виробничої та фінансової діяльності підприємств є операційний прибуток, оскільки відбиває ступінь його активності та фінансового благополуччя, а також ефективність менеджменту.

Максимізувати операційний прибуток можна підвищуючи виручку від реалізації або зменшуючи витрати. Витрати підприємства поділяють на змінні і постійні. Використовуючи для аналізу частку постійних витрат можна, домогтися підвищення операційного прибутку підприємства. Необхідність максимізації операційного прибутку можливо реалізувати за допомогою так званого «операційний леверидж».

Основними показниками, що впливають на визначення операційного прибутку є: ціна на реалізовану продукцію, структура реалізованої продукції, обсяг реалізованої продукції, собівартість реалізованої продукції.

Операційний важіль відносять до використання основного капіталу, тоді як фінансовий важіль — до використання позичкових коштів (наприклад, облігацій чи позик банку) та привілейованих акцій [2].

Коефіцієнт операційного левериджу розраховується за формулою:

$$\text{ОЛ} = \text{Постійні витрати} / \text{Змінні витрати} \quad (1)$$

Рівень операційного левериджу є показником, який вимірює вплив змінювання в збуті на поточний прибуток, або так званий прибуток до відрахування відсоткового прибутку та податку.

Отже, можна зробити висновки, що перш ніж оцінювати ефект дії операційного важеля на операційний прибуток, слід детально проаналізувати показники за факторами, які на нього впливають. Рівень поточного левериджу має особливе значення для вихідного рівня збуту. Таким чином, чим більше використання фіксованих поточних витрат, які виміряні рівнем операційного левериджу, тим більше буде змінюватися в збуті і чутливість поточного прибутку. Якщо сільськогосподарське підприємство використовує суму операційного левериджу, яка розглядається зараз, то навіть незначні зміни в збуті будуть вести до широких коливань фінансової стійкості та прибутку підприємства.

Література:

1. Баришевська І. В. Сутність виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання / І. В. Баришевська, В. Жигало, А. Іванова // Modern economics. - № 11. Миколаїв, 2018. – С. 5-9.
2. Бригхем Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент 10-е изд. /Ю.Бригхем, М. Эрхардт. - СПб.: 2009. - 960 с.
3. Домбровська Л. В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу / Л.В. Домбровська // Електроннонаукове фахове видання «Ефективна економіка». - 2014. - № 2. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2731>.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

***В. В. Гусаренко, здобувач вищої освіти групи Б-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Проблеми формування та розвитку принципів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) займають важливе місце в діяльності високоавторитетних міжнародних організацій, об'єднують зусилля ділових кіл, громадських і державних структур різних країн. Найбільші міжнародні організації сьогодні виступають з ініціативами в області КСВ і займаються розробкою стандартів щодо складання корпоративних соціальних звітів. Важливим інструментом регулювання і впровадження КСВ в практику корпорацій є нефінансовий звіт.

Нефінансовий звіт містити такі основні аспекти: боротьба з корупцією і хабарництвом; охорона навколишнього середовища; повага прав людини; питання зайнятості та соціальні питання; опис політики, результатів і ризиків, пов'язаних із цими питаннями.

Для практичного втілення ідей КСВ та нефінансової звітності в Україні необхідно активізувати вплив на них з боку держави та насамперед визначитися з цілями, варто відмітити, що для кожної країни вони свої. Так, наприклад, в Норвегії соціальна відповідальність і звітність використовується як інструмент

покращення екологічної ситуації, розвитку торгівлі, зниження корупції, підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні; в Італії – для впровадження інновацій, вирішення соціальних та трудових питань, нарощення конкурентоспроможності, зайнятості та екологічності; в США – для регулювання експорту та імпорту, охорони здоров'я, розвитку науки, управління людськими ресурсами тощо [1, С. 90].

В Україні, на нашу думку слід брати за мету зростання експорту, зниження соціальної напруги, покращення іміджу країни на міжнародному рівні, вдосконалювати навколишнє середовище, відновлення та модифікацію стану трудової сфери, зростання конкурентоспроможності, вдосконалення благодійницької сфери, регіонального та інноваційного розвитку та інше.

Соціальні звіти підприємств, розміщують, як правило, на корпоративних веб-сайтах, публікують у вигляді брошур або презентацій для вільного використання. Зацікавлені сторони (органи державного управління, об'єднанні споживачі, індивідуальні споживачі, бізнес-партнери, громадські організації та інше) мають безпосередній доступ до цієї інформації.

Існують певні переваги при складанні нефінансової звітності, так як при підготовці є можливість розглянути та удосконалити власну стратегію, покращити процес управління, ототожнити нефінансові ризики, а також об'єктивно оцінити власну діяльність. Можна узагальнити переваги нефінансової звітності наступним чином (рис. 1).

Рисунок 1 – Переваги від складання нефінансової звітності

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Виходячи з цього, нефінансова звітність при вірному підході здатна стати для бізнесу інструментом стратегічного планування та впорядкувати політику соціальної відповідальності.

На сьогодні існує близько 20 різних стандартів нефінансової звітності. Найбільше поширення одержали 4 стандарти [2, С. 226] :

1) GRI (включає три основних елементи: економіка організації, її соціальна та екологічна політика);

2) ISO 14000 (стандарт заходів по охороні і раціональному використанню навколишнього середовища);

3) SA8000 (світовий стандарт, акцентує увагу на трудових відносинах з урахуванням встановлених норм відповідальності роботодавця у галузі умов праці);

4) AA1000 (стандарт спрямований на впорядкування соціальних ініціатив компанії і підвищення їх ефективності).

Найпоширенішою формою нефінансової звітності щодо реалізації концепції соціальної відповідальності можна вважати вільну форму змісту, так як вона використовується більшістю корпорацій, які вважають себе соціально орієнтованими.

Таким чином, застосування нефінансової звітності на підприємствах України є вкрай важливим і має бути спрямованим на збалансоване забезпечення потреб багатьох зацікавлених сторін. Складання нефінансової звітності вирішує питання документування й поширення стейкхолдерам інформації щодо результатів реалізації стратегії корпоративної соціальної відповідальності. Тому подальший розвиток повинен бути націлений на розробку методології впровадження нефінансової звітності у розвиток стратегії підприємства.

Література:

1. Царик І. М. Проблеми та перспективи розвитку нефінансової звітності як інструменту корпоративної соціальної відповідальності / І. М. Царик // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 24. – С. 89-93.

2. Колповська А. М. Застосування соціальної звітності в муніципальному управлінні / А. М. Колповська // Державне управління та місце самоврядування. – 2013. – Вип. 4(19). – С. 261-270.

3. Кальчук А. Л. Нефінансова звітність: її сутність та класифікація / А. Л. Кальчук // Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування. – 2016. – С. 45-48.

**Науковий керівник – Лункіна Т. І.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ОТГ ЗА ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИМ МЕТОДОМ

В.П. Джосан, здобувач вищої освіти групи ФБ/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Т.В.Гостєва, здобувач вищої освіти групи ЗБ 6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Н.В. Прокопчук, здобувач вищої освіти групи ЗБ 6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Н.І.Чужина, здобувач вищої освіти групи ЗБ 6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Особливістю бюджетної політики на сьогоднішній день є формування бюджету за програмно-цільовим методом. В Україні з 2017 року згідно Прикінцевих та перехідних постанов Бюджетного кодексу України для бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, застосовується програмно-цільовий метод бюджетування.

Програмно-цільовий метод (далі – ПЦМ) – це інструмент, який забезпечує планування бюджетних коштів на середньострокову перспективу, спрямовану на досягнення конкретної мети відповідно до встановлених пріоритетів [2]. Основним елементом програмно-цільового метода є бюджетна програма.

Кожен новий цикл бюджетування за ПЦМ починається з оцінки ефективності бюджетної програми після завершення її реалізації, тобто визначається ступінь досягнення мети програми [3].

Значний науковий доробок у дослідженні формування бюджету ОТГ за програмно-цільовим методом внесли у своїх працях такі вчені, як Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А.Ф.[2], Наталенко Н. В. [1] та інші. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень дане питання із формування бюджету ОТГ за програмно-цільовим методом залишається й сьогодні відкритим для подальших досліджень.

Метою запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання [1].

Саме програмно-цільовий метод у бюджетному процесі є методом управління бюджетними коштами для досягнення поставлених цілей за рахунок бюджетних коштів із використанням оцінки ефективності використання коштів бюджету на всіх стадіях бюджетного процесу [1].

До особливих складових програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів відносять:

- бюджетні програми;
- відповідальні виконавці бюджетних програм;
- паспорти бюджетних програм;
- результативні показники бюджетних програм [2].

На всіх стадіях бюджетного процесу його учасники в межах своїх повноважень здійснюють оцінку ефективності бюджетних програм, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів [2].

Головний розпорядник бюджетних коштів розробляє паспорт бюджетної програми протягом 45 днів з дня набрання чинності рішенням про місцевий бюджет та затверджує спільно з місцевим фінансовим органом. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі передбачає складання прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди [2].

Реалізацію програмно-цільового методу у бюджетному процесі ОТГ схематично сформовано в алгоритмі (рис. 1).

Однією з найбільших переваг переходу на програмно-цільове управління місцевими бюджетами є повна доступність такого бюджету для розуміння будь-якого мешканця України.

Рисунок 1 – Алгоритм формування бюджетного процесу ОТГ за програмно-цільовим методом

Джерело: сформовано автором з використанням [3]

Отже, перевагами формування бюджету за допомогою програмно-цільового методу є:

- формування цілей і пріоритетів політики з вирішення питань місцевого значення, враховуючи розвиток громади та інтереси споживача послуг;
- середньострокове планування бюджетної, інвестиційної та боргової політики у межах планування місцевого розвитку;
- самостійність використання коштів та управління витратами;
- провідна роль внутрішнього контролю та нагляду в структурі фінансового контролю, залучення громади.

Література:

1. Наталенко Н. В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади (навчальний модуль). Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 72 с.
2. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с. URL: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/.pdf>
3. Заброцька О. В. Особливості формування та виконання місцевих бюджетів : методичні рекомендації до виїзного одноденного навчального семінару. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2017. 24 с. URL: http://www.lvivacademy.com/cppk/download/metod_Formuv_vykon_misc_byudget_2017.pdf.

Науковий керівник - Боднар О.А.,
канд.екон.наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЯК ФАКТОР ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*В. Д. Демчишин, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Система оподаткування в Україні, методи контролю за сплатою податків посилюють негативні тенденції розвитку тіньової економіки. Це стає причиною того, що дохідні частини бюджетів формуються з порушеннями, а відтак скорочуються соціальні видатки та видатки розвитку, підвищується рівень соціальної напруженості. Виникає брак коштів на підтримку освіти, культури, гуманізації суспільних відносин. Отже, виникає необхідність дослідження питань, пов'язаних із впливом розвитку податкової системи на основні економічні процеси, оскільки з метою підвищення рівня ефективності оподаткування необхідне подальше удосконалення як системи оподаткування в цілому, так і окремих податків [1].

За висновками зарубіжних експертів Україна належить до країн із найбільш тінізованою економікою, рівень якої становить близько 50 % [2]. За результатами дослідження Міжнародної фінансової корпорації бізнес-середовища в Україні 60 % опитаних керівників підприємств вважали привілейоване становище «тіньового» сектору однією з головних проблем чинної податкової системи держави. Податкова політика – це діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків, зокрема, з формування державних доходів за рахунок постійних і тимчасових джерел, визначення видів податків, платників, об'єктів, ставок, пільг, механізму зарахування. Формуючи свою податкову політику, держава завдяки збільшенню або зменшенню обсягів податкових надходжень, зміни податкових ставок, тарифів, звільнення від оподаткування окремих галузей, територій, груп населення може впливати на господарську активність, розвиток сприятливої кон'юнктури на ринку, умови для розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізацію збалансованої соціальної політики [2].

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України перевищує критичний: таким вважають рівень у 25-30% від ВВП. До тіньового сектору належать, як правило, заборонені (нелегальні) види діяльності. Особливістю тіньового сектора економіки України є те, що він охоплює і легальні види діяльності, доходи від яких виводяться з-під оподаткування, а утворюються, в т. ч. за рахунок оплати зайвих обсягів робіт, завищення вартості використаних матеріалів та їх кількості.

Таким чином, основною причиною поширення тіньової економіки в Україні, на нашу думку, є непослідовність процесів системної трансформації. Формування в Україні протягом років незалежності масштабного тіньового сектору значною мірою спровоковано втратою державою важелів ефективного регулювання економічних процесів, суттєвими недоліками економічної і правової політики, у тому числі нестабільного законодавства. В свою чергу, вітчизняні підприємці питання величини податкового навантаження розглядають у площині конкурування з тіньовим сектором економіки. Оскільки навантаження у тіньовому секторі нижче, ніж для легальних умов підприємництва, то останнє поки що програє у цій боротьбі.

Література:

1. Рішення Круглого столу «Де взяти бізнесу гроші, щоб сплатити всі податки». URL: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/strategy/61/239.html> (дата звернення: 01.02.2019).
2. Мединська Т. В. Податкова система : навч. посіб. Львів : «Магнолія – 2006» , 2012. 424 с.
3. Шолудько Д., Попович В. Податкове навантаження та тінізація суспільно-економічних відносин: з'язки, залежності, засоби протидії. *Збірник наукових праць Академії ДПС України*. 2002. №3.
4. Полторак А. С. Архітектоніка наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері. *Modern economics*, 2018. № 10. С. 89–96. [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15).

***Науковий керівник – Полторак А. С.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

МІЖНАРОДНА ПОДАТКОВА КОНКУРЕНЦІЯ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*М.М. Дубочинський, здобувач вищої освіти групи Ф-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

В умовах глобалізаційних процесів, що сприяють розвитку міжнародних економічних відносин, конкурентна боротьба виникає не тільки серед виробників товарів і постачальників послуг, але і у податковій сфері. Трансформаційні процеси у національних податкових системах відбуваються в умовах міжнародної податкової конкуренції.

Питанням сучасних реалій і перспектив міжнародної податкової конкуренції приділяли увагу вітчизняні і закордонні науковці, серед яких можна виділити: О. Бозуленко [1], І. Цимбалюк [2] та інші. Однак, віддаючи належне результатам досліджень вищезазначених представників науки, зауважимо, що деякі питання з впливом часу і зміною геополітичних умов потребують подальшого вивчення й удосконалення.

Міжнародна податкова конкуренція являє собою встановлення податкових ставок і кількості податків незалежною державою, яке призводить до скорочення рівня податкового навантаження з метою підвищення конкурентних позицій національного бізнесу, збільшення ділової активності у державі і залучення до неї іноземних інвестицій [2].

Вплив міжнародної податкової конкуренції на економічний розвиток держави виявляється у наступному:

- реформування національних податкових систем з орієнтацією на забезпечення тенденцій національного економічного зростання;
- стимулювання підвищення рівня ефективності сфери публічних послуг і суспільного добробуту. Належне виконання державою своїх функцій за даними умовами відбувається шляхом удосконалення діяльності державного сектора;
- забезпечення ефективного функціонування глобальних ринків за умов диверсифікованості національних систем оподаткування [1].

За даними Всесвітнього економічного форуму ранжування країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності у період з 2017 по 2018 рр. (The Global Competitiveness Index) Україна зайняла 81 позицію із 137 країн світу, включених у рейтинг [3]. За Індексом легкості ведення бізнесу, в якому враховується податкове навантаження і простота податкового адміністрування, сучасні реалії вітчизняної податкової сфери такі, що у період з 2017 по 2018 рр. Україна покращила свої позиції та зайняла 71 місце серед 190 країн [4].

Для забезпечення переваг вітчизняної податкової сфери за умов міграційних і глобалізаційних процесів у поєднанні із розвитком цифрової економіки в Україні виокремлюють нові тенденції розвитку податкової політики. Так, у період 2019-2020 рр. можна говорити про реалізацію міжнародного Плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), основною метою якого є забезпечення своєчасного і повноцінного обміну фінансовою інформацією шляхом використання стандартів прозорості для податкових цілей. Крім того, особливе значення має приєднання країн до підписання багатосторонньої конвенції MLI (Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting), використання якої забезпечить уникнення подвійного оподаткування у частині надання одноосібного права податковим органам не надавати права платнику податку на зниження ставки податку для пасивних доходів [5-7].

Таким чином, у процесі дослідження з'ясовано, що умови глобалізації у вітчизняному просторі посилюють міжнародну податкову конкуренцію, оскільки відбувається підвищення рівня ризиків переливу капіталу і робочої сили у країни із більш сприятливими умовами для ведення бізнесу.

Література:

1. Бозуленко О. Я. Сутність міжнародної податкової конкуренції. *Міжнародна економіка*. 2011. № 3 (11). С. 52-57.
2. Цимбалюк І. О. Міжнародна податкова конкуренція: перспективи та реалії. *Вісник ПДТУ*. 2012. Вип. 24. С. 96-104.
3. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018. К., 2018. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> (дата звернення: 17.02.2019).

4. Статистичне відомство європейського співтовариства (EUROSTAT). URL: <http://europa.eu.int/eurostat> (дата звернення: 17.02.2019).

5. Податкова революція. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/podatкова-revoluciya-50004270.html> (17.02.2019).

6. Полторак А. С., Головка М. Й. Міжнародні тенденції податкових трансформацій в умовах фіскальної децентралізації. *Економіка і управління*. 2017. № 2 (74). С. 90-99.

7. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2018. Vol. 2. no. 25. pp.157-164. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136489>.

*Науковий керівник – **Сіренко Н.М.***

*д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

АНАЛІЗ МЕТОДИК ОЦІНКИ СТАНУ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

***К. В. Живченко**, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Проблема підтримки фінансової безпеки держави є актуальною, оскільки зачіпає всі галузі національного господарства. Важливим критерієм, що характеризує фінансову безпеку, є рівень боргової безпеки держави [1].

Згідно з законодавством боргова безпека – це рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи.

До основних факторів, що впливають на рівень боргової безпеки, належать: стан нормативно-правової бази, що регламентує формування державного боргу і використання запозичених коштів [3]; загальний обсяг, структура боргових зобов'язань, динаміка державного боргу; перелік наявних і потенційно можливих боргових інструментів, а також фактичні пропорції між ними і можливість диверсифікації ринку державних цінних паперів [4];

офіційний валютний курс і темпи зростання ВВП [5]; існуюча система управління державним боргом.

Для оцінки параметрів боргової безпеки світова практика використовує близько двох десятків показників-індикаторів. Такий широкий діапазон індикаторів зумовлений розмаїттям методологій, що застосовуються для їх розрахунку, а також специфікою розрахунку та застосування певних макроекономічних показників кожною державою, видом заборгованості й джерелами її погашення [6].

З аналітичною метою показники-індикатори обмежують граничними значеннями оптимальності державного боргу, оскільки до конкретних меж ситуація із впливом боргу на економіку і стан фінансово-кредитної сфери країни в цілому можуть перебувати під контролем держави, а вихід за межі веде до створення й поглиблення кризових явищ у країні. Мінімальна стандартна модель Світового банку представлена у табл. 1.

Світовий банк розробив також нову методологію, яка використовується з 1994 р. для оцінки загальної платоспроможності країн-дебіторів та їх класифікації за рівнем заборгованості. Згідно цієї методології рівень заборгованості держави визначають за такими індикаторами:

- співвідношення поточної (теперішньої) вартості обслуговування заборгованості до ВВП;
- співвідношення поточної (теперішньої) вартості обслуговування боргу до експорту.

Згідно з методикою Світового банку, якщо хоча б один із цих двох індикаторів перевищує критичний рівень – 80% поточної вартості погашення заборгованості до ВВП або 220 % поточної вартості погашення заборгованості до експорту, то країна відноситься до категорії країн з надмірною заборгованістю.

Таблиця 1 Мінімальна стандартна модель Світового банку

Назва індикатору	Формула	Економічний зміст
Відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг	EDT / XGS (%)	Демонструє відносну довгострокову спроможність держави акумулювати валютні надходження без додаткового пресингу на сальдо платіжного балансу
Відношення валового зовнішнього боргу до ВВП	EDT / GNP (%)	Показує загальний рівень боргової складової економіки
Відношення загальних платежів з обслуговування боргу до експорту товарів і послуг	TDS / XGS (%)	Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує, яка частина валютних надходжень спрямовується у сферу погашення боргу
Відношення відсоткових платежів до ВВП	INT / GNP (%)	Визначає можливість обслуговування зовнішнього боргу
Відношення відсоткових платежів до експорту товарів і послуг	INT / XGS (%)	Визначає частину валютних надходжень, які використовуються на обслуговування боргу
Відношення міжнародних резервів до валового зовнішнього боргу	RES / EDT (%)	Показує чи може країна використовувати свої резерви (і яку їх частину) для погашення зовнішнього боргу
Відношення міжнародних резервів до імпорту товарів і послуг	RES / MGS (%)	Відображає запас фінансової міцності держави
Відношення короткострокового боргу до валового зовнішнього боргу	$Short-term / EDT$ (%)	Показує, яку частку становить короткотерміновий борг у загальній сумі зовнішнього боргу
Відношення боргу міжнародним організаціям до валового зовнішнього боргу	$Multilateral / EDT$ (%)	Відображає питому частку заборгованості міжнародним фінансовим організаціям у загальній сумі зовнішнього боргу, або, свого роду, залежність держави від фінансування цими організаціями

Джерело: узагальнено автором за даними [2]

У випадку, коли критичного рівня не досягнуто, але співвідношення складає 3/5 критичного показника, тобто 48 % поточної вартості погашення заборгованості до ВВП і 132 % поточної вартості погашення заборгованості до експорту, країна відноситься до категорій країн з помірною заборгованістю. Якщо ж обидва співвідношення менші за 1/5 критичного значення, рівень заборгованості країни вважається низьким.

Література:

1. Барановський О. Боргова безпека. 1999. №1.С. 28-32.

2. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 18.02.2019).
3. Полторак А. С. Системна таксономія фінансової безпеки. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2018. № 3. С. 26–32. DOI: 10.31521/2313-092X/2018-3(99)-4.
4. Полторак А. С., Зайко А. О. Методологічні засади систематизації фінансової безпеки держави. *Агросвіт*. 2018. № 21. С. 65-71. DOI: 10.32702/2306-6792.2018.21.65.
5. Чуй І. Р., Мицак О. Методичні підходи до оцінювання боргової безпеки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип.26.6. С.225-231.
6. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. Теорія фінансів. Центр учбової літератури, 2010. С.252-270.

Науковий керівник – Полторак А. С.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколайівський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Г. Ю. Іваненко , здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Актуальність теми дослідження спричинена формуванням нових правил функціонування національних економік та, як наслідок, значними викликами як економічного, так і соціального характеру, які вони несуть для України. Ідея соціального підприємництва привернула увагу науковців та бізнесменів, на тлі сучасного загострення багатьох соціальних, екологічних та економічних проблем, ставши новою парадигмою підприємницького мислення.

Наявність різних поглядів і підходів зумовлена контекстуальними факторами й існуванням різних шкіл дослідників соціального підприємництва. М. Діз і Б. Андерсон [1] виділяють дві основні дослідницькі школи соціального підприємництва: школу соціальних підприємств (the social enterprise school) і школу соціальних інновацій (the social innovation school).

Представники школи соціальних підприємств фокусують свої дослідження на двох напрямках: способах одержання доходу некомерційними організаціями та на соціальних проектах комерційних підприємств. Обидва напрями розглядають соціального підприємця як індивіда, що організовує й управляє бізнесом, націленим на досягнення соціальних цілей. Представники

школи соціальних інновацій більше акцентують увагу на інноваційних, новаторських способах розв’язування соціальних проблем і розглядають соціальних підприємців як носіїв перетворень, які здатні викликати структурні й системні зміни в суспільстві. Кожна зі згаданих вище шкіл, на думку Г. Діза й Б. Андерсона [1], має обмеження, які повинні бути враховані під час розроблення нових підходів до вивчення соціального підприємництва.

На основі проведених досліджень, з’ясовано, що з усіх найбільш цитованих визначень соціального підприємництва можна виділити три, які найчастіше зустрічаються: перший наголошує на здатності соціального підприємництва здійснювати суспільні трансформації, соціальні зміни; другий підхід визначає соціальне підприємництво як інноваційний, підприємницький спосіб створення соціального ефекту; третій підхід заснований на важливій умові існування та збереження стабільності в соціальному підприємстві – досягнення «подвійного ефекту» – соціального й економічного [2].

На рисунку 1.1 виділено основні ознаки соціального підприємництва, які в сукупності характеризують це явище та допомагають відокремити його від інших видів соціально-економічної діяльності.

Рисунок 1.1 – Ознаки соціального підприємництва

Джерело: систематизовано автором

Так, дослідивши особливості формування соціального підприємництва, з'ясовано, що соціальне підприємництво – це економічний вид діяльності суб'єкта господарювання, що відрізняє соціальне підприємництво від таких соціально спрямованих видів діяльності, як філантропія, доброчинність, соціальний активізм. Даний критерій означає, що соціальне підприємництво як економічна діяльність – процес сполучення дій, які приводять до одержання певного переліку продукції. Також соціальне підприємництво – це діяльність, що має стійку бізнес-модель, спрямовану на створення соціального ефекту в довгостроковій перспективі (на відміну від некомерційних організацій) [4].

Також, соціальний підприємець може здійснювати діяльність і в комерційній, і в некомерційній організаційно-правових формах. На відміну від основної мети комерційного підприємництва, яка полягає в одержанні прибутку, основна мета соціального підприємництва полягає у створенні соціального блага через реалізацію місії, що спрямовується на вирішення конкретної соціальної проблеми.

Отже, на нашу думку, соціальне підприємництво може досягати фінансової стабільності за рахунок поєднання ринкових і неринкових джерел доходу, що дає змогу соціальним підприємцям провадити бізнес та зайняти відповідну нішу у тих галузях, які зазвичай непривабливі для традиційного підприємництва.

Література:

1. Dees J.G. Framing a theory of social entrepreneurship: building on two schools of practice and thought / J.G. Dees, B.B. Anderson // ARNOVA Occasional Paper Series. — 2006. — Vol. 1.— Issue 3. — P. 1–28.
2. Галушка З. І. Феномен соціального підприємництва: поняття та перспективи розвитку в Україні / З. І. Галушка // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. — 2013. — Вип. 148. — С. 15–17.
3. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства / М. Наумова // Україна : аспекти праці. — 2014. — №. — С. 34–39.
4. Салій І. Американський та європейський шляхи соціального підприємництва / І. Салій [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http : // www.socialbusiness.in.ua/index.php](http://www.socialbusiness.in.ua/index.php).

***Науковий керівник - Лункіна Т. І.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

УЧАСТЬ БАНКІВ У ПРОЕКТНОМУ ФІНАНСУВАННІ

*Г. Ю. Іваненко, здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Останнім часом проектне фінансування набуло значної популярності як сучасний та перспективний механізм мобілізації різних джерел фінансових ресурсів та комплексного використання технологій проектного менеджменту при реалізації великомасштабних та капіталомістких інвестиційних проектів. Як свідчить узагальнення світового досвіду, провідна роль при організації проектного фінансування потрібно банкам, що надає їм отримувати додаткові вигоди, розширення сфери та масштабів діяльності, освоєння нових сегментів ринку, спрощує вихід на міжнародний фінансовий ринок тощо.

В Україні даний вид фінансових операцій здійснює лише обмежене коло банків, що обумовлено відсутністю необхідного досвіду та підготовлених кадрів, невідповідністю ресурсного хисту банків умовам результативної участі в цих операціях, безсистемністю нормативно-правового забезпечення, недосконалістю методичної бази управління специфічними проектними ризиками, обмеженістю доступу до довгих кредитних ресурсів за доступною ціною тощо.

Проблемі уточнення сучасних тенденцій участі банків в операціях проектного фінансування приділено чимало уваги в публікаціях вітчизняних та зарубіжних економістів. Так, багато питань стратегічного та прикладного змісту знайшли висвітлення в працях О. А. Боднар, О. І. Мельник [1], А. В. Бурковської, Т. І. Лункіної [2], А. С. Полторак, [3], М. А. Слатвінського [4], І. І. Стеціва [5], О. А. Чуба [6] та інших авторів.

В умовах подолання наслідків світової фінансової кризи більшість вітчизняних банків стикнулися з проблемою забезпечення ліквідними коштами. Відповідно у таких умовах виникає потреба у гнучкій системі залучення додаткових фінансових ресурсів. Особливої актуальності ця потреба виявляється під час здійснення банками інвестиційної діяльності, а саме

фінансуванні великомасштабних інвестиційних проектів. За таких умов банки вимушені поряд із традиційними методами фінансування шукати нові.

Одним із альтернативних шляхів залучення додаткових фінансових ресурсів для банків є застосування механізму проектного фінансування, який дозволяє акумулювати значні фінансові ресурси, необхідні для реалізації великомасштабних, а отже капіталомістких інвестиційних проектів. Застосування цього терміну останнім часом стало доволі популярним як серед зарубіжних промисловців банкірів та інвесторів, так і вітчизняних. Досить швидко виокремлювати кошти на інвестиційні цілі, фінансисти прирівнюють такі поняття як «інвестиційне кредитування» та «проектне фінансування». На перший погляд ці два поняття дійсно є тотожними, однак якщо дослідити їх форму, то відмінних рис значно більше ніж подібних [5].

Так, зокрема, якщо інвестиційні кредити надаються, як правило, на розширення існуючого бізнесу, аджерелом погашення кредиту є вся господарська та фінансова діяльність позичальника, у тому числі, доходи, що генеруються проектом, то джерелом повернення боргу при застосуванні механізму проектного фінансування є грошові потоки генеровані виключно проектом який реалізується. Тому при реалізації схем проектного фінансування особливу увагу банки звертають не на висококласне забезпечення і фінансовий стан позичальника, як при реалізації класичних схем кредитування, а на результати експертизи пропонованих для фінансування проектів.

Отже, проектне фінансування слід розуміти не просто як технічну фінансову операцію, а як систему партнерських відносин щодо без заставного, синдикуваного фінансування за принципом обмеженої відповідальності позичальника з цільовою орієнтацією на грошові потоки, отримані виключно в результаті реалізації проекту. Воно є найбільш сучасним та перспективним засобом мобілізації різних джерел фінансових ресурсів та комплексного використання технологій проектного менеджменту при реалізації великомасштабних та капіталомістких інвестиційних проектів.

Провідна роль при організації проектного фінансування належить банкам, щонадає їм можливість розширення бізнесу, виходу на нові сегменти внутрішнього та світового ринку, дозволяє комплексно задовольнити ресурсні, продуктові та комунікаційні потреби своїх клієнтів.

Література:

1. О. А. Боднар, О. І. Мельник. Запровадження фінансових інновацій у вітчизняній банківській практиці // Modern Economics. 2018. № 8. С. 102–111.
2. А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навчальний посібник / Миколаїв, 2012. 201 с.
3. А. С. Полторак, І. О. Малиновська, В. А. Полозенко. Оцінка індикаторів стану податкової безпеки України в системі її фінансової безпеки // Modern Economics. 2017. № 1. С. 38–44.
4. М. А. Слатвінський. Сучасні підходи до оцінювання інноваційно-інвестиційних проектів // Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 1. С. 53–56.
5. І. І. Стеців. Суть і обумовленість проектного фінансування у сучасних умовах господарювання // Фінанси України. № 10. 2003. С.37–45.
6. О. А. Чуб. До питання використання банками процесів сек'юритизації активів // Банківська справа. 2009. № 3. С.66–72.

***Науковий керівник – Боднар О. А.,
канд.екон.наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

***М.В. Іваськевич, здобувачі вищої освіти групи Б-5/1
О.О. Чабаненко, здобувачі вищої освіти групи Б-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

У ринкових умовах господарювання, будь-яке підприємство відчуває безпосередній вплив суспільства при реалізації своїх можливостей. Головне завдання підприємства при впровадженні корпоративної соціальної відповідальності полягає у розроблені заходів щодо зменшення негативного впливу та орієнтацію на екологоорієнтовані підходи. Для досягнення позитивних результатів, доречно, було б перетворити існуючі проблеми на соціально-інноваційні заходи, які б забезпечили підвищення прибутковості підприємства й позитивно впливали на суспільство. На сьогодні, це актуальне питання в обговоренні доцільності запровадження на підприємствах

корпоративної соціальної відповідальності, яка б задовольнила бажання бізнесменів, оскільки враховується не лише інтереси самої організації, а й прагнення суспільства і держави в цілому. Участь бізнесу у вирішенні соціальних проблем є пріоритетною складовою для досягнення найвищих результатів та високого рівня конкурентоспроможності. Вагомим внеском у розвиток наукових тверджень про корпоративну соціальну відповідальність стали праці таких науковців, як: А.А. Динкіної, Г.Я. Ракитської, О.Я. Маліновської та інших.

Усе більшого значення набуває у забезпеченні конкурентоспроможності для досягнення високої продуктивності - розвиток персоналу підприємства, забезпечення належних умови праці та охорона навколишнього середовища, що формують систему соціальної інфраструктури підприємства [1]. Основний принцип корпоративної соціальної відповідальності є своєчасна сплата податків, вчасна виплата заробітної плати та забезпечення для працівників належних умов праці, тощо. Підприємства реалізують зовнішні та внутрішні принципи корпоративної соціальної відповідальності (рис. 1).

Рисунок 1 – Основні складові корпоративної соціальної відповідальності
Джерело: розробка авторів

Основна складова зовнішньої корпоративної соціальної відповідальності складається з благодійної та спонсорської допомоги, охорони навколишнього середовища, взаємозв'язку з владою та відповідальністю перед суспільством у наданні певних робіт, товарів та послуг. До внутрішнього аспекту відповідальності належить: стабільність заробітної плати, медичне обслуговування, соціальне страхування, підвищення кваліфікації працівників, тобто всі ці компоненти пов'язують безпосередньо взаємодією керівника з підлеглими [2].

Переваги корпоративної соціальної відповідальності є зростання продуктивності, використання екологічно-орієнтованих технологій на збереження довкілля, забезпечення необхідним обладнанням, економія ресурсів та підвищення цінності бренду. Все це є бізнес-можливостями підприємства, які спрямовані на соціальні та екологічні пріоритети всіх рівнів організацій для ефективного ведення бізнесу [3].

Отже, як напрям діяльності корпоративна соціальна відповідальність підприємств розвивається в Україні, але достатньо повільно. Підприємства, організації, установи в повній мірі не розуміють, що соціальні показники вдвічі більше впливають на репутацію компанії, ніж будь-які інші економічні. Тому, у довгостроковій перспективі активна корпоративна соціальна діяльність призведе до значного зростання прибутковості та збільшення частки ринку через відношення споживачів до всієї продукції соціально відповідальної компанії.

Література:

1. Затейщикова О.О. Етапи формування стратегії соціальної відповідальності бізнесу / О.О. Затейщикова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 200-205.
2. Ковальчук Н.В. Економічні аспекти пріоритетів інтеграції України / Н.В. Ковальчук // Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 81-88. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_1_12.
3. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. – офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf.

***Науковий керівник - Дункіна Т. І.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

*А.С. Кіона, здобувач вищої освіти групи Ф-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

В сучасних умовах зростає кількість екологічних аварій та катастроф, об'єктів та видів діяльності, які є джерелами підвищеної небезпеки для навколишнього природного середовища, для життєдіяльності та здоров'я людини, посилюються негативні впливи господарської діяльності на стан екосистеми, загострюються проблеми зберігання та знешкодження екологічно небезпечних відходів.

Екологічне страхування – особливий, найбільш складний вид страхування, що має свою специфіку (взаємозв'язок із правовим механізмом, залучення експертів-екологів для здійснення екологічного аудиту страхувальників) [1].

Екологічному страхуванню притаманні найбільш привабливі для сучасного екологічного менеджменту властивості – поєднання економічних інтересів та інтересів охорони навколишнього середовища.

Страховий ринок в Україні до цього часу розвинений дуже фрагментарно. Питання страхування екологічних і катастрофічних ризиків, навіть в умовах сформованої ринкової системи, є проблематичними. Незважаючи на зазначені проблеми, на сьогодні сформована теоретична і експериментально-практична основа, що дозволяє приступити до удосконалення методів оцінки зазначених ризиків, до розробки законодавчих, нормативних і методичних положень у даній галузі страхування [2].

На сьогодні, незважаючи на всі досягнення науково-технічного прогресу, населення, організації та окремі території як і раніше піддаються дуже серйозній небезпеці через стихійні лиха, а ймовірність опинитися в зоні впливу значної техногенної аварії істотно зросла. Практично всі катастрофи зараз є природньо-антропогенними. Збиток, що наноситься цими катастрофами, важко недооцінити, тому що він складає до 4% ВВП країни [3].

Однак при цьому ефективної системи матеріально-фінансового захисту від реалізації катастрофічних ризиків, у тому числі від глобальних екологічних ризиків, не існує не тільки у нашій країні, але й у багатьох інших країнах. Державі найчастіше не під силу самостійно здійснювати заходи по попередженню природньо-антропогенних катастроф і ліквідації їх наслідків [3].

Страховання екологічних ризиків на Заході розвивалося в межах страховання майнової відповідальності, пов'язаної зі збитком від забруднення. Страховання в цих країнах є могутнім фінансовим механізмом, що регулює цілий ряд проблем, які стосуються безпечної роботи підприємства та його відповідальності перед третьою стороною, а також питань охорони навколишнього середовища [1].

Звертатись до страховання відповідальності потенційних порушників змушує, насамперед, жорсткість судових рішень у випадку порушення природоохоронного законодавства. При цьому досить поширене добровільне страховання відповідальності за відшкодування збитку від аварійного забруднення навколишнього середовища в рамках загального страховання цивільної відповідальності підприємств [3].

Таким чином, розвиток системи страховання екологічних і катастрофічних ризиків дозволяє:

- зменшити витрати підприємств по задоволенню претензій третіх осіб у зв'язку зі збитком, нанесеним їм забрудненням навколишнього середовища;
- дати гарантію постраждалим в одержанні належних їм за законом сум відшкодування незалежно від фінансового стану підприємства-забруднювача;
- виконувати функції контролю за здійсненням підприємствами заходів безпеки;
- бути одним із джерел фінансування заходів щодо забезпечення безпеки та інше [2].

Отже, можна виділити такі основні проблеми для впровадження ефективного екологічного страховання в діяльність українських економічних суб'єктів господарювання:

1. відсутність законодавчих актів, що встановлюють обов'язковість екологічного страхування;
2. недостатня практика екологічного аудиту;
3. низька фінансова спроможність підприємств;
4. труднощі в оцінці екологічних ризиків;
5. відсутність статистики про техногенні аварії, що не дозволяє адекватно оцінити збитки та ризики їх настання;
6. практична відсутність взаємодії між державними структурами, науковими та комерційними установами, підприємствами, організаціями.

Також розвиток системи страхування вимагає удосконалення методичних підходів по ймовірностній оцінці ризику, по оцінці економічного і страхового збитків, по розрахунку тарифних ставок і сум, що необхідно здійснювати по кожному виді природньо-антропогенних катастрофічних подій, що розглядаються в якості страхових.

Література:

1. Бурик Н. О. Правове регулювання екологічного страхування : недоліки та шляхи їх подолання / Н. О. Бурик / Інноваційна економіка. – 2016. – 93 с.
2. Finance.ua [Електронний ресурс] /Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/235280/visim-ekologichnyh-problem-ukrayiny>
3. Форіншурер / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://forinsurer.com>

***Науковий керівник – Мельник О.І.,
канд. екон. наук., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЗОЛОТА В УКРАЇНІ

***К.В. Кіян, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Трансформація вільного внутрішнього ринку золота й дорогоцінних металів в Україні відзначився переходом країни до ринкових перетворень. Було започатковано реформацію скасуванням державної монополії на операції з дорогоцінними металами та лібералізацією загальної системи державного контролю й регулювання їх обороту всередині країни. Цей процес не є

завершеним через ряд недоліків у нормативно-правовій базі та нестачу центральної бізнес-ланки в організації торговельних відносин. Ринок золота в Україні, на сьогоднішній день є нерозвиненим, молодим та недосконалим[1].

Банківська система України досить зацікавлена у здійсненні операцій з дорогоцінними металами. Цей попит пов'язаний з можливістю внесення інвестицій в золото, диверсифікуючи таким чином свої ризики. В світі існує кілька способів вкладення коштів в дорогоцінні метали: придбання монет та злитків, депозити та ін.

Найпростішим способом інвестування в золото є придбання дорогоцінних монет. Перевагою такого способу є можливість звільнення від сплати податку на додану вартість, проте тоді у вартість монети включається вартість її виготовлення і карбування. За умов високої частоти зміни курсу валют та зростання цін інвестиції в національну та іноземну валюту є все менш ефективними та не приносять інвестору бажаного доходу. В цей час інвестиції в нерухомість, вартість якої є занадто високою, також є досить ризиковими. Одним із найбезпечніших та прибуткових способів захисту заощаджень є інвестування коштів у банківські метали, адже саме вони є універсальним еквівалентом добробуту. Розвиток ринку цінних металів в Україні потрібен в першу чергу для того, щоб відвести ризик небезпечних вкладень інвесторів, запаси тезаврацій, які відіграватимуть роль реальних заощаджень, таким чином, сприятимуть стабілізації грошової системи. Об'єктом тезаврації можуть стати насамперед міні-зливки (від 1 до 100 грамів) та монети з монетарних металів (у тому числі українські) [2].

Досліджуючи ринок цінних металів, важливо наголосити на динаміці зміни ціни на золото. В Україні курс останнім часом тільки зростав, оскільки тут цей дорогоцінний метал є дефіцитним товаром.

Україна знаходиться в складній економічній ситуації. Ціна грама золота в нашій державі на сьогодні перевищує позначку в 1100 гривень. Конкретна вартість залежить від фінансових організацій. Багато інвесторів та експертів вважають, що ціна на золото тільки набирає обертів, адже не так давно вона

коливалася в діапазоні 1000 гривень. Зробити точний довгостроковий прогноз майже не реально, адже ціни на дорогоцінний метал залежить від дуже великої кількості факторів. Все залежить від того, як надалі складуться справи з ринком дорогоцінних металів і які зміни або потрясіння його чекають. Динаміка цін в Україні також залежить від бойових дій на сході держави. Вони виснажують економіку і роблять її більш нестабільною. Це позначається на вартості золота.

Одже, враховуючи вище викладене та думку експертів, можна очікувати, що найближчим часом ситуація зовсім не зміниться. Вартість золота падати не буде. Свою роль відіграють складні відносини з МВФ, величезні витрати на реалізацію різних реформ, проблеми з експортом [3].

Література:

1. Ринок золота в Україні перспективи його розвитку. URL: <https://library.if.ua/book/13/1190.html>.
2. Ринок золота в Україні. URL: <https://aeaep.com.ua/ry-nok-zolota/>.
3. Сучасні тенденції ринку золота. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/25.pdf.
4. Ринок банківських металів в Україні. URL: https://pidruchniki.com/1587040344241/finansy/rinok_bankivskih_metaliv_ukrayini.
5. Валютний ринок України: проблеми і перспективи. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4535>.
6. Бюджетна політика у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4544>.

*Науковий керівник – **Боднар О. А.**,
канд.екон.наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***К.Б. Корнієнко**, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Налагоджена система функціонування ринку цінних паперів є показником еволюції економіки в країні. Такий процес відіграє важливу роль у прозорому та контрольованому процесу обігу цінних паперів, і особливо, акцій. Без проведення операцій з контролю роботи фінансового ринку не може

проходити цивілізована та законна зміна власників, не можуть здійснюватися довгострокові інвестиції в цінні папери з метою одержання дивідендного доходу, деформуються напрямки грошових потоків і їх ефективність [1].

У сучасному періоді проблема розвитку Національної депозитарної системи України (НДСУ) набула значної актуальності. Для вирішення проблем які виникають під час системної розбудови НДСУ потрібно розробити методи для поліпшення функціональних елементів на основі сучасних інформаційних та фінансових технологій, спроможних забезпечити обслуговування операцій з цінними паперами та похідними цінними паперами (деривативами) в умовах інтеграції та глобалізації ринків цінних паперів.

Депозитарна діяльність - діяльність професійних учасників депозитарної системи України та Національного банку України щодо надання послуг із зберігання та обліку цінних паперів, обліку і обслуговування набуття, припинення та переходу прав на цінні папери і прав за цінними паперами та обмежень прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах депозитарних установ [2].

Депозитарна система України складається з двох рівнів:

- нижній рівень - це зберігачі, які ведуть рахунки власників цінних паперів, та реєстратори власників іменних цінних паперів.
- верхній рівень - це Національний депозитарій України і депозитарії, що ведуть рахунки для зберігачів та здійснюють кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів.

Серед основних видів діяльності депозитарної системи є:

- зберігання та обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів;
- кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів, ведення реєстрів власників іменних цінних паперів тощо.

За даними Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), на ринку функціонує два депозитарії - Національний депозитарій

України (НДУ) та «Всеукраїнський депозитарій цінних паперів» (ВДЦП), який є правонаступником депозитарію «Міжрегіональний фондовий союз».

При наявності розгалуженої мережі учасників депозитарної діяльності, розмежування їх основних функцій свідчить, що на сьогоднішній день в нашій країні сформовано необхідну кількість базових елементів Національної депозитарної системи. Проте цього недостатньо для забезпечення ефективності її діяльності.

Паралельне існування окремих систем депозитарного обліку цінних паперів - державних і корпоративних, документарних та бездокументарних - зумовлює збільшення організаційних, технологічних і грошових витрат, і, відповідно, ризиків професійних учасників ринку та власників цінних паперів. Варто також додати, що нинішня система депозитарного обліку прав власності не створює необхідних гарантій виконання угод з купівлі-продажу цінних паперів.

Через відсутність централізованого клірингу і розрахунків типу «поставка проти платежу» на вітчизняному фондовому ринку домінують рейтингові котирування, які не показують реальної вартості відповідних активів, а тому його ліквідність залишається вкрай низькою. За цих обставин не випадково в Україні набули поширення саме рейдерські, нелегітимні схеми перерозподілу корпоративного контролю: сьогодні в країні фактично відсутні необхідні інституційні основи для цивілізованого запровадження такого роду процесів.

Отже, з метою вирішення проблем, які нині гальмують розвиток депозитарної системи України, необхідно: суттєво удосконалити чинну нормативно-правову бази ведення відповідної діяльності шляхом доопрацювання і прийняття Закону України «Про систему депозитарного обліку цінних паперів», здійснити низку заходів, спрямованих на становлення потужного, повнофункціонального єдиного центрального депозитарію, підвищити дієвість контролю уповноважених органів влади за дотриманням встановлених правил і процедур обліку прав власності, доступу до

користування корпоративною інформацією, яка зосереджується в депозитарних установах [3].

Література:

1. Проблеми організації депозитарної системи України. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4803>.
2. Тенденції розвитку Національної депозитарної системи України. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=959>.
3. Розвиток депозитарної системи в Україні в контексті державної політики протидії корпоративному рейдерству. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2010-3-18.pdf>.
4. Національна депозитарна система в Україні. URL: <http://ua-referat.com>.
5. Фінансовий ринок. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4783>.
6. Фінансовий ринок України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2418>.
7. Фінанси. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4881>.

Науковий керівник – Боднар О. А.,
канд.екон.наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

А. Г. Коротунова, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Останнім часом проблема кіберзлочинності набула глобального масштабу, а збитки від діяльності кібернетичних шахраїв сягнули десятків мільярдів доларів. Серед найбільш вразливих до кібернетичних злочинів сфер суспільного життя відноситься фінансовий сектор економіки.

Аналіз національного законодавства у сфері протидії кіберзлочинності виявив, що в Україні чітко не визначено наступні поняття: кіберзлочинність, кіберзлочинець, кіберпростір, кібербезпека, кіберзахист. Разом з тим, застосовується диверсифікація дефініцій, не погоджених між собою. Так, в Законах України «Про боротьбу з тероризмом» [1] та «Про національну безпеку» [2] не прописуються ключові поняття, зокрема «комп'ютерний тероризм». У рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» кібербезпека

розглядається в контексті необхідності розробки і впровадження національних стандартів і технічних регламентів застосування інформаційно-комунікаційних технологій, гармонізованих з відповідними європейськими стандартами, в тому числі відповідно до вимог ратифікованої Верховною Радою України Конвенції про кіберзлочинність [3].

Останнім часом поширення набули такі види злочинів: кіберзлочинність у фінансово-банківській сфері; шахрайство з використанням платіжних карток та їх реквізитами; крадіжки коштів з банківських рахунків; «відмивання» грошей; заволодіння конфіденційною комп'ютерною інформацією про клієнтів тощо. Кібернетична злочинність все більше посягає на банківські рахунки як компаній чи організацій, так і пересічних громадян. Зі зростанням обсягів безготівкових розрахунків зростає і кількість потерпілих від кібершахраїв. Чинниками, які сприяють зростанню кіберзлочинів, є розвиток та удосконалення ІТ-технологій, значна географія для скоєння злочинів, недостатня теоретична та практична підготовка працівників органів внутрішніх структур та недосконалість вітчизняного законодавства. Програм, за допомогою яких шахраї відбирають гроші у населення і банків, безліч, в т. ч. і шкідливі носії, такі як віруси Gamker і Carberp, банківські трояни для крадіжки інформації. Вірус вражає системи і краде інформацію з онлайн-банкінгу, публічні та приватні ключі, криптографічні утиліти та додатки, пов'язані з фінансами. Він здатний перехоплювати натискання клавіш і зберігати комбінації в окремий файл. Вірус також зберігає скріншоти і записи командного рядка, після чого посилає всі дані кіберзлочинцям [4].

Для протидії кіберзлочинам в державі створюються спеціальні підрозділи і структури. Їхні повноваження постійно розширюють, а технічні можливості посилюють. В Україні Департамент по боротьбі з кіберзлочинністю МВС України було створено у грудні 2011 р. (його сучасна назва Департамент кіберполіції Національної поліції України [4]).

Також існує міжнародний урядовий орган Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (FATF). Даний орган відстежує процеси

імплементатії, вивчає способи і техніку відмивання грошей, розробляє превентивні та запобіжні заходи, сприяє загальносвітовій імплементатії стандартів боротьби з відмиванням грошей. Виконуючи зазначені функції, міжнародна група плідно співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, чия діяльність також спрямована на протидію відмиванню «брудних» грошей. Спочатку пріоритетом органу була боротьба з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками. Сьогодні їх діяльність має три головних напрямки: розширення дії прийнятих нею рекомендацій на всі континенти і регіони земної кулі; перевірка того, як виконуються в державах-членах і як впроваджуються в інших державах заходи для боротьби з відмиванням грошей, засновані на 40 рекомендаціях, які є керівництвом до дії; відстеження загальносвітових методів і схем відмивання злочинно нажитих капіталів та розробка контрзаходів [6-7].

Ключовим документом Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) є рекомендації, які викладені у формі щорічних звітів організації. Дослідження проблем боротьби з кіберзлочинністю показали, що використання тільки технічного захисту інформації не має значного успіху. Кіберзлочинність є порівняно новою небезпекою для суспільства, але, на відміну від традиційних крадіжок і шахрайства, вона удосконалюється разом з технологіями, що ускладнює її виявлення та протидію [5].

Отже, явище кіберзлочинності має досить велику суспільну небезпечність. Про це говорять такі фактори як: стрімке зростання кількості вчинюваних кіберзлочинів; можливість завдання шкоди як фізичним, так і юридичним особам, і навіть державним структурам; досить складні способи захисту, і складність застосування найпростіших з них пересічними громадянами через неосвіченість у даній сфері тощо. Зауважимо, що є способи підвищити рівень кібербезпеки як країни в цілому, так і кожної конкретної людини, а саме: вдосконалення норм і прав боротьби з кіберзлочинністю; чітке розмежування компетенції та функцій правоохоронних органів; покращення практичного досвіду працівників підрозділів кіберполіції України; поліпшення

методичного забезпечення розслідування кіберзлочинів; налагодження співпраці зі службою безпеки банків та підприємств, судовою системою.

Література:

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 10.02.2019).
2. Про національну безпеку : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 12.02.2019).
3. Стратегія національної безпеки України: указ Президента України від 6 травня 2015 року № 287/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення : 12.02.2019).
4. Некрасов В. Экономическая правда. Легкие деньги: Украина превращается в Мекку для киберпреступников. Киев : Летопись, 2016. Т. 2 : Д–Й. С.34.
5. Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей – FATF. URL: <http://www.fiu.gov.ua/content/uk/fatf.htm>.
6. Полторак А. С. Архітектоніка наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері. *Modern economics*, 2018. № 10. С. 89–96. [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15).
7. Baryshevska I., Poltorak A., Shyshpanova N. Methodological approaches to assessing the state of fiscal decentralization. Social and economic aspects of sustainable development of regions : monograph. Opole (Poland) : The Academy of Management and Administrations in Opole, 2018. pp. 123–128.

***Науковий керівник – Полторак А. С.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

***А.О. Ліннік, здобувач вищої освіти групи Б-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Світове наукове товариство та фахівці, які представляють сучасний бізнес, в останні роки почали звертати увагу на дослідження проблем розвитку соціального підприємництва як на національному, так і на глобальному рівнях.

У наш час соціальне підприємництво в багатьох країнах світу перетворилося на досить поширену й активну соціально-економічну діяльність зі своєю ідеологією, місією та визначеннями.

Діяльність соціальних підприємств є вигідною для макроекономічного розвитку кожної країни, оскільки ця діяльність дає можливість зменшити

частину державних витрат на розв'язання проблем соціально незахищених людей, їх працевлаштування та суспільної адаптації [2, С. 23].

Різноманітні соціальні аспекти світового досвіду соціального підприємництва висвітлювалися у працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема таких, як І. Березяк, З. Галушка, А. Зінченко, А. Садеков, І. Салій, К. Смаглій, Н. Супрун, В. Удодова, В. Шаповал та ін.

Досить поширеним у країнах Північної і Південної Америки є підхід, за яким соціальним підприємництвом називають підприємницьку діяльність неприбуткових недержавних організацій (unprofitable private organization), яка спрямована передусім на реалізацію статутних цілей цих організацій. Мається на увазі, що місія і статутні цілі UPO направлені на вирішення соціальних проблем, надання послуг та поліпшення якості життя цільової групи, заради інтересів якої створювалася організація.

У Європі, де традиції суспільних об'єднань не такі сильні, соціальне підприємництво визначається більше як підприємництво або бізнес з соціальною місією. Так, британська модель соціального підприємництва характеризується зміною пріоритетів підприємницької діяльності. На перше місце виходить соціальний аспект або соціальний ефект від підприємницької діяльності, випереджаючи значення її фінансової ефективності. Важливою ознакою соціальних підприємств в Британії є колективна форма власності, а їх діяльність направлена передусім на користь територіальної спільноти.

Наприклад, такі фундатори, як Schwab Foundation for Social Entrepreneurship (Швейцарія), Skoll Foundation (США) і Ashoka Foundation (Індія), визначають соціальне підприємництво як інноваційну підприємницьку діяльність заради поліпшення становища громади і відновлення соціальної справедливості.

Для узагальнення вище викладеного можна використати визначення соціального підприємництва Яна Урбана Сандала, а саме – це специфічна форма управління, метою якої є запуск виробничої функції таким чином, щоб збільшити додану вартість для всіх учасників бізнес-процесу. Тобто ціллю

соціального підприємництва є зміна світу на краще для кожного з нас, а соціальний підприємець – це особа, яка хоче і може це зробити. Тому останнім часом активізувалася діяльність в цьому напрямі.

Варто відмітити, що зарубіжні моделі соціального підприємництва відрізняються ступенем і формами його підтримки з боку держави: Модель Північної Європи (Бельгії, Нідерландів, Норвегії, Швеції) характеризується активною підтримкою держави. Моделі США, Канади, Японії містять регулювання на рівні підприємств, використання благодійництва. Модель Центральної Європи (Австрії, Німеччини, Франції) відрізняється адресними соціальними програмами і бізнес-проектами. Модель Великої Британії характеризується значними соціальними інвестиціями [1, с. 107].

В Італії законодавством передбачено існування двох типів соціальних кооперативів: тих, що надають соціальні, освітні та медичні послуги населенню (група «А») та тих, які створюють можливості для працевлаштування та соціальної інтеграції вразливих верств (група «Б»)

Уряди Іспанії, Португалії, Греції, Бельгії та Франції також законодавчо закріпили роботу соціальних підприємств у формі кооперативів, основною рисою яких є демократична форма правління та обов'язковий розподіл акцій компанії між її засновниками, волонтерами та бенефіціарами.

В Іспанії широко відомими є Мандрагонські кооперативи. Ці кооперативи мають власний університет, інститути, школи, дитячі садки.

Отже, будь-який досвід соціального підприємництва, успішний в одній країні, не може бути перенесений в іншу країну без адаптації. Ключем до успішного розвитку соціальних підприємств в Україні є вироблення національних стратегій розвитку соціального підприємництва, які дозволили б скоординувати зусилля всіх зацікавлених сторін – підприємців, громадських організацій, донорських структур і держави. Потрібна чітка і скоординована робота тих, хто в цей процес вже залучений, а також фінансування окремих проектів, які сприятимуть системному вирішенню проблем.

Література:

1. Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.janusandal.no/en/>.
2. Keohane, Georgia Levenson, Social Entrepreneurship for the 21st Century. Innovation Cross the Nonprofit, Private, and Public Sectors, New York: mc Graw Hill, 2013, p. 151.
3. Schwab Foundation for Social Entrepreneurship // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.schwabfound.org/content/publications>.

***Науковий керівник – Лункіна Т. І.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

***А.А. Лісова, здобувач вищої освіти групи Ф-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Страхування суб'єктів аграрного сектора є важливим видом страхування в Україні, так як, одним з основних пріоритетів країни є вирощування сільськогосподарської продукції. Першочергове завдання держави, насамперед, забезпечення стабільності та ефективності законодавчої бази, сталість економічного зростання в країні та підвищення добробуту населення.

Питанням особливостей страхування суб'єктів аграрного сектора присвячені праці науковців, серед яких слід відмітити І. Zhmurko [4], А.В. Гордійчук [3], Y.S. Krakivskiy [1] та ін.

Агροстрахування – це перевірений механізм управління усіма сільськогосподарськими ризиками, який забезпечує баланс інтересів усіх сторін або учасників [1]. Страхові компанії можуть в своїх страхових продуктів гарантувати захист вкладень в сільськогосподарську продукцію, а саме відшкодування при втраті врожаю чи інших понесених втрат. Тим самим найпоширенішими є страхування тварин та врожаїв.

Основними особливостями аграрного страхування є:

– обов'язкова потреба в об'єднанні страхових компаній через можливі великі понесені збитки, тобто створення страхових пулів;

- безпосередня участь держави на законодавчому рівні та регулюванні загальних проблем;
- створення особливих умов страхування для аграріїв через високу питому вагу в економіці країни та значної частки у всіх сферах життя населення;
- надання аграріям широкого кола вибору та можливостей реалізації без великого страху втрати та відмови у відшкодуванні.

В умовах сьогодення виділяють основні проблеми аграрного страхування, які чітко проявляються в сучасному його розвитку. По-перше, страхові компанії, навіть при таких потужних можливостях, не надають широкого спектру послуг аграрним підприємствам. Виходячи з цього існує низький попит сільськогосподарських виробників, в тому числі і через недовіру до страхових компаній та до запропонованих страхових продуктів. По-друге, застаріла законодавча база та недостатнє регулювання, з боку держави. Тобто, жодна із страхових компаній не діє на загальнообов'язкових тарифах і має майже повну свободу в самостійному виборі встановлення цих товарів. Через високу конкуренцію, ці ставки більш-менш не дуже відрізняються, але все одно, страхувальник шукає для себе найвигідніші умови, навіть невеликі зміни можуть призвести потім до більших витрат чи більшого відшкодування.

За інформацією Нацкомфінпослуг, у 2017 р. ринок агрострахування почав зростати [2]. Протягом року аграрії уклали 15 984 договори про страхування продукції сільськогосподарського виробництва, що в абсолютному вираженні перевищує показник 2016 р на 5230, або 48,6% [2]. При цьому агростраховики отримали від виробників 271,2 млн грн страхових платежів [2]. Це на 21,4% або на 47,8 млн грн більше, ніж 2016 р. [2]. Однак питома вага агрострахування в структурі страхового ринку нині складає лише 0,6% [2]. Тобто бачимо, що довіра агровиробників на сьогодні зросла недостатньо для ефективного функціонування у страховій сфері.

З економічної точки зору ризик суб'єкта господарювання у сфері АПК слід трактувати як загрозу недоотримання доходу, перевищення видатків чи

витрат ресурсів у результаті виконання конкретних видів виробничої, збутової чи фінансової діяльності. Наявність певної сукупності різноманітних ризиків у сфері аграрного виробництва зумовлює необхідність використання сучасних фінансових інструментів щодо їх мінімізації [3, с. 56].

У сучасних умовах господарювання вагомим аспектом підвищення довіри агровиробників до страхових компаній виступає збільшення обсягів виробництва. Страхові компанії мають надавати страхові послуги, максимально забезпечуючи страховий інтерес страхувальників. Так, при укладанні договорів страхування, страховикам доцільно відмовитись від встановлення франшизи, надавати можливість вибору страхової суми та забезпечувати об'єктивну процедуру врегулювання збитків.

Література:

1. Kravivskiy Y. S. (2013). Particular features of the insurance services system for subject of agrarian sphere. Kyiv: National Science Center «Institute of Agrarian Economics». URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_2/15.pdf (дата звернення 27.02.2019).
2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfr.gov.ua>.
3. Гордійчук А.В. Страхування як засіб захисту сільськогосподарських товаровиробників. Економіка АПК. 2004. № 2. С. 84-87.
4. Zhmurko I. (2017). Risk in agricultural sector and the need of their insurance. Khmel'nitsky: PVNZ «Khmel'nitsky University of Economics». URL: http://sophus.at.ua/ED_2017_1/zhmurko_inna_riziki_v_agrarnomu_sektori_ta_neobkhi.pdf (дата звернення: 27.02.2019).

***Науковий керівник – Сіренко Н.М.,
д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ВЗАЄМООБУМОВЛЕНІСТЬ ЛІДЕРСТВА І ТВОРЧОСТІ

***О.М. Непом'ящий, здобувач вищої освіти Б-6/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

У сучасному світі конкуренції є потреба у двох важливих якостях: творчості та лідерстві. Незаперечним є те, що тільки творчі лідери, які здатні легко адаптуватися й успішно працювати в умовах зазначених змін, можуть

підвищити ефективність діяльності освітньої системи як на національному, так і на місцевому рівні.

Лідерство визначається, як вміння мотивувати групу людей для досягнення спільної мети. У бізнес-умовах це може означати спрямування працівників та колег на стратегію задоволення потреб компанії [1].

Однією з найважливіших якостей сучасного лідера є творчість, синонімами, якої є такі слова, як винахідливість, фантазія, новаторство, бачення, прогресивність, оригінальність та винахідливість. Роль творчості в лідерстві є життєво важливою для виживання будь-яких організацій у постійно мінливому діловому та культурному кліматі, який існує сьогодні.

Працівники IBM Global Business ServiAces, провели опитування між керівниками компаній и державних установ по всьому світі. Всього в опитуванні прийняли участь більше, ніж півтори тисячі чоловік із шестидесяти країн и тридцяти трьох галузей. Коли керівникам запропонували обрати з запропонованого списку три лідерських якостей, то частіше вони обирали саме креативність та творче мислення.

В цілому дане опитування мало такі результати по важливим якостям лідера (рис 1).

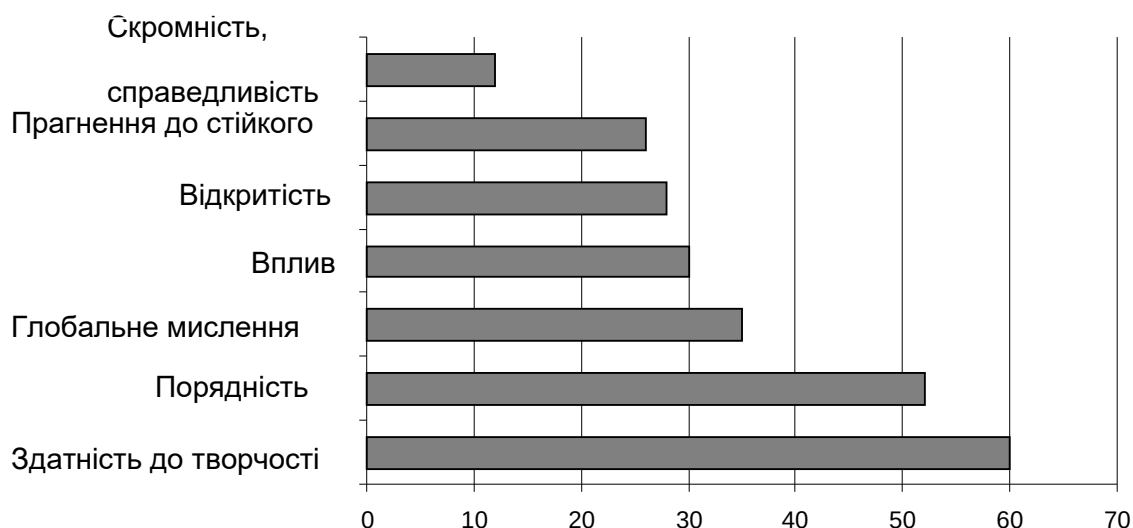

Рисунок 1 - Важливі якості лідера на думку опитуваних керівників
Джерело: [2]

60% керівників вважають, що творчість є однією із головних якостей лідера, найменше керівники цінують скромність та справедливість, а саме лише 12% вважають такі якості лідера важливими.

Творчий підхід в роботі лідера передбачає такі складові:

- вміння розробляти нові бізнес-моделі для досягнення стратегічних цілей;
- сміливість прийняття нових організаційних форм, відповідним новим обставинам;
- вміння працювати в умовах непередбачуваності;
- вміння и бажання приймати принципові рішення [3].

Креативність лідера може виявлятися в одному із трьох аспектів або в їх поєднаннях (рис. 2).

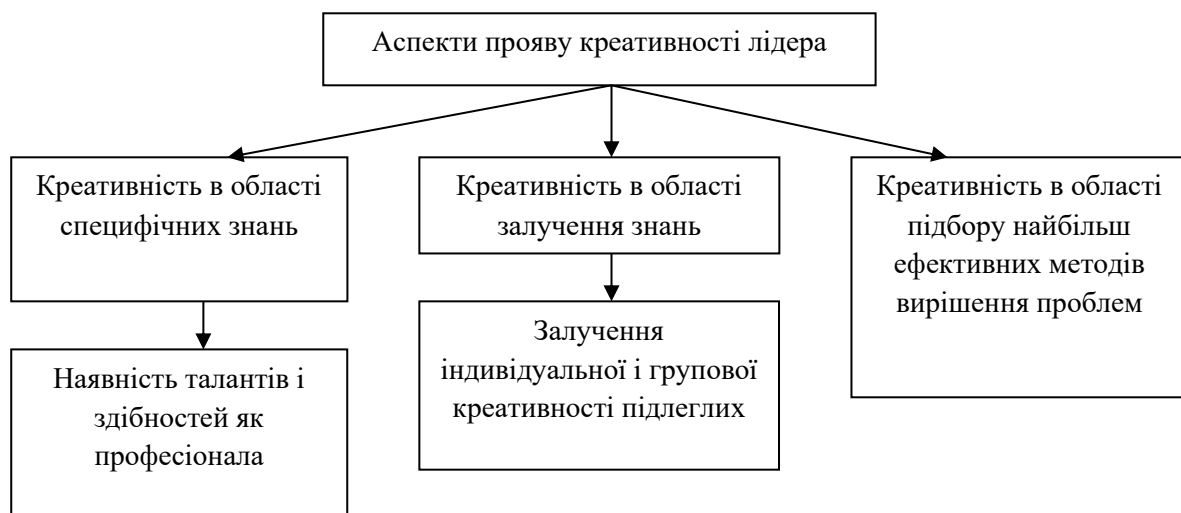

Рисунок 2 - Аспекти прояву креативності лідера

Джерело: узагальнено автором з використанням [4]

Дослідивши дане питання, можна узагальнити, що вимоги до лідерів, що висувають керівники, передбачають набуття принципово нових лідерських якостей, зокрема вміння швидко реагувати на зміни, які відбуваються в житті суспільства та в житті компанії, готовність ризикувати та знаходити нестандартні творчі шляхи розв'язання проблем, що виникають у процесі прийняття рішень.

Література:

1. Грищенко І. М. Лідерство як феномен управління групою/ І. М. Грищенко: ел. архів нац. академії держ. Управління, 2015 URI: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2015/26.pdf.
2. Швець Г.О. Лідерство як невід'ємна складова ефективного менеджменту/Г. Щ. Швець: наук журнал Приазовський національний технічний університет, 2017 URI: <http://ves.pstu.edu/article/download/134214/130609>.
3. Лугова В. М. Напрями розвитку лідерської компетентності керівників українських підприємств / В.М. Лугова: проблеми економіки. – 2012. - С. 64.
4. Стеців С. Р. Вплив лідерства на організацію змін в організації/ С. Р. Стеців: наук журнал нац. універ. «Львівська політехніка», 2014 URI: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/8144/1/21.pdf>.

***Науковий керівник – Боришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА У РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

***С.С. Озеранська, здобувач вищої освіти групи Б-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Сільськогосподарське виробництво є однією з найважливіших ланок агропромислового комплексу, його основним елементом, яке займає важливе місце в економіці України.

Сільське господарство, будучи галуззю матеріального виробництва, вміщує у собі ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки. Найперша з них пов'язана з відносною іммобільністю ресурсів. Вона є перешкодою на шляху перерозподілу їх (окрім трудових ресурсів) із сільськогосподарського виробництва в промисловість та інші галузі. Це означає, що дана галузь не бере прямої участі у формуванні середньої норми прибутку між галузями. Теоретично це виглядає так, що при зменшенні доходів у сільському господарстві, яке може мати місце в реальності через зниження цін внаслідок збільшення пропозиції сільськогосподарської продукції, фермери в пошуках вигіднішого бізнесу перерозподілять свої ресурси на користь інших виробництв [1].

Питання функціонування сільського господарства у своїх наукових працях розглядали відомі науковці, серед яких : Андрійчук В. Г. [1], Буряк П. Ю. [2], Аранчій В. І., Чумак В. Д. [3] та ін.

Сучасний стан сільськогосподарських підприємств характеризується вагомим скороченням обсягів фінансових ресурсів і зменшенням розмірів прибутку , що безпосередньо впливає на економічні та виробничі показники їх діяльності. Це визначає необхідність всебічного дослідження проблем фінансування аграрних підприємств, застосування сучасних принципів, підходів, ефективних методів, забезпечення бажаного рівня доходів та інструментів в управлінні підприємствами для фінансування необхідного обсягу витрат.

Фінансові ресурси – це сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції , основних і оборотних засобів, видачі зобов'язань та інших [2].

Джерелами формування фінансових ресурсів аграрних підприємств є:

1) внутрішні (фінансовий результат від діяльності; амортизація основних засобів і нематеріальних активів; кошти, що передані до зареєстрованого капіталу (первинна емісія акцій);

2) зовнішні (банківські позички; позабанківські форми отримання позичкових ресурсів; кошти,що отримуються для поповнення зареєстрованого капіталу (додаткова емісія акцій) [3].

Неповне використання природного і виробничого потенціалу в сільському господарстві спричинені також істотними недоліками структури господарського комплексу, соціально-економічними причинами та низьким рівнем забезпеченості матеріально-технічними ресурсами. В Україні продовжує повільно розвиватися машинобудування для потреб аграрної сфери та будівельної індустрії на селі.

Удосконалення технічного і матеріального забезпечення АПК має базуватися на реформуванні відносин власності ремонтно-транспортних і постачальницьких підприємств, створенні розгалуженої мережі

посередницьких підприємств, які знаходяться поблизу своїх споживачів, розвитку прямих зв'язків між споживачами матеріальних і технічних засобів та виробниками. Посередниками на селі мають стати створені на базі суб'єктів підприємницької діяльності технічні центри та універсальні дилерські контори, які візьмуть на себе функції і відповідальність за постачання не тільки нової техніки, а й запасних частин, матеріалів і обладнання, організацію гарантійного ремонту, технічного обслуговування сільськогосподарської техніки впродовж усього періоду її експлуатації, відновлення та продаж частково зношених машин, забезпечення матеріалами відповідно до потрібного асортименту і термінів використання, надання техніки в оренду і прокат, виконання окремих робіт і послуг.

Відповідно до цього і з урахуванням кризового стану фінансово-кредитної системи особливого значення в системі технічного забезпечення галузей АПК набуває лізинг [4].

Державна підтримка сільського господарства в Україні охоплює бюджетне фінансування програм і заходів, які спрямовуються на розвиток галузі, пільговий режим оподаткування, часткову компенсацію процентних ставок за користування кредитами комерційних банків, списання безнадійної заборгованості перед бюджетом. Бюджетні кошти необхідні для підтримки процесу розширеного відтворення в сільському господарстві; для стримування інфляційних процесів і захисту інтересів споживачів сільськогосподарської продукції.

Отже, фінансування розвитку аграрного сектора в умовах глобалізації здатне підвищити конкурентоспроможність за рахунок збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, а також шляхом формування дієвої інфраструктури аграрного ринку і забезпечення розширеного доступу виробників до організованих каналів збуту сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Економіка аграрних підприємств Андрійчук В. Г. Підручник. 2-ге вид., доп. і перероблене. К.: *KHEU*. 2002. 624 с.

2. Буряк П. Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємств. *Фінанси України*. 2007. № 10. С. 123-129.
3. Фінанси підприємств Аранчій В.І., Чумак В.Д., Бражник Л.В. Навч. посібник. 2-ге вид., розш. та доповн. *Полтава*: РВ ПДАА. 2018. 347 с.
4. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу. К.: *Вища освіта*. 2002. 398 с.

*Науковий керівник – Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

***К.О. Олейніченко**, здобувач вищої освіти групи Ф-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Сучасні перспективи економічного розвитку України пов'язуються з високотехнологічними й конкурентоспроможними підприємствами, господарська діяльність яких створювала б синергетичний ефект із національною економічною системою. Такий ефект можливий лише за наявності інноваційного розвитку підприємств, які складають основу конкурентоздатності національної економіки. Підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку економіки [1].

Прийнято вважати , що інновація — це нововведення, яке пов'язане з науково-технічним прогресом (НТП) і полягає у відновленні основних фондів і технологій, удосконалюванні управління й покращенні економічних показників підприємства. Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості та збільшення кількості продукції, появи нових товарів і послуг. У ринкових умовах інновації охоплюють усю економіку, включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, навчання працівників) і виробничі відносини (форми і методи управління, поділу, спеціалізації й кооперації праці) [2 с.440].

Згідно з концепцією Й. Шумпетера до інновацій слід відносити будь-які зміни, які вперше здійснюються окремим суб'єктом господарювання, тобто

застосування ним прогресивних організаційно-технічних рішень вперше. З точки зору окремого індивіда, інновація — це ідея, практика чи продукт, які сприймаються ним як нові [3 с.453]. У статті 3 Закону України «Про інвестиційну діяльність» вона визначається як одна з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу [4 с. 416].

Структура АПК у нашій країні в цілому недосконала. Головною ланкою в ній за кількістю працівників, обсягом виробництва, вартістю основних фондів є сільське господарство. У той же час у розвинутих країнах основна роль належить переробці продукції і її збуту. Існуюча структура веде до величезних втрат продукції і сировини, а отже, визначає екстенсивний характер сільського господарства, зумовлює екологічні проблеми і низьку якість продукції. Таким чином, для змін на краще потрібно активізувати інноваційну діяльність підприємств АПК.

Необхідно зупинитися на самому терміні інноваційного розвитку господарської діяльності суб'єктів усіх сфер АПК, під яким ми розуміємо певні перетворення у діяльності підприємства, що призводять до посилення рівня використання інтелектуального потенціалу, зміцнення конкурентного статусу, збільшення обсягів діяльності та економічного зростання. За умов обмеженості матеріальних ресурсів дедалі більшого значення набуває забезпечення ресурсоощадного господарювання, отже, необхідність упровадження інновацій посідає у цьому аспекті велике місце. Зауважимо, що розгортання таких процесів у господарській діяльності підприємств АПК є свідченням формування інноваційної ідеології та інноваційної культури [5 с. 272].

Доцільно наголосити на тому, що дієвим інструментом запровадження інновацій у сфері АПК має стати лізинг. Він забезпечує доступ споживачів – суб'єктів агропромислового комплексу до нових прогресивних видів технічного забезпечення в умовах їх швидкого старіння [6 с. 106-113.]. Зазначимо, що лізинг – це проста, але разом із тим ефективна господарська схема, в якій інтегруються інтереси власників капіталу та суб'єктів агропромислового

комплексу. Розвинений ринок лізингових послуг посилює позиції виробників продовольства, створює умови для прискореного розвитку підприємств головної сфери АПК – сільського господарства.

Отже, інновація — це винятково важлива для сьогодення економічна категорія. Поняття інновації безпосередньо пов'язане з поняттям зміни, нового, реформи або ідеї, що розглядається як щось нове. На жаль структура АПК в нашій країні є недосконалою, саме тому необхідно застосовувати різні інноваційні методи, щоб підвищити її та зробити кращою. Тому потрібно активізувати інноваційну діяльність підприємств АПК. Підвищення активності інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств забезпечить підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності виробництва.

Література:

1. Концептуальні засади інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України. Н.М Сіренко, — 2012.
2. Василенко В.О. Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. — К.: ЦУЛ Фенікс, 2003. — 440 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, кредита, процента и цикла конъюнктуры): пер. с нем. — М.: Прогресс, 1982. — 453 с.
4. Гончаров В.М. Організація системи формування механізму інноваційного забезпечення економічної безпеки конкурентоспроможного підприємства: монографія / В.М. Гончаров, Д.В. Солоха, В.Ю. Припотень, Я.В. Васьковська. — Донецьк : СПД Купріянов В.С., 2010. — 416 с.
5. Касич А.О. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в Україні: джерела, оцінка, перспективи : монографія / А.О. Касич. — Кременчук : ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2008. — С. 272.
6. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. — 2005. — № 7. — С. 106-113.

***Науковий керівник - Бурковська А.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

*Н.В. Охота, здобувач вищої освіти групи Б-2/2
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Найважливіша функція регулювання, яка притаманна всім без винятку центральним банкам, є розробка та проведення високоефективної грошово-кредитної політики – одного з елементів економічної політики держави, який становить сукупність заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обороті, рівня відсоткових ставок та інших показників грошового обороту і ринку позичкових капіталів.

В Україні головним суб'єктом грошово-кредитної політики є Національний банк України, який відповідно до Конституції України розробляє основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням.

Грошово-кредитна політика Національного банку України спрямована на досягнення стабільного економічного зростання, низького рівня інфляції та безробіття.

Питанням особливостей здійснення грошово-кредитної політики Національного банку України приділяли увагу науковці, серед яких слід відмітити М. Євдокімову [3], Ю. Холодну [1], О. Копицюк [2] та ін.

В економічній літературі грошово-кредитна політика поділяється на «вузьку» й «широку» [1, с. 124].

«Вузька» грошово-кредитна політика, на думку деяких іноземних економістів, забезпечує стабільність національної валюти за допомогою проведення валютних інтервенцій, змін рівня облікової ставки, а також інших інструментів, що впливають на стан національної грошової одиниці.

«Широка» грошово-кредитна політика безпосередньо впливає на обсяг грошової маси в обороті.

Основні напрями грошово-кредитної політики, які обирає Національний банк України:

- політика грошово-кредитної рестрикції (політика «дорогих» грошей);
- політика грошово-кредитної експансії (політика «дешевих» грошей).

Залежно від обраних цілей визначаються інструменти грошово-кредитної політики, вибір яких є прерогативою Національного банку України.

Усі їх можна поділити на дві групи [2, с. 127]:

- інструменти опосередкованого впливу на грошовий ринок та економічні процеси;
- інструменти прямого впливу.

Методами реалізації грошово-кредитної політики Національного банку України в обох її напрямках можуть бути [3, с. 205]:

- дисконтна політика;
- операції на відкритому ринку;
- зміна норм обов'язкових резервів комерційних банків у центральному банку;
- державне регулювання окремих видів кредитів та кредитування окремих економічних суб'єктів тощо.

Будучи посередником між державою та банківською системою, Національний банк України покликаний регулювати грошові та кредитні потоки за допомогою певних інструментів. Вибір цих інструментів досить широкий. Їхнє використання може змінюватися залежно від спрямованості економічної політики країни, ступеня відкритості її економіки, традицій та інших конкретних обставин.

Інструменти, що існують в розпорядженні Національного банку України грошово-кредитного регулювання поділяються за:

- безпосередніми об'єктами впливу (пропозиція грошей, ставка відсотка, валютний курс, швидкість обігу грошей та ін.);
- за характером параметрів, що встановлюються під час регулювання (кількісні кредитні можливості банків, якісні – вартість банківських кредитів);

- за строками впливу (короткострокові – тактичні; довгострокові – стратегічні);
- за формою впливу (прямі, опосередковані).

Вибір інструментів грошово-кредитної політики Національного банку України залежить від завдань, які вирішуються на конкретному етапі економічного розвитку. На початкових етапах переходу до ринкових відносин найбільш результативними є, наприклад, прямі механізми втручання Національного банку України в грошово-кредитну сферу. З розвитком ринкових відносин спостерігається перехід до опосередкованих (економічних) методів державного управління грошовим оборотом.

Грошово-кредитна політика Національного банку України охоплює чотири класичні за змістом механізми монетарної політики [4, с. 64]:

- 1) здійснення операцій на відкритому ринку;
- 2) регулювання облікової ставки на позики, що надаються центральному банку;
- 3) регулювання норми банківських резервів;
- 4) визначення засобами ринкового механізму реальної вартості державного боргу, а значить, і цінних паперів, що його обслуговують.

Грошово-кредитна політика Національного банку України повинна бути гнучкою, узгодженою із загальними механізмами макроекономічного регулювання. Монетарна політика Національного банку України має бути узгоджена з фіскальною, зовнішньоекономічною і валютною політикою.

Отже, найпоширенішим і найбільш дієвим механізмом впливу на економіку в цілому і грошову систему, зокрема, є інструмент опосередкованого впливу на відкритому ринку. Вони не мають різкого негативного впливу на ефективність роботи банківської системи і контролюються Національним банком України.

Література:

1. Холодна Ю. Є. Банківська система: навч. посіб. Х.: Вид-во ХНЕУ. 2013. 316 с.
2. Копилюк О.І. Роль монетарної грошово-кредитної політики в економічному розвитку України. *Наукові записки*. 2003. № 6. С. 125-127.

3. Євдокімова М.О. Гроші та кредит: навч. посіб. Х.: *ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*, 2014. 295 с.
4. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін. К.: *Центр наукових досліджень Національного банку України*, УБС НБУ. 2009., 404 с.

*Науковий керівник – Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧИМІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

***В. Ю. Паламарчук**, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Фінансовий результат діяльності комерційних банків є найважливішим показником, який характеризує ефективність його функціонування.

Комерційний банк – це юридична особа, яка діє виключно на підставі отриманої ліцензії Національного банку України і може виконувати наступні послуги: депозитні, кредитні, валютні операції та розрахунково-касове обслуговування.

Комерційні банки функціонують задля отримання позитивного фінансового результату – максимального прибутку. В отриманні прибутку зацікавлений не лише комерційний банк, а також і інші інститути: держава в цілому, фіскальна служба України.

Питання сутності та значимості фінансових результатів комерційного банку у своїх роботах досліджували багато науковців: А. А. Кушнарєва [1], В. О. Іванова [2], О. А. Зінченко [3], О. В. Сиромятникова [4], С. Коваль [5] та багато інших.

Кожен науковець визначає поняття фінансового результату діяльності по-різному. Є декілька головних характеристик, які відображають сутність та зміст даного поняття [5]:

- кінцевий підсумок господарської діяльності;
- результат різниці між доходами та витратами;

- результативність;
- рентабельність.

Дохід (витрати) – це збільшення (зменшення) економічних вигід протягом звітного періоду у формі надходжень (вибуття) чи поліпшення (амортизації) активів або зменшення (збільшення) зобов'язань, результатом чого є збільшення (зменшення) власного капіталу, за винятком збільшення (зменшення), пов'язаного з внесками (виплатами) учасників [6].

Відповідно до постанови Правління НБУ від 27.02.2018 № 17 [6], банк відображає наростаючим підсумком з початку року залишки за рахунками доходів і витрат класів 6 «Доходи» та 7 «Витрати» Плану рахунків, які в кінці звітного фінансового року закриваються за умови перевищення:

1) доходів над витратами - на рахунок 5040 П «Прибуток звітного року» групи 504 «Результати звітного року» розділу 50 «Статутний капітал та інші фонди банку» класу 5 «Капітал банку» Плану рахунків;

2) витрат над доходами - на рахунок 5041 А «Збиток звітного року» групи 504 «Результати звітного року» розділу 50 «Статутний капітал та інші фонди банку» класу 5 «Капітал банку» Плану рахунків.

Отже, фінансовим результатом діяльності комерційного банку є кінцевий результат діяльності: прибуток чи збиток (рис.1).

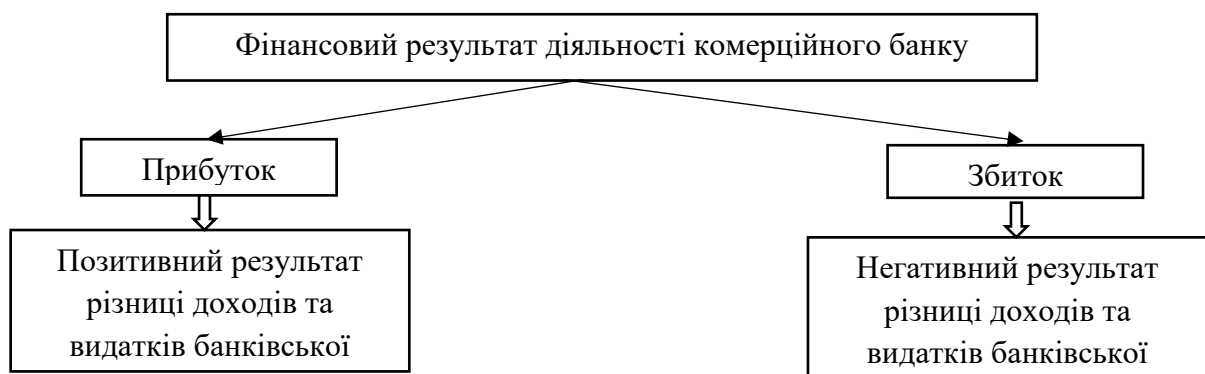

Рисунок 1 – Кінцеві фінансові результати діяльності комерційного банку
Джерело: побудовано автором на основі [3]

Фінансовий результат діяльності – є досить важливим показником, який може характеризувати діяльність комерційного банку, його рентабельність

(ефективність), прибутковість та доречність подальшого функціонування такої установи.

Прибуток комерційний банк може отримувати від провадження операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

На основі даних фінансового результату діяльності комерційного банку можна спрогнозувати результати діяльності в перспективі, визначити, які показники мають недостатнє значення і в результаті перешкоджають отриманню банківською установою максимального прибутку та інше.

Отже, фінансовим результатом діяльності комерційного банку може бути прибуток (позитивний результат) або збиток (негативний результат), в деяких випадках (коли Доходи – Витрати = 0) результатом може бути точка беззбитковості, але такий результат є негативним і прирівнюється до збитку.

Кожен комерційний банк намагається отримати максимальний фінансовий результат і для цього здійснюють аналіз доходів і витрат, виявляють фактори, які можуть на них впливати і в цілому на результати діяльності, розширюють спектр наданих послуг та інше.

Література:

1. Кушнарьова А. А. Сутність та значимість фінансових результатів діяльності комерційного банку. Modern economics. 2017. № 6. С. 113-120. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2017_6_15.
2. Іванова В. О., Кантур С. Ф. Економічна сутність прибутку комерційного банку та джерела його формування. Культура народів Причорномор'я. 2012. № 253. С. 57-60.
3. Зінченко О. А., Кашубіна Ю. Б., Некряч Ю. О. Удосконалення підходів до визначення складу фінансових результатів комерційного банку та методики їх аналізу. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2013. Вип. 1(1). С. 280-283.
4. Сиромятникова О. В. Фінансові результати діяльності банку як об'єкт аналітичного дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/RMSPvn>.
5. Коваль С. Фінансові результати діяльності банківських установ: теоретичні та практичні аспекти. Світ фінансів. 2014. Вип. 3. С. 83-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2014_3_11.
6. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [Електронний ресурс] : постанова Правління Національного банку України від 27.02.2018 р.. № 17. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18>.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

*В. Ю. Паламарчук, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Фінансовий ринок в Україні відіграє важливу роль, так як має прямий вплив на усі сектори економіки країни.

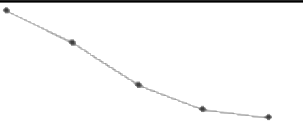
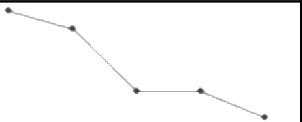
Фінансовий ринок – є основною складовою фінансової системи держави, яка створює і використовує фонди фінансових ресурсів у тих випадках, коли інші складові фінансової системи не можуть діяти ефективно [1]. Він призначений для постійного обслуговування товарних ринків та ринків сфери послуг [2].

Питання щодо фінансового ринку у своїх працях досліджувала багато науковців: О. Д. Василик [1], С. М. Еш[2], О. В. Онікієнко [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.], В. М. Опарін [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.], І. Ю. Николишин [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.], Н. О. Шишпанова [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.], Ю. М. Савінова[Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.]та інші.

Основною метою утворення та функціонування фінансового ринку в Україні є акумулювання та ефективне розміщення заощаджень в економіці [2].

Найактивнішими інституційними учасниками фінансового ринку в Україні виступають: страхові компанії (табл. 1), комерційні банки (табл. 2) та інші [8]. Тому для відображення загальної характеристики сучасного стану фінансового ринку в Україні дослідимо показники діяльності основних його інститутів.

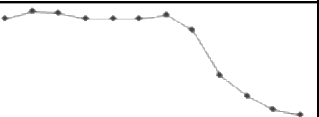
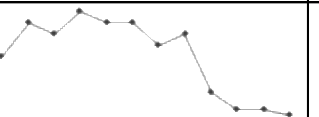
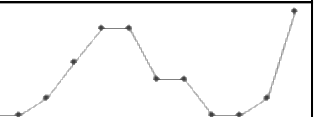
Таблиця 1 **Кількість страхових компаній в Україні, 2014-2018 рр.**

Дата	Кількість Страхових компаній	З них СК "life"	З них СК "non-life"
на 31.12.2014	382	57	325
на 31.12.2015	361	49	312
на 31.12.2016	310	39	271
на 31.12.2017	294	33	271
на 30.09.2018	285	31	254
Динаміка кількості СК, 2014-2018 рр.			

Джерело: побудовано автором на основі [<https://forinsurer.com>]

Отже, кількість страхових компаній, так як і комерційних банків, має тенденцію до скорочення. За останні 5 років скоротилась кількість як СК «life», так і СК «non-life». Станом на 30.09.2018 р. кількість страхових компаній скоротилась на 25,4% в порівнянні з даними на кінець 2014 р.

Таблиця 2 Динаміка кількості комерційних банків в Україні, 2008-2018 рр.

Дата	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т. ч. зі 100% іноземним капіталом
на 1.01.2008	175	47	17
на 1.01.2009	184	53	17
на 1.01.2010	182	51	18
на 1.01.2011	176	55	20
на 1.01.2012	176	53	22
на 1.01.2013	176	53	22
на 1.01.2014	180	49	19
на 1.01.2015	163	51	19
на 1.01.2016	117	41	17
на 1.01.2017	96	38	17
на 1.01.2018	82	38	18
на 1.01.2019	77	37	23
Динаміка кількості банків, 2008-2018 рр.			

Джерело: побудовано автором на основі [<https://index.minfin.com.ua>]

Отже, динаміка кількості комерційних банків в Україні в період 2008 – 2018 рр. має тенденцію до зниження. До 2015 р. кількість комерційних банків була приблизно однаковою, змінювалась незначно. А з 2015 р. спостерігається стрімке скорочення кількості комерційних банків. Комерційні банки зі 100%

іноземним капіталом має перемінну динаміку і за 2018 р. досягла максимально високого значення в порівнянні з 10 попередніми роками.

Дані показники свідчать про скорочення кількості інститутів, але це не означає зменшення обсягів наданих послуг чи неефективне функціонування даних установ. Таке скорочення пов'язано зі змінами щодо надання ліцензій та процесу ведення діяльності таких інститутів. Тому більшість страхових компаній та комерційних банків, які мали менші потужності, об'єднуються для подальшого функціонування.

Отже, фінансовий ринок є важливою складовою фінансової системи України та має значний вплив на стан та розвиток економіки країни в цілому. На сьогодні стан фінансового ринку є несталим та важким. Для його поліпшення, перспективного розвитку, покращення економічної та соціальної ситуацій в країні, необхідне запровадження плану дій на перспективу. Одним із таких кроків стала розроблена спеціалістами Національного банку України «Концепція реформи банківської системи України до 2020 року». Розробка, запровадження та реалізація подібних планів перспективного розвитку має сприяти досягненню проміжних та кінцевих цілей держави, розвитку економіки країни та покращення її стану на міжнародному рівні.

Таким чином, можна дійти висновку, що фінансовий ринок в Україні перебуває на перехідному етапі або етапі розвитку та впровадження інновацій.

Література:

1. Василик О. Д. Теорія фінансів : навч. посібник К. : Центр навч. літ., 2005. 480 с.
2. Еш С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 528 с.
3. Онікієнко О. В., Передерієва С. О. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2014. № 8. С. 127-134.
4. Опарін В. М. Фінанси (заг.теорія) : навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. К. : КНЕУ, 2002. 240 с.
5. Николишин І. Ю., Зізяк Н. В. Роль та значення фінансового ринку в фінансовій системі України. ХКТЕІ. «YoungScientist». 2014. № 7. С. 53-55.
6. Шишпанова Н.О., Іванов А. О. Фінансовий ринок: сучасний стан, проблеми на перспективи розвитку. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics», №1 (2017). С.66-72.
7. Савінова Ю. М. Особливості розвитку фінансового ринку України як основи функціонування системи фінансового посередництва. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2042>.

8. Гриців І. Стан фінансового ринку України на сучасному етапі розвитку. Фінансовий ринок 2018. Економічний вісник Національний гірничий університет. 2018.

*Науковий керівник – Боднар.О.А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

***Ю.О.Пальчик**, здобувач вищої освіти групи Б-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

В умовах глобалізації та трансформації бізнесу набуває поширення концепція соціальної відповідальності, яка являє собою взаємодію держави та зацікавлених груп для вирішення соціальних проблем, що потребують значної уваги. У сучасних умовах для забезпечення конкурентоздатності підприємства значну роль відіграє соціальна політика відповідального бізнесу, адже підприємство є частиною соціуму, діяльність якого впливає на природне середовище, стан інфраструктури, задоволення працівників. Соціальна спрямованість є більш ефективною, якщо буде включена у загальну стратегію управління бізнесом.

Термін «соціальна відповідальність» в Україні введено від 16 грудня 2005 р. після підписання в Києві Меморандуму про соціальну відповідальність бізнесу. У грудні 2011 р. на XIII з'їзді УСПП Координаційною радою у складі представників мережі Глобального договору ООН в Україні та Центру розвитку КСВ, численних ділових організацій та асоціацій підписано концепцію Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

У цьому документі соціальна відповідальність трактується, як відповідальність організації за вплив рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка:

- сприяє сталому розвитку, у т.ч. здоров'ю і добробуту суспільства;
- зважає на очікування заінтересованих сторін;
- відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки;
- інтегрована у діяльність організації та практикується в її відносинах.

[1].

Проте варто відмітити, щ в Україні існує проблема в усвідомлені бізнесових структур своєї значущості у процесі забезпечення соціального розвитку держави. Вона носить несистемний та ситуаційний характер у більшості випадків, хоча і така співпраця має позитивні результати. Основними сферами соціальної відповідальності бізнесу є: характер взаємин з органами державної та місцевої влади; трудові відносини з працівниками; вплив на навколишнє середовище.

Згідно із аналітичним звітом Центру «Розвиток КСВ», більшість підприємств до корпоративної соціальної відповідальності відносять: надання благодійної допомоги громаді, розвиток власного персоналу та прозоре ведення бізнесу. Лише третина компаній асоціюють здійснення екологічних проєктів та участь у регіональних програмах розвитку із соціальною відповідальністю. За даними експертів Центру, найбільш інформованими про соціальну відповідальність є будівельні компанії, підприємства, які відносяться до сфери зв'язку, засобів масової інформації, консалтингу, юридичних послуг, ресторанного та готельного бізнесу [2].

Корпоративна соціальна відповідальність підприємств, зазвичай, полягає у сплаті податків до бюджету, дотримання законодавства про працю та охорону навколишнього середовища, створення робочих місць – ці заходи мають зовнішній прояв. До внутрішніх ініціатив належить: підвищення продуктивності, поліпшення конкурентоспроможності, оптимізація витрат, реалізація стратегії подальшого розвитку, покращення іміджу, збільшення товарообігу та кількості споживачів тощо.

Переважна більшість підприємств малого та середнього бізнесу виконує заходи внутрішнього характеру, що спрямовані на працівників. Малий та

середній бізнес не зацікавлений у соціальній діяльності та носить неформальний характер.

Впровадження й утвердження соціальної відповідальності бізнесу в Україні потребує, зокрема: 1) формування у суспільній свідомості розуміння змісту, значимості соціально відповідального бізнесу для розвитку соціально орієнтовної держави та демократії; 2) поширення в управлінських та бізнесових колах розуміння стратегічного значення соціально відповідальної позиції для зміцнення конкурентоспроможності; 3) створення на національному рівні ефективної системи комунікації соціально відповідального бізнесу, державних органів влади, ЗМІ, громадськості, експертів міжнародних організацій; 4) формування законодавчої бази, яка забезпечить зацікавленість бізнесу в конструктивній участі у здійсненні соціальних програм. [3, с. 204]

Отже, корпоративна соціальна відповідальність покращує не лише імідж підприємства, але й надає конкурентні переваги на ринку, а для забезпечення ефективності, слід включати її у стратегію управління підприємством. Одними з основних стримуючих факторів для розвитку соціальної відповідальності є відсутність зацікавленості у цій сфері бізнес-структур, що пов'язано з роллю держави та з проблемами у законодавчій сфері; значні витрати на реалізацію соціальних програм.

Література:

1. Для розвитку соціально відповідальної діяльності бізнесу потрібні державні стимули. – Офіційний сайт Українського союзу промисловців і підприємців.[електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uspp.org.ua/actual/187.dlya-rozvitku-socialno-vidpovidalnoi-diyalnosti-biznesupotribni-derzhavni-stimuli.htm>.
2. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010 : стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – К. : Вид-во «Фарбований лист», 2010. – 56 с.
3. Маліновська О. Я. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні : етапи становлення / О.Я. Маліновська // Наук. Вісник НТЛУ України. – 2008. – Вип. 18. 6. – С. 200–204.

*Науковий керівник – Лункіна Т. І.
канд. екон. наук., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА США

*І.О. Пендлишак, здобувач вищої освіти групи Б-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Фінанси в узагальненому вигляді виражають єдині розподільчі та перерозподільчі відносини в суспільстві. Проте вони мають різноманітні форми прояву в залежності від основних суб'єктів фінансових відносин, а, отже, і свою специфіку, що реалізується через формування і використання фондів грошових коштів [1].

Множинність фінансових відносин загалом відображає сукупність взаємопов'язаних елементів, кожен з яких, з одного боку, є носієм властивих йому фінансових відносин і певним чином впливає на процес відтворення, а з іншого – перебуває в певному зв'язку з іншими елементами системи [1].

Ефективність організації і функціонування фінансових відносин в суспільстві, успішна реалізація фінансової політики держави залежить передусім від оптимальної побудови та дієздатності фінансової системи.

Дослідженням фінансових систем та їх порівняльної характеристики присвячено праці вітчизняних науковців, до числа яких належать: А. С. Глущенко [1], М. І. Карпін [2], С. З. Мошенський [3] та ін.

Побудова фінансової системи виходить з необхідності вирішення таких завдань: формування, концентрація та оптимальне розміщення достатніх для виробництва певного обсягу ВВП фінансових ресурсів; встановлення оптимальних пропорцій розподілу та перерозподілу виробленого ВВП; досягнення максимальної ефективності використання наявних фінансових ресурсів; всебічного сприяння залученню усіх тимчасово вільних коштів та отриманих доходів через інституції фінансового ринку на потреби фінансового забезпечення виробництва ВВП.

Фінансова система властива кожній державі незалежно від рівня економічного розвитку та є відображенням форм і методів конкретного використання фінансових важелів в економіці [1].

Ми погоджуємося з думкою М. І. Карпіна [2], що фінансову систему слід розглядати як інфраструктуру різних фінансових інститутів, які здійснюють фінансові операції та одночасно є суб'єктами і об'єктами управління фінансами.

Автори відомого у США та інших країнах підручника з економіки К. Макконнелл і С. Врю у складі фінансової системи США виокремлюють кілька важливих ланок [2]. Передусім, це Федеральна резервна система (ФРС), до якої належать 12 федеральних резервних банківських установ, що є водночас центральними банками. Така кількість центральних банків відображає велику територію, економічну могутність країни. На ФРС покладено широке коло обов'язків у галузі монетарної політики, підтримання ліквідності та стабільності фінансових ринків регулювання депозитних інститутів, надання послуг Державній скарбниці та депозитним інститутам, підтримання ефективного платіжного механізму та сприяння економічному розвитку суспільства. Хоча на перший погляд перелічені обов'язки мають різний вигляд, проте вони є суттєвими аспектами головної функції ФРС – підтримання стабільної та ефективної національної грошової одиниці.

Дещо по-іншому зміст фінансової системи США розкриває автор відомого підручника «Фінанси» А. С. Глущенко [1]. На його думку, головними сферами фінансової системи України є централізовані та децентралізовані фінанси, фінансова інфраструктура. Кредиторами і позичальниками можуть бути домогосподарства, ділові фірми, уряд та іноземці. Фінансовими посередниками – комерційні банки і небанківські фінансово-кредитні установи.

У західній фінансовій науці переважає трактування фінансової системи у контексті функціонування фінансового ринку. Наприклад, З. Боді та Р. Мертон характеризують фінансову систему як сукупність ринків та інших інститутів, що використовуються для укладання фінансових угод, обміну активами і ризиками. Ця система включає ринки акцій, облігацій та інших фінансових інструментів, фінансових посередників (таких, як банківські установи і страхові компанії) і органи, які регулюють діяльність усіх цих установ [3].

Оскільки ринкова економіка – це взаємодія трьох секторів: домогосподарств, фірм та уряду, то до складу фінансової системи необхідно включати фінанси домогосподарств, фінанси підприємств, фінанси держави, страхування, а також сполучний елемент між ними – фінансовий ринок.

Важливою складовою фінансової політики держави є забезпечення її фінансової безпеки. Особливо це актуально для країн із транзитивною економікою, в яких система державних фінансів не є досить стійкою, передусім це стосується України. Стан фінансової безпеки країни залежить від багатьох чинників, до яких відносять безпеку інвестицій, фактори міжнародного фінансового ринку, коливання попиту і пропозиції, стан грошово-кредитної системи країни, збалансованість (чи незбалансованість) державного бюджету, дефіцит бюджету, державний борг країни, бартеризацію економіки, податкові пільги тощо.

Фінансова безпека України передусім залежить від гармонійного взаємозв'язку складових фінансової системи нашої країни. Розбалансованість Державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником фінансової системи, і, відповідно, фактором негативного впливу на фінансову безпеку країни.

Формування і використання Державного бюджету України відповідно до вимог фінансової безпеки має враховувати такі критерії: забезпечення інтересів держави; пріоритет національних інтересів України; відповідність цілей бюджетної політики фінансовим ресурсам держави; забезпечення стабільності дохідної частини Державного бюджету України; підтримання єдності бюджетної системи й узгодженість бюджетної політики країни з грошово-кредитною політикою Національного банку України [2].

Фінансова система сприяє економічному зростанню шляхом спрямування фінансових ресурсів для їх найбільш продуктивного використання. Розвинена фінансова система може підняти економічне зростання за рахунок підвищення швидкості сукупних заощаджень і темпів приросту капіталовкладень, прискорення накопичень капіталу. Фінансовий розвиток також сприяє

зростанню шляхом посилення конкуренції і стимулювання інноваційної діяльності, які сприяють розвитку динамічної ефективності і сприяють більш ефективному розподілу ресурсів.

Література:

1. Фінанси: Навч. посібн. Л. : «Магнолія 2006», 2014. 440 с.
2. Карлін М. І. Фінансова система України: навчальний посібник для студ. вузів. К. Знання. 2007. 324 с.
3. Мошенський С. З. Значення фінансового ринку в економічному розвитку держави та у забезпеченні її інвестиційної безпеки. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2008. № 2 (44). С. 339-348.
4. Сіренко Н. М. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки в контексті глобалізації та євроінтеграції URL: <https://clck.ru/EqsZN> (дата звернення 19.03.2019).

***Науковий керівник – Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

***К.О. Попова, здобувач вищої освіти групи Ф-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

На сьогодні при ризиковому особистому страхуванні страхова виплата не є в юридичному сенсі джерелом відшкодування заподіяної шкоди, а є засобом «пом'якшення» його негативних наслідків для матеріального стану страхувальника. Саме в цьому полягає сенс компенсаційної функції ризикового особистого страхування, визначається його мета і страховий інтерес страхувальника.

При страхуванні від нещасних випадків страхувальник, турбуючись про неможливість отримувати доходи в колишньому розмірі через тимчасову або постійну непрацездатність, або, припускаючи необхідність здійснення додаткових витрат, пов'язаних із відновленням здоров'я, забезпечує себе або зацікавлених в цьому осіб страховим захистом, що поєднує його із соціальним страхуванням.

Страхування від нещасних випадків, як і інші види страхування, зазнає впливу зовнішніх чинників на динаміку та показники його розвитку [3]. Аналіз статистичних даних щодо показників розвитку обов'язкових видів страхування від нещасних випадків за 2017 рік, свідчить про те, що ці види страхування є малорозвиненими. Так, за підсумками трьох кварталів 2017 року частка особистого страхування медичних і фармацевтичних працівників та страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини не перевищує 0,002% від загальної суми валових надходжень страхових премій. При загальній сумі валових страхових премій у розмірі 4,342 млрд грн., сума премій за цими видами страхування склала відповідно 73,7 та 95,3 тис. грн. [1].

Більш розвиненими є такі види, як особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд), а також страхування від нещасних випадків на транспорті, що здійснюються відповідно до принципів обов'язкового страхування. Суми зібраних страхових премій за ними становлять відповідно 69,146 млн грн. та 63,965 млн грн., що відповідає приблизно 1,5% від загального ринку обов'язкового страхування в Україні [1].

Найбільш розвиненим видом на страховому ринку України з точки зору надходжень валових страхових премій є добровільне страхування від нещасних випадків. Добровільне особисте страхування будучи структурним елементом страхової системи, має свою власну сферу регулювання. Його відмінною рисою є можливість страхувальника самому вибрати вид, умови та терміни страхування, співвідношення яких може варіюватися в залежності від потреб людини. Добровільне особисте страхування від нещасних випадків в Україні постійно модернізується: з'являються його нові форми і види страхування, що забезпечує його розвиток [3].

У структурі страхового ринку страхування від нещасних випадків показувало протягом 2015-2017 років негативну динаміку. За цей період частка цього виду страхування на ринку скоротилася з 5% до 1,8 відсотків. У свою чергу, у 2017 р. за рахунок значного приросту обсягу валових премій, частка

цього виду страхування на ринку збільшилася до 2,8%, що також може свідчити про його поступове відновлення після складних двох попередніх років, коли внаслідок значного погіршення купівельної спроможності населення значно скоротило свої витрати на добровільні види страхування [2].

Валові надходження страхових платежів за страхуванням від нещасних випадків за аналогічний період скоротилися на 636,6 млн грн, що у відсотковому виразі становить 44,5% і за підсумками 2017 року склали 794,7 млн гривень. У свою чергу виплати страхових сум збільшилися на 82,7 млн грн., що у відсотковому виразі становить 162% і за підсумками 2017 р. склали 133,7 млн гривень. Варто зазначити, що якщо валові виплати збільшилися на 162%, то валові надходження премій скоротилися на 44,5 відсотка [1].

За рахунок відповідних змін у темпах зростання надходжень страхових платежів та виплат страхових відшкодувань рівень страхових виплат збільшився за п'ять років до 16,8% за підсумками 2017 року.

Отже, страхування від нещасних випадків є важливою складовою як страхового ринку, так і загальної системи соціального захисту населення. Такий вид страхування створює гарантії для населення щодо убезпечення себе від ризиків та небезпек для їх життя та здоров'я, які з одного боку нема можливості прогнозувати.

Дослідження розвитку ринку страхування від нещасних випадків як послуг страхових компаній показало, що найбільш розвиненим його видом є саме добровільне особисте страхування, тенденції змін якого протягом останнього 2018 року дали змогу визначити появу позитивних драйверів його розвитку у майбутньому [2].

Таким чином, аналіз сучасної практики здійснення страхування від нещасних випадків свідчить про наявність достатнього, але не реалізованого потенціалу даного виду страхування в силу наявних як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників методологічного, технологічного та організаційно-правового забезпечення, усунення яких сприятиме забезпеченню сталого розвитку України в її соціальній та економічній складових.

Література:

1. Форіншурер страхування / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://forinsurer.com>.
2. Шолойко А.С. Принципи обов'язкового страхування в умовах ринкової економіки / А.С. Шолойко / Економіка АПК. 2016. № 10. – 20-30 с.
3. Шимків С.А. Стан та розвиток добровільного страхування від нещасних випадків в Україні / С.А.Шимків / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – 73 с.

***Науковий керівник – Мельник О.І.,
канд. екон. наук., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ : ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

***С.В. Салюк , здобувач вищої освіти групи ПУА-3/1
факультет менеджменту, МНАУ***

Інфляція є складним і багатогранним процесом, який впливає на всі аспекти життя суспільства. Ця проблема існує в багатьох країнах світу і має місце також в Україні, починаючи зі становлення її незалежності та до сьогодні.

Різні науковці по різному трактують поняття «інфляція». А саме: Івасів Б. С. [1] вважав, що інфляція – це процес знецінення грошей внаслідок надмірної емісії та переповнення каналів обігу грошовою масою; Коваленко Д .І. [2] вважає, що це процес знецінення грошей та загальне підвищення цін на товари і послуги внаслідок надмірної емісії та переповнення каналів обігу грошовою масою, яка виявилась не забезпеченою економічними благами;.

Але на нашу думку, більш чітко та повно відображає це поняття таке визначення : інфляція – це процес знецінення грошей внаслідок надмірного зростання їх кількості в грошовому обороті країни.

Виявлення причин виникнення інфляції має досить важливе значення в боротьбі з нею. На думку В. Базилевича [3] причини виникнення інфляції можна поділити на внутрішні і зовнішні (табл.1).

Більшість науковців [1,2] та дослідників теоретичних і практичних аспектів інфляції пропонують поділяти її наслідки на соціальні та економічні.

До соціальних наслідків слід віднести : зменшення доходів всіх верств населення і особливо – незахищених; знецінення заощаджень; погіршення рівня

життя населення з фіксованими доходами; скорочення платоспроможного попиту населення; невпевненість працівників щодо працевлаштування, а підприємців – щодо перспектив свого економічного становища; загострення соціальних суперечностей у суспільстві.

До економічних наслідків відносяться: скорочення обсягів вітчизняного виробництва і нових капіталовкладень; зменшення державних доходів і обсягів інвестицій; посилення диспропорцій економічного розвитку; поширення бартеру; погіршення платіжного балансу країни; розбалансування банківської системи [4].

Таблиця 1 Внутрішні та зовнішні причини інфляції

Внутрішні причини інфляції	Зовнішні причини інфляції
Диспропорції між виробництвом, заощадженням і споживанням, попитом і пропозицією.	Посилення міжнародних виробничих і торговельних зв'язків між державами.
Збільшення дефіциту держбюджету, внутрішнього та зовнішнього державного боргу.	Загострення конкуренції на міжнародних ринках.
Прискорення темпів зростання заробітної плати порівняно з продуктивністю праці.	Загострення міжнародних валютнокредит-них відносин.
Монополізація економіки.	Нестача ресурсів (енергетичних, продовольчих, фінансових).
Велика частка витрат на військові цілі.	Рівень інвестиційної привабливості країни.
Збільшення податкового навантаження.	Рівень розвитку інфраструктури.
Надмірна емісія грошей.	Захист незалежності країни.
Розширення тіньової економіки.	Вплив НТП.

Джерело: [3]

Індекси інфляції в Україні за роки динаміки наведено в табл.2. Індекс інфляції в Україні у лютому 2019 р. склав 100,5 % [5].

Таблиця 2 Індекси інфляції (споживчих цін) в Україні за 2000-2018 рр.

Рік	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Індекс інфляції, (%)	125,8	106,1	99,4	108,2	112,3	110,3	111,6	116,6	122,3	112,3	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8

Джерело : за даними [5]

Нами встановлено, що найбільше значення індексів споживчих цін в Україні було в 2015 р. , що пов'язано, на нашу думку з :

- нестабільною політичною ситуацією на сході,

- знеціненням гривні,
та послабленням економіки країни загалом.

Для наочності індекси споживчих цін в Україні за роки динаміки представлено на рисунку 1.

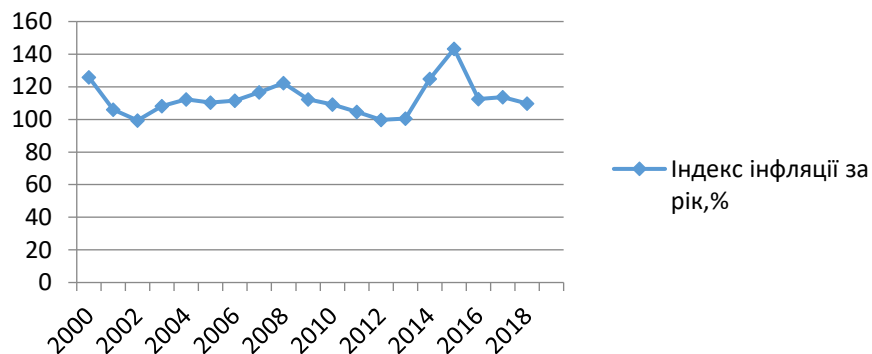

Рисунок 1 – Динаміка індексів інфляції в Україні впродовж 2000-2018 рр.
Джерело: побудовано на основі даних [5]

Отже, можна зробити висновок, що процес інфляції в Україні досить складний та багатогранний процес, який має свої причини та наслідки. Рівень інфляції здійснює значний вплив на всі сфери життя населення. Тому є необхідною боротьба з ним.

Література:

1. Івасів Б.С. Гроші та кредит : підручник / Б.С. Івасів. – Тернопіль: Карт-бланш, К. : Кондор, 2008. – 528 с.
2. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: теорія і практика : навч. посібник / Д.І. Коваленко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 352 с.
3. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політекономія : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 7-ме вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Бурковська А. В. Види та наслідки інфляції [Електронний ресурс] / А. В. Бурковська // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали Причорноморської регіональної наук. – практ. конф. професорського - викладацького складу, м. Миколаїв 23-25 травня 2014 р.- Миколаїв : МНАУ, 2014. – С. 29-30. - Режим доступу : http://www.mnau.edu.ua/ua/04_05.htm.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.ua.

Науковий керівник – Бурковська А. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Д.О. Сарницька, здобувач вищої освіти групи Б-2/1

Високий рівень державного боргу, ослаблення науково-технічного потенціалу, руйнування індустріальних основ національної економіки, регіональна економічна дезінтеграція, виникнення надзвичайних ситуацій, відтік фінансових коштів за кордон показують, що забезпечення економічної безпеки України складає досить актуальну проблему. Найважливішим елементом економічної безпеки країни в сучасних умовах є податкова безпека. Економічну базу для існування держави створюють податки, тому податкова безпека – це невід'ємна частина економічної безпеки суспільства.

Питанням податкової безпеки підприємств у своїх працях приділяли увагу науковці, серед яких: В. В. Іщенко, який стверджував, що податкова безпека-це невід'ємна частина економічної безпеки суспільства. Оподатковування є сполучною ланкою між економікою й бюджетною системою, що здійснює перерозподіл засобів між господарюючими суб'єктами фізичними особами й державою [1]. Ю. Іванов та Ю. Бережна розглядають податкову безпеку як інтегровану підсистему економічної безпеки, яка впливає на фінансове забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної, продовольчої, соціальної, експортної, імпортової та міжнародно-інтеграційної безпеки [2]. О. В. Грачов вважав, що найбільш ефективним способом підвищення економічної безпеки підприємства є не механічне скорочення суми податків, а побудова ефективної системи податкового менеджменту. Як показує практика, такий підхід забезпечує значне й стійке скорочення податкових втрат на довгострокову перспективу і потребує злагодженої роботи команди юристів, бухгалтерів і фінансистів [3]. Також індикаторам стану податкової безпеки України та основним видам податкових ризиків присвячена стаття І. О. Цимбалюк [4]; податковим стратегіям присвячені статті О.Є. Власової [5] та О. О. Глущенко [6]; М. І. Виклюк та В. В. Гресик побудували дуалістичну моделю основних характеристик податкової безпеки із застосуванням нового TRID-підходу [7].

Податкова безпека підприємства – це фінансово-економічне становище платника податків, забезпечує мінімізацію податкових ризиків, при якому з боку господарюючого суб'єкта повністю і своєчасно оплачуються нараховані податки, а з боку виконавчих та законодавчих органів забезпечується передбачений законом захист платника податків [3]. Це сприяє зростанню чистого прибутку і підвищенню економічної безпеки платників податків. В основу податкової безпеки підприємства покладено оцінку податкових ризиків та податкового навантаження шляхом використання спеціальних методів з оцінки їх впливу на економічну безпеку та ефективність діяльності підприємства. Податковий ризик – це ймовірність виникнення потенційної загрози для платника податків понести фінансові втрати або недоотримати доходи за несплату податків, здійснення податкових правопорушень [8].

До основних видів податкових ризиків належать: ризик несплати податків; ризик податкового контролю; ризик посилення податкового навантаження; ризик податкової мінімізації; ризик кримінального переслідування податкового характеру [8].

Отже, податкові ризики у сфері діяльності підприємницьких структур істотно відрізняються за походженням, ефективно управління якими зрештою сприяє зміцненню фінансової безпеки підприємства.

В даний час діюча податкова система не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави і не впливає на зростання економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Визначено такі основні недоліки податкової системи держави про стягнення податків з суб'єктів господарювання:

- податкова система характеризується, перш за все, фіскальною спрямованістю, що є основою більшості змін, які вносяться до податкового законодавства;
- нормативно-правова база оподаткування є складною, неоднорідною та нестабільною, а окремі норми – недостатньо узгодженими.

- чимало норм мають неоднозначне тлумачення при їх застосуванні, що негативно позначається на діяльності підприємницьких структур, знижує залучення національної економіки для іноземних інвесторів;

- витрати на адміністрування окремих податків є значними порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;

- система митно-тарифного регулювання не дозволяє оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку, а також торгових режимів в інших держав.

- діяльність Міністерства фінансів України, щодо реалізації державної податкової політики, збору податків, їх акумуляції в державних і місцевих бюджетах є недостатньо узгодженої та ефективним внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємин;

- зростання податкового боргу держави;

- підвищення рівня корупції в країні [3].

Основними заходами, спрямованими на підвищення рівня податкової безпеки є: виявлення критичних ситуацій, при яких прогнозовані і реальні показники податкової діяльності досягають або виходять за межі порогових значень; розробка заходів щодо виведення податкової системи із зони податкового ризику та усунення наслідків реалізації загроз; здійснення експертизи прийнятих нормативно-правових актів та рішень щодо податкових питань з позиції податкової безпеки країни; забезпечення відповідності системи оподаткування напрямкам державної податкової політики; підвищення рівня податкової культури; дотримання правового характеру податкових відносин [4].

Таким чином, основні умови, що визначають рівень податкової безпеки і впливають на її забезпечення, є високий рівень податкової культури, правовий характер податкових відносин, узгодженість усіх елементів функціонування податкової системи країни.

Література:

1. Іщенко В. В. Податкова складова фінансової безпеки держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. №37. С.35-40.

2. Іванов Ю. Б., Бережна Ю. В.. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку*. 2010. №2(54). С. 9-11.
3. Грачов О. В. Податкова безпека як невід’ємна складова економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. №29. С.86-88.
4. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави колективна монографія. Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія: в 2 т. Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. Т.2. С. 13-23.
5. Власова О. Є. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб’єктів господарювання. *Комунальне господарство міст*. №108. 2013. С.401-407.
6. Глущенко О. О. Податкова стратегія підприємства як ефективний захід забезпечення його економічної безпеки URL: http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/215/knp215_41-44.pdf. (дата звернення 01.05.2019)
7. Виклюк М. І. Гресик В. В. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик. *Інноваційна економіка*. 2013. №5(43). С. 242-246.
8. Вітлінський В. В., Тимченко О. М. Джерела і види податкових ризиків, їх взаємозв’язок. *Фінанси України*. 2007. №3. С. 132-139.
- 9.

Науковий керівник – Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Д.О. Філіпенко, здобувач вищої освіти групи Б-2/2
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

З метою забезпечення успішного функціонування у ринковому середовищі суб’єкти господарювання основну частину досліджень проблемних питань відводять на ресурси як основу процесу розширеного відтворення на всіх стадіях і у всіх формах прояву. У зв’язку з цим, звертаючи увагу на кардинальні зміни сучасної економічної і фінансової сфери у вітчизняному просторі, виникає гостра необхідність дослідження джерел фінансування господарської діяльності економічних суб’єктів, саме тому вивчення фінансових ресурсів як основи фінансування господарської діяльності є актуальним. Враховуючи те, що аграрні підприємства є однією з основних бюджетоутворюючих систем незалежної України, дослідження фінансових ресурсів аграрних підприємств має загальнонаціональне значення.

Тема дослідження знайшла своє відображення у працях таких вчених, як: Абрамова І. [1], Боднар О. А. [2], Бражник Л. В. [3], Колотуха С. М. [4], Малій О. Г [5]. У публікаціях науковців висвітлено теоретико-методологічну основу з досліджуваного питання. Однак, враховуючи сучасні умови господарювання, особливості формування фінансових ресурсів, що є характерними для аграрних підприємств, потребують подальшого вивчення.

Проводячи оцінку тлумачень терміну «фінансові ресурси підприємств», наданих вітчизняними вченими-економістами було з'ясовано, що останні не дійшли єдиної думки. Будучи пов'язаний з категоріями фінанси і ресурси дане поняття містить ознаки кожної з них. Так, ресурси підприємства представлені запасами, які ним використовуються протягом періоду господарювання, фінанси є сукупністю економічних відносин, пов'язаних з системою утворення та використання фондів грошових ресурсів для задоволення потреб розширеного відтворення [4], тобто під «фінансовими ресурсами підприємства» розуміють ті запаси грошових коштів, які підприємство використовує протягом терміну свого існування. Однак, ототожнювати фінансові ресурси і грошові кошти недоцільно, останні стають матеріальним носієм фінансів виключно у випадку їх акумулювання у відповідних фондах, що мають конкретно визначений порядок формування і використання. Одночасно, гроші виступають технічними засобами вираження величини доходів і витрат суб'єктів фінансових взаємовідносин.

У зв'язку з цим, можна погодитися з визначенням, наданим у своїй праці Боднар О. А., яка вважає, що фінансовими ресурсами підприємств аграрного спрямування є грошові доходи і надходження, що знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва і економічним стимулюванням [2].

Щодо поняття «джерела фінансових ресурсів», то тут виникає наукова полеміка, оскільки у галузевих економіках дана категорія не розглядається, її можна зустріти виключно у специфічній літературі щодо фінансових ресурсів.

Одні вчені-економісти вважають, що джерелами фінансових ресурсів є фінансові засоби щодо формування їх речового складу [1], інші наполягають на тому, що джерела фінансових ресурсів представляють собою самостійну категорію, що є супутньою фінансовим ресурсам [3], треті ототожнюють фінансові ресурси і їх джерела [2]. У зв'язку з цим, нами у процесі практичного дослідження було з'ясовано, що джерелами фінансових ресурсів в аграрних підприємств виступає власний і залучений капітали. При цьому поряд з ними необхідно виокремити в окрему категорію самофінансування, що передбачає фінансове забезпечення розширеного відтворення виробництва за рахунок власних грошових ресурсів, основним джерелом яких є чистий дохід (прибуток) і амортизаційні відрахування [3].

Крім того, необхідно зазначити, що формування фінансових ресурсів аграрних підприємств знаходиться в прямій залежності від особливостей сільськогосподарського виробництва. Доцільно виокремити такі об'єктивні ознаки кругообігу фінансових ресурсів аграрної сфери : сезонність розмежованості періодів здійснення витрат і одержання доходів; тривалий виробничий цикл; високий рівень ризикованості функціонування і суб'єктивні особливості управлінського впливу на фінансове забезпечення суб'єктів господарювання.

Таким чином, у процесі дослідження з'ясовано, що фінансові ресурси аграрних підприємств представляються собою сукупність нагромадження грошових коштів і отриманих доходів, що перебувають у розпорядженні підприємства, накопичені в процесі розподілу і перерозподілу виручки і прибутку, акумульовані в цільових джерелах і перетворені у відповідну матеріальну форму, або призначені для здійснення витрат для забезпечення розширеного відтворення.

Література:

1. Абрамова І., Віленчук О., Дема Д. та ін. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія / за ред. Д. Деми. Житомир: ЖНАЕУ. 2015. 364 с.

2. Боднар О. А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. *Modern Economics*. 2017. №6. С.6-14.
3. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства : їх формування та використання. *Економіка і суспільство*. 2018. №14. С.778-783.
4. Колотуха С. М. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : формування та використання в умовах економічної нестабільності. *«Вісник»*. 2016. №1(29). С.29-37.
5. Малій О. Г. Фінансове та обліково-аналітичне забезпечення інноваційних процесів. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. №2. С.71-74.

**Науковий керівник – Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет**

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

**В.В. Хоренженко, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ**

Розуміння необхідності впровадження та розвитку фінансових технологій на українському ринку стає особливо актуальним, оскільки фінансові технології приваблюють як розробників програмного забезпечення, так і гравців фінансового ринку, які готові імплементувати в життя інноваційні рішення.

Фінансові технології представляють рішення, які кардинально змінюють традиційні фінансові послуги, включаючи мобільні платежі, грошові перекази, кредити та управління активами.

Додатки, сайти та інші технологічні рішення, які модернізують традиційні фінансові послуги: роблять консервативні банки більш інноваційними, взагалі відсувають банки від монополії на грошові операції, дозволяють укласти договори страхування і переводити гроші протягом декількох хвилин, отримувати фінансування не в банках, а за допомогою краудфандінгових платформ, управляти фінансовими активами без участі людини, а за допомогою штучного інтелекту, оцінювати платоспроможність людей, зберігати гроші в електронних гаманцях, та багато іншого, і це лише частина можливостей [1]. Саме тому дослідження даної теми є дуже актуальним на сьогодні.

Українські банківські установи відіграють важливу роль у становленні національного ринку фінансових технологій.

Проведемо PEST-аналіз розвитку фінансових технологій в банківських установах України (табл. 1).

Провівши PEST-аналіз, визначено політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, які матимуть місце при розвитку фінансових технологій в банківських установах України.

Таблиця 1 PEST-аналіз розвитку фінансових технологій в банківських установах України

Р (Політичні фактори)	Е (Економічні фактори)
Співпраця органів державної влади з банківськими установами; реалізація та підтримка проектів на рівні держави; мінімальний тиск влади на діяльність банківських установ та надання преференцій; соціальне партнерство з органами державної влади тощо.	додаткове залучення клієнтів на основі інноваційної діяльності; вчасне реагування на економічні зміни на основі мобільності командного управління; збільшення показників діяльності банківських установ; заощадження коштів банківських установ з використанням розроблених фінансових технологій; підвищення іміджевих позицій банківських установ серед населення.
С (Соціальні фактори)	Т (Технологічні фактори)
надання фінансових послуг найвищої якості; збільшення рівня довіри населення до банківської системи; зацікавленість працівників у своїй результативності своєї діяльності.	використання новітніх фінансових технологій, які значно заощаджують фінансові ресурси; економія часу при виконанні традиційних банківських операцій; створення нових можливостей щодо відкриття нових проектів.

Джерело: складено автором

Зазначимо, що вагому роль у розвитку фінансових технологій відіграє залучення інвестицій. З цією проблемою рано чи пізно стикаються більшість стартапів. Інвестиції можуть бути державними або приватними [2]. Під державними інвестиціями що залучаються у стартапи, ми розуміємо, державні програми з інвестування, грантів і програми частиною яких є держава. Щодо приватних інвестицій то можливостей щодо їх залучення досить більше, ніж державних, але й критеріїв відбору проектів до інвестування суворіші.

Отже, для розвитку галузі фінансових технологій необхідним є залучення інвестицій. Але дивлячись на те, що Україна зараз є недостатньо інвестиційно привабливою країною, вважаємо, що основними внутрішніми інвесторами повинні виступати банківські установи [3]. Тобто, банківським установам слід інвестувати кошти в фінтех-компанії, фінтех-стартапи, різні проекти, які не лише дадуть змогу розвивати фінансову систему, але й отримувати власні фінтех-продукти, що будуть спрощувати клієнтам користування банківськими послугами і приносити додатковий прибуток банківській установі в майбутньому.

Пропонуємо включити до стратегій розвитку українських банківських установ орієнтацію на активне використання нових фінтех-продуктів у своїй діяльності, шляхом інвестування у фінтех-компанії та стартапи, створення акселераційних програм. Найактуальніші напрямки інвестицій у розвиток фінансових технологій вказані на рис. 1.

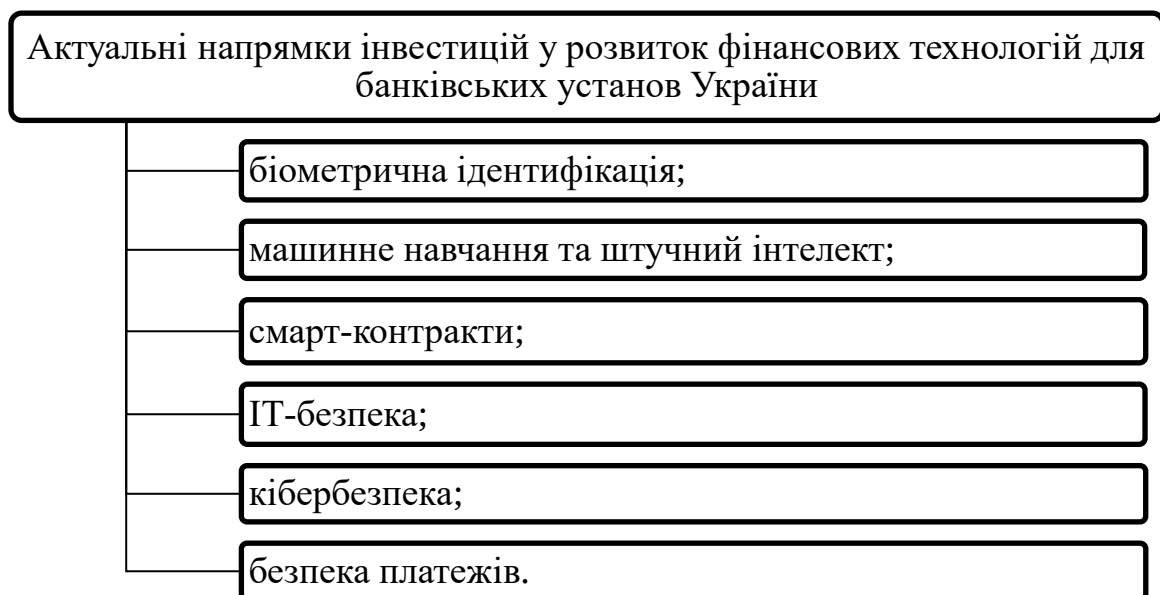

Рисунок 1 - Актуальні напрямки інвестицій у розвиток фінансових технологій для банківських установ України

Джерело: побудовано автором

На нашу думку, від інвестицій саме в ці галузі фінтеху, банківські установи зможуть отримати найбільший ефект. До вже більш застарілих

напрямів можна віднести: електронні гаманці, мобільні додатки, інтернет-еквайринг, платіжні картки та інші.

Отже, банківські установи України повинні бути зорієнтованими на пошук інноваційних фінтех-проектів, які впливають на фінансове здоров'я та інклюзію, інвестування в них. А також побудувати навколо них екосистему, що зможе допомогти їм повністю реалізувати свій потенціал.

Література:

1. Кінг Б. Банк 3.0: Чому сьогодні банк – це не те, куди ви ходите, а те, що ви робите. 2014. URL:kniga.biz.ua.
2. Диба М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти у банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. 2018. №42. С. 99–109.
3. Міщенко В.І., Міщенко С.В. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг. Фінансовий простір. 2018. № 1(29). С. 75–79.

***Науковий керівник – Баришевська І. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
миkolaївський національний аграрний університет***

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТНИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

***С. Ю. Юношев, здобувач вищої освіти групи Б-3/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Значна частина товарів, які продається у вітчизняних магазинах, ввезено з-за кордону підприємствами-імпортерами, тому оподаткування імпортованих товарів має важливе значення для податкового обліку підприємств та податкової системи держави.

При ввезенні товарів та транспортних засобів на митну територію України декларант обов'язково повинен сплатити податки та збори, передбачені чинним законодавством (з урахуванням пільг та особливостей щодо певних товарів), а саме :

– ПДВ, датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення (ст.187.8 ПКУ);

- мито (відповідно до ставок Митного тарифу України, чинними на день подання митної декларації).
- акцизний податок, що сплачується за ставками, чинними на день подання вантажної митної декларації [1].

Одним з основних податків при імпорті є ПДВ, який сплачується під час імпортування та включається до складу податкового кредиту. Датою виникнення права на віднесення сум податку до податкового кредиту є дата сплати податку за податковими зобов'язаннями, а для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України – дата сплати (нарахування) податку за податковими зобов'язаннями, що були включені одержувачем таких послуг до податкової декларації попереднього періоду.

З метою оподаткування ПДВ до імпорту також прирівнюється постачання товарів (супутніх послуг) з-під митного режиму магазину безмитної торгівлі, митного складу або спеціальної митної зони, створених відповідно до положень глав 35-37 Митного кодексу України, для їх подальшого вільного обігу на території України [2].

При визначенні бази оподаткування перерахунок іноземної валюти в національну валюту здійснюється за офіційним курсом національної валюти до цієї валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення, а в разі нарахування суми податкового зобов'язання митним органом у випадках, коли митна декларація не подавалася, – на день визначення податкового зобов'язання.

Для послуг, які постачаються нерезидентами на митній території України, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням податків та зборів, за винятком податку на додану вартість, що включаються до ціни постачання відповідно до законодавства. Визначена вартість перераховується в національну валюту за валютним (обмінним) курсом Національного банку України на дату виникнення податкових зобов'язань. У разі отримання послуг від нерезидентів без їх оплати база оподаткування

визначається, виходячи зі звичайних цін на такі послуги без урахування податку.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення. Датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з постачання послуг нерезидентами, місцем надання яких є митна територія України, вважається дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом, залежно від того, яка з подій відбулася раніше [3; 4].

Для операцій із ввезення на митну територію України товарів та з постачання послуг нерезидентом на митній території України датою виникнення права на віднесення сум податку до податкового кредиту є дата сплати (нарахування) податку за податковими зобов'язаннями. Документом, що підтверджує це право, є належним чином оформлена митна декларація, що свідчить про сплату ПДВ. При цьому імпортований товар повинен використовуватися в оподатковуваних операціях у рамках господарської діяльності платника ПДВ.

Література:

1. Податковий кодекс України № 2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19> (дата звернення: 18.02.2019).
2. Білова Н. Послуги у ЗЕД. *Податки та бухгалтерський облік*. 2011.
3. Полторак А. С., Головка М. Й. Міжнародні тенденції податкових трансформацій в умовах фіскальної децентралізації. *Економіка і управління*. 2017. № 2 (74). С. 90–99.
4. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2018. Vol. 2. no. 25. pp.157-164. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136489>.

***Науковий керівник – Полторак А. С.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

У РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*А. І. Ярошенко, здобувач вищої освіти групи Ф-2/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Аграрний сектор в ринковому середовищі є одним із найбільш важливих галузей національної економіки, що обіймає різні види економічної функціональності у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, продуктів харчування та доставки їх до кінцевого споживача, як для потреб внутрішніх споживачів, так і зовнішніх каналів збуту.

Характерної актуальності набуває практична розробка принципів і моделей розвитку аграрного сектора в ринковому середовищі та їх реалізація на нових теоретичних засадах, які б враховували специфіку новітнього етапу пост-трансформаційних перетворень.

Значну увагу розгляду питання розвитку аграрного сектора у зовнішньому ринковому середовищі приділили у своїх наукових працях А. Мельник [1], Ю. Лупенко[2], Т. Лозинська[3], М. Пугачов [4], В. Месель-Веселяк [5] та ін.

Початок формування ринкового інституціонального середовища в аграрному секторі економіки України (1990-1999 рр.) збігається з революційними перетвореннями та реформуванням економічної системи, з приватизацією землі, відродженням фермерських господарств, роздержавленням радгоспів та інших аграрних підприємств, реорганізацією колгоспів у колективне сільськогосподарське підприємство з наступним демонтажем централізованої системи адміністративного розподілу ресурсів, формуванням власної державності та одночасним переходом від командно-адміністративної економіки до ринкової. У цей період спостерігається відсутність сприятливих умов господарювання, низька ефективність виробництва та падіння підприємницької активності [1].

Якісно новий період інтеграції інституціональної сфери аграрного сектора економіки в міжнародний простір є надзвичайно важливим для

розвитку ринкового середовища. Важливим кроком для розвитку аграрної галузі стало застосування положень поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі України з ЄС, що, у свою чергу, стало поштовхом для подальшого освоєння зовнішнього ринку вітчизняними компаніями, покращення рівня якості, характеристик безпечності та екологічності української продукції аграрної галузі, удосконалення стану продовольчої безпеки держави [3].

В сучасних умовах розвиток аграрного сектора супроводжується загостренням низки соціально-економічних проблем. Проте, навіть за несприятливих умов, аграрний сектор продовжує демонструвати прийнятні темпи розвитку, що є результатом проведених земельної та аграрної реформ. Поряд з цим, нові виклики вимагають своєчасної реакції держави, аграрної науки і практики. Від того, наскільки оперативно й ефективно вітчизняний аграрний сектор адаптується до нових умов господарювання, залежать його подальші перспективи зайняти гідне місце серед провідних виробників агропродовольчої продукції в світі [2].

Спільні та узгоджені дії держави, сільськогосподарських товаровиробників, їх кооперативних об'єднань дозволять сформувати в Україні ефективну систему фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства, що вплине на конкурентоспроможність у зовнішньому ринковому середовищі. Відповідно, потребує особливої уваги побудова фінансового механізму сприятливого економічного середовища для ефективного функціонування і розвитку аграрних формувань та селянських господарств, наповнення розпочатих реформ реальним економічним змістом, змінами у інвестиційному забезпеченні товаровиробників.

Література:

1. Мельник А. О. Світові економічні кризи в економіці України та їх наслідки. Глобальні та національні проблеми економіки. *Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського*. Вип. 2. С. 108-113.
2. Лупенко Ю. О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015.
3. Лозинська Т. Тенденції розвитку аграрного ринку в контексті державного регулювання. *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. № 1(5). С. 162-168.
4. Пугачов М. І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 12-18.

5. Месель-Веселяк В. Я. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 37-49.
6. Сіренко Н. М. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки в контексті глобалізації та євроінтеграції URL: <https://clck.ru/EqsZN> (дата звернення 19.03.2019).

*Науковий керівник – Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

СЕКЦІЯ

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ»

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

*В.А. Бурякова, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Протягом останніх десятиліть визначається швидке поширення використання мережі Інтернет як у роботі і у повсякденному житті. В Україні зокрема, за даними експертів, на сьогоднішній день кожен другий житель України користується Інтернетом, а кожен третій відвідує мережу Інтернет щодня. У зв'язку із домінуванням Інтернету в повсякденному житті суспільства людство зіткнулося з глобальною проблемою Інтернет-залежності, яка набуває все більших масштабів.

Інтернет-залежність – це психологічний феномен, який полягає у тому, що у людини виникає нав'язливе бажання постійно перебувати у всесвітній мережі [1]. Визначаючи поведінку як відхід від реальності за допомогою зміни психічного стану, можна говорити, що створювана комп'ютером реальність, поза сумнівом, змінює психічний стан, чим схильні до Інтернет-залежності особистості і стали користуватися. Комп'ютер стає фетишем, складовою

частиною того або іншого ритуалу, замінюючи собою наркотик, азартні ігри і колекціонування одночасно [2]. Виникнення інтернет-залежності розглядається як наслідок зниження психологічної стійкості особистості. Оскільки психологічна стійкість оберігає особистість від особистісних розладів, складає основу внутрішньої гармонії, повноцінного психічного здоров'я, зниження психологічної стійкості призводить до дезінтеграції особистості, порушення регуляції поведінки та діяльності, розпаду системи життєвих цінностей, мотивів, цілей, що підвищує ризик виникнення залежності. Нездатність особистості до подолання труднощів, що виникають у реальному житті, бажання утекти від проблем породжує потребу в знаходженні альтернативної реальності, зміні стану свідомості, що досягається за рахунок вживання певних речовин у першому випадку та виконанні специфічних видів діяльності в другому [3].

У країнах Європейського Союзу поставлено в порядок денний питання подолання інтернет-адикції, яка нещодавно почала набувати критичних ознак, особливо серед підліткової аудиторії. Адикція – це патологічний потяг до чогось. У країнах ЄС налагоджена також система проведення щорічних міжнародних конференцій щодо захисту дітей у мережі, проводяться відповідні форуми, консультації тощо. Активну роль у цьому процесі відіграє Європейський альянс неурядових організацій з безпеки дітей в онлайн-овому середовищі що здійснює реалізацію програми «Правий клік» [3].

В Україні, за даними дослідження компаній «WeAreSocial» та «Hootsuite», станом на 2018 р. проживає близько 25,6 млн інтернет-користувачів, що складає більше половини всього населення. Лише 13,0 млн з них користуються соціальними мережами, а мобільними телефонами для спілкування в Інтернеті – 9,5 млн осіб [4].

Звичайно, порівняно із залежностями від алкоголю і наркотиків, інтернет-залежність у меншій мірі шкодить здоров'ю людини, не руйнує його мозок, і здавалася би досить безпечною, коли б не явне зниження працездатності, ефективності функціонування в реальному соціумі. Як наркотик, спілкування в

Інтернеті може створювати ілюзію добробуту, уявну можливість рішення реальних проблем. У інтернет-залежного звужується круг інтересів, усі вони поступово починають переходити в сферу віртуальної реальності, починаються проблеми із спілкуванням у реальному світі, а в найважчих випадках всесвітня павутина настільки затягує користувача, що він перестає дослухатись до своїх рідних і вже нездатний вирватися з цих мереж самотійно. В цьому випадку допомогти інтернет-залежному вже може тільки спеціаліст. Саме тому інтернет-адикція останнім часом виходить на перший план разом з іншими залежностями, які захоплюють все більше і більше людей у сучасному світі й усе більш турбують психологів та інших лікарів [5]. Кімберлі Янг виділяє п'ять основних типів інтернет-залежності: кіберсексуальна залежність; пристрасть до віртуальних знайомств; пристрасть до азартних онлайн-ігор; нескінченний серфінг по сайтах і пошук інформації; пристрасть до комп'ютерних ігор [6]. Проте існують і багато інших класифікацій інтернет-залежності відносно мети використання цього ресурсу.

Інтернет-залежність на сьогоднішній день є важливою і актуальною проблемою. Проблема швидко поширюється як в Україні так і в світі. Головним завданням суспільства є виявлення цієї залежності і всебічна допомога для її подолання. Інтернет – залежність піддається лікуванню за допомогою усвідомлення людиною проблеми і мотивування хворого на повернення до реального життя, але все це вимагає професійного підходу. Спілкування з фахівцем дасть усвідомлення всієї глибини проблеми і можливих шляхів виходу. Іноді для позбавлення від Інтернет – залежності використовують гіпноз та нейролінгвістичне програмування.

Література:

1. Белінська О.М. Сучасні дослідження віртуальної комунікації: проблеми, гіпотези, результати / О.М. Белинская, А.М. Жічкіна, 2011. – 234 с.
2. Крістал Г. Порушення емоційного розвитку при адитивній поведінці// Психологія і лікування залежної поведінки / під ред. С. Даулінга // пер. с англ. Р.Р. Муртазіна. Незалежна фірма «Клас», – 2007. – С. 80–118.
3. Турецька Х.І. Особистісна ідентичність схильних до Інтернет-залежності осіб / Х.І. Турецька // Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К., 2011. – 20 с.
4. Коротаєвський Л. У 2018 інтернет-користувачів стало 4 млрд, з них понад 3 млрд

користуються соцмережами – дослідження [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://hromadske.ua/posts/u-2018-internet-koristuvachiv-stalo-4-mlrd-z-nih-ponad-3-mlrd-koristuyutsya-socmerezhami-doslidzhennya>.

5. Войскунський А. Е. Актуальні проблеми психології залежності від Інтернету / А. Е. Войскунський // Психологічний журнал. – 2004. – № 1. – С. 90–100.

6. Янг К. С. Діагноз – Інтернет-залежність / К. С. Янг // Світ Інтернет. – 2000. – № 2. – С. 24–27.

**Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет**

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЯК ФАКТОР ЕВОЛЮЦІЇ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***Н.А. Жовта, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Політична партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах [1].

Політичні партії є невід'ємним інститутом демократичної політичної системи, ступінь розвиненості якого значною мірою впливає на розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства. Головним, безпосереднім засобом реалізації такого впливу є участь політичних партій у системі державної влади, однак крім цього існують і інші засоби, які впливають з багатоманітних функцій політичних партій у демократичному суспільстві [2, 106-112].

Ставлення більшості громадян до багатопартійності, їх довіра до політичних партій та рівень членства в них, оцінка виборчих систем під кутом зору можливостей вибору між партіями і окремими особистостями, свідчать про те, що вітчизняні партії не змогли переконати більшість громадян у необхідності свого існування, завоювати довіру до себе, залучити до своїх лав достатню кількість членів. Періоди певного покращання такого ставлення, в

першу чергу, пов'язані з очікуваннями від кожних наступних виборів, змінюються періодами після виборчого розчарування.

Науковці виділяють такі проблемні аспекти: громадянам доводиться обирати між несамотійними осередками багатьох партій зі слабо зрозумілими пересічному українцеві настановами та програмами; слабкість зв'язків між виборцями та їхніми представниками (проголосувавши за партію, важко домогтися від неї звіту за діяльність її депутатів); істотна залежність депутатів від партійного керівництва, що значно обмежує депутатів і може вплинути на процес обговорення та прийняття важливих рішень [3].

Загальнонаціональне опитування населення України проведене Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова у другій половині 2018 р. надало оцінку рейтингам кандидатів і партій, мотивації вибору, очікуванням громадян. Серед чинників, які значно впливають на вибір кандидата, найбільш вагомими були визнані: особисті якості кандидата (57,0%), попередня діяльність (43,0%) та програма і пропозиції (40,0%); у зміну ситуації на краще внаслідок президентських виборів вірить 34,0% громадян, майже стільки ж (30,0%) певні, що нічого не зміниться, проте лише 11,0% прогнозують зміну ситуації на гірше; 66,0% вважають, що Україні потрібні нові політичні лідери; більшість громадян України (56,0%) віддає перевагу «змішаним» формам правління: або парламентсько-президентській (30,0%) або президентсько-парламентській (26,0%) [4].

Важливим чинником, що впливає на ставлення громадян до політичних партій, є відповідність їх практичної діяльності власним програмам, виконання передвиборних обіцянок. Для 60,2% громадян відповідність практичної діяльності партії програмним положенням та заявам її лідерів є дуже важливою, для 26,5% – скоріше важливою при виборі, за яку партію голосувати. Цей чинник посідає перше місце в ієрархії мотивів голосування за політичні партії, маючи пріоритет перед такими чинниками, як практична діяльність політичної сили чи особистість її лідера [5].

За даними дослідження 2019 р. оцінка довіри до інститутів суспільства отримала такі результати: найчастіше громадяни України висловлюють довіру волонтерським організаціям - 68,0%, Церкві – 61,0%, Збройним Силам України – 61,0%, Державній службі з надзвичайних ситуацій – 57,0%. Недовіра найчастіше висловлюється Верховній Раді України (82,0%), державному апарату (чиновникам) (81,0%), політичним партіям (76,0%), судовій системі (75,0%), Уряду України (74,0%), комерційним банкам (72,0%), Прокуратурі (71,0%), Президенту України (69,0%) [6].

Отже, є підстави стверджувати, що думка громадян України стосовно політичних партій і партійної системи в цілому, є суперечливою. З одного боку, громадяни розчаровані нинішнім станом партійної системи, що відображується у вкрай низькій довірі до політичних партій, низькому рівні членства в них та розчаруванні у пропорційній виборчій системі. З іншого боку, партії дефакто визнаються представниками інтересів громадян на політичному рівні, що виявляється через стабільно високий рівень участі у виборах, позитивне голосування абсолютної більшості виборців, а також надання партіям пріоритету у представництві своїх інтересів порівняно з іншими суб'єктами.

Література:

1. Про політичні партії в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 2365-III від 05.04.2001 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show /2365-14>.
2. Ісаєв Б.А. Теорія партій і партійних систем : уч. посібн. для студ. вузів / Б. А. Ісаєв. М.: Аспект Пресс, 2008. –367с.
3. Конотопцев О. Партійно-пропорційна система виборів до місцевих рад: доцільність і своєчасність / О. Конотопцев // Аспекти самоврядування. – 2005. –№ 6 . – С. 16-19.
4. Соціологічне опитування Українського центру економічних і політичних досліджень ім. Разумкова з 7 до 19 жовтня 2008 р. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: http://www.ucerps.org/ukr/poll.php?poll_id=290 .
5. За півроку до виборів: рейтинги кандидатів і партій, мотивації вибору, очікування громадян [Електронний ресурс] : – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_press_release_1808.pdf
6. Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України [Електронний ресурс] : Центр Разумкова березень 2019. Соціологія. – Режим доступу : <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-doviry-do-suspilnykh-institutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy-2>.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

СПОРТ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

***Я. Р. Кємова**, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

За даними Міністерства освіти здоров'я (МОЗ) сьогодні сучасна молодь стикається з серйозними проблемами здоров'я: хронічні ревматичні хвороби серця, неврози, гіпертонія, ожиріння тощо. Серед основних причин такого негативного явища називають втрату інтересу молоді до занять фізичною культурою.

Сьогодні в Україні склалася кризова соціально-економічна ситуація, яка призводить до значного погіршення здоров'я населення, підриву системи охорони його здоров'я і руйнування економічних умов її подальшого розвитку, яка ще довго буде відображатися не лише на демографічному, а й на соціально-економічному розвитку країни [1,с.72].

Фізична культура є важливою частиною загальної і професійної культури особистості сучасного фахівця, що забезпечує фундамент його фізичного, духовного добробуту та успіхи у виробничій діяльності. Вона є якісною, динамічною характеристикою рівня розвитку і реалізації можливостей людини, яка забезпечує біологічний потенціал її життєдіяльності, необхідний для гармонійного розвитку, прояву соціальної активності, творчої праці [2,с.31].

Серед нереалізованих можливостей традиційних і нетрадиційних методів фізичного виховання, реалізація яких украй необхідна сучасному суспільству, відзначають: зрушення пріоритетів формування культури життєдіяльності людини в бік її природонаступності, тобто співвідношення змісту фізичної активності з природними закономірностями вікового— розвитку рухової функції; максимальне наближення змісту та форм реалізації рухової активності до індивідуально прийнятних для кожної людини; обґрунтування методів підвищення інформаційної наповненості рухової діяльності та вплив—

природних факторів як умови реалізації оздоровчих ефектів; використання інноваційних педагогічних технологій, що формують здоров'я [3, 58].

Процес фізичного виховання повинен передбачати захист моралі та посилення виховної роботи серед молоді, запобігання негативним процесам у духовній сфері під час проведення спортивних змагань, вибору видів спорту та засобів фізичного розвитку. Це зумовлено тим, що в процесі спортивних змагань досить часто проявляються негативні процеси в духовній сфері, деформуються моральні засади суспільства. Цьому сприяють пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства, послаблення виховної роботи з боку викладачів, тренерів та організаторів проведення спортивних заходів [4, с.62].

Одним із основних напрямків у вихованні ціннісного ставлення до власного здоров'я, має стати спрямування особистості на правильну організацію власного життя, формування ціннісного апарату індивіда, збереження і зміцнення їхнього здоров'я, сприяння гармонійному фізичному, психічному, духовному і соціальному розвитку функцій кожної особистості [5].

Для підвищення ефективності фізичного виховання обов'язковими умовами є: достатнє висококваліфіковане кадрове забезпечення; інформаційне й науково-методичне забезпечення навчального процесу, достатнє фінансове забезпечення; тісний зв'язок із системою підготовки фахівців у цілому, шкільною та позашкільною фізичною— культурою, валеологією, фізичною рекреацією, профілактичною медициною, фізіологією й психологією, безпекою життєдіяльності, екологією [6].

Розвиток спортивної молоді - це актуальне питання, яке стосується багатьох країн а також й сучасного українського суспільства, оскільки незважаючи на пропагування здорового способу життя в освітньому процесі університетів і шкіл, більшість молоді уникає занять спортом. Основними демотиваторами залишаються: велика кількість розважальних закладів, серед яких й ті, які молодь відвідує з метою відпочинку, однак натомість ще більше виснажує організм; відсутність мотивації, фінансів, лінощі тощо.

Кожна людина повинна зрозуміти, що здоров'я – це найцінніше, що вона

має. Навіть якщо вона не планує робити професійну кар'єру у спорті потрібно тренуватися, тому що регулярні вправи надають більше сил і енергії. Спорт розвиває силу волі та мотивує прагнення до перемоги у всіх сферах діяльності. Спорт формує у молоді не лише повагу до загальнолюдських цінностей, а й виконує найважливішу функцію – захищає здоров'я нації.

Література:

1. Омельченко С. О. Теоретико-методологічні засади взаємодії соціальних інститутів у формуванні здоров'я та здорового способу життя особистості / С. О. Омельченко // Молодь і ринок. - 2007. - № 8 (31). – С. 68-73.
2. Круцевич Т. Ю. Фізичне виховання як соціальне явище / Т. Ю. Круцевич, В. В. Петровський // Теорія і методика фізичного виховання: підручник. – К.: Олімп. література, 2008. – Т. 1. – С. 27-46.
3. Чаплигін В. П. Фізична культура і спорт: шляхи формування оздоровчих стратегій / В. П. Чаплигін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 20. – С. 53–59.
4. Гладощук О.Г. Вплив фізичної культури на духовний розвиток студентської молоді / О.Г. Гладощук // Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту в сучасних умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вид-во «Нова Ідеологія», Дніпро, 2017. – С. 58-63.
5. Кананихіна О. М. Цінності як основа формування у студентів технологічних спеціальностей ставлення до власного здоров'я / О. М. Кананихіна, Т. П. Сергєєва // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. - Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), Вип. 3К 1 (70) 16. – С. 25-29.
6. Н. Бугайчук. Способи оптимізації фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів на сучасному етапі / Н. Бугайчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць № 4 (32), 2015. – С.56-59.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

***А. А. Кугляр, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Серед причин зменшення кількості сільських населених пунктів можна назвати демографічну проблему, яка є притаманною для країни в цілому, де рівень смертності більше 20 років перевищує рівень народжуваності, а за

даними Держкомстату України у 2018 р. маже удвічі перевищила народжуваність. Також серед проблем слід назвати трудову міграцію, яка має переважно незворотний характер, через тривалу нестабільність в Україні. Гостро відчуваються соціально-економічні проблеми села, відсутність робочих місць, вузька спеціалізація, не кваліфікованість кадрів, деградація і зубожіння населення.

Особливості сучасного розвитку сільських територій зумовлені: непривабливістю аграрної праці; обмеженою кількістю трудової діяльності в сільській місцевості; відтоком кваліфікованих спеціалістів та небажанням молоді повертатися в село; системною кризою в галузі; різницею рівня заробітної плати між селом та містом; обмеженістю державної підтримки у забезпеченні оптимальних соціальних умов життя і праці сільських жителів; специфікою аграрного виробництва та його продукції як товару [1].

Сьогодні на території багатьох сіл відбувається процес руйнування та закриття об'єктів соціальної інфраструктури, бібліотек, лікарень, підприємств торгівлі та побутового обслуговування, клубних закладів, лікарень. Внаслідок цього рівень забезпеченості жителів сільської місцевості закладами соціальної сфери не відповідає діючим нормативам. У сільській місцевості заклади освіти в більшості випадків не мають сучасних технічних обладнань для навчання, не вистачає працівників освітньої сфери, а рівень їх кваліфікації значно нижчий, ніж в місті. Подолання проблем, що склалися в цій галузі вимагає безпосереднього втручання держави шляхом фінансування конкретних цільових програм соціального розвитку села [2]. Серед найважливіших складових соціальної інфраструктури села є якісне обслуговування мешканців закладами торговельної сфери. Часто торгівля відбувається без дозволів і сертифікатів, тому продукція не завжди відповідає встановленим стандартам якості. Враховуючи, що транспортне сполучення ускладнене, а значна частка селян – пенсіонери, для яких будь-які переміщення є проблематичним, то такі торговельні точки є майже чи не єдиною можливістю придбати усе необхідне для господарства [3].

Одним із методів підвищення якості та виробничого потенціалу сільських територій може стати створення потужних кадрових спеціалістів аграрних підприємств та удосконалення системи управління ними [4].

Оскільки жителі місцевої громади, як основа кадрового складу повинні відповідати потребам сьогодення і являти собою конкурентоспроможний потенціал у структурі трудового колективу, необхідно активно залучати молодь до розбудови сільських територій на яких вони проживають. Досвід Польщі, яка також відчуває нестачу кадрів, залучення активних пенсіонерів до трудової діяльності готових також до перекваліфікації може стати у нагоді й в Україні, за наявності робочих місць.

Європейська політика сільського розвитку еволюціонувала як частина розвитку Спільної аграрної політики (САП) з політики, яка стосувалася структурних проблем сільськогосподарського сектору, до політики, зорієнтованої на багатofункціональність ведення сільського господарства 40 і, зокрема, виклики, з якими стикається сільський розвиток. Першочерговими кроками у формуванні політики сільського розвитку стали заходи стимулювання інвестицій у сільське господарство та занепадаючі сектори. Підтримка переробки та маркетингу покликана інтегрувати всі складові виробничого ланцюга від виробництва до реалізації та сприяти подальшому поліпшенню сільськогосподарських структур і конкурентоспроможності сировинного сектора. Політика стимулювання розвитку сільського господарства в країнах ЄС спрямована на забезпечення високих показників у сільськогосподарському виробництві, соціально-економічних процесах, активізації сільського підприємництва [5].

Отже, підвищення рівня забезпеченості селян соціальною інфраструктурою, спонукання молоді до праці на селі, створення відповідних програм щодо забезпеченості проживання молоді в селищах, дасть нам надійну базу для відтворення трудового потенціалу аграрного сектору та збільшить продуктивність сільськогосподарських виробництв. Також належне фінансування інфраструктури села для подолання проблем його жителів та

покращення соціального клімату на селі сприятиме його відродженню. Допомога розвитку переробного виробництва на сільських територіях, запровадження виробництва продукції тваринництва та повна зайнятість сільського населення в сфері аграрного бізнесу створить умови для закріплення сільських жителів в селищах. Комплексний підхід до вирішення багатьох питань, що поєднує у собі різні соціально-економічні аспекти, за активної державної підтримки, створює передумови для розвитку сільських територій.

Література:

1. Гошко Т.Д. Формування персоналу сільськогосподарських підприємств Львівської області / Т.Д. Гошко, В.Д. Черевко // Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. – 2010. – № 17 (2). – С. 528-532.
2. Дідур К.М. Проблеми та напрями відтворення трудового потенціалу в сільській місцевості / К.М. Дідур // «Агросвіт». – 2018. - №2. – С. 3 - 9.
3. Борщевський В.В. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України / [В.В. Борщевський, Х. М. Притула, В. Є. Крупін, І. М. Куліш]. – Львів, 2011. – 60 с.
4. Клокар О.О. Підвищення ефективності відтворення трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств / О.О. Клокар // Економіка АПК. – 2011. – № 10. – С. 112-115.
5. Ужва А.М. Конвергенція сталого розвитку аграрної сфери України до спільної аграрної політики Європейського Союзу // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 9. С. 197–200.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І НАСЛІДКИ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ З УКРАЇНИ

***І.О. Павленко, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Міграція значно впливає на суспільний розвиток країни. Вона є вразливим показником реагування громадян на зміни в соціальному, економічному, політичному житті. Залежно від її величини й напрямку вона впливає на

демографічні процеси, які відбуваються в державі і можуть стати необерненими.

В Україні надзвичайно швидко зростає кількість українських студентів за кордоном. І, з одного боку, це можливість набратися іноземного досвіду, але, з іншого боку, більшість цих людей розглядає освіту як можливість залишитися за кордоном. Тим більше, що їх до цього заохочують країни їхнього перебування, які зацікавлені в таких емігрантах. Найбільше українських студентів навчаються у Польщі, Німеччині, Канаді та Чехії. Така тенденція пояснюється тим, що ці країни пропонують широкі програми навчання та стажування для молоді. Варто додати, що молодь залишатиметься в Україні за однієї умови: якщо будуть зміни на краще. Поки цього не відбувається, а тому молоді люди виїжджатимуть і в подальшому. Цьому є таке пояснення: нестача якісних робочих місць [1]. Наслідком соціально-економічних проблем в країні стає масова трудова міграція.

Трудова міграція являє собою форму розвитку ринку праці, яка формується економічними інтересами людей, дає змогу знайти нові можливості для реалізації творчого потенціалу кожної людини. До причин, що визвали масову міждержавну трудову міграцію громадян України, належать: наявність економічної нестабільності в країні та невизначеність шляхів стабілізації економічних та соціальних процесів; зростання безробіття; відсутність перспектив ефективного використання надбаних професійних знань та навичок, практичного досвіду; різниця в оплаті праці та умовах життя в Україні та країнах Європи та Америки; відсутність правового захисту інтелектуальної власності, гуманітарні мотиви тощо [2]. До негативних наслідків міграції можна віднести: гальмування темпів НТП; скорочення кількості обдарованих і освічених молодих людей, що зумовлює старіння нації; торгівля людьми та примусова праця українських громадян; підвищення рівня злочинності та соціального напруження у суспільстві через міжнародні конфлікти; тривала трудова зайнятість у сферах низько-кваліфікованої праці, яка призводить до втрати кваліфікації, професії, набутих раніше в Україні; загрози соціального

характеру пов'язані із руйнуванням сімей, явищем сирітства дітей заробітчан, проблем демографічного характеру. Враховуючи негативні наслідки світової кризи для України можна говорити, що трудова еміграція може стати ще більш загрозливим фактором, що призведе до ще більшого скорочення населення в Україні та, імовірно знелюднення деяких територій [3].

Проблема полягає в тому що виїджає молоде економічно активне покоління, яке асимілюючись у більш привабливі й перспективні країни може залишитись там назавжди. Для трудової міграції молодого покоління працездатного віку 15-40 років з середньою та професійно-технічною освітою, після надання українцям дозволу на працевлаштування у країнах ЄС найбільш популярною залишається Польща.

За даними Прикордонної служби Польщі на кордоні між Україною і Польщею за перше півріччя 2018 року в'їхало до Польщі в рамках безвізового режиму 33,0% українців на підставі чинних віз, 29,0% громадян України в рамках місцевого прикордонного руху [4]. Близько 16,0 % українців працездатного віку працюють за кордоном – це 4 млн громадян, одночасно в інших країнах перебуває приблизно 2,6-2,7 млн українців. Такими є висновки дослідження Центру економічної стратегії «Скільки українців поїхало за кордон і що з цим робити». 34,0% українців, які їздили за кордон у 2015-2017 роках, – «маятникові мігранти», які виїждять на заробітки і повертаються; близько 20,0% – довгострокові мігранти, 20,0% – короткострокові мігранти. Виїхали з України всією родиною близько 100 тисяч. Приблизно 563 тисячі (14,0%) поїхали за кордон, але потім повернулися [5].

Наряду з вищезазначеними негативними наслідками міграція може мати й позитивні тенденції, серед яких: грошові перекази в іноземній валюті, що підвищуватимуть платоспроможний попит та сприятимуть розвитку малого та середнього бізнесу, накопичення досвіду та отримання певної кваліфікації на іноземних підприємствах, залучення іноземного інвестиційного капіталу, через створення спільних підприємств. Разом з тим необхідно до вирішення проблеми підходити комплексно, враховуючи несприятливу демографічну

ситуацію, стрімке старіння населення і невідворотний в недалекому майбутньому дефіцит робочої сили. Тому вкрай важливою є реалізація і вироблення активної державної міграційної політики, через запровадження таких заходів, які б стимулювали працевлаштовування населення на території України: перехід до інноваційної економічної моделі, підвищення рівня економіки, сприяння вільному доступу до отримання освітніх послуг, забезпечення робочими місцями, високоякісним медичним обслуговуванням, високим рівнем середньої заробітної плати тощо.

Література:

1. Брензович К. С. Аналіз міграційних потоків молоді України / К. С. Брензович, М. П. Глодан // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 16, ч. 1. – 2017. – С. 26-29.
2. Населення України. Трудова еміграція в Україні. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/poznyak_2010.pdf.
3. Жибак М.М. Вплив міграц. проц. на відтвор. сільськ.насел. в захід. регіоні / М.М. Жибак // Економіка АПК. – 2009. - №5. – С.139-142.
4. Підтримка управління міграцією та притулком в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dmsu.gov.ua/assets/files/migprocess/zvit_vypusk_28.pdf.
5. Піонтківська І. Скільки українців поїхало за кордон і що державі з цим робити / [І. Піонтківська, Д. Яблоновський, Ю Руда та ін.] : аналітична записка. – 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Migration-note.pdf>.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ

***А. І. Поліщук, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Суспільство завжди було неоднорідним в своїх соціокультурних проявах, формуванні культурних норм та традицій. Це викликало певні протиріччя у сомосвідомості і сомоіндентифікації та спонукало до пошуку альтернативи у

самовираженні або реагуванні на них – що сприяло формуванню соціокультурної кризи.

Е. Гуссерль розглядає кризу як втрату традиційних установлень, віри в розум, всесилля містики і інтуїтивних форм поведінки [1]. На основі соціокультурної кризи почали виникати молодіжні субкультури.

Особливістю молодіжної субкультури є її підкресленість, відстороненість, часто демонстративність, епатажність, що відрізняється від культурних цінностей старших поколінь, національних традицій. Іншою характерною особливістю сучасної молодіжної субкультури є переважання споживання над творчістю. Це дуже негативна особливість, тому що по справжньому залучення до культурних цінностей відбувається тільки за активної самостійної культуротворчої діяльності. Третьою характерною особливістю молодіжної субкультури можна назвати її авангардність, спрямованість у майбутнє, часто – екстремальність. Найчастіше ці риси поєднуються з відсутністю серйозного фундаменту історичних і культурних традицій. Основою виникнення молодіжної субкультури є неформальні молодіжні групи, які, в свою чергу, з'являються внаслідок порушення процесу адаптації молодих людей у навколишньому соціальному середовищі. Сам факт появи цих груп – процес закономірний, оскільки в юнацькому віці виникає підвищена потреба у спілкуванні з однолітками, до думки яких молоді люди схильні прислухатися більше, ніж до думки дорослих. Підкреслимо, що неформальні об'єднання і молодіжні рухи характеризуються певними функціями. Однією з головних серед них є можливість самореалізації, тобто суб'єктивного втілення [2].

Слід відмітити, що молодіжні субкультури виступали певною перехідною стадією розвитку індивідуальності, як відповідна реакція на засилля одноманітних і ідеологічно стандартизованих продуктів, нав'язаних військовими, політичними та комерційними структурами. Сьогодні всеохоплююча інформатизація суспільства, технологічний прогрес і зростання знань продовжують дорослішання і збільшують період соціалізації молодих

людей, що є сучасною особливістю субкультурного розвитку. На сьогоднішній день в результаті суперечностей, які накопичуються між домінуючою системою освіти і темпами інформаційного розвитку, очевидними стають питання, пов'язані з соціальною адаптацією «вічних студентів», що постійно підготовлюються та перепідготовлюються та перебувають, як правило, у тих чи інших субкультурних спільнотах [3].

Проте, молодіжні субкультури є різноманітними. Найбільш небезпечні серед них – негативні субкультури, що є криміналізованими і декласованими (контркультури «дна» – жебраків, безхатченків та їм подібних). У XX ст. одна контркультурна хвиля породжувала іншу, ще більш радикальну, одна молодіжна течія започатковувала іншу. На зміну втраченому поколінню початку XX ст. прийшли інші – ще більш втрачені й дезорієнтовані покоління середини й кінця XX ст. Проблема виникнення та розвитку молодіжної субкультури бідності, з її примітивізмом, вульгарністю, обмеженістю, має щільний зв'язок із девіантністю. Соціальне «дно» для молоді особливо небезпечне. Це обумовлено як віковими особливостями (юнацький максималізм, прояви характеру тощо), так і соціальними наслідками (молодь – наше майбутнє). Перехід частини молоді з ліберальних субкультур до радикальних контрокultur являє собою чималу соціальну небезпеку (криміналізація, десоціалізація, примітивізація, вульгаризація тощо) [4].

Втрата моральних імперативів у різних сферах суспільного життя – економіці, політиці, сфері управління тощо – загострює питання дегуманізації, десоціалізації, ускладнює конструювання єдиної моделі соціокультурної ідентичності для українського соціуму [5].

Отже, можна відмітити, відсутність цілісності оцінки молодіжних субкультур, оскільки соціокультурна криза створює передумови для осмислення ідентичності людини в суспільстві її ролі і місця, проте шляхи самовираження можуть бути різними. Криза впливає на виникнення різних субкультур та неформальної поведінки молоді. Субкультура, як альтернативне джерело формування цінностей, можливостей для самовираження через

музику, мистецтво, моду, ідеали може входити в авангарді до системи культури. Але слід пам'ятати про кризові явища які викликають девіантну поведінку і сприяють утворення небезпечних контркультур, які мають дезінтегруючий, дестабілізуючий характер.

Література:

1. Гуссерль Е. Криза європейського людства і філософія / Едмунд Гуссерль // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями: хрестоматія / [упоряд. : В. В. Лях, В. С. Пазенок]. – К., 1996. – С. 62–94.
2. Товканець О. Цінності молодіжної субкультури в контексті поведінки учнів професійно-технічних навчальних закладів / О. Товканець // Молодь і ринок. – 2011. – № 9. – С. 127-130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_9_28.
3. Кучерук О. А. Концепт моди в трансформації молодежного сознания / О. А. Кучерук // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства». — Одеса: ПНПУ, 2015. — С. 81-86.
4. Радзівський В. О. Молодіжні субкультури: до проблеми класифікації / В. О. Радзівський // Мистецтвознавчі записки. – 2013. – Вип. 23. – С. 153-160. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mz_2013_23_25.
5. Стасевська О.А. Духовні цінності і соціокультурна ідентичність: проблема взаємообумовленості / О. А. Стасевська // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Філософія. - 2016. - № 4. - С. 113-122.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

БУЛІНГ – ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

***Ю. С. Сизоненко, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

На сьогодні явище булінгу дуже поширене в усіх закладах освіти, але ця проблема є майже не вивченою в Україні. Наслідки булінгу проявляються далеко за межами школи і несуть соціально-психологічну загрозу. Незалежно від форми прояву булінг є неприпустимим явищем, якого слід уникати та запобігати на початкових етапах його розвитку.

Булінг («bullying», від англ. «bully» – хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування; цей термін

означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного, психологічного тощо) з боку дитини або групи по відношенню до іншої дитини або інших дітей [1, с. 44].

За даними міжнародної організації під егідою Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) у 2017 році 67,0% дітей в Україні стикалися з випадками булінгу, а 57,0% знають, що це таке [2]. Це достатньо високі показники, що свідчить про актуальність даної теми.

Дуже складно самотійно визначити де, коли і між ким виникне черговий випадок булінгу. Але можна зробити припущення, виявити підґрунтя, основні механізми розвитку, а також його наслідки. Знаючи це можна захистити дітей та зменшити кількість знущань серед учнів. Основним підґрунтям булінгу є нерівність, влада, статус, суперництво, гендерний чинник, агресія, насильство, цькування. Усі ці поняття доповнюють один одного та характеризують прояви булінгу з різних сторін. Булінг має соціально-психологічний характер та впливає на психіку кожного учасника, як на жертву, так і на агресора.

Зокрема, Д. Ольвеус зазначив, що існують механізми, які можуть сприяти розповсюдженню шкільного булінгу:

- в процес булінгу включається соціальне наслідування, тобто спостерігаючи за проявами агресивних дій одного учня по відношенню до іншого заохочує інших дітей до участі в подібних актах, особливо якщо хуліган є «успішним» в завоюванні жертви;

- ослаблення заборон проти агресивних тенденцій, тобто коли дитина бачить, що хуліган отримує винагороду за прояв агресивної поведінки, то це зменшує її власні заборони відносно участі в агресивних атаках;

- дифузія відповідальності, тобто коли декілька дітей беруть участь у залякуванні, то у кожного почуття провини та відповідальності зменшується;

- повторювальність атак, тобто у результаті повторних актів знущання над одним учнем іншими учнями він починає розглядатися як такий, що заслуговує на таке ставлення [3].

Але, все ж таки, наслідки булінгу є найжахливішою його складовою.

Адже, по-перше, вони проявляються як на агресорах так і на жертвах, по-друге, не можливо визначити одразу, які саме наслідки отримає кожна із сторін (рис. 1).

За наведеними даними наслідки прояву булінгу негативно впливають на кожную із сторін учасниць, проте найбільш вразливими є жертви боулінгу. Прояви булінгу знаходять місце там і тоді де і коли соціальні групи для індивіда не тільки не захищають а й наражають його на небезпеку. До таких груп, в першу чергу може бути віднесена сім'я з авторитарним типом виховання та типовими батьками-агресорами, які транслують подібну поведінку і пропагують подібний спосіб спілкування, з елементами фізичного покарання.

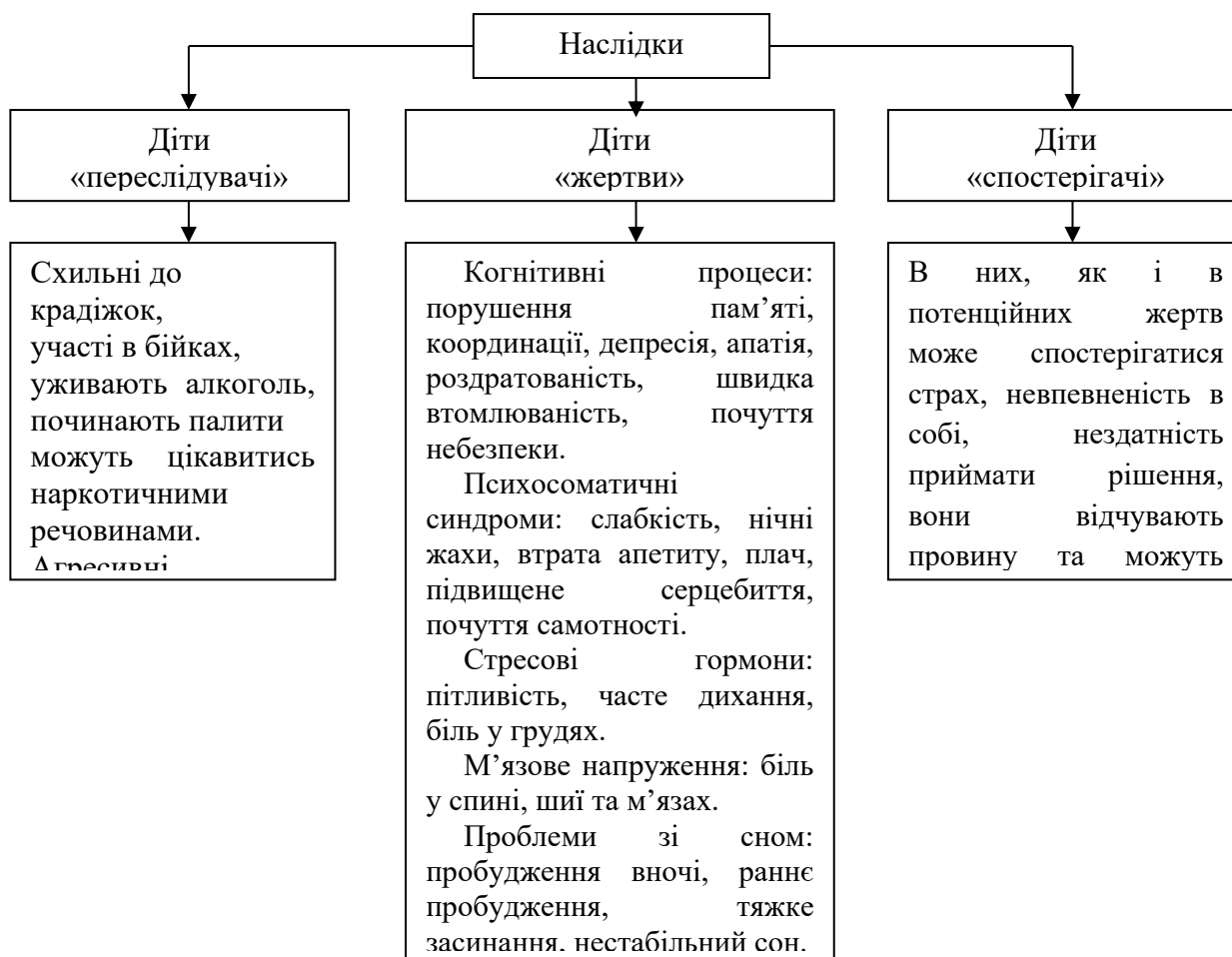

Рисунок 1 – Наслідки булінгу

Джерело : побудовано за даними [4]

Запобігання проявам боулінгу поширюється не тільки на батьків а й на усіх учасників навчально-виховної діяльності, оскільки неухажність і іноді й

байдужість провокують прояви жорстокості. Профілактична діяльність, для того, щоб бути ефективною повинна долучати батьків, учнів, адміністрацію, педагогів, штатних психологів та проводитись систематично. Крім того дуже важливо, власними прикладами демонструвати толерантний спосіб спілкування та вирішення будь яких питань. Булінг, як внутрішньо-груповий конфлікт, може мати різне соціально-психологічне підґрунтя, тому потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Барліт А.Ю. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі / А.Ю.Барліт, О.О.Барліт // Горизонти освіти. – 2012. – №2. – С. 44-46.
2. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу [Електронний ресурс] : Unicef. – Режим доступу: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_31252.html.
3. Duffy L. A. Bullying in Schools: A Social Identity Perspective / A. L. Duffy, B. Psych (Hons). – School of Applied Psychology Business School, 2004. – 376 p.
4. Сидорук І. Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема / І. Сидорчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки. – 2015. - № 1. – С.169-173.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

***О. Р. Форошевська, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

На сьогоднішній день достатньо актуальною темою залишається торгівля людьми, оскільки щороку значна кількість громадян потерпають від торгівлі людьми.

Цей вид злочину за кримінальними прибутками займає третє місце у світі після незаконної торгівлі наркотиками та зброєю.

Торгівля може бути у вигляді: продажу людини, коли її покупець отримує над нею всі або майже всі атрибути права власності (работоргівлю); продажу, що призводить до застосування щодо людини інститутів та звичаїв тотожних з

рабством, таких як, сімейне рабство тощо; продажу людини за кордоном чи у своїй країні для використання в проституції або порнобізнесі; продаж дитини для незаконного усиновлення; використання ембріона чи плода людини з корисливою метою; продажу людини з метою незаконного вилучення її органів тощо [1, с. 24].

Сьогодні на рахунку міжнародних організацій вже ціла низка конвенцій, спрямованих на боротьбу з торгівлею людьми та запобігання їй. Слід відзначити, що частина міжнародних документів застаріла і дещо не відповідає вимогам часу. Заходи щодо протидії торгівлі людьми, які полягають у підписанні ряду угод («soft laws»), прийнятті законів («hard laws»), запровадженні ряду конкретних ініціатив та заходів боротьби з торгівлею людьми, можна поділити на глобальні, регіональні та національні ініціативи [2, с. 15-18].

Загалом сучасна ситуація з торгівлею людьми в нашій державі є критичною. Через країну проходять основні міграційні потоки. Географічне положення України дає можливість використовувати її територію як найзручніший шлях проникнення на Захід та Схід. В Україні кількість громадян, які страждають від торгівлі людьми – найвища у Східній Європі [3, с. 83].

Таблиця 1 Основні припущення щодо торгівлі людьми

№ з/п	Міф	Припущення
1.	Зі мною такого не станеться.	«Зі мною такого не станеться», - так зазвичай кажуть студенти, до яких приходять з лекціями фахівці громадських організацій з протидії торгівлі людьми
2.	Друзі та родичі не можуть виявитися замішаними в торгівлі людьми	Якщо людина не завжди повірить сумнівному оголошенню у місцевій газеті, то вона схильна вірити словам своїх знайомих
3.	Потенційні жертви експлуатації знають, що їх може очікувати і готові до цього	Така ситуація є поширеною, і рожеві окуляри, через які дивляться на роботу за кордоном, часто перетворюються чорну пов'язку на очах у жертви
4.	Робота у сусідній Росії є менш ризиковою, ніж у Туреччині	Відсутність візового режиму, володіння мовою і нібито заможніше життя російських громадян, підштовхує наших співвітчизників погоджуватися на сумнівні пропозиції.
5.	Торгівля людьми обов'язково включає перетин державного кордону	Не обов'язково їхати за кордон, щоб впасти в залежність від експлуататора
6.	У рабство потрапляють лише жінки задля сексуальної експлуатації.	За статистичними даними МОМ, з 820 випадків торгівлі людьми у 2008 році, 625 постраждалих особи були

		жінками, і 195 чоловіками
7.	Довести вину і покарати торгівців людьми неможливо	Торгівля людьми - це кримінальний злочин, що в Україні, як і у багатьох країнах світу, карається ув'язненням від 5 до 15 років із конфіскацією майна.
8.	Торгівля людьми обов'язково включає застосування сили	Трафікери використовують психологічний примус, який може виявитися значно ефективнішим за фізичні розправи
9.	Потерпілим від торгівлі людьми ніхто не допомагає	Принаймні тридцять громадських організацій по всій Україні допомагають постраждалим від торгівлі людьми, надаючи медичну, психологічну та юридичну допомогу
	10. Держава виділяє достатньо коштів на боротьбу з торгівлею людьми в Україні	На жаль, українська держава не виділяє окремого фінансування на реінтеграцію постраждалих від торгівлі людьми

Джерело: побудовано за даними [4]

Ця проблема може торкнутися кожного, незалежно від віку, статі чи соціального статусу. Тож багато людей помиляються, що ніколи не потраплять до такої ситуації. Тож розглянемо десять міфів про торгівлю людьми (табл. 1).

Зокрема, на міжнародному рівні досі не розроблено єдиного підходу до вирішення цієї проблеми. Недостатньо ефективною залишається міждержавна співпраця стосовно захисту потерпілих. Спільні заходи (наприклад між поліцією Польщі і Німеччини, Австрії та Чехії) здебільшого базуються на особистих зв'язках. Зусилля не скоординовані ні на глобальному, ні на державному рівнях. Лише у деяких країнах існують міжвідомчі органи, які займаються виробленням рекомендацій стосовно змін чинного законодавства, а також забезпечують координацію дій між правоохоронними, міграційними органами, службою зайнятості, соціальними службами і відомствами іноземних справ. Низькою залишається поінформованість щодо проблеми торгівлі людьми [5].

Отже, проблема торгівлі людьми надзвичайно актуальна для України. Це поширене явище і вона є злочином, що грубо порушує права людини. Тож можна сміливо сказати, що торгівля людьми це не міф, а сумна реальність. На жаль, на сьогоднішній день проблема торгівлі людьми досі присутня у житті українців. Оскільки ця проблема є міжнародною, вона не може бути вирішена нарівні однієї лише України. Боротьба з нею може здійснюватися тільки на основі скоординованих зусиль усієї світової спільноти.

Література:

1. Соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей: навч.-метод. посіб. / К.Б. Левченко, Л.Г. Ковальчук, О.А. Удалової / [та ін.]; [Агентство «Україна»]. – К., 2011. – 24 с.
2. Eine Dokumentation der Roland Berger Stiftung. Sklaverei und Menschen handel im 21. Jahrhundert. Munchen, November 2008. – S. 15-18.
3. Пихтін М. П. Проблемні питання боротьби з торгівлею жінками на півдні України / М. П. Пихтін // Боротьба з торгівлею людьми: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (Донецьк, 26 червня 2008 р.) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка, Фонд Ганса Зайделя. – Донецьк, 2008. – 278 с.
4. Довгопол Н. 10 міфів про торгівлю людьми [Електронний ресурс] : Українська правда. – 2009. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2009/02/19/14293/>.
5. Краєвська О. Міжнародний досвід протидії глобальній проблемі торгівлі людьми / О. Краєвська, Н. Лукач // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. - 2015. - Вип. 37(3). - С. 82–89.

*Науковий керівник – **Лесік І. М.**,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕМІГРАЦІЯ МОЛОДІ : ПРОБЛЕМИ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

***К. С. Яценко**, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Сучасна тенденція еміграції молоді України є важливою проблемою держави, яка призводить до певних наслідків, змін та проблем, які стають дедалі відчутнішими не тільки на локальному, а й на загальнодержавному рівні.

У найширшому розумінні еміграція (лат. *emigratio* – «виселення», «переселення») тлумачиться як вимушена чи добровільна зміна місця проживання людей (емігрантів, переселенців) у зв'язку з економічними, політичними або релігійними причинами шляхом переселення зі своєї батьківщини – країни, де вони народились, в інші країни світу. Еміграція – це виїзд за межі країни з метою постійного (довготривалого) або тимчасового проживання в іншій країні та часто з відповідною зміною правового статусу, чим і відрізняється від цільових та туристичних, робочих відряджень за кордон тощо. У той самий час еміграція не завжди пов'язана або тягне за собою натуралізацію, тобто зміну громадянства або підданства [1].

За оцінкою експертів у короткостроковій перспективі еміграція продовжить зростати, але в середньостроковій перспективі очікується певна конвергенція рівнів заробітної плати і продуктивності, що допоможе дещо

змінити ситуацію. Очікується поліпшення якості життя в Україні і в середньостроковій перспективі імовірно скорочення кількості мігрантів. А поки що кількість людей, готових їхати на роботу за кордон, збільшується, і така оцінка є обґрунтованою через істотну різницю між рівнем заробітної плати. Так, в Польщі оплата приблизно в 3 рази вище і цю різницю вирівняти швидко не можливо. Зазначена ситуація істотно впливає на потенційний ВВП, особливо з огляду на те, що виїжджають найбільш працездатні громадяни, значна кількість з яких (близько 70,0%) чоловіки. У віковому розрізі близько 35,0% емігранти до 30 років, і це стало тенденцією [2].

Також слід відмітити, що українські студенти масово виїжджають за кордон. Щороку країну покидає найактивніша та найперспективніша група населення, яка могла б сприяти позитивним змінам, бути їхнім генератором. Натомість українці використовують освіту як спосіб емігрувати з країни. Майже 70 тис. українців навчається за кордоном і з кожним роком їх стає дедалі більше. Найбільше українських студентів навчається у Польщі, Чехії і лише невелика частина із західною освітою повертається назад в Україну [3].

Майже в кожній країні тією чи іншою мірою відбуваються еміграційні процеси, що включають еміграцію висококваліфікованої робочої сили. Це є досить великою проблемою, що може перерости для низки країн у національну катастрофу [4].

Тому державі необхідно розробити і реалізувати низку заходів для запобігання критичній ситуації через розширення іноземного інвестування, створення робочих місць, зростання заробітної плати та розвиток соціальної сфери, усунення економічної причини цього явища.

Література:

1. Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти: довідник, 2-ге видання – доповнене і перероблене / У.Я. Садова, Р.Т. Теслюк, М.М. Біль, О.Т. Риндзак, О.П. Мульська та ін.; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2018. – 226 с.
2. Еміграція з України посилиться в найближчі 2-3 роки – НБУ [Електронний ресурс] : Економічна правда, 27 лютого 2018. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/27/634501/>.
3. М. Щур Студентська еміграція з України: проблема чи можливість? [Електронний ресурс] : Радіо Свобода, 13 червня 2018. – Режим доступу :

<https://www.radiosvoboda.org/a/29288946.html>.

4. Смутчак З.В. Нелегальна міграція в Україні: передумови, особливості та можливі наслідки / З.В. Смутчак // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип.16. – 2017. – С. 609-613.

*Науковий керівник – **Лесік І. М.**,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МОЛОДІ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

***Є.Л. Яковлєв**, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

В умовах соціокультурної кризи все більша частина молоді підпадає під вплив різних тенденцій виклакиних модою на спілкування, проведення дозвілля, шопінг, геймінг у якому не вистачає місця для занять спортом. Наслідки кризових явищ можуть мати й більш негативний характер, пов'язаний із втратою молоддю ціннісних орієнтацій у пошуках нових вражень та емоцій, що призводить до значної шкоди здоров'ю через вживання наркотиків, алкоголю тощо.

В Україні займаються фізичною культурою і спортом приблизно 13,5% населення, що на багато менше, ніж в країнах ЄС, де цей показник становить понад 85,0 %. Труднощі, з якими зіткнулася в своєму розвитку ця сфера, в умовах децентралізації пов'язані з недостатністю державної та громадської підтримки, недосконалістю сучасної нормативно-правової, методичної та інформаційної бази, яка б враховувала його реалії, внутрішніми організаційними проблемами в самому фізкультурно-спортивному русі, що накопичилися за останні роки. Останні 40 – 50 років у високо розвинутих країнах, завдяки державній політиці, смертність людей зменшилася на 15,0%, збільшилася тривалість життя на 15 – 20 років. Натомість в Україні ми маємо

шокуючи показники здоров'я населення, Україна посідає перше місце за рівнем смертності в Європі [2]. Коли країна знаходиться в кризовому становищі, економічна нестабільність сприяє занепаду в спортивній сфері.

В сучасних умовах дуже велику роль у розвитку фізичної культури і спорту у провідних країнах світу почали відігравати місцеві органи влади. Це характерно для всіх територіальних органів управління в різних державах. Причому мова йде про всі сфери фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, починаючи з фізичного виховання в школах, спорту для всіх та спорту вищих досягнень і закінчуючи професійним спортом. Однак є також і свої особливості участі місцевих органів влади в розвитку фізичної культури та спорту. Враховуючи те, що українська система організації та управління фізкультурно-спортивним рухом перейшла до принципів децентралізації владних функцій та повноважень, європейський досвід в цій сфері може бути корисний [4].

Важливим напрямом покращення здоров'я є активізація в молоді мотивації до здорового способу життя. Для цього слід формувати світогляд, у якому здоров'я є найвищою цінністю особистості, нації та людства, сформується уявлення й знання про здоровий спосіб життя, навички, які дадуть їм змогу зробити вибір на користь здорового способу життя, ділитися власним життєвим досвідом. В рамках занять з фізичного виховання та самостійної роботи можна використовувати такі способи мотивування молоді до здорового способу життя: проведення днів здоров'я, створення широкої мережі спортивних секцій, проведення спартакіад, використання спортивних естафет та ігор на заняттях, проведення спортивних заходів сезонного характеру [5].

Отже, сучасний стан спорту в нашій країні знаходиться не на найвищому рівні і тому вимагає активного втручання з боку держави, яка несе відповідальність за здоров'я нації. Вирішення ситуації полягає в популяризації спорту та здорового способу життя.

Література:

1. Реформування сфери фізичного виховання та спорту [Електронний ресурс] : Міністерство молоді та спорту України. – 2014. – Режим доступу :

<http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/15791>.

2. Андрефф В. Управління французьким спортом (пер. з франц.) / В. Андрефф // Тематична добірка ВНИИФК «Зарубіжний спорт: Менеджмент і маркетинг. – 1992. - № 1. - С. 6-16.

3. Одайник В. Формування здорового способу життя у підлітків / В. Одайник // Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка : зб. наук.пр. – 2010. – Вип. 3. – С. 20–23.

**Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет**

СЕКЦІЯ

«ГУМАНІТАРНІ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ»

ГЕРОЇЧНА СТОРІНКА ІСТОРІЇ-БІЙ ПІД КРУТАМИ

***К.Є. Бавикіна, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Бій під Крутами – одна з тих сторінок історії, що привертають увагу суспільства, та в яких завжди переплітається правда із вимислом, міфами та спробами політичних спекуляцій.

Кінець 1917 року. Молода Українська Народна Республіка не так давно проголосила свою автономію у складі Росії і взяла курс на будівництво демократичної держави. Триває Перша світова війна. На фоні розвалу економіки та більшовицького перевороту, держава відчайдушно потребує підтримки союзників та сильного лідера, який зможе сформувати армію, спинити економічну кризу та повести за собою народ. 17 грудня 1917 року Українська Центральна Рада отримує ультиматум за підписом Леніна та Троцького. Більшовики вимагають негайно припинити роззброєння червоних військових загонів і легалізувати їх, що рівноцінно проголошенню війни.

Керівництво УНР відхилило маніфест та почало спроби вирішення конфлікту за допомогою дипломатії. Враховуючи майже повну відсутність боєздатної армії та справжній вакуум, який виник навколо Центральної Ради з боку суспільства, молода Республіка була приречена. «Червоні» почали свій наступ з двох напрямків. 20-тисячний загін під керівництвом Антонова-Овсєєнка вирушив з боку Ростова на Східну Україну. На північному сході розгортався 6-тисячний «Східний фронт» Михайла Муравйова. До кінця грудня 1917 року більшовики встановили владу на більшій частині Сходу України та почали наступ на Київ[1, с.35].

Захищати столицю було нікому. 15-тисячна армія, яку на той момент мала УНР, була деморалізована довгою війною, розчарована у політиці Центральної Ради та, врешті-решт, порушила наказ. Значну роль в цьому зіграла також більшовицька пропаганда. В цих умовах стати на захист Києва були здатні, мабуть, лише гімназисти та студенти. 5 січня 1918 року було створено студентський курінь Січових стрільців. Він нараховував дві сотні добровольців, в основному студентів київських університетів. Керівництво загоном взяв на себе старшина Андрій Омельченко.

Добровольці почали тренування, які продовжувались не більше тижня, до 26 січня. Звісно, про жодну адекватну військову підготовку не могло йти і мови. У той же день загін під порядковується Аверкію Гончаренко, переправляється під Бахмач, де разом з чотирма сотнями курсантів 1-ї Київської юнкерської школи імені Богдана Хмельницького має стати на захист Києва. Вранці 28 січня сотні студентського куреня прибули на станцію Крути та почали рити окопи, займаючи позиції. Озброєння катастрофічно бракувало – загін мав лише 16 кулеметів, невеликий бронепоезд та обмаль патронів [2,с.68].

Бій під Крутами розпочався 29 січня о дев'ятій ранку з бойового зіткнення захисників з передовим загоном матросів, які намагалися взяти станцію одним ударом. Більшовики мали значну чисельну перевагу, їхній трьохтисячний загін намагався взяти захисників в кільце. З тилу крутян

підтримував бронепοїзд з гарматою, який обстрілював нападників. У запеклому п'ятигодинному бою захисники понесли значні втрати, але змогли відбити перші атаки ворога. Аж ось почали закінчуватись патрони, замовкла і гармата, відстрілявши весь боєзапас. Омельченко запросив підтримки, але штаб не відповів. Як з'ясувалося потім, штабісти кинули бійців на призволяще, втікаючи на потязі назад до Києва. Так поспішали, що навіть забули відчепити вагони з боєкомплектom...

В цій ситуації юнкери та студенти почали відступати. У бійців Омельченка позаду була відкрита місцевість, тож старшина прийняв рішення багнетною атакою деморалізувати ворога, щоб мати змогу відступити з меншими втратами. Зіткнувшись в рукопашному бою з професійними військовими, крутяни понесли великі втрати, загинув і старшина Омельченко. Тільки резерв, який вчасно прийшов на допомогу, зашкодив більшовикам взяти бійців у полон.

Приблизно о 17 годині розрізнені частини захисників зібралися разом. З'ясувалося, що немає однієї роти. Розвідувальний загін, приблизно 30 бійців, загубив орієнтир та потрапив у полон. За розповідями очевидців, «червоні» жорстоко знущалися над полоненими, потім всіх розстріляли. Ідучи на страту, Григорій Піпський, учень сьомого класу, почав співати «Ще не вмерла Україна», решта його підтримали.

Так закінчилася битва під Крутами. За різними джерелами, українська сторона втратила вбитими від 300 до 400 чоловік, але змогла затримати більшовицьку армію, вигравши для УНР трохи часу. Ця затримка дала змогу Центральній Раді заключити Берестейський мир 9 лютого 1918 року та зберегти молоду Українську Державу.

Подвиг студентів-крутян став символом мужності та беззастережної любові до власної Батьківщини. За часів радянської влади, про бій під Крутами забули на довгих 70 років, до отримання Україною незалежності. Тільки в останні роки історики почали активно вивчати наявні матеріали. І хоча зараз виникає більше питань, ніж відповідей, незмінним залишається

один факт: битва під Крутами – одна з визначних сторінок історії України, яку ми маємо пам'ятати. Безумовно – це була поразка, бо багато дітей загинули, але для нації та України це велика Перемога.

Література:

1. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. - К. : Либідь, 1993. - 340с.
2. Українська державність ХХ століття. - К. : Основа, 2016. – 267 с.

***Науковий керівник - Березовська Т.В.,
канд.істор.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

АНГЛІЙСЬКИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ

***В.В. Белова, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Гідна поведінка людини цінувалася ще в античному суспільстві. Однак греки вважали, що людина може поводитися добре лише тоді, коли вона має певні моральні якості, гармонію «духу та тіла» (за Платоном), зовнішнього та внутрішнього. Проте зовнішня поведінка людини, що відповідає моральним нормам та правилам доброго тону, тільки тоді набуває особистісного смислу, якщо в основі її лежать моральні мотиви. Пристойна поведінка – це, насамперед, результат осмисленого ставлення до власних вчинків, відповідальності за їх наслідки [5, с. 34-37].

Культура поведінки – це складова частина культури людини, вона виступає зовнішнім проявом духовного багатства особистості та її внутрішнього світу. Окремо виділяють культуру мови (мовленнєвий етикет) – це система вимог, регламентацій стосовно вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній чи писемній). Культурою мови називають дотримання усталених мовних норм усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів, залежно

від мети й обставин спілкування. Вважається, що мовленнєвий етикет є однією з найважливіших характеристик поведінки людини.

Отже, мовленнєвий етикет маючи довгу історію, залишається актуальним предметом дослідження багатьох дисциплін. Крім того, мовленнєвий етикет як важливий та цікавий феномен досліджується різними лінгвістичними дисциплінами.

Проте під час дослідження явищ мовленнєвого етикету звертаються до двох основних аспектів: соціолінгвістичного і стилістичного [4, с. 20]. Соціолінгвістика цікавиться соціальною стороною мовленнєвого етикету. За допомогою мовленнєвого етикету відбувається соціальний вплив комунікантів один на одного, що характерно для спілкування взагалі, а в мовленнєвому етикеті виявляється особливо яскраво [6, с. 16-21].

З точки зору ж стилістики мовленнєвий етикет – це явище надстильове, не прекріплене до жодного стилю. Можна говорити лише про більшу чи меншу міру його вияву у тому чи іншому стилі. Дослідження етикетної лексики в сучасній лінгвістиці перш за все опирається на праці професора М. П. Фабіан, в яких поруч з англійським мовленнєвим етикетом досліджується також український та угорський [7]. Таким чином, актуальність дослідження визначається підвищеним інтересом дослідників до поняття мовленнєвого етикету. З точки зору лінгвістики недостатньо розкритим залишається комунікативно-прагматичний аспект мовленнєвого етикету.

Новизна статті полягає саме у визначенні особливостей відтворення етикетних форм англійських питальних речень, що може допомогти у навчанні учнів та студентів розмовної практики з англійської мови. В різних англомовних комунікативних ситуаціях, та відповідно, в різних питальних реченнях по-різному реалізується принцип ввічливості, який є вагомою складовою англійського мовленнєвого етикету [1, с. 75]. Принцип ввічливості в питальному реченні обумовлюється, перш за все, можливістю мовця брати на себе ініціативу і такти чином, немовби, контролювати дії слухача. У деяких випадках некоректно поставлене запитання може поставити адресата у

незручне становище, вихід з якого іноді важко знайти. Питання ввічливості або коректності у англійському мовленнєвому етикеті стосується головним чином тематичного змісту розмови взагалі та питального акту зокрема. Не менш важливим є вибір питальної форми у комунікативному контексті.

Британці часто розпочинають ввічливу розмову питаннями про погоду. Для українців це не є таким розповсюдженим. Натомість, для української мови типовішим є використання інтонації для підкреслення ввічливості та коректності.

Таким чином, можна зробити висновок, що різноманітні питальні речення англійської мови є джерелом англійського мовленнєвого етикету, оскільки саме в таких питальних актах реалізується принцип ввічливості та коректності. Ввічливі форми прохань, питань та навіть наказів, залежно від комунікативної ситуації, можуть містити модальні дієслова, майбутній час дієслова, розповідні та розділові запитання, прямі питання та наказові питальні речення. Мовна культура особистості є надійною опорою у вираженні думки, передачі людських почуттів. Володіння нормами мовленнєвого етикету будь-якої мови – це свідчення рівня освіченості людини, його культури. Рівень мовленнєвого етикету засвідчує розвиток інтелекту та високої загальної культури особистості. Перспективою подальших досліджень вважаємо виявлення сленгових особливостей етикетної лексики англійської мови.

Література:

1. Жанэ Д. К. Социальный подтекст языкового общения / Д. К. Жанэ // Образные и экспрессивные средства языка (английского, немецкого, французского). – Ростов-на-Дону : РГПИ. – 1986. – С. 75-80.
2. Левицкая Т. Почему нужны грамматические трансформации при переводе? / Т. Левицкая, А. Фитерман // Тетради переводчика. – М., 1971. – Вып. 8. – С. 12-22.
3. Малюга Е. Н. Функционально-прагматические аспекты английских вопросительных предложений / Е. Н. Малюга. – М. : Макс Пресс, 2001. – 294 с.
4. Манакин В. М. Контрастивна лексикологія і національна – мовна картина світу / В. М. Манакин // Матеріали Всеукр. конф. «Проблеми зіставної семантики». – К. : КДЛУ. – 1995. – С. 20-22.
5. Пінчук О. Ф. Мова, людина, нація / О. Ф. Пінчук // Актуальні проблеми соціолінгвістики. – К. : НМК ВО. – 1992. – С. 34-37.
6. Сахарчук Л. І. Соціальний аспект мовної діяльності / Л. І. Сахарчук // Актуальні проблеми соціолінгвістики. – К. : НМК ВО. – 1992. – С. 16-21.
7. Фабіан М. П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мові : [монографія] / Мирослава Петрівна Фабіан. – Ужгород : Інформаційно-видавниче агентство «ІВА», 1998. – 255 с.

РОЛЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

***А.В. Волошиновська**, здобувач вищої освіти групи Б-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Освітньо-виховний процес у вищій школі – це системне явище, яке може розвиватися та удосконалюватися лише за умови, коли найважливіші його складові залучаються й ефективно використовуються.

Під час планування виховної роботи на всіх рівнях має використовуватися комплекс її методичного забезпечення, який включає: «Положення про куратора академічної групи Миколаївського національного аграрного університету»; «Положення про старосту академічної групи Миколаївського національного аграрного університету»; «Положення про планування, штатно-фінансове забезпечення, здійснення виховної роботи та контроль за її виконанням у Миколаївському національному аграрному університеті»; «Статут Миколаївського національного аграрного університету про права та обов'язки студентів»; «Статут Миколаївського національного аграрного університету про органи студентського самоврядування»; «Правила внутрішнього розпорядку Миколаївського національного аграрного університету»; «Правила внутрішнього розпорядку в студентських гуртожитках Миколаївського національного аграрного університету»; «Інформація про спортивні секції, творчі колективи, клуби за інтересами, змагання, конкурси, основні заходи університету, в яких студенти можуть брати участь»; «Положення про визначення рейтингу на кращого студента, яке містить порядок визначення рейтингу, мету його створення, формування мотивації до ефективної навчально-виховної діяльності студентів»; «Положення про

визначення рейтингу на кращу академічну групу»; «Положення про студентський гуртожиток».

Органи студентського самоврядування є не просто самостійним явищем, а виступають суттєвим компонентом усього освітньо-виховного процесу у Миколаївському національному аграрному університеті, що має особливе ідеологічне навантаження.

Система студентського самоврядування Миколаївського національного аграрного університету – це багаторівнева структура, до якої входять: студентська рада університету (сектор з освітньо-виховної роботи, сектор з культурно-масової роботи, сектор з наукової роботи, сектор з організації спортивної роботи, студентське телебачення, студентський прес-центр, сектор з організації міжнародних зв'язків, сектор із працевлаштування), студентські ради самоврядування факультетів, студентські академічні групи, студентські ради гуртожитків.

Студентське самоврядування спрямоване на системну організацію студентського життя університету за конструктивної взаємодії з адміністрацією на всіх рівнях управління, перш за все, орієнтовано на розвиток всебічно цікавого та корисного студентського життя. Участь студентів в управлінні закладом вищої освіти розширює сферу застосування їхніх здібностей та вмінь, дає кожному можливість розвинути таланти, проявити ініціативу. Найбільш повно ефективність роботи студентського самоврядування характеризує критерій соціалізації студентів і випускників, що пройшли школи студентського самоврядування. Знання і досвід, здобуті у роботі студентської колегії, роблять випускників Миколаївського національного аграрного університету мобільними, затребуваними в галузі державного управління, адміністративно-господарській роботі, політиці та інших галузях суспільно значущої діяльності.

Органи студентського самоврядування в університеті є важливою підсистемою у системі управління закладом вищої освіти, що викликано соціально-педагогічними чинниками впливу на студентську молодь.

Охоплюючи всі сфери життєдіяльності закладу вищої освіти і функціонуючи на всіх рівнях, діяльність студентського самоврядування здійснюється відповідно до основних стратегічних завдань закладу вищої освіти. Залучення студентської молоді до громадської діяльності сприяє формуванню лідерських, комунікативних, організаційних, управлінських якостей. Наведемо приклад заходів, організованих органами студентського самоврядування, що, з одного боку, забезпечують формування лідерської та управлінської компетенції здобувачів вищої освіти, а з іншого – безпосередню участь в організації освітньо-виховного процесу.

Органи студентського самоврядування ініціювали проведення учнівського зльоту «Лідери Миколаївщини» за участі учнів 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів із числа органів учнівського самоврядування, відмінників навчання, переможців всеукраїнських, обласних, міських, районних олімпіад, конкурсів, фестивалів, змагань тощо. Основним завданням учнівського зльоту є створення умов для самореалізації особистості та формування організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці.

Систематичне навчання молоді основам управлінської діяльності під час роботи Школи лідерів доцільно супроводжувати відпрацюванням навичок планування, організації, контролю під час діяльності органів студентського самоврядування, що передбачає залучення здобувачів вищої освіти до участі в громадській діяльності студентів, організацію спільної діяльності з лідерами органів студентського самоврядування і самостійне проведення заходів. Отже, поступове делегування управлінських повноважень лідерам студентського самоврядування в організації різних видів громадської діяльності сприяє розвитку вмінь будувати міжособистісні стосунки, формує організаторські уміння тощо.

Участь у діяльності органів студентського самоврядування дозволяє набути управлінських й організаторських умінь, привчає молоду людину відповідально виконувати свої обов'язки та покладені на неї завдання.

Студентське самоврядування як елемент у системі управління закладом вищої освіти, маючи свої функції, суб'єкти та завдання, реалізуючи свою діяльність на всіх рівнях, слугує надійним фундаментом і практичною базою для формування лідерської та управлінської компетенції здобувачів вищої освіти, зокрема здобуття управлінських навичок самоорганізації, самоуправління, прийняття управлінських рішень. Основною ознакою діяльності студентського самоврядування як управлінської системи є взаємодія елементів управління, оскільки кожен суб'єкт може виконувати роль об'єкта чи навпаки, залежно від ситуації й окреслених завдань. Горизонтальні суб'єкт-об'єктні відносини формуються між здобувачами вищої освіти, яких залучено до діяльності самоврядування, між лідерами активу та здобувачами вищої освіти, між лідерами та адміністрацією, між здобувачами вищої освіти та адміністрацією. Налагодження співпраці та позитивної взаємодії для кожного виду взаємин є запорукою ефективної демократичної діяльності органів студентського самоврядування.

Досвід роботи студентського самоврядування Миколаївського національного аграрного університету відповідає пріоритетам виховної системи університету та вимогам чинного законодавства України про вищу освіту. Залучення органів студентського самоврядування до управління закладом вищої освіти сприяє удосконаленню освітньо-виховного процесу, встановленню конструктивної співпраці між здобувачами вищої освіти та адміністрацією з метою перспективного розвитку закладу вищої освіти.

Література:

1. Новикова Л.И. Педагогика воспитания : Избранные педагогические труды / Под ред. Н.Л. Селивановой, А.В. Мудрика. Сост. Е.И. Соколова. – М., 2009. – 349 с.
2. Положення про студентське самоврядування Миколаївського національного аграрного університету СО 5.138.01-00.2017. – Миколаїв, 2017.
3. Про вищу освіту : Закон України станом на 01.07.2014 №1556-VII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний сайт. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

***Науковий керівник – Шарата Н.Г.,
д-р.пед.наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та
підвищення кваліфікації
Миколаївський національний аграрний університет***

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ВЕБ-РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Н. Дем'яненко, студентка групи Р-1/1
Технологіко-економічний коледж, МНАУ*

Готуючись до ЗНО, здобувачі вищої освіти відчують нагальну потребу в додаткових засобах отримання знань. Одними з таких засобів мають стати освітні веб-ресурси, за допомогою яких студенти в зручний для себе час можуть переглядати матеріали, спрямовані на активізацію пам'яті, сприйняття, засвоєння закріплення та перевірку знань. Використовуючи освітні веб-ресурси для самоосвіти, здобувач вищої освіти зберігає можливість самостійно розпоряджатись власним часом, обирати комфортне місце, темп та гаджети для занять.

Освітні веб-ресурси – це ресурси освітнього характеру, які розміщені у веб-просторі мережі Інтернет. Сюди належать не тільки ресурси, що підготовлені за спеціальною веб-технологією (веб-сторінка, веб-сайт, веб-портал), а й інші електронні ресурси, що зберігаються на веб-серверах у вигляді різних форматів (текстового, графічного, архівного, аудіо та відеоформатів і т. д.)[1].

Пропонуємо добірку та коротку характеристику освітніх веб-ресурсів, які є у вільному доступі і можуть бути використані здобувачами вищої освіти під час підготовки до ЗНО з української мови.

✓ <http://testportal.gov.ua/> – Український центр оцінювання якості освіти.

Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) – це державна установа, яка здійснює зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, та проводить моніторингові дослідження якості освіти. На цьому веб-сайті розміщено інформацію щодо організації та проведення зовнішнього незалежного оцінювання у поточному році,

нормативні документи, які регулюють його проведення, а також графіка перелік предметів, з яких проводиться ЗНО. Через цей сайт здійснюється процедура реєстрації учасників зовнішнього незалежного оцінювання. Важливою є інформація про порядок подачі апеляційних заяв. У рубриці «Підготовка» здобувачі вищої освіти зможуть ознайомитися з програмою ЗНО з української мови та літератури, характеристикою сертифікаційної роботи, критеріями оцінювання, а також переглянути тести ЗНО минулих років та пробного ЗНО[2].

✓ Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus – перший та найбільший проект безкоштовної освіти для всіх та кожного в Україні. Курс «Українська мова та література. Підготовка до ЗНО», розміщений на цій платформі, покликаний допомогти всім охочим вступникам саме у підготовці до ЗНО. Курс розбито на теми. Кожна тема містить блоки або підтеми, які відповідають програмі ЗНО та засновані на досвіді попередніх років. До уваги вступників відеолекції до кожної підтеми, презентації та конспекти. Матеріали доступні для завантаження та перегляду у будь-який час, що значно спростить підготовку та дозволить ще раз переглянути потрібне безпосередньо перед тестуванням. Курс є повністю безкоштовним [3].

✓ Платформа Ed-era–Лайфхаки з української мови. EdEra та Освіторією створено онлайн-курс у формі корисних порад (лайфхаків), що допоможе опанувати базові теоретичні знання з української мови, виробити навички успішної мовленнєвої комунікації та підготуватися до складання ЗНО. Курс складається з 16 тем, тестових та відкритих завдань, допоміжних матеріалів та інтерактивного конспекту на платформі EdEraBooks. Після кожного блоку матеріалів студенти матимуть змогу завантажити робочі аркуші для додаткової систематизації знань та практики написання тесту [4].

✓ <https://znoclub.com/>– Всеукраїнський портал підготовки до ЗНО.

Тут дібрано 7 ресурсів для перевірки знань з української мови та літератури[5], серед них:

✓ arealme.com– онлайн-тест словникового запасу, який став популярним серед користувачів українського Facebook, дасть змогу здобувачам оцінити багатство свого словника [6].

✓ webpen.com.ua– комплексний тренажер з української мови. Поєднує компактний виклад теоретичного матеріалу із великим обсягом практичних завдань у вигляді онлайн-тестів, що дають змогу перевірити знання із фонетики, лексики, орфографії та культури мови [7].

✓ ukr-mova.in.ua– зручний ресурс із великою базою вправ, головний акцент яких – допомогти розібратись зі «складними випадками», в тому числі з лексичними помилками та наголосами. Матеріал викладено в компактній ілюстрованій формі [8].

✓ <http://osvita.ua>– сайт, який дозволяє пройти в режимі онлайн всі тести ЗНО з української мови та літератури попередніх років, а також ознайомитися з посібником для підготовки власного висловлення. Подані у цьому посібнику матеріали допоможуть пройти своєрідний прискорений курс підготовки до написання власного висловлення на ЗНО з української мови та літератури. Інформація стосовно різноманітних аспектів написання власного висловлення подана у вигляді відповідей на запитання, які найчастіше турбують учасників тестування [9].

Працюючи із зазначеними вище освітніми веб-ресурсами, здобувачі вищої освіти матимуть змогу якісно підготуватись до ЗНО з української мови.

Література:

- 1.<https://uk.wikipedia.org>.
- 2.<http://testportal.gov.ua/>
- 3.[Prometheus /](#)
- 4.[Ed-era.](#)
- 5.<https://znoclub.com/>
- 6.arealme.com
- 7.webpen.com.ua
- 8.ukr-mova.in.ua
- 9.<http://osvita.ua>

***Науковий керівник - Гордієць І.А.,
викладач Технологіко-економічного коледжу
Миколаївський національний аграрний університет***

МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ УКРАЇНЦІВ

*Н.А. Жовта, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Кожен громадянин України незалежно від національності зобов'язаний знати й поважати державну мову, уміти спілкуватися нею, дотримуючись культури мовлення з її невід'ємним складником - мовленнєвим етикетом.

Український мовленнєвий етикет - це національний кодекс словесної добропристойності, правила ввічливості. Він сформувався історично в культурних верствах нашого народу й передається від покоління до покоління як еталон порядної мовленнєвої поведінки українця, виразник людської гідності та честі, української шляхетності й аристократизму духу.

Український мовленнєвий етикет - явище прогресивне й суто національне, бо належить рідній (материнській) мові та відображає національний характер українця, його ментальність - склад розуму, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Це категорія в основному стала.

Однак прогрес суспільства вносить у нього, відповідно до конкретних практичних потреб, певні корективи, спрямовані на подальше вдосконалення й розвиток. Скажімо, поява радіо, телевізора й телефону зумовила потребу у відповідному для них етикеті спілкування. І все ж основа мовленнєвого етикету незмінна - утвердження коректності й доброзичливих стосунків між людьми.

Український мовленнєвий етикет передбачає властиві українцям національно-специфічні правила мовленнєвої поведінки, утілені в системі стійких формул і виразів для прийнятих і запропонованих суспільством ситуацій чемного контакту зі співбесідником. До таких ситуацій належать: звертання до співрозмовника та привернення його уваги, вітання, знайомство, вдячність, пробачення, прощання тощо.

Українська народна педагогіка з допомогою національного мовленнєвого етикету вчить нас формувати щирі та доброзичливі взаємини з людьми. В її

арсеналі чимало цінних порад, які втілені в афоризмах: «Що маєш казати, то наперед обміркуй», «Дав слово - виконай його», «Слухай тисячу разів, а говори один раз», «Говори мало, слухай багато, а думай ще більше».

В Україні батьки змалку при звичають дітей до мовленнєвого етикету. Дитя щойно зіп'ялося на ноги чи навіть ще сидить у колисці, а його вже привчають при зустрічі слухати вітання «Здоров! Рости великий», а при прощаннях казати «па-па» і привітно з усмішкою махати ручкою. Увагу дітей до мовленнєвого етикету привертають і народні казки.

Основна вимога мовленнєвого етикету - увічливість, статечність, пристойність, уважність і чемність співрозмовників. Справді, вихована людина поштиво розмовляє завжди, скрізь і з усіма. Народна практика живого спілкування багата на слова ввічливості, які ще називають чарівними.

А тому негарно мовчати, коли треба говорити, і негарно говорити, коли треба мовчати. Про мовчунів у народі кажуть: «Мовчить, як пень», «Мовчить, як води в рот набрав». Схвалюючи людей, які добре володіють мовою («За словом у кишеню не полізе»), народна педагогіка водночас засуджує порожню балаканину, зайві, фальшиві прикраси в мові («Красно говорить, а слухати нічого»). Та найбільше дістається базікам: «Язиком сяк і так, а ділом ніяк», «Базіка - мовний каліка», «Бесіди багато, а розуму мало».

Український мовленнєвий етикет - то велика духовна сила, яка відстоює нас як націю. Ось чому різні поневолювачі України, прагнучи денаціоналізувати українців, намагалися спотворити наш мовленнєвий етикет і запровадити чужинський. І дещо їм таки вдалося. Скажімо, у багатьох сім'ях діти, звертаючись до своїх батьків, дідусів і бабусь, уживають займенник «ти» замість нашого традиційного українського пошанного «Ви».

Наші національні генії дуже шанували та любили своїх матерів і батьків, але називали себе традиційно: «Тарас Шевченко!», «Іван Франко», «Михайло Грушевський». І це по-європейськи. Згадаймо, як репрезентовані у світовій культурі великі люди інших народів Європи: Віктор Гюго, Ференц Ліст, Адам Міцкевич, Ісаак Ньютон. Неухильно дотримувалися цього українського

європейського мовленнєвого етикету і наші славетні жінки, добираючи собі літературні псевдоніми: Олена Пчілка, Леся Українка, Ганна Барвінок, Дніпрова Чайка, Марійка Підгірянка.

На жаль сьогодні ми стикаємося все частіше з молодіжним сленгом у спілкуванні, який пересипаний нав'язаними нам з інших мов, нечемними, часто навіть і брутальними словами, словами іноземного походження, які вживаються в прямому чи переносному значенні, злиттям слів, які чужі українській мовній традиції та спілкуванню.

Висновок: мовна культура кожної людини і студентів зокрема має стати надійною опорою у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів. Обов'язковою ознакою високої мовної культури є володіння лексичним багатством рідної мови. Кожна культурна людина з вищою освітою має вчитися глибше пізнавати тонкощі рідної мови, сприймати гру відтінків рідного слова (вчитися серцем сприймати красу слова). Адже українська мова може здивувати і захопити. Мовлення спеціаліста -- його візитна картка. Це стосується як володіння українською мовою, так і іншими мовами. Не забуваймо вислів: «Скільки людина знає мов, стільки разів вона людина».

Література:

1. <https://ppt-online.org/421717>.
2. <https://svitppt.com.ua/kultura/ukrainskiy-movlenneviy-etiket.html>.
3. https://studopedia.su/8_54386_movniy-movlennieviy-spilkuvalniy-etiket.html.

***Науковий керівник - Кравченко Т.П.,
канд.філолог.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО
САМОВРЯДУВАННЯ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

***А.В. Камашев, здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Мета тез полягає у висвітленні особливостей роботи органів студентського самоврядування Миколаївського національного аграрного університету.

Інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачає орієнтацію на Людину та її духовну культуру, виховання ціннісного ставлення до соціального оточення та самої себе, національно свідомого, високоосвіченого, життєво компетентного, толерантного громадянина – патріота, здатного до саморозвитку та самовдосконалення, відповідального перед своєю нацією.

Мета виховання студентської молоді Миколаївського національного аграрного університету (далі – МНАУ) – сформувати всебічно й гармонійно розвинену, морально, культурно, професійно й соціально компетентну особистість, здібну ефективно реалізовувати свої права й обов’язки й успішно здійснювати професійну діяльність. Сьогодні молода людина має бути відповідальною; приймати правильні рішення; регулювати конфлікти ненасильницьким шляхом; розуміти та сприймати різні культури, релігії, мови та національні традиції; володіти новими технологіями, розуміти межі їхнього застосування й розповсюдження; здійснювати інноваційну діяльність; адаптуватися в умовах сучасного світу.

У Миколаївському національному аграрному університету мета виховання студентської молоді конкретизується через систему завдань, з-поміж яких: виховання ставлення до праці як до першої життєвої необхідності; формування орієнтації на гуманістичні світоглядні установки й духовні цінності у нових соціально-політичних та економічних умовах суспільства; формування самосвідомості й найвищих потреб особистості; виховання почуття патріотизму, відданості у служінні української держави; формування культу сім’ї, поваги до старшого покоління, почуття відповідальності за виховання дітей; розвиток та удосконалення роботи органів студентського самоврядування як однієї із необхідних умов сучасного розвитку університетського об’єднання; формування корпоративної культури

університету, що визначає систему цінностей, яка об'єднує студентську молодь та науково-педагогічний колектив МНАУ для досягнення спільної мети; формування згуртованого університетського колективу, комфортних соціально-психологічних умов для комунікативно-особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Система планування виховної роботи Миколаївського національного аграрного університету містить комплексний план виховної роботи університету, зокрема: план засідань ради з виховної роботи; план культурно-виховних заходів; план засідань рад з виховної роботи на факультетах; план роботи студентського профспілкового комітету; план роботи студентської колегії; план роботи практичного семінару для кураторів академічних груп (методи проведення виховної роботи як в аудиторний, так і позааудиторний час: кураторські години, «круглі столи», конкурси, тренінги); організаційно-методичні матеріали з виховної роботи; план роботи бібліотеки; план роботи клубів за інтересами, гуртків, студій, спортивних секцій, телестудії, туристичного гуртка тощо.

Система студентського самоврядування МНАУ – це багаторівнева структура, до якої входять: студентська рада університету (сектор з освітньо-виховної роботи, сектор з культурно-масової роботи, сектор з наукової роботи, сектор з організації спортивної роботи, студентське телебачення, студентський прес-центр, сектор з організації міжнародних зв'язків, сектор із працевлаштування), студентські ради самоврядування факультетів, студентські академічні групи, студентські ради гуртожитків.

Так, органи студентського самоврядування МНАУ організовують проведення Школи лідерів, під час роботи якої здобувачі вищої освіти мають можливість взяти участь в освітньо-пізнавальних заходах, спрямованих на формування соціальної активності студентської молоді, тренінгах, дебатах із метою відпрацювання логічного та критичного мислення, комунікативної культури та навичок публічного виступу; забезпечення формування в

представників студентського активу необхідних для управлінської діяльності знань і навичок.

Студентське самоврядування як елемент у системі управління закладом вищої освіти, маючи свої функції, суб'єкти та завдання, реалізуючи свою діяльність на всіх рівнях, слугує надійним фундаментом і практичною базою для формування лідерської та управлінської компетенції здобувачів вищої освіти, зокрема здобуття управлінських навичок самоорганізації, самоуправління, прийняття управлінських рішень. Основною ознакою діяльності студентського самоврядування як управлінської системи є взаємодія елементів управління, оскільки кожен суб'єкт може виконувати роль об'єкта чи навпаки, залежно від ситуації й окреслених завдань. Горизонтальні суб'єкт-об'єктні відносини формуються між здобувачами вищої освіти, яких залучено до діяльності самоврядування, між лідерами активу та здобувачами вищої освіти, між лідерами та адміністрацією, між здобувачами вищої освіти та адміністрацією. Налагодження співпраці та позитивної взаємодії для кожного виду взаємин є запорукою ефективної демократичної діяльності органів студентського самоврядування.

Отже, можемо констатувати, що позитивний досвід роботи студентського самоврядування Миколаївського національного аграрного університету відповідає пріоритетам виховної системи університету та вимогам чинного законодавства України про вищу освіту. Залучення органів студентського самоврядування до управління закладом вищої освіти сприяє удосконаленню освітньо-виховного процесу, встановленню конструктивної співпраці між здобувачами вищої освіти та адміністрацією з метою перспективного розвитку закладу вищої освіти.

Література:

1. Архангельская Н. Б. Воспитательная система негосударственного вуза: теория и практика становления / Н. Б. Архангельская : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01: Н. Новгород, 2001. – 169 с.
2. Новикова Л. И. Педагогика воспитания : Избранные педагогические труды / Под ред. Н.Л. Селивановой, А.В. Мудрика. Сост. Е.И. Соколова. – М., 2009. – 349 с.

3. Положення про студентське самоврядування Миколаївського національного аграрного університету СО 5.138.01-00.2017. – Миколаїв, 2017.

4. Пономарьова Г.Ф. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика / Г.Ф. Пономарьова : монографія. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. 547 с.

5. Про вищу освіту : Закон України станом на 01.07.2014 №1556-VII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний сайт. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Науковий керівник – Шарата Н.Г.,
д-р.пед.наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та
підвищення кваліфікації
Миколаївський національний аграрний університет

САМОСТІЙНА РОБОТА – ЯК НАЙГОЛОВНІШИЙ ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ ДО ТЕСТУВАННЯ

А. Левченко, студентка групи А-2/1
Технологіко-економічний коледж, МНАУ

Метою сучасної освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей тощо. Тому освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості.

Основою освіти є знання як її ядро і серцевина. Системою освіти визначено напрями та шляхи безперервного навчання і знання можна здобувати різними способами: аудиторно, індивідуально або активно займаючись самоосвітою, самостійно визначаючи стратегію дій.

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити дві форми самостійної роботи: традиційну, виконувану студентами в позааудиторний час без контролю викладача, і ту, що здійснюється під безпосереднім контролем викладача; а також визначити такі види самостійної роботи, як: слухання лекцій та їх конспектування; підготовка доповідей, рефератів; робота з підручником, словником, навчальним посібником; розв'язування педагогічних задач; виконання лабораторних робіт; організація експериментальної роботи; участь у роботі наукових гуртків, студій, проблемних груп; курсові, бакалаврські,

магістерські роботи і т. ін. Але кожен студент, окрім запланованого навчання освітнім закладом, має самостійно працювати над рівнем свого інтелекту, розвивати увагу, пам'ять, навички аналізу, міркування, а також запобігати формалізму.

Готовність до самостійного навчання має декілька взаємозалежних та взаємопов'язаних компонентів: психологічний компонент (мотивація, ставлення до даної діяльності, інтелектуальні можливості та здібності, вольовий потенціал, саморегуляція); комунікативний компонент (комунікативна компетенція); методологічний компонент (засвоєння методів та прийомів самостійної діяльності, вміння орієнтуватися в цій діяльності, знання особливостей її виконання).

Залежно від формування кожного з компонентів готовності розрізняють три ступені готовності:

1) готовність до копіюючої діяльності – здатність до наслідування і повторення раніше побаченого або почутого;

2) готовність до відтворюючої діяльності – повторення раніше проробленого;

3) готовність до власне самостійної діяльності – перевага внутрішньої мотивації, високий рівень саморегуляції, самостійний пошук завдань і виконання різних вправ, використання прийомів у нових, але не в аналогічних умовах діяльності.

Проте, не завжди молода людина виявляється готовою працювати самостійно. Найчастіше визнають, що їм не вистачає вмінь правильної організації самостійної роботи, не всі вміють правильно розподіляти вільний час. Звичайно, основна роль у формуванні вмінь працювати самостійно належить викладачеві, який демонструє прийоми самостійної роботи на аудиторних заняттях і організовує самостійну діяльність студентів. А студент, який сумлінно виконує завдання правильно організованої самостійної роботи, пізніше може цю модель перенести на самонавчання.

Самонавчання є великою необхідністю, адже сьогодні ніяка хороша школа, жоден репетитор не підготує, скажімо, до тестів зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури, якщо він не буде працювати самостійно. Самопідготовці варто приділяти щоденно певний час, бо найкраще усвідомлюється той матеріал, який людина засвоїла самостійно. Самостійно можна читати підручники, виконувати мовні вправи, читати художні твори та критику до них, вивчати напам'ять поезію, проходити тести попередніх років, робити оригінальні конспекти вивчених тем, тезові нотатки, схеми, таблиці, спілкуватися на тему вивченого матеріалу з другом, товаришем, який також готується до ЗНО, повторювати матеріал, розглянувши правильну побудову власного висловлювання, тренуватися писати твори.

Крім традиційних засобів здобування та поглиблення знань самостійно, ми можемо використовувати для підготовки найпопулярніші електронні засоби комунікації - мобільні телефони, смартфони, планшети, електронні книги, комп'ютери бо маючи великі дидактичні можливості, реалізують принципи доступності, інтегрованості, інтерактивності, адресності, надмірності, сензитивності, різносторонності надають такі можливості, які традиційні підручники надати не можуть, а саме «дозволяють створити активне кероване комунікативне середовище, у якому здійснюється навчання». Це дуже зручно, адже сьогодні жоден студент не може уявити себе без мобільного пристрою. Слід зазначити, що майже кожен мобільний телефон є також засобом отримання інформації з електронних джерел Інтернету, а кожен його господар може бути учасником реального комунікативного середовища через використання програм типу Skype або ж Viber, Vodafone, WhatsApp, брати участь у форумах, листуваннях через електронну пошту та СМС-повідомлення, виконувати завдання викладача у електронному середовищі, відвідувати «хмару» та виконати завдання, вміщені туди викладачем, відвідувати веб-сторінку та персональний сайт викладача, де на здобувача вищої освіти завжди чекають нові завдання та цікава змістовна інформація. Великою перевагою використання мобільного засобу у навчання є економія навчального часу.

Завантажені матеріали можна використовувати по-різному, скрізь без обмежень. Скажімо, починаючи від опрацювання найбільш актуальних газетних матеріалів, наукових статей чи коротких відеороликів, скажімо в сервісі YouTube, дивитися відеоролики, фільми у якості HD, переглядати сторінки в Інтернеті, створювати текстові файли, інколи навіть презентації, повторювати правила правопису, прослуховувати тексти творів чи зразки для вивчення віршів на пам'ять, читати цікаві статті про творчість українських письменників, а також переглядати екранізації їхніх творів тощо.

З української мови підготовку слід будувати за принципом «теорія-практика»: прочитали або повторили теоретичні відомості – виконали розгорнуті вправи з підручників та посібників. Над вивченням української літератури треба працювати в хронологічному порядку – від фольклору та давньої літератури до сучасних творів, розрізняючи жанрову специфіку творів, імена та характеристики персонажів, цитати.

Працюючи над собою, розвиваючи свої вміння та навички, необхідно пам'ятати, що це не одноразова допомога собі, а постійна клопітка робота, а тому необхідно знати, що успіх цієї роботи багато в чому залежить від бажання, прагнення, інтересу до роботи, потреби в діяльності, тобто від наявності позитивних мотивів. Велике значення під час самостійної роботи над собою мають спрямованість, психологічна готовність, а також певний рівень бази знань, на який будуть нашаровуватися нові знання. Тому переказуйте тексти своїми словами, що сприяє кращому його запам'ятовуванню, правильно обирайте літературу, шукайте логічні, змістові, структурні зв'язки, використовуйте асоціації та правила мнемоніки, що допомагає краще запам'ятовувати конкретну перелічувальну інформацію. Цікаво і корисно буде знати такі мнемонічні вирази, що допомагають швидше пригадувати певні правила української мови.

Отже, ефективне самонавчання — одне з найважливіших вмінь, але при цьому одне з найменш розвинених. З постійною зміною та еволюцією технологій ефективна самоосвіта допомагає тримати багато дверей

відчиненими, диверсифікувати та регулярно інвестувати в портфоліо власних знань, а це відкриває перед здобувачами вищої освіти джерела необмеженої інформації, необмежених ресурсів та можливостей, які зростають з кожним роком.

Література:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 684 с.
2. Воевідко Л. М. Самостійна робота студентів у професійному становленні / Л. М. Воевідко / Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти : особистісний вимір : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції 10–11 квітня 2014 р. – Донецьк : Азов'є, 2014. – 230 с.
3. Духаніна Н.М. Медіатехнології як мотивація студентів до навчання / Н.М. Духаніна // Вища освіта України. – №12. – 2008. – С.189–193.
4. Медіасвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали) / за ред. В. Г. Кременя ; авт. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубіянко, І. І. Бабін. – Вид-во ТДПУ, 2004. – 114 с.
6. Сисоєва С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навч. посіб. / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 78 с.

***Науковий керівник - Марценюк А.В.,
викладач Технолого-економічного коледжу***

Миколаївський національний аграрний університет

**КРІПОСНЕ ПРАВО В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ОСОБЛИВЕ ЧИ
ЗАКОНОМІРНЕ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ?**

***І.М. Нижник, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Поразка Російської імперії у Кримській війні та принизливі для неї умови Паризького мирного договору 1856 р. поставили перед імператором Олександром II складні проблеми. Однією з них було кріпосне право, оскільки Російська імперія залишалась єдиною європейською країною, де використовувалася підневільна праця. Збереження кріпосного права в Російській імперії означало її невідворотне перетворення в майбутньому на другорядну державу. До того ж кріпосне право, володіння «хрещеною власністю», дуже схоже на рабство, викликало осуд своєю аморальністю.

Весною 1856 р. Олександр II, приймаючи представників дворянства, вперше заявив про необхідність проведення селянської реформи. Він висловив

думку про те, що кріпацтво слід скасовувати поступово, але це слід зробити негайно, бо краще його скасувати зверху, ніж очікувати того небезпечного дня, коли воно почне ліквідуватись знизу. Причини реформ, як і кожний переломний момент в історії, стали об'єктом гострих наукових суперечок. Більшість західних вчених стверджує, що вирішальним мотивом у проведенні реформ були економічні чинники, оскільки відкриття чорноморських портів, участь російських землевласників у світовій торгівлі зробили ще очевиднішими недоліки кріпацької праці. Ще одним з аргументів зарубіжних вчених є той, що реформу спричинено насамперед прагненням модернізації царської армії, подолання відставання Росії від Заходу [1, С.123].

19 лютого 1861 р. Олександр II затвердив «Положення», «Маніфест» та інші документи селянської реформи. «Положення» поширювалися на більшість губерній європейської Росії, в яких налічувалося близько 25 млн кріпосних селян. За «Маніфестом» вони отримували особисту свободу і деякі громадянські права, могли найматися на роботу на фабрики й заводи [2, с.67]

Усі селянські дореформені наділи вважалися власністю поміщика і знаходились у селян на правах землекористування. За це вони виконували на користь поміщика низку повинностей і перебували на становищі «тимчасовозобов'язаних». Лише після викупу наділів селяни ставали їх власниками. До викупу вони виконували на користь поміщика повинності у вигляді оброку [3, с.23].

У цілому селяни були невдоволені реформою і способом її проведення. Обурення селянства викликало те, що основні масиви землі залишилися в руках поміщиків, а колишні кріпаки були змушені ще два роки після оголошення Маніфесту виконувати феодалні повинності й платити великий викуп за наділи.

Реформа була найбільшою прогресивною подією в російській історії. Вона поклала початок прискореної модернізації країни - переходу, притому високими темпами, від аграрного до індустріального суспільства, підірвала основні підвалини як кріпосницького, так і натурального укладів.

«Велика реформа» дала свободу мільйонам людей. При цьому її проведення довело можливість і плідність мирних перетворень в Росії, що відбуваються з ініціативи влади. Показово, в Сполучених Штатах Америки ліквідація рабства, що відбулася на декілька років пізніше, стала можливою лише в результаті Громадянської війни.

Література:

1. Рибаків С. Олександр П. Скасування кріпосного права / С.Рибаків.-К.: Либідь,2008.
2. Царенко О.М. Економічна історія України і світу / О.М.Царенко, А.С.Захарченко-К.:СВК,2013.
3. Т. І. Лазанська. Маніфест 19 лютого 1861/ Т.І.Лазанська // Енциклопедія історії України.-К.:Основа, 2008.

***Науковий керівник - Березовська Т.В.,
канд.істор.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

ДИПЛОМАТІЯ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

***В.С.Охотська, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Дипломатична зустріч, яка відбулася у січні 1429 року в місті Луцьку, була скликана з відома та згоди короля угорського, німецького та чеського — імператора Священної Римської імперії Сигізмунда за ініціативою Великого князя литовського Вітовта з метою вирішення низки політичних та економічних питань Центрально-Східної Європи. Обговорювані учасниками питання торкалися політичного, економічного, військового та релігійного аспектів життя Європи.

Волоське питання. Угорці, турки та поляки претендували на землі Молдавії. У боротьбі з турками Молдавія за угодою 1412 року мала виступати на боці Сигізмунда. Але вона не виконувала зобов'язання. Сигізмунд за це пропонував поділити цей край між Польщею та Угорщиною/

Коронування Вітовта. Аби відвернути амбіції Вітовта на Чеське королівство, і щоб ослабити Польщу, Сигізмунд здавна підбурював Вітовта на Литовське королівство. Вітовт також цього хотів, але активними противниками литовсько-руського королівства були поляки, які керувалися тим, що литовці не мають права нехтувати унійними зобов'язаннями. Питання коронації відклали на наступний з'їзд у Вільно[1].

Створення антитурецької коаліції. Монархи, які мали свої інтереси на Балканах, або поблизу Дунаю, були занепокоєні турецькою загрозою. Хоча відносини Порту і Візантії вряди-годи складалися мирно, османсько-венеціанська війна 1423—1430 років на користь турків та турецька облога Царгорода 1422 року не давали приводу на сподівання мирного майбутнього. Угорський та німецький король виступив з пропозицією до Литви та Польщі увійти до антитурецької коаліції, на що поляки відповіли своїм небажанням наражатися на велику небезпеку доти, доки коаліції не сформує велика кількість європейських держав.

Ганзійське питання. Данський король Ерік був особливо зацікавленим у тому, щоби врегулювати відносини з містами Німецької Ганзи. Давні сутички між ними та Данією виснажували королівство. Обговорювалися питання про врегулювання відносин з містами Ганзи.

Релігійні питання. На з'їзді виносилося питання про унію католицької та православної церков. Вітовт прагнув мати в князівстві самостійну церковну організацію, крім того, унію підтримував римський король та папські послы. Проте духовенство відмовилося навіть вступати в дискусію, отже справа закінчилася нічим. Обговорювалися натомість питання розколу католицької церкви і діяльність гуситів у Чехії.

Крім того, обговорювалася низка питань про вироблення правил торгівлі, про податки, про судноплавство на Балтиці.

Але сновним питанням було коронація Вітовта ,на успішне вирішення якого сподівалися Сигізмунд та Вітовт, було зірване поляками. Висловивши свій протест, польська делегація покинула Луцьк. Все ж коронування Вітовта

запланували на серпень наступного року. Через протидію поляків, подію перенесли на вересень 1430 року. Коронаційні акти були підготовлені у канцелярії Сигізмунда. Литва проголошувалася королівством на вічні часи. Проте через перешкоду поляків, які перекрили шлях і не пустили корону до Литви, урочиста коронація Вітовта так і не відбулася [2].

Для тогочасного Луцька як одного з головних міст Великого князівства Литовського, Руського, Жемайтійського з'їзд монархів був важливою дипломатичною та історичною подією, котра підкреслила вагомість міста у розвитку князівства та Королівства Польського. Але зважаючи на велику кількість розбіжностей та суперечок між учасниками з'їзду, великого політичного значення для Європи він не мав.

Таким чином, Велике князівство Литовське отримало дипломатичну поразку. В країні вже склалися історичні передумови остаточного злиття з Польщею в єдину державу Річ Посполита.

Література:

1.<http://book.net/index.php?bid=19528&chapter=1&p=achapter>

2.https://uk.wikipedia.org/wiki/3%27їзд_європейських_монархів_у_Луцьку

***Науковий керівник - Березовська Т.В.,
канд.істор.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СКІФІВ

***А.І. Поліщук, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Головним заняттям скіфського населення Степової Скіфії довгий час було кочове скотарство. Воно ґрунтувалося на розведенні і цілорічному утриманні під відкритим небом стадних копитних варин (коней, овець, великої рогатої худоби). Протягом досить довгого часу цей вид господарства був панівним на всьому Північному Причорномор'ї. Найбільш сприятливі природні умови для ведення чисто кочового скотарства існували в самій південній та середній

природних підзонах степу (території нинішньої Одеської, Миколаївської, Херсонської та Донецької областей).

На межі V-VI ст. до н.е. в економіці Степової Скіфії відбуваються значні зміни. Колись родючі пасовища Північного Причорномор'я під впливом непомірного випасу тварин і ряду інших негативних впливів людської діяльності погіршуються. Так виникає напівкочове скотарство, що припускає зимове утримання худоби в загонах з підгодівлею його твердими кормами. Кормову базу напівкочово господарства становили заплавні пасовища, використання яких не вимагало тривалих кочувань. На лівому березі Дніпра виділяються три масиви плавневих пасовищ - Великий Лук, Мала і Велика Плавні, на правому березі – Базавлуцькі плавні [1, с.31].

Тривалий час - аж до загибелі Великої Скіфії - ці два види скотарства співіснували, складаючи економічну основу політичного об'єднання іменованого Велика Скіфія.

Що стосується землеробства, то розкопки поселень Подніпров'я свідчать про те, що ця галузь сформувалась на рубежі V- IV ст. до н.е. Воно не було пов'язано зі способами обробки землі, що застосовувалися в Подніпров'ї в період пізньої бронзи. Землеробство скіфів виникло з потреб скіфсько гокошового господарства і було орієнтоване на виробництво твердих кормів, необхідних для підгодівлі худоби в зимовий час. IV ст. до н.е. пасовища дніпровської заплави перестали забезпечувати кормами худобу в зимовий час і з'явилася необхідність в запасах пленчатого ячменю і проса. Також серед рослин переважали посухостійкі: просо звичайне, ячмінь туманний, меншою мірою - полба. В обробці землі використовувався переліг. На невеликій ділянці целени палили травостій, потім за допомогою ручного дерев'яного знаряддя її обробляли і засівали. Через рік-два ділянку запускали в переліг, який використовувався як пасовище. Приблизно через десять років ділянка знову оброблялася [2, с.36].

Всі види домашнього виробництва степових скіфів були повністю забезпечені власною сировиною (деревообробка, обробка каменю,

виготовлення посуду, обробка скотарської сировини, прядіння і ткацтво). Залежність від природних ресурсів обумовила концентрацію основних видів домашнього виробництва степових скіфів у Подніпров'ї. Саме в заплаві Дніпра була зосереджена сировина для деревообробки. Використовувалася деревина дуба, ясена, бука, граба, клена, берези, тополі, вільхи, липи, верби. Способи самої обробки були досить складні - рубка, розкол стовбура дерева за допомогою клинів, лицювання поверхні долотом, теслом, гнуття, та довбання. Тобто деревообробка у степових скіфів досягала значного рівня розвитку та перебувала на стадії перетворення на ремесло. У степових скіфів ремесла як такого не було.

Скіфи багато запозичили у греків-колоністів. І хоча вироби ремісників вони купували, обмінювали або завойовували, духовні та естетичні запити були сформовані в значній мірі античною культурою.

Література:

1. Іллінська В.А.. Скіфія VII-IV ст. до н.е. / В.А.Іллінська, А.І.Тероножкін.-К.:Норма, 2017.
2. Степаненко А.І. Господарська діяльність скіфів Північного Причорномор'я / А.І.Степаненко.-К.: Наукова думка, 1991.

***Науковий керівник - Березовська Т.В.,
канд.істор.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

РОЗВИТОК ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

***Ю.С. Сизоненко, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ***

Мене завжди цікавило питання, чому Україну вважають країною, що підпадає під вплив Росії (східна частина) або Західної Європи (Галичина). Я вирішив для себе, що необхідно дослідити цю проблему і відповісти на питання, в чому ж полягає сила єдності України, її соборності.

Ознайомившись з дослідженнями таких істориків, як О. О. Бойко, В.М. Литвина, В.П. Шевчука та інших, я дізнався, що ідея української соборності, в якій втілюється віковичне прагнення нашого народу до єдності, сягає у глибину віків. “Збирання” південноруських земель, які стали першоосною великої держави Київська Русь та історичним центром формування української етнічної спільноти, було пріоритетом внутрішньої політики вже київських князів: Олега і Ігоря, Святослава і Володимира Великого, Ярослава Мудрого і Володимира Мономаха[1,2,5].

Подальший розвиток ідеї соборності тісно пов’язаний з утвердженням української протонаціональної спільноти та боротьбою за відродження власної державності у південноруських землях. Джерела свідчать, що вже в ході Національно-визвольної війни українського народу середини ХУІІ ст. формується новий рівень української національної свідомості, коли у світосприйнятті гетьмана Б.Хмельницького та козацької старшини утверджується поняття «Україна», що набуває загальнонаціонального значення, охоплює територію всіх етнічних українських земель.

Водночас Б.Хмельницький сформував національну державну ідею, що передбачала створення суверенної і цілісної держави в етнічних межах України. Отже, вже в середині ХУІІ ст. нова українська елітарна верства починає переходити від рівня етнічно-культурного ототожнення до національно-політичного самовизначення, одним із наріжних принципів якого став принцип української соборності .

Історична доба громадянської війни та Руїни, автономної гетьманської України надала чимало прикладів боротьби за українську соборність, без якої не мислилася й власна державність. Прагнення домогтися реалізації ідеї соборності України у вигляді «Великого князівства Руського» було притаманне гетьману І.Виговському. За те, щоб стати гетьманом «обох сторін Дніпра», в різний час вели драматичну боротьбу П.Дорошенко, І.Самойлович, І.Мазепа та ін.

Крах самодержавства внаслідок Лютневої демократичної революції в Росії, початок української національно-демократичної революції, створення і розгортання діяльності Української Центральної Ради, яка очолила справу відродження національної державності, спричинили перехід до практичного втілення віковичних соборних прагнень українців. Історичною віхою на шляху соборності українських земель у той період став, зокрема, Третій Універсал Центральної Ради від 20 /7/ листопада 1917 р., яким проголошувалось створення Української Народної Республіки і визначалось основне ядро її території це були: Київщина, Волинь, Поділля, Херсонщина, Катеринославщина, Таврія (без Криму), Полтавщина, Харківщина, Чернігівщина [3, с.57].

Наступним кроком на шляху до української соборності став Берестейській мирний договір, підписаний УНР з державами Четверного союзу 9 лютого 1918 р., за яким Центральна Рада добилася справедливих північно-західних кордонів і створила передумови для визволення від більшовиків захопленої ними на той час території України. Важливе національно-об'єднуюче значення мала також Українська Держава гетьмана П. Скоропадського, під керівництвом якого територіальні межі країни були дещо розширені.

Прихід наприкінці 1918 р. до влади Директорії і відновлення УНР розпочав новий етап боротьби за досягнення соборності українських земель. Це обумовлювалося і крахом Австро-Угорської імперії та появою на політичній карті ще однієї суверенної української держави – Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Важливе значення для практичного втілення в життя ідеї української соборності мало те, що нова держава – ЗУНР створювалася саме за принципом соборності, прагнучи об'єднати українські землі колишньої Австро-Угорської імперії.

Отже, об'єднання ЗУНР і УНР мало об'єктивні підстави, спиралося на віковічні прагнення широких мас і було оформлено відповідними найвищими державними актами. Проте під тиском Росії і Польщі обидві українські держави

втратили території, внаслідок чого ширився хаос громадянської війни, наростали внутрішні незгоди, що призвело до цілковитого розриву. Внаслідок цих обставин проголошена Злука виявилася незавершеною.

В ході драматичних національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. спроба створити соборну й суверенну України зазнала невдачі. Наддніпрянські українські землі опинилися у складі СРСР, де була започаткована на формально суверенна Радянська Україна, а західноукраїнський регіон був розподілений між Польщею, Чехо-Словаччиною і Румунією. Таке становище тривало до 1939-1940 рр., коли секретний протокол до радянсько-німецького договору від 23 серпня 1939 р., фактично санкціонував ІУ поділ Польської держави і захоплення частини західноукраїнських земель радянськими військами. Внаслідок цього у листопаді 1939 р. відбулося законодавче, правове оформлення процесу входження Західної України до складу УРСР і СРСР[4, с.234].

Суперечливе ставлення сталінського тоталітарного режиму до української соборності виявилось і після завершення Другої світової війни 1939-1945 рр. Це особливо яскраво виявилось у радянсько-польському договорі від 16 серпня 1945 р., за яким юридично закріпилось входження до УРСР західних областей, хоча деякі споконвічні українські землі, зокрема Лемківщина, Холмщина і Підляшшя, опинилися у складі Польщі. Водночас радянсько-чехословацький договір від 20 червня 1945 р. передавав Закарпатську Україну до складу УРСР, а радянсько-румунський договір від 10 лютого 1947 р. закріплював кордони України в межах радянсько-румунської угоди від 28 червня 1940 р. Вказані міжнародні угоди вперше за багато століть заклали міцне правове підґрунтя української соборності, що стало важливою передумовою сучасної незалежності України.

І ось нарешті в 1991р. утворення незалежної Української держави знаменувало початок якісно нового етапу в утвердженні суверенітету і соборності українських земель. Винятково важливим політико-правовим чинником на цьому шляху нашого народу стали результати

загальноукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р., в ході якого за підтвердження Акта проголошення незалежності України висловилося 90,92 % виборців. Прикметне, що це волевиявлення мало незначні розбіжності на сході і заході України (відповідно понад 80 % і понад 95 % голосів виборців) [5,с.198].

Неабияку роль у розбудові соборної і суверенної сучасної Української держави відіграв процес державотворення, який розгорнувся впродовж 1990-х рр. і супроводжувався запровадженням атрибутів державності, насамперед фіксацією кордонів, визначенням громадянства, державної символіки, власної грошової одиниці, створенням незалежних збройних сил, становленням владних структур, формуванням законодавчої бази держави, прийняттям. Основного Закону – Конституції України. Цей процес продовжується і сьогодні, коли революція гідності довела, що український народ прагне жити у вільній європейській державі. Проте революція як брудну піну підняла сепаратистський рух, що розриває нашу країну [1,с.324].

Разом з тим сила української єдності неодноразово виявляла себе в самих екстремальних ситуаціях, що виникали внаслідок впливу чорнобильської катастрофи, погіршення екологічного середовища в гірничобудівних регіонах Донбасу, Крив басу, Львівсько-Волинського басейну, в районах Закарпаття, які постраждали від повені і т.ін. Чому ж сьогодні східні області України не бажають бути єдиним організмом з Україною? Що сталося з людьми, які зраджують свою Батьківщину, проливають кров, порушуючи всі Християнські принципи? Мабуть справа у втручанні в нашу політику сил іншої сусідньої держави. Тому головною умовою єдності сьогодні є протистояння зазіханням інших народів-загарбників. Ще однією необхідною умовою подальшого зміцнення суверенності й соборності України є утвердження сучасної української нації. Ця спільнота має характеризуватися високим рівнем українського патріотизму, в основу якого слід покласти, насамперед, політичний і територіально-громадянський принципи. Розвитку етнонаціонального самоусвідомлення сприятимуть такі чинники, як відродження історичної пам'яті нації, гармонійний поступ української

національної освіти, науки та культури. За цих умов українські громадяни будуть жити «чуттям єдиної родини», а соборна і суверенна Україна утвердиться як сильна, розвинута, процвітаюча держава.

Література:

1. Бойко О. Д. Історія України. – К.: Вид. центр «Академія»/ О.Д.Бойко, 1999.
2. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991 – 2000 рр.) / В.М.Литвин – К.: Альтернативи, 2000.
3. Політична історія України: Посібник / За ред. В. І. Танцюри. – К.: Видавн. центр «Академія», 2001.
4. Смолій В. А. Українська державна ідея ХУІІ – ХУІІІ століть: проблеми формування, еволюції, реалізації./ В.А.Смолій, В.С.Степанков – К.: Альтернативи, 1997.
5. Шевчук В. П. Історія української державності: Курс лекцій /В.П.Шевчук, М.Г.Тараненко. – К.: Либідь, 1999.

***Науковий керівник - Домбровська Л.І.,
асистент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

ПРИТЧА - ЯК СКАРБНИЦЯ ЛЮДСЬКОГО ДУХУ

***А.І. Сокурєнко, здобувач вищої освіти групи ОП-1/1
МНАУ***

Відкриваючи Велику книгу притч, ми розуміємо таємницю мудрості, яка витримала випробування часом. Результат такого випробування заслуговує на увагу і пошану. Кожна притча може чогось навчити. В кожній закладено певний життєвий урок. Тому подібні оповіді з давніх-давен, від учителя до учня, від батька до сина, від однієї людини до іншої дійсно зберегли повчальний зміст та багатовіковий людський досвід. Отже, такі роздуми сповнилися мудрості тисячоліть.

Для тих, хто небайдужий до великої сили слова, притчі стануть чудовим світосприйняттям та вірним шляхом до досконалого життя. Передані просто, виражені ясним і чітким словом, притчі завжди спонукають людину до роздумів в самопізнанні. Саме такі тексти здатні відкрити очі на дійсно важливі речі і дати підказку, як слід діяти в тій, чи іншій ситуації [1, с.165; 2, с. 134; 3, с. 213].

Існує дуже багато етнічних культурних видань: індійські, китайські, перські, грецькі, асирійські та християнські притчі. Саме завдяки такій літературі нам стає доступною неминуща мудрість поколінь, котра робить нас гідними людьми, які крокують життєвими стежинами.

Індійські притчі вважаються першими мудрими оповіданнями, що дійшли до нас із сивої давнини. Адже Індія – країна надзвичайно багатої історії та культури – населена нащадками однієї з найвеличніших прадавніх цивілізацій. Отож головна священна книга індуїзму – Веди – є найдавнішим священним писанням у світі. Недаремно ця назва із санскриту перекладається як «знання». За словами вчених, засади ведичного вчення були занотовані давньоарійською мовою на шкурах тварин тисячі років тому. Мешканці Давньої Індії вважали, що вся природа, усі гори, річки та рослини мають у собі божественну силу. Тому їхні притчі допомагають досягнути глибину, красу та витонченість духовної думки давніх індійських народів.

Так в притчі «Почни із себе» розповідається про одного раджу, який був могутнім та величним, що вирішив змінити весь світ на краще. Однак роки невтомної праці не принесли плодів. Світ лишився таким, яким і був до того! Засмучений раджа вирішив: «Ну, гаразд, нехай зі світом нічого не вийшло. Але ж країну свою я можу поліпшити! Недарма мене обрано раджею!» І знову закипіла робота, але все було марно. Яких би зусиль не докладав володар. Тоді він вирішив удосконалити хоча б місто. І знов отримав незадовільний результат. Розпалений жагою перемоги, раджа заповзівся змінювати свій палац, родину... Та оскільки нічого в нього не виходило, він узявся за самого себе. І – диво дивне! – йому вдалося! А змінивши себе, володар побачив, що змінився і весь світ навколо! Тож, притча повчає нас: прагнучи перемінити світ, спершу необхідно попрацювати над собою, адже кожен – господар свого світу [6, с.45].

Китайські притчі діляться на даоські та конфуціанські. Вони виникли як відгук релігійного вчення Давнього Китаю близько VIст. н. е. Це вчення базується на досить складній системі символіки єднання та взаємодії трьох

світів: загального, космічного й внутрішнього (людського). Так притча «Гармонія спокою» повчає чим відрізняється звичайна людина від духовно урівноваженої. Один молодий учень запитав літнього та досвідченого вчителя про це. Той відповів: «Звичайна людина скеровує свої думки на поверхню, тому не здобуває гармонії зі світом. А спокійна – спрямовує їх усередину себе, сповнюючись таким чином гармонії з оточенням».[5, с.89]Отже сама гармонія полягає в рівновазі між думками та вчинками.

Конфуціанська притча повчає моральним цінностям. Конфуцій прагнув створити гармонійне суспільство, де кожна особистість виконувала б певну функцію. Притча «Троє метеликів» наголошує на обережності в філософії. Так три метелика, підлетівши до запаленої свічки, заповзялися розмірковувати про природу вогню. Перший мовив: «Вогонь палахкотить». Другий скрикнув: «Вогонь гарячий!», а третій метелик наблизився до свічки впритул і зник у вогні безслідно! Таким чином, він дізнався більше за інших, проте не зміг розповісти про це [4, с. 109].

Кожна християнська притча містить певну істину. Вони як зерна мудрості падають у серця людей і згодом проростають, немов насіння, пишним збіжжям. І хоча спершу може видатися, що притча не несе жодної корисної інформації, насправді це не так. Якщо б притча не сподобалася, є дісталася серця і розуму, її час ще б не настав. В притчі «Проповідь про брехню» розкривається чесноти та недоліки. «Священик попросив прочитати сімнадцятий розділ Євангелія від Марка. Минув тиждень і в неділю, священик звернувся до пастви: -Прошу тих, хто прочитав сімнадцятий розділ, здійняти руки. Майже всі присутні випростили руки вгору. – О це саме з вами я й хотів би поговорити про брехню, - скрушно зітхнув священик. – Адже в Євангелії від Марка немає сімнадцятого розділу! » [4, с.78].

Таким чином читати ці стислі історії необхідно. Ми стаємо більш досвідченими. Завдяки притчам ми духовно розвиваємося і виявляємо справжні людські морально-етичні цінності.

Література:

1. Бердяєв.М.О. Про призначення людини/ М.О.Бердяєв. – М. : Республіка. – 1998.- 420с.
2. І.О. Ільїн. Шлях духовного оновлення / І.О.Ільїн. - СПб.: «Бібліополіс» - 2006.-280с.
3. В.І. Вернадський. Наукова думка як планетарне явище / В.І. Вернадський – М. : Республіка,1991.- 452с.
4. Велика книга притч. – Х. : Віват, 2016. – 336 с.
5. Притчі Даоські, китайські, дзенські. - Х. : «Фоліо», 2012.-250с.
6. Притчі Ведичні, індійські, буддійські. Х. : «Фоліо», 2012.-360с.

*Науковий керівник - Домбровська Л.І.,
асистент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет*

ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПИТАННЯ В СРСР ЯК ІНСТРУМЕНТУ ТВОРЕННЯ ТОТАЛІТАРНОЇ СИСТЕМИ

***Є.В.Чеботарьов**, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Становлення комуністичної тоталітарної сиситеми тривало паралельно із становленням самої радянської держави. Але саме 20-30 рр. стали часом, коли тоталітарна система оформилася остаточно і зповна зреалізувала свій «потенціал». З другої половини 20-х років комуністична партія монополізує, зосереджує в своїх руках всю владу в країні, перетворюючись на державну партію

Таким чином, в Радянському Союзі утвердилась монопартійна система і диктатура єдиної партії, що є однією з ключових ознак тоталітарного ладу. На 1929 р. Сталін остаточно усуває від керівництва партією всіх своїх конкурентів і стає фактичним диктатором. З цього моменту можна констатувати завершення процесу формування командно-адміністративної системи тоталітарного типу.

Після винищення конкурентних політичних сил російські більшовики встановили тоталітарний режим і почали насаджувати в країні адекватний йому

соціально-економічний устрій. Експропріація великих і дрібних приватних власників, придушення національно-визвольного руху та ідеологічна індоктринація всього населення були б неможливі без масових репресій. В тріаді методів «соціалістичного будівництва» (пропаганда, виховання і насильство) тоталітарна держава найбільш широко використовувала саме насильство в усіх його формах: примушування, експропріація приватної власності, терор голодом, депортації, масові репресії. На відміну від «розкуркулювання», від терору голодом і депортацій, які мали характер дискретних актів, спрямованих проти соціальних верств або національних груп, масові репресії були індивідуалізовані і здійснювалися постійно. Як правило, вони спрямовувалися проти реальних або потенціальних ворогів режиму, але могли охопити й цілком лояльних людей з метою залякування всіх інших [1].

Сам термін «тоталітаризм» (від лат. *totalitus* — цілісний, в італ. *totalitario* — той, що охоплює усе в цілому) означає державний лад, що здійснює абсолютний контроль над всіма сферами суспільного життя.

У своїй роботі «Тоталітарна диктатура і автократія» (1956 р.) Карл Фрідріх і Збігнєв Бжезінський, виділили ряд ознак, притаманних тоталітарному режиму. Серед них наступні:

- єдина офіційна ідеологія;
- наявність єдиної партії, як правило, керованої диктатором, яка зливається з державним апаратом і таємною поліцією;
- монополія на засоби масової інформації, її ідеологічна цензура всіх легальних каналів надходження інформації, програм середньої і вищої освіти. Кримінальне покарання за поширення незалежної інформації. «Монополія на істину»;
- заперечення традицій, традиційної моралі, і повне підпорядкування вибору засобів поставленим цілям (мета — побудувати «нове суспільство»);
- централізоване жорстке планування економіки;

- всеосяжний контроль партії над збройними силами та розповсюдженням зброї серед населення;
- велика роль державної пропаганди, маніпуляція масовою свідомістю населення;
- адміністративний контроль над здійсненням судочинства;
- знищення індивідуальних громадянських прав і свобод;
- масові репресії і терор з боку силових структур;

створення системи поліцейського контролю для боротьби з будь-якою опозицією [2].

З моменту коли Сталіну вдалося сконцентрувати всю владу в своїх руках, режим почав звинувачувати у всіх своїх прорахунках, труднощах і недоліках «ворогів народу», «агентів імперіалізму», жорстоко розправляючись з ними за надуманими (або просто сфальсифікованими) обвинувченнями. Знаряддям репресій були каральні органи ДПУ, підпорядковані наркомату внутрішніх справ (НКВС). В 1934 р. замість ДПУ створено Головне управління державної безпеки. Органи ДПУ-НКВС розгорнули широкі репресії проти всіх верств населення українського суспільства. Масові репресії і терор були формою існування і захисною реакцією тоталітарного радянського режиму.

Література:

1. Фрідріх Карл, Збігнев Бжезинський. Тоталітарна диктатура і автократія/ Карл Фрідріх.-К.: Наукова думка, 1986.
2. Хуан Лінц. Тоталітарні і авторитарні режими. // *ориг.*: Juan J. Linz. Totalitarian and Authoritarian Regimes. — Lynne Rienner Publ., 2000. — 343 p.

***Науковий керівник - Березовська Т.В.,
канд.істор.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***

СЕКЦІЯ

«СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ»

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЗБОРОМ ВРОЖАЮ

О.В. Буганов, здобувач вищої освіти групи Б-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ

Збір урожаю є важливим етапом циклу вироблення кінцевої продукції агропромислового комплексу. Цей складний з організаційної, технічної та технологічної точки зору процес доцільно піддати процесу автоматизації, що дозволяє вирішувати значну частку відповідних виробничих питань.

Для управління процесом збору врожаю можуть як розроблятися власні інформаційні системи, так і використовуватися існуючі. Однією із найбільш впливових компаній на ринку інформаційних систем для агропромислового комплексу є компанія CLAAS, яка просуває на ринку власний продукт CLAAS Telematics.

Будь-яка зацікавлена особа може проаналізувати можливості системи, скориставшись демонстраційним режимом роботи програмного забезпечення. Вхід до демонстраційного курсу по системі CLAAS Telematics знаходиться за адресою www.claas-telematics.com. В першу чергу, слід звернути увагу на вибір мови і обрати українську, якщо за умовчанням було обрано інше. За відсутності логіну та паролю для входу, натиснути кнопку «Демонстраційний режим». Перейти до вивчення вступного курсу; навігацію виконувати, користуючись кнопками, розміщеними на панелі у нижній частині екрану. Кнопка «Далі» - на цій панелі з правого боку.

Доступними є наступні інформаційні розділи системи Telematics:

- Інформаційна панель;
- Машини (Перелік машин);
- Карта;
- Повідомлення;
- Аналіз;
- Документація;
- Керування;
- Навчання;
- Обліковий запис.

У доступному демонстраційному режимі можна досліджувати призначення та можливості кожного із розглянутих розділів. Також у демонстраційній версії програми можливим є опанування технологією управління збором врожаю. Для цього слід:

- докладно розглянути розділ «Карта», проаналізувати інформацію, яку він надає з точки зору управління збором врожаю;
- докладно розглянути розділ «Машини», проаналізувати інформацію, яку він надає з точки зору управління збором врожаю;
- розглянути можливості розділу «Аналіз» системи CLAAS-Telematics.

Вказати, у якій ліцензійній версії програми можна виконувати аналіз роботи техніки, а який саме. Описати особливості усіх трьох типів ліцензій.

- виконати «Вправу» із демонстраційного курсу, що підсумовує вивчений матеріал.

Далі у демонстраційній версії можливо створити господарство, обравши машини, комбайни, оглянути всі параметри роботи техніки, зробити аналіз продуктивності, аналіз робочого часу, і т.п. Програмне забезпечення дозволяє брати до уваги практично усі складові, що необхідно контролювати при реальному проведенні процесу збору врожаю. Відповідно, таке програмне забезпечення є дуже корисним при використанні на реальних підприємствах агропромислового комплексу, в т.ч. і в Україні.

Проаналізувавши можливості програмного продукту компанії CLAAS Telematics по контролю процесу збору врожаю, можна сказати, що воно є корисним, зокрема в умовах нашої держави, тому його впровадження на фермах та агропідприємствах України є доцільним та обґрунтованим.

*Науковий керівник – **Волосяк Ю.В.**,
канд.техн.наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет*

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЛАСНОЇ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПОТРЕБ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

***В.В. Барчук**, здобувач вищої освіти групи АМП-5/1
факультет агротехнологій, МНАУ*

Агропромисловий комплекс є галуззю народного господарства України, що найбільш динамічно розвивається і уже на даний момент надає найбільш суттєву частку загального ВВП країни. Відповідно, ця галузь є однією з «найбагатших», тобто таких, де існують реальні гроші, які можуть інвестуватися у нові, в т.ч. технічні проекти, за умови, що інвестори бачитимуть справжні переваги (бажано у грошовому вираженні), що вони отримають при реалізації цих проектів. Окрім економічного ефекту, будь-яка

новація може також/або тільки мати екологічний ефект, соціальний ефект, політичний ефект, тощо.

Ще однією динамічною галуззю в Україні є інформаційні технології, а саме, область розробки програмного забезпечення. Найчастіше вітчизняні ІТ-компанії зайняті у розробці проектів для іноземних замовників напрямку, або, навіть, в аутсорсінгових розробках. В той же час, як уже сказано вище, і в Україні існують потенційні замовники, що з одного боку можуть забезпечити належний рівень фінансування, а з іншого – реально потребують відповідних програмних рішень – і це вітчизняні агропромислові підприємства.

До програмного забезпечення, призначеного для потреб вітчизняних аграріїв, пред'являються деякі конкретні вимоги. В першу чергу, це вимога простого та зрозумілого користувацького інтерфейсу; по-друге, оригінальна, дійсно корисна функціональність, пов'язана з особливостями ведення агропромислового бізнесу, чи з виробничими процесами; по-третє, для будь-якого підприємства-замовника важливим фактором, що впливає на весь процес комунікації з виконавцем, є ціна. Для зменшення вартості розробки програмного забезпечення можна застосувати деякі стандартні кроки, зокрема взяти засіб розробки з більш простою методикою роботи, як наприклад, Delphi. Це середовище розробки, надаючи в цілому досить сучасну функціональність та широкі можливості об'єктно-орієнтованої розробки, забезпечує в рази більш швидко розробку програм із візуальним інтерфейсом. В той же час можливостей, що надає Delphi, достатньо для реалізації завдань, актуальних для агропромислового комплексу країни.

У якості прикладу розробки власного програмного забезпечення можна назвати програмний продукт AgroCalc, який було створено на кафедрі інформаційних систем та технологій Миколаївського національного аграрного університету авторами даної роботи. Розробка має зручний візуальний інтерфейс та являється системою підтримки прийняття рішень, яку доцільно задіяти при плануванні засівання площ великого агропідприємства з метою збереження балансу гумусу наявних земельних ділянок.

Дана розробка дозволяє здійснювати планування господарської діяльності на науково-обґрунтованій основі, забезпечуючи збереження земель, виключаючи їх виснаження, що спричинює неможливість подальшого використання. Говорячи з системної точки зору, дане програмне забезпечення є лише простим прикладом корисної прикладної розробки, що має реальне практичне застосування.

В цілому, можна констатувати, що розробка іншого прикладного програмного забезпечення для сільськогосподарської галузі із більш широкою функціональністю є актуальною і заслуговує на увагу спеціалістів з галузі ІТ.

*Науковий керівник – Гайша О.О.,
асистент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет*

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ УПРАВЛІННЯ ФЕРМОЮ «FARMATHAND»

***В.В. Барчук**, здобувач вищої освіти групи АМП-5/1
факультет агротехнологій, МНАУ*

Інформаційні технології все глибше і глибше проникають в усі сфери життя людини; не виключенням стала і діяльність фермерів, для допомоги яким уже на сьогоднішній день випущена чимала кількість прикладного програмного забезпечення, і його розробка, зважаючи на великі фінансові можливості галузі, продовжується досить активно, не зупиняючись ані на мить.

Суттєвий інтерес представляє спеціалізоване програмне забезпечення, що дозволяє у комплексі охопити процес управління сільськогосподарськими підприємствами, зокрема, фермами. У якості прикладу такого інформаційного інструменту можна назвати програму FarmAtHand.

Ознайомитися із інформаційним сайтом компанії FarmAtHand, можна за адресою www.farmathand.com. Першою дією на сайті є реєстрація, для початку якої слід натиснути посилання Sign Up та зареєструватися. Увійти до системи необхідно використовуючи власний пароль та адресу електронної пошти.

Після входу до системи слід у правій верхній частині вікна вибрати демонстраційний режим Demo Farm. У цьому режимі жодні зміни не зберігаються, тому можна змінювати будь-які налаштування програми, не боячись зламати її. В першу чергу слід ознайомитися з панеллю у лівій частині вікна програми: при наведенні на неї миші вона розкривається і з'являються текстові назви у всіх пунктів основної панелі (всього 9 пунктів):

- Dashboard (приборна панель);
- Fields (поля);
- Equipment (обладнання);
- Storage (сховища);
- Inputs (вхідні речовини для роботи ферми);
- Contracts (договори);
- Deliveries (поставки покупцям);
- Calendar (календар);
- Calculator (калькулятор).

Необхідним елементом процесу знайомства з програмою є дослідження, які саме корисні елементи присутні на кожній із 9 розглянутих вкладок. Щоб якісно опанувати роботу у власній фермі, слід потренуватися, заповнюючи необхідну інформацію на вкладках:

- Fields (створити декілька полів);
- Equipment (ввести і описати декілька типів сільськогосподарської техніки);
- Storage (описати та наповнити одну-дві будівлі-сховища);
- Inputs (описати закупки кількох видів добрив, сім'ян);
- Contracts (створити кілька договорів на поставки готової продукції);
- Deliveries (описати декілька продажів готової продукції замовникам).

В цілому, слід відмітити, що інформаційна система FarmAtHand надає надзвичайно зручний інтерфейс та широкі можливості для ведення фермерського хазяйства, тому її використання широким загалом (тобто у значній кількості агропідприємств Миколаївщини та/або України в цілому), є

обґрунтованим і має реалізовуватися якнайшвидше за умови наявності такої можливості з фінансової точки зору.

*Науковий керівник – Гайша О.О.,
асистент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет*

АВТОМАТИЗАЦІЯ ГЕОДЕЗИЧНИХ ВИМІРЮВАНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ГЕОТРОНІКИ ТА ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ

О.Є. Гузіль, здобувач вищої освіти групи Г-4/1

В.О. Перова, здобувач вищої освіти групи Г-4/1

факультет агротехнологій, МНАУ

Сьогодні топографо-геодезичні роботи виконуються за допомогою високоточних вимірювальних приладів. Знімальні роботи великих територій проходять в польових умовах і вся вихідна знімальна інформація нагромаджується в одному інформаційному масиві. Обробка цих даних вручну досить трудомістка і для складних математичних розрахунків, що виникають у процесі виконання камеральної обробки даних топографо-геодезичних зйомок, використовуються сучасні геоінформаційні системи (ГІС).

Розвиток сучасних технологій передбачає комп'ютеризацію практично всіх систем аналізу та спостереження. Технологічною основою створення географічних інформаційних систем є ГІС-технології.

ГІС розглядають як сукупність засобів інформаційних технологій для збору геопросторових даних, створення і використання цифрових моделей геосистеми із застосуванням усього арсеналу методів і засобів комп'ютерної обробки та візуалізації інформації, формалізації та накопичення знань, у тому числі й на основі комунікативної потужності інформаційних мереж.

Результати виконаних топографо-геодезичних і кадастрових робіт містяться в ГІС. Система дозволяє оперативно вносити зміни в банк даних і надає засоби обробки просторової інформації.

Досягнення в мікроелектроніці, комп'ютерній техніці, поява лазерів і супутникових технологій дало поштовх розвитку геоелектроніки. Зараз вся вимірювальна геодезична техніка практично заснована на електроніці.

Для вимірювання відстаней сьогодні використовуються електромагнітні хвилі, це скоротило час вимірювань. Електроніка дозволила автоматизувати і кутові вимірювання.

Об'єднання електронного теодоліта, малогабаритного фазового світлодалеміра і мікрокомп'ютера в єдину конструкцію дозволило створити електронний тахеометр - прилад, що дозволяє виконувати кутові і лінійні виміри з їх обробкою в польових умовах. У зарубіжній літературі такі прилади отримали назву Total Station (універсальна станція). Їх точність доходить до 0,5 кутової секунди і 2 міліметрів + 2 мм / км, а дальність дії - до 5 кілометрів. Для точних вимірювань сконструйований цифровий нівелір, що працює по кодованій рейці.

Глобальні супутникові навігаційно-геодезичні системи GPS (США) і ГЛОНАСС (Росія) забезпечують отримання координат в будь-якій точці Землі в будь-який довільний момент часу. В них реалізовані принципово нові методи вимірювань, і ці системи дозволяють здійснити абсолютно нові підходи до виконання геодезичних робіт.

Дані отримані від геодезичних робіт опрацьовують за допомогою спеціального програмного забезпечення Digital та Topocad.

Програмний пакет Digital розроблений у ДНВП "Геосистема" (м. Вінниця Україна), призначений для створення цифрових планів і карт та виконання робіт із землеустрою, розв'язування інженерних і прикладних задач. Початкова версія програми Digital Standard містить базові можливості. Delta/Digital – програмне забезпечення цифрової фотограмметричної станції для фотограмметричного опрацювання результатів аерофотознімання. Підпрограма Geodesy призначена для обробки польових вимірювань теодолітного і тахеометричного знімання, полігонометричних ходів та мереж. Програмний комплекс «Маркшейдерсько-геодезичні мережі і зйомки»

призначений для прорахунку точності і врівноваження планово-висотних мереж довільної конфігурації.

Торосад – це система автоматизованого проектування (САПР), яка дозволяє виконати комплексну обробку даних від збору результатів польових спостережень і створення моделі підоснови до підготовки даних проекту будівництва для виносу в натуру.

Залежно від того, які етапи камерального опрацювання даних (попереднє опрацювання вимірів, візуалізація, редагування та формування звітів) забезпечує використання сучасного геодезичного обладнання та ГІС-технологій, можна виділити спеціалізоване, загальне та універсальне програмне забезпечення. Сучасне геодезичне обладнання дає можливість сумісного накопичення і використання графічних та семантичних даних, перехресний доступ до інформації різного виду; підтримка тематичних даних та їхня інтеграція за просторовим аспектом у проектних, дослідницьких та ін. організаціях; можливість просторового аналізу даних, моделювання і відображення результатів на електронній карті у найбільш зручному вигляді.

Для розвитку економіки, ефективного управління територіями та покращення якості життя людей, важливу роль відіграють сучасні інформаційні технології. Вони дозволяють вирішувати питання соціально-економічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію адміністративно-територіальних утворень, суб'єктів господарювання. Застосування ГІС-технологій дозволяє зробити кардинальні зрушення у прийнятті управлінських рішень з використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки на різних рівнях, та автоматизації процесів виробництва та обробки інформації.

Література:

1. Світличний О. Основи геоінформатики : навч. посіб. / О. О. Світличний, С. В. Плотницький ; за заг. ред. О. О. Світличного. – Суми : Унів. кн., 2006.
2. Тревого І. Аналіз програмного забезпечення для опрацювання геодезичних вимірів електронних тахеометрів / І. Тревого, М. Гур'єва // Сучасні досягнення геодезичної науки і виробництва : зб. наук. пр. – Львів, 2012. – Вип.1 (23).

Науковий керівник – Борян Л.О.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

А.В. Демченко, здобувач вищої освіти групи П-1/1

В.С. Іваненко, здобувач вищої освіти групи П-1/1

інженерно-енергетичний факультет, МНАУ

Сучасне суспільство характеризується великим впливом на нього комп'ютерних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, утворюючи глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. В даний час йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір.

Сучасні інформаційні технології значно розширили можливості навчання за стінами вищих навчальних закладів (ВНЗ):

- Традиційні аудиторні заняття поступилися місцем навчанню на робочих місцях. Здобувачі вищої освіти роблять реальну роботу і отримують доступ до курсів і програм з робочого місця. Перевага такого підходу полягає в тому, що він не тільки зручний, але і дозволяє знижувати витрати, пов'язані з переїздами і часом.

- Комунікативні можливості сучасних технологій дозволяють багатьом людям записуватися на курси, пропоновані не тільки місцевими освітніми установами, а й віддаленими. Це збільшує діапазон доступних курсів, серед яких можна здійснювати вибір, а також дозволяє створювати електронні навчальні групи з різним складом.

- Інформаційні технології дозволяють майбутньому фахівцю отримати освіту не тільки всюди, але і в будь-який час, завдяки онлайн-технології навчання більше не прив'язане до розкладу.

На сучасних інформаційних і комунікаційних технологіях засноване дистанційне навчання.

Дистанційне навчання надає можливість роботи з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо людині. Ефект у значній мірі залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольно-діагностичних завдань і випускної роботи, а також підтримка у всіх питаннях з боку викладача-координатора забезпечує планомірне засвоєння знань. Основна мета дистанційного навчання - дозволити вчитися всім бажаючим, у кого є прагнення одержати професію.

При створенні та використанні систем дистанційного навчання застосовуються поняття платформи дистанційного навчання і засобів створення дистанційних курсів. Платформа дистанційної освіти - це програмне забезпечення, яке надає можливість не тільки розміщувати навчальні матеріали, реалізовувати спілкування "студент-студент", "студент-викладач" і контролювати знання здобувачів вищої освіти, а й управляти навчальним процесом.

У Миколаївському національному аграрному університеті застосовується система управління навчання MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment - модульне об'єктно-орієнтоване середовище) - це відкрита система управління навчання, орієнтована на організацію взаємодії між викладачем і студентами, і яка також використовується для створення дистанційних курсів. MOODLE представляє можливість проектувати, створювати и управляти інформаційно-навчальними ресурсами навчального закладу. Ця система є досить гнучкою: викладач може самостійно створювати дистанційний курс і керувати ним, тобто власноруч контролювати доступ до своїх курсів, використовувати обмеження за часом, створювати власні системи оцінювання, контролювати здачу на перевірку виконання завдання, фіксувати невчасно надіслані на перевірку завдання, дозволяти або забороняти перездачу контрольних завдань.

Платформа MOODLE є системою для створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу, орієнтованої, в першу чергу, на забезпечення інтерактивної взаємодії між учасниками навчального процесу, застосовується для організації як заочної форми навчання та дистанційного навчання, так і для підтримки очного навчання.

Потенціал дистанційних технологій оцінюється високо, є переконання, що за дистанційними технологіями - майбутнє. Здобувачі вищої освіти, що навчаються дистанційно, більш адаптовані до зовнішніх умов, вони більш самостійні, товариські й комунікабельні, не бояться приймати важливі рішення, а виходить, у сучасному світі бізнесу їм буде легше.

Головними, визначальними стимулами розвитку інформаційної технології, є соціально-економічні потреби суспільства, і саме зараз суспільство як ніколи зацікавлене в якомога швидшій інформатизації та комп'ютеризації всіх без винятку сфер діяльності.

Інформаційні технології є основою конкурентоспроможності провідних економік світу. Для сучасної України вкрай актуальною стає проблема розвитку інформаційних технологій як одного з найважливіших механізмів реалізації інноваційного розвитку регіонів в умовах переходу розвинених країн до суспільства, побудованого на інформації та знаннях.

Інформаційні технології у майбутньому залишаться найперспективнішими видами технологій, що допомагають людині впевнено крокувати шляхом прогресу.

Література:

1. Жук Ю.О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкту інформатизації // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 35 – 37.
2. Шарко В.Д. Комп'ютер як необхідний компонент освітнього середовища // Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції «Інформатизація освіти України: стан, проблеми перспективи» (8-9 вересня, 2005)». – Херсон: Айлант, 2005. – С. 96-98.

***Науковий керівник – Борян Л.О.,
старший викладач кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет***

ПАКЕТ ПРИКЛАДНИХ ПРОГРАМ AGRONET, ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ РОБОТИ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*А.І. Кучер, здобувач вищої освіти групи ПУА-1/1
факультет менеджменту, МНАУ*

Компанія AgroNET була заснована в 2006 році і має офіси в Нові-Сад (Сербія) і Дубліні (Ірландія). Команда з понад 30 осіб (в основному, з університетської освіти) орієнтована на розробку, впровадження та розгортання повних рішень, призначених для ІТ. Це включає в себе всі необхідні компоненти та функціональні можливості апаратних пристроїв, оснащених датчиками, приводами, шлюзами, вибором протоколів зв'язку, інтеграцією з хмарними сервісами, зберіганням даних та аналітикою, а також клієнтськими веб- та мобільними додатками.

Для забезпечення найкращих результатів та прискорення впровадження нових рішень, DunavNET створила сильну екосистему партнерів, яка об'єднує міждисциплінарну команду спеціалістів з певних областей, професорів університетів, постачальників обладнання та постачальників хмарних платформ.

Завдяки використанню AgroNET, інструменту цифрового сільського господарства, компанія допомагає фермерам у всьому світі оцифрувати сільськогосподарське виробництво, покращити якість і врожайність сільськогосподарських культур і, загалом, забезпечити більш стійке виробництво продуктів харчування для зростаючого населення світу.

Цілі й мета команди AgroNET:

- зробити аграрний досвід широко доступним, легко споживаним і доступним (демократизація через цифровізацію)
- перетворити точне землеробство на директивні, пропонуючи прості у використанні поради експертів на основі спостережень у реальному часі

- йти в ногу з останніми розробками в області доменів ігор через різні проекти досліджень і розробок і впроваджувати накопичений досвід і цінний досвід в ідеальні рішення для фотографій.

Для дослідження пакету прикладного програмного забезпечення, що надає фірма, слід виконати наступні дії.

По-перше, необхідно увійти на сайт програми <https://agronet.solutions> і зареєструватися для отримання безкоштовної пробної версії (Trial Version) – у FAQ, питання 7. Встановити програму на усі необхідні для роботи комп'ютери. Розібратися зі складом цього програмного забезпечення (irrigNET, trapNET, alertNET, boxNET, growNET) та коротко вказати функціональність кожного із них.

2. Ознайомитися з робочою областю програми, дослідити кнопки панелей інструментів, записати основні з них та надати для них короткий опис.

3. Створити віртуальне господарство (назва господарства – прізвище студента), обрати ділянку та внести дані у поля «Люди», «Машини», «Культури», «Виснаження поживних речовин культурами». Проаналізувати властивості середовища AgroNET, виявити у ньому зручні та невдалі можливості.

4. Створити план вирощення культур. Скласти технологічну карту, використовуючи вхідні дані з аналізу ґрунту, провести розрахунки потреби в добривах. Розробити план внесення добрив на поля.

У якості висновку можна сказати, що продукт компанії AgroNET є надзвичайно корисним і потребує широкого поширення, адже являючи собою майже замкнений і повний комплекс програм для агро освіти, він при цьому достатньо мало поширений.

***Науковий керівник – Гайша О.О.,
асистент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет***

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТІ РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСОРІ MS EXCEL ДЛЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

*О.О. Камінська, здобувач вищої освіти групи Ф-5/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

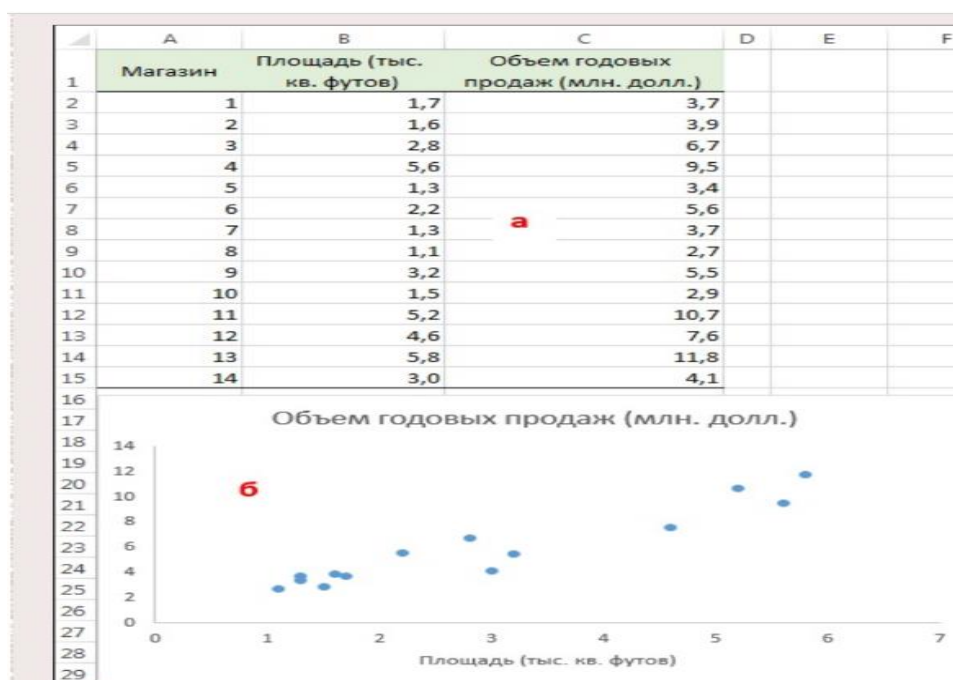
Програма Excel має надзвичайно широкі можливості по здійсненню автоматизованих та автоматичних розрахунків. Часто ці можливості застосовують у галузі економіки, менеджменту, маркетингу. Так, наприклад, такий потужний математичний інструмент, як регресійний аналіз може бути застосований до таких цілей.

У якості корисного прикладу розглянемо, зокрема, задачу встановлення відповідності річного об'єму продажів магазину мережі від його площі (площі торгової зали).

Отже, вхідні дані містяться в таблиці:

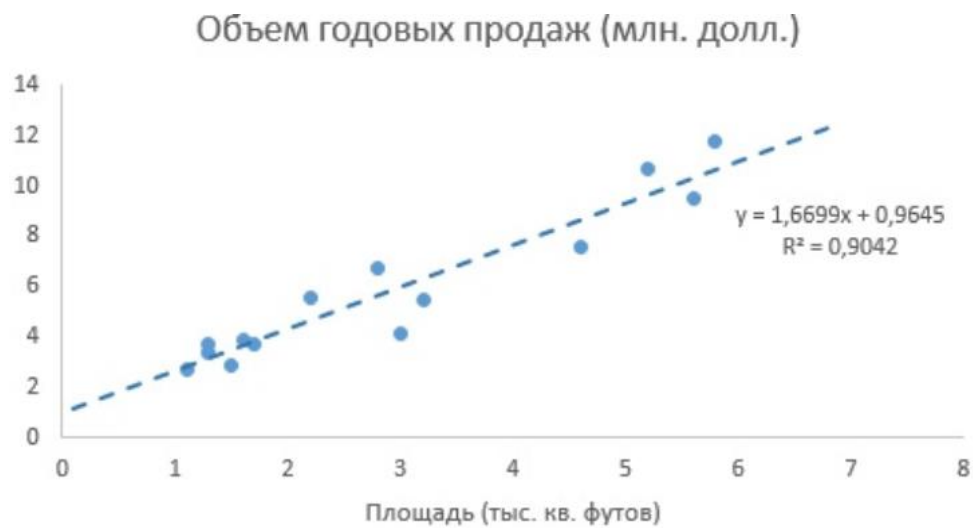
Одразу побудували графік для унаочнення даної предметної галузі.

Аналіз вказує на те, що між площею магазинів X та річним об'ємом продажів Y існує позитивна залежність. Якщо площа магазину збільшується, то й продажі також зростають, причому майже лінійно. Таким чином метод лінійної регресії найкраще описуватиме цю залежність.

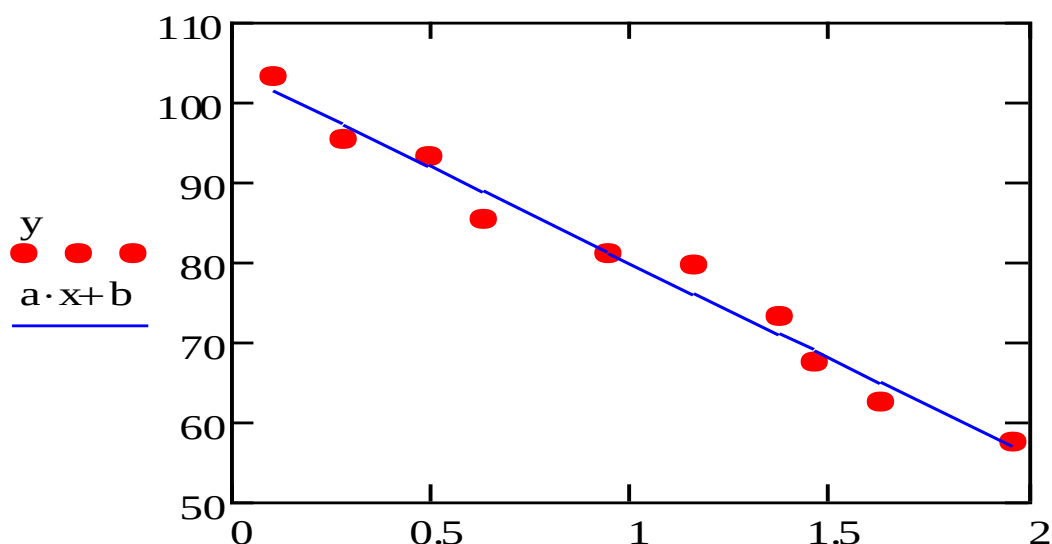
Побудувати лінійну регресію можна, використовуючи *Пакет аналізу* (строка *Регрессия*). Для цього слід клікнути правою кнопкою миші та обрати «Добавить линию тренда». Далі обрати вид лінії тренда (*Линейная*), зробити форматування лінії. Показати на графіку рівняння та величину апроксимації (R^2). Результати матимуть вид:

	A	B	C	D	E	F	G
1	ВЫВОД ИТОГОВ						
2							
3	Регрессионная статистика						
4	Множественный R	0,9509					
5	R-квадрат	R^2 0,9042					
6	Нормированный R-квадрат	0,8962					
7	Стандартная ошибка	S_{yx} 0,9664					
8	Наблюдения	14					
9							
10	Дисперсионный анализ						
11		df	SS	MS	F	Значимость F	
12	Регрессия	1	SSR 105,7476	105,7476	113,2335	0,0000	
13	Остаток	12	SSE 11,2067	0,9339			
14	Итого	13	SST 116,9543				
15							
16		Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%
17	Y-пересечение	b_0 0,9645	0,5262	1,8329	0,0917	-0,1820	2,1110
18	Площадь (тыс. кв. футов)	b_1 1,6699	0,1569	10,6411	0,0000	1,3280	2,0118

Таким чином, MS Excel дійсно зручно застосовувати для вирішення задач маркетингових досліджень: результати отримують швидко та наочно.

Науковий керівник – Гайша О.О.,
асистент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет

ПОБУДОВА ЛІНІЙНОЇ РЕГРЕСІЇ В ПРОГРАМНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МАТНСАД ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ АГРОНОМІЇ

*Т.Є. Люткіна, здобувач вищої освіти групи МЕН-1/1
факультет менеджменту, МНАУ*

Практикуючому агрономові часто стають у нагоді різноманітні технічні та, навіть, математичні рішення. Так, програмне середовище MathCad надає чудових можливостей для вирішення практично будь-якої агро проблеми, що може бути виражена у числовій формі. Як приклад такої математичної проблеми, задачі розглянемо встановлення функціональної залежності між двома величинами по масиву експериментальних даних (замірів) – задача регресії, та, конкретніше, її найпростіший варіант – лінійна регресія.

Першочергово слід ввести у систему масив експериментальних даних: збережемо їх у змінні x та y .

Формули лінійної регресії

Виконуємо

бчислення

коефіцієнтів лінійної регресії засобами MathCad, використовуючи відомі формули з курсу математичної статистики:

$$a := \frac{\sum_{i=1}^n (x_i \cdot y_i) - x_c \cdot y_c}{\sum_{i=1}^n (x_i)^2 - x_c^2} \quad b := y_c - a \cdot x_c$$

Будуємо графік, який слід налаштувати так, щоб на ньому були відображені експериментальні точки та лінійна регресія (пряма). Налаштування двовимірних (2D) графіків системи Mathcad можна виконати відповідно до рекомендацій мережі Інтернет.

З аналізу графіка видно, що стартовий масив експериментальних даних добре описується лінійною залежністю, коефіцієнти якої визначено на рисунку.

Як бачимо з рисунку, лінійна залежність є тим самим варіантом, за яким, ймовірно, було здійснено генерацію випадкових даних.

Як висновок, можна сказати, що середовище MathCad надає дуже потужних інструментів, які згодилися б для вирішення будь-якої прикладної задачі з будь-якої предметної галузі, зокрема – задач агропромислового характеру. Однією з таких задач, що якраз і вирішувалася у даному дослідженні, є зведення рівняння лінійної регресії на основі масиву експериментальних даних. Встановлено, що виконувати лінійну регресію засобами MathCad зручно (за допомогою вбудованих функцій) і вирішено конкретний числовий приклад.

**Науковий керівник – Гайша О.О.,
асистент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет**

Електронне видання

**МАТЕРІАЛИ
31-ОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
*березень 2019 рік***

**«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

Технічний редактор: ***Н.В. Бобровська***
Комп'ютерна верстка: ***Н.В. Бобровська***